הצופה

ב"ה, יום שישי, י' מנחם-אב תשמ"ו (15.8.1986) • שנה נ' • גליון 14164 • המחיר: 0.80 ש"ח, כולל מע"מ * עתון התנועה העולמית של המזרחי והפועל-המזרחי * מייסד ועורך ראשון, הרב מאיר בר-אילן ז"ל

הדלקת הנר

	כ"ש	מוצ"ש
ירושלים	6.46	8.02
תל-אביב	7.04	8.04
חיפה	6.58	8.05
באר-שבע	7.02	7.59
אילת	6.59	8.00

היום — **פרשת ואתחנן**

	יום ששי	יום שבת
הפרק:	איוב א"ב	איוב ג"ד
המשנה:	אהלות י, ג"ד	אהלות י, ה"ו
הדף — בבלי:	קדושין מג	קדושין מד
ירושלמי:	מגילה כח	מגילה כט
הלכה:	או"ח קצא"ב, ב"א	או"ח קצב"ג, ב"ב
רמב"ם:	מעשה הקרבנות ז"ט	מעשה הקרבנות ר"ב
הזריחה:	5.59	6.00
השקיעה:	7.26	7.25
סוף זמן ק"ש:	8.32	8.32

משכנתאות לזכאים
ומשכנתאות חופשיות
בנק טפחות

ראש משלחת ישראל לשיחות עם בריה"מ יצא אתמול להלסינקי

בתדרוך לפני היציאה הורה שר החוץ להעלות בשיחות שייפתחו ביום שני את נושא עליית היהודים * פרס: אם הרוסים רוצים שבשיחות יועלה נושא הרכוש, אזי עליהם להסכים לדיון בנושא העליה, לא יהיה שיפור ביחסים איתם ללא שיפור ביחס ליהודים * הודעות רשמיות במוסקווה מתעלמות מהנושא היהודי אולם דיפלומטים במוסקווה רואים בכך נסיון להרגיע את מדינות ערב

ראש המשלחת הישראלית לשיחות הלסינקי, יהודה הורם, שהוא הממונה על ענייני מזרח אירופה במשרד החוץ יצא אתמול להלסינקי לקראת השיחות עם נציגי בריה"מ המתוכננות שייפתחו ביום שני. אולם, מקורות שהעביר ... הדיפלומטיות ממוסקווה, עולה שאין סיכוי לפריצה דרך ממשית ביחסים בין ישראל וברית המועצות.

שאר חברי המשלחת הישראלית שרובם מומחים לענינים קונסולריים במשרד החוץ יוצאים ביום א'. יהודה הורם, שיצא יחד עם סגן דובר משרד החוץ אהוד גול, אמר שלפני צאתם, הדריכו אישית על ידי יצחק שמיר, וכל פי החלטת הממשלה תעלה המשלחת את עניין יהודי ברית המועצות בשיחות. "אנחנו עוד לא יודעים בדיוק מי יבוא מהצד הרוסי" אך הם עוכ־דים לפרסם את הרכב המשלחת שלהם עד סוף השבוע", אמר הורם. עדיין לא יודעים עד מתי יימשכו השיחות, ובשלב זה הוקצו יומיים לדיונים בהלסינקי.

מאידך, אנשי צמרת השלטון ב־

(סוף בעמוד 2)

שר החוץ האמריקני שיגר „אגרת כלכלית" לראש הממשלה

שר האוצר מסכים להצעותיו של שולץ

באגרת לפרס מציע ג'ורג' שולץ שינוי מבני במשק, הקטנת המס, רפורמה בשוק ההון ומכירת חברות ממשלתיות * שר האוצר משה נסים מחייב זאת, אבל חושש שלא יקבל גיבוי

מאת סופרנו הכלכלי בי"ם

מקורות בכירים באוצר אמרו אתמול כי ההצעות לשינויים כלכליים שהועלו באיגרתו של שר החוץ האמריקני ג'ורג' שולץ לראש הממשלה שמעון פרס, עולות בקנה אחד עם מדיניותו של שר האוצר. באיגרתו עומד שר החוץ האמריקני על הצורך בשינוי מבני במשק שיכלול רפורמה במיסים שתקטין את שיעורי המס על היחיד, ריפורמה בשוק ההון ומכירת חברות ממשלתיות.

שר האוצר משה נסים מחייב אף הוא את אימוץ כל ההצעות הללו, ולמכשה האוצר חותר לביצוען.

משום כך לא יקשה על שר האוצר להציג את עמדתו בעת שיבקר בחודש הבא בוושינגטון. עם זאת קיימת השאלה באיזו מידה הממשלה תיתן גיבוי מספיק לביצוע כל הצעדים הללו. בצמרת הממשלה יימשכו הדיונים בדבר ניסות התשובה שתועבר לג'ורג' שולץ.

יש לציין כי באיגרתו מצביע שולץ על כך ששיעורי המס הגבוהים בישראל מקשים על פליטתם של בעלי מקצועות בארץ, כיון שהשכר נטו איננו עומד ביחס לזה שהם מקבלים בארצות בתפוצות אחרות.

קצינים בכירים לשעבר בצה"ל מאשימים:

סבב המינויים בצמרת תוצאה של חוסר תכנון

הרמטכ"ל נפגש ל„שיחת הרגעה" עם הקצינים הבכירים בפיקוד הדרום * תא"ל יעקב לפידות מתמנה למפקד המב"ל

מאת סופרנו הצבאי

סבב המינויים החדש בצמרת צה"ל החל לעורר סערה ציבורית. בעיקר נמתחת ביקורת על השיטה הנוכחית מפי קצינים בכירים לשעבר בצה"ל.

אתמול הביעו דעתם נגד שיטת המינויים הרמטכ"ל לשעבר השר הבריאות מרדכי גור, והאלוף פיקוד הדרום לשעבר מנכ"ל „כור" ישעיהו גביש.

שר הביטחון יצחק רבין והרמטכ"ל משה לוי כאחד מציגים כמי שלא ראו את הנולד ולא תיכננו מראש את המינויים ובכך הביאו למצב שבו שני אלופים מעבירים תפקידיהם חצי שנה בלבד לאחר שקיבלו את התפקיד.

האלוף אמיר דרורי — מפקד חילות השדה (מפח"ש), יתמנה כפי שפורסם לסגן הרמטכ"ל במקום האלוף דן שומרון, הוא היחיד מהמפקדים החדשים שצבר זמן שירות סביר בתפקידו האחרון.

לא כן הדבר לגבי האלוף אורי שגיא, אלוף פיקוד הדרום המועבר עתה לתפקיד מפקד המפח"ש לאחר חצי שנה בלבד בתפקידו.

אותו דבר אמור לגבי האלוף יצחק מרדכי ששימש כמפקד מה"ד (מחלקת הדרכה) במטכ"ל, שאף הוא ישמש רק כחצי שנה בתפקידו.

(סוף בעמוד 2)

קיבוץ ניר אליהו הופך את השבת ל„יום שוק" תוך חילול שבת בהיקף ארצי

השר יוסף שפירא פנה במברק דחוף למזכ"ל התק"ם ומבקש את עזרת הקיבוץ הדתי * השר גד יעקובי האמור להשתתף בפתיחה: אין פסול בכך, אם יתברר לי שיש מגבלה חוקית או קואליציונית — לא אשתתף

מאת שאול שיף
סופר הצופה

קיבוץ ניר אליהו של התק"ם, באזור השרון פותח „שוק של שבת" על שטח של 35 דונם שעליו יוצבו למעלה מ־200 דוכני מכירה למוצרים שונים. היזמים וישכרו לכל גורם מעוניין. השוק יגרום לחילול שבת המוני והוא מהווה שלב נוסף ב־יצירת הנהגה המשך כמשמעות קודש בעבודה של זה.

על פי הפרסומים אמור שר הכלכלה גד יעקובי להשתתף בפתיחת השוק. שהיקף חילולי השבת בו כ־בגליל, הוא כמעט חסר תקדים.

דובר התק"ם שלמה לשם אמר ב־תגובה לשאלת „הצופה" על פריצת התקנים לרשות הרבים בכל הקשור לחילולי שבת, כי קיבוץ ניר אליהו „איננו מכניס את הגליל".

לדברי קיבוצים ניספים של התק"ם מתלוננים על פריצת הרבים והדוגמא הזכיר את שירותי התיירות של עין־גב ואת לוביית ואת מספרת יפתח־אל.

לדעתו התק"ם לא יתערב בעני־

(סוף בעמוד 2)

המשטרה אוסרת לערוך אזכרה לחייל שנרצח על ידי מחבלים

כוחות משטרה יימנעו ביום א' ממשפחת החייל דוד תמם ז"ל לקיים אזכרה ליד הבית שהוחזק טרם מותו בבקה־אל־גרביה

המשטרה דחתה את בקשת משפחת תמם לאפשר לה לערוך בכפר בקה־אל־גרביה אזכרה לבנם משה, שנרצח לפני שנתיים ע"י מחבלים בתושבי הכפר. כתב עתיים מוסר כי היסוקים להיות הבקשה היא, שהיבור עלול לגרום להפרעת הסדר הציבורי בכפר.

בני המשפחה ביקשו לקיים את האזכרה ביום א' בשעה 11.30 בבוקר, במלאת שנתיים למותו. הכוונה היתה לקיים את האזכרה בבית שבו הוחזק משה לפני שנרצח. לאחר מכן מתכוונת המשפחה לערוך עצרת ליד מבוא דותן, שם נרצח.

ההחלטה על דחיית הבקשה נתקבלה בדרגים הגבוהים ביותר של משטרת ישראל.

ביתתיים נודע כי המשטרה בי־שימה למנוע כל ניסיון של בני המשפחה וידידיהם להיכנס לכפר לאזכרה.

בני המשפחה הודיעו אתמול כי יקיימו את עצרת הזכרון ליד ביתם של המשודים ברצח ב־בקה־אל־גרביה, גם אם המשטרה לא תאשר זאת. „אני חייבת את הכבוד הזה לבן שלי, לא אוכל לוותר, זה הדבר היחיד שנשאר לי ואף שוטר לא ימנע זאת ממני", אמרה גליה תמם, אמו של החייל.

בני תמם פרסמו מודעות באיזור נתניה ובהן הם מודיעים כי בשעה 10.30 בבוקר יצא אוטובוס מרחבת בית „אוהל שם" בנתניה. קהל רב כבר הודיע על השתתפותו בעצרת הזכרון.

משה תמם יצא מביתו בחצר־צלת השרון שליד נתניה באוגוסט 1984 כדי ללוות את חברתו. המיילת שנסעו לקבורת בצומת בית ליד נחטף ונרצח, וגופתו נמצאה באיזור מבוא דותן בשומרון.

אנשי „אמל" ממשיכים לתקוף את יוניפי"ל

מאז יום שני נמנעים חיילי האו"ם לצאת לסיורים מחשש שיותקפו ■ יוניפי"ל מקים ועדת חקירה לבדיקת ההתנגשויות

מצפון לצור היו גם אתמול תקריות אש בין האו"ם למחות „אמל". כתב עתיים, שלמה הורד, מוסר כי מוכבי האו"ם באיזור התתקפו כמה פעמים באש נשק קל ושילים. הכוחות השיבו אש, אך לא היו נפגעים.

מאז החלו התקריות בין „אמל" לבין האנשים נמנעים חיילי או"ם ל־

(סוף בעמוד 2)

קמחי יוצא לקהיר ביום א' לדיונים על הנורמליזציה

כאת סופרנו המדיני בירושלים

מנכ"ל משרד החוץ דוד קימחי עומד לצאת ביום א' למצרים כדי לדון על ביצוע הנורמליזציה בין שתי המדינות.

ראש הממשלה שמעון פרס ישלח איגרת לנשיא מצרים חוסני מובראק ובו יפרט את הסכם הנורמליזציה כפי שחברי המשלחת שמסרו אותו מפי נשיא מצרים.

השר משה ארנס אמר אתמול כי אין לזה זמנים לביצוע הנורמליזציה, זאת בניגוד להחלטת הקבינט שיש לקשור את הבוררות עם הנורמליזציה לפי לוח זמנים. גם ציינן הפיצויים לנפגעי ראס בורקה לא הוסדר.

בנות של משפטנים עומד לצאת לז'נבה כדי לנסח את שטר הבוררות. שגריר ישראל במצרים משה ששון ארגן שרשרת של פגישות עם שרים כדי לדון איתם על ביצוע הנורמליזציה.

קטיושה נורתה לעבר הגליל

קטיושה נורתה אתמול לאחר הצות מחוץ לתחום רצועת הבטחון לעבר הגליל. אך לא היו נפגעים ולא נגרם נזק.

כתב עתיים מוסר, כי בעקבות ההתפוצצות יצאה יחידת צה"ל לסיור באיזור ומצאה את שרידי הקטיושה. היא היתה בקוטר 107 מ"מ וככל הנראה נורתה מחוץ לרצועת הבטחון.

כתב עתיים מוסיף, כי היה זה מקרה הירי הרביעי השבוע לעבר הגליל. בכל המקרים לא היו נפגעים ולא נגרם נזק, להוציא כמה דליקות של קוצים יער בכמה מקומות.

3 בקבוקי תבערה הושלכו לעבר אוטובוס „אגד" במרכז שכם

3 בקבוקי תבערה הושלכו אתמול סמוך לשעה 9.30 בבוקר על אוטובוס „אגד" בכיכר בית ההולים במרכז שכם. לא נפגע איש, אך נגרם נזק קל לאוטובוס.

התקריה אירעה בעת שהאוטובוס, קו 955, היה בדרכו מירושלים לבנית. כוחות הבטחון שהוזעקו למקום הטילו סגר על אזור הארוע למשך שעה, עד 10.30.

„הכומתות הסגולות" סיימו אתמול תרגיל נחיתה

תרגיל נחיתה רחב היקף המ־תיים אתמול לעזות בוקר — נ־מסר לכתב עתיים ממקורות צבאיים.

התרגיל היווה סיכום סדרת אימוני התפה, נחיתה וכיבוש יעדים של חטיבת „גבעתי" בשיתוף פעולה עם חיל הים. חייל „גבעתי" הפגינו רמה גבוהה ודיוק בביצוע המשימות, לפתי הנחיתה במלחמה של"ג ישאני בתרגיל. בתרגיל נכחו הרמטכ"ל, מפקד חיל הים, אלוף פיקוד הדרום וקצינים בכירים. ב„גבעתי" משרתים רבים מבני ישיבות ההסדר.

בניגוד להוראת הרבנים הראשיים לירושלים עלו חברי הכנסת של התחיה על הר הבית

בניגוד להוראת הרבנות הראשית לישראל, והוראות הרבנים הראשיים לירושלים ארעו אתמול כמה נפיגות לעלות על הר הבית. בין היתר, עלו להר חברי הכנסת של התחיה, יובל נאמן, גרשון שפט, גאולה כהן ורפאל איתן. כ־600 שוטרים איבטחו את סיורם במקום.

עשרות צוותי טלוויזיה ועיתונאים נשאלו מאחורי גדרות המשטרה כשקיפו את דרך הגישה להר הבית. העיתונאים לא הורשו להילוות לסיור של חברי הכנסת בהר. „התנאים שלנו לביקור היו בהתקשרות לא תעלה על הר הבית, כדי למנוע התססה", הסביר תת ניצב חיים אלבלדס מפקד מרחב ירושלים של המשטרה.

לפני עליית חברי הכנסת להר הבית עלו על ההר מאות צוטרים, ואנשי משמר הגבול, חלקם מצוידים באלות, על ראשיהם כובעי פלדה ובידיהם מגינים. חלק מהשוטרים נשאו בידיהם רובי גז בדמיע ורימוני עשן. אנשי היחידה המיוחדת למלחמה בטרור על משמר הגבול נכחו אף הם בשטח. על המבצע פיקד מפקד המחוז הדרומי של המשטרה תת ניצב רחמים קומפורט.

מסביב לחומות העיר העתיקה בירושלים ניצבו ניידות משטרה ובהתבת הר הבית עצמו נספרו כמה עשרות מכוניות משטרה של חלקם סולמות, חבלים וציוד חילוץ.

קודם לכן בשעות הבוקר ניסתה קבוצה של כמה עשרות מנאמני הר הבית, בראשותו של גרשון סלומון, לעלות להר. הם נחסמו ע"י שוטרי משטרת ירושלים. לאחר כשעתיים, התירה המשטרה לפנותם בכוח, ואז פינו את המקום מרצונם.

אנשי תנועת „כך" הגיעו כמה מלונים מלאים בנו הלילה, אלוהה היה מתעבר שלם „הר הבית להיהודים" ודגלו דגל ישראל. אנשי תנועת „כך" הפריחו את הבלונים מגג אחד הבתים ברובע היהודי. הם קיוו שהרוח תישא את הבלונים אל עבר הר הבית אך משב הרוח גרם לכך שהיא נשפה דווקא לכיוון הנגדי.

רחבת הר הבית הומה אתמול אלפי מתפללים. במשך כל שעות היום זרמו מתפללים אל הר הבית. חלקם היו לבושים בשק. התור הכבד בעורר בירושלים לכמה מהמצים ליד הכותל לחוש ברע אלה נזקקו לטיפול רפואי של אנשי מד"א שהפעילו את תהנה צורה ראשונה רחבת הכותל המערבי. מספר שיא של מתפללים היה ברחבת הכותל המערבי בשעות הערב עם תפילת ערבית בתום צום תשעה באב.

היום מתפרסם מדד יולי הערכות: 1-1.5 אחוזים

מאת סופרנו הכלכלי בירושלים

מדד המחירים לצרכן לחודש יולי יתפרסם היום בצהרים. הערכה מוקדמות במשרדים הכלכליים גורסות שעליית המדד מסתכמת ב־1.5—1 אחוזים.

„אמונה": עליית יהודים - תנאי לשיחות הלסינקי

הנהגת האשה הדתית לאומית — „אמונה" שגרה אתמול מברקים דחופים אל ראש הממשלה שמעון פרס ואל ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ יצחק שמיר בדרישה להתנות את „שיחות הלסינקי" עם ברית המועצות בהסכם עליית היהודים.

במברק בחתימתה של יו"ר „אמונה" שרה שטרן קמן נאמר: „אמונה" — תנועת האשה הדתית לאומית בישראל פונה אליך בבקשה ובקריאה, לעשות הכל כי תנאי בל יעבור למו"מ בשיחות הלסינקי תשמש הדרישה לעלייתם של אסירי ציון ומסורבי העליה והיהודים עם משפחותיהם בישראל.

זוהי שעת כושר — בל נחמיצנה!

אשו"ף מסכים שעזה תועבר לרשות מצרים

מקורות פלשתינאיים בקהיר מסרו, כי אש"ף הודיע רשמית למצרים על הסכמתו להשיב את עזה למשטל המצרי ועל התנגדותו להחזרת הגדה לירדן, מאחר שאינו מוכן בכוונות המלך חוסיין.

כך מוסר העתון הסעודי „אל־שרק אל־אוסט".

המקורות של העתון הסעודי הבהירו, כי כמה אישים פלשתינאיים בעזה דרשו להבטיח את קיומו של מעבר מרפיות לבואיה, כדי שישראל לא תנתק את עזה מהגדה כפי שהיה לפני '67 לאחר שעזה תשוב לידי הממשל המצרי.

העתון הכוויתי „אל־וטן" ביסר כי ערפאת הכין תוכנית חתירה להפגיע את הגדה המערבית ורצועת עזה תחת בנדט של האו"ם.

לפי הידיעה בעתון זה, ערפאת ביקש את ממשלת מצרים להשיג את הסכמת ירדן והמדינות ערביות אחרות לתוכנית זו, וכן גם את הסכמה המש המדינות הקבועות במועצת הביטחון של האו"ם.

העיתון המסתמך על מקורות פלשתינאים בקהיה, הוסיף ואומר כי צפויה ציבה לבוא במצרים בקרוב רע"ם את תוכניתו בחודש הבא להעיידה של המדינות הבלתי־מזדהות שתתקיים בזימבאבווה. (עד"ר צ"ב)

בית הנבחרים מעכב ייצורו של נשק כימי

וושינגטון (ע"י) — בית הנבחרים החליט אתמול לעכב בשנה את הידום ייצור הנשק הכימי כדי למנוע העברת מלאים של נשק אמריקני מסוג זה באירופה.

תחזית מזג האוויר

ירושלים 17—30, הגולן 16—32, נהריה 19—30, צפת 17—31, טבריה 19—38, עפולה 17—34, שומרון 18—33, תל־אביב 20—30, רפיח 18—31, יריחו 24—38, עזה 23—29, באר־שבע 19—36, אילת 25—39 מעלות.

קול מעולה
חזן מעולה
קול טנור
חזן מעולה אשר היה אמור לצאת לחו"ל ונתפנה
פנוי להצעות
טל' 04-670796

כתיבה במכונה
שיטה עוורת
תלמידו השטב ב־12 שעות בבית־הספר למסחר
„רימון"
תל-אביב, דיזנגוף 85
טל. 261985

הפגישה מטעם רשות הביקורת
תתקיים מחרתיים, יום ראשון
(י"ב מנ"א תשמ"ו — 17.8.86)
בשעה 3 אחרי הצהרים
בבית התנועה, אבן גבירול 166
מר ברנשטיין

דרוש בחור צעיר
לאחר שרות צבאי
לעבודה במשרה מלאה בחנות
פרטים: בטלפון 03-281402

כנס צירים לוועידה
המזדהים עם „למפנה"
יתקיים אי"ה ביום שני י"ג אב תשמ"ו (18.8.86) בשעה 15.00, באולם הדיבוה בבית סוקולוב רח' קפלן 4 תל־אביב.
בסדר היום:
א. דיון בהחלטות לקראת המושב השני של הועידה.
ב. שונות.
החברים מתבקשים להופיע. ההמנה לא תשלח

במלאת שנה לפטירת אבינו וסבנו היקר
ד"ר פנחס רוזנבליט ז"ל
נעלה לקברו ונתיחד עם זכרו ביום ב', י"ג במנחם אב תשמ"ו (18.8.86) בשעה 18.00 בבית העלמין סגולה בפתח־תקוה.
המשפחה

במלאת ארבע שנים לפטירתה של יקירתנו
חביבה קרפה-רון ז"ל
נתייחד עם זכרה
ביום ראשון י"ב מנחם־אב 17.8.86 בשעה 5 אחה"צ בבית העלמין „הדרום" בגבול חולון—בת־ים.
נפגשים ליד הצריף החדש.
המשפחה

בס"ד
ההסתדרות הפועל המזרחי — המפלגה הדתית הלאומית
מועצת ירושלים
הזמנה
כבוד חבר/ה יקר/ה!
הננו מתכבדים להזמינך לטכס חנוכת הבית (לאחר שיפוצו) וחנוכת המועדון לחבר
שיתקיים אי"ה ביום רביעי בבבכה, ט"ו במנחם אב תשמ"ו (20.8.1986), בשעה 6 אחה"צ בבית התנועה ברח' הזוניבק 1 אולם „יד חנוך".
במעמד הרבנים הראשיים לירושלים
ובמעמד ראשי התנועה בישראל
* * *
בתכנית:
תפלת מנחה
החזן העולמי מר משה שטרן
בליווי מקהלת בית הכנסת הגדול בירושלים בניצוחו של מר אלי יפה ובעיבודו של מר ריימונד גולדשטיין
ברכות:
הרב ד"ר שלמה יוסף בורג, השר לענייני דתות
הח' אהרן קופולוביץ, גזבר התנועה
הח' דוד ברגמן, חבר הנהלת עירית ירושלים
הח' מיכאל לוי, יו"ר ההסתדרות לתודעה יהודית
הרצאת הפתיחה:
הרב הגאון ר' שאול ישראלי שליט"א
הענקת תעודת כבוד להוקרה לוותיק תנועת תורה ועבודה
הח' שלמה זלמן שרגאי
המנחה: ד"ר מאיר שחם־שוהטמן
מזכירי הסניף: שלמה לקס, יוסף ימיני
המפלגה הדתית לאומית — ההסתדרות הפועל המזרחי
קביעת מזוזות לבנין:
הרב ר' אריה בינה, ראש ישיבת „נתיב מאיר"
ר' אריה ליבמן, מזכיר התנועה לשעבר
הרב ר' דוד טלזנר, יו"ר ארגון ותיקי התנועה בירושלים
כיבוד — במרפסת הבנין — קומה ב'
סיום: תפילת ערבית.

דרוש
בעל שחרית
בימים נוראים
בבית הכנסת
בקרית-שפרינצק, חיפה
טל' 04-530764
משעה 8.00 בערב.

דרוש
בעל קורא
ותוקע שופר
בבית כנסת ברמת הדר
לימים הנוראים
לפנות לקאופמן — בטלפון
בבוקר 03-449322
052-24626

המפלגה הדתית לאומית — הפועל המזרחי
סניף חיפה
למזכיר הסניף וחברנו המכובד
מר **משה דנינו** הי"ו
ולרעיתו הגבורה מרת שעדה תחי'
ברכות מאליפות להולדת נכדם הראשון
בן בכור **לציון וברכה דנינו**
תזכו לגדלו לתורה לחופה ולמעשים טובים, לתפארת המשפחה
המועצה, המזכירות והעובדים

ברכת מזל טוב לבבית
לכבי מורנו ורבנו
הרה"ג
ר' **בן ציון בלויגרונד** שליט"א
רב ביהכ"נ „הדר עליון" והאיזור
ולמשפחתו הכבודה
לאירוסי הבת **חנה** תחי'
עב"ג הרב **אברהם דב חרל"פ** נ"י
מבחורי ישיבת חברון
יהי רצון שיזכו מהם רוב נחת לתפארת המשפחות
המאחלים:
מתפללי בית הכנסת „הדר עליון" — חיפה

ישיבת בני־עקיבא נתניה
לבוגר ישיבתנו
תת אלוף שמואל דשף
הרבה ברכות והצלחה
לרגל מינויך
לקצין תותחנים ראשי
— בית הישיבה

על המצפה

ההסכם וההבטחה

החלטה הקבינט המדיני לאשר את כתב הבוררות על טאבה מביאה לסיומו ויכוח ממושך בין ישראל ומצרים — כזה, ובתוך ממשלת ישראל — מזה. אף על פי כן, יש עדיין להמתין לתוצאות הבירורים בעניין מינוי הבוררים וכן סימון המפה של האיזור שתוצג להם בטרם מבררים על המוגמר. גם אם מדובר בעניינים „טכניים" כפי שאלה מוצגים בהודעות רשמיות, אין להקל ראש בחשיבותם שהרי אלה טומנים בחובם את המפתח לתוצאות הבוררות.

הבוררים צריכים להיות מקובלים על שני הצדדים כשהם משוחררים מדעות קדומות בכל הנוגע לסכסוך הישראלי—ערבי. מכאן שדרושה הקפדה יתרה בבחירתם, ובעניין זה, כל פשרה יכולה רק להיות לרועץ. אותו דין בעניין סימון הנקודות על המפה שתוצג לבוררים ואשר תציג את טיעוני שני הצדדים בכל הקשור בסימוני הגבול בין שתי המדינות.

בצד אלה עומדת גם בעיית הנורמליזציה. כפי שמתברר, אמנם הושגה הבנה בין הצדדים, אך מצרים סירבה להתחייב בכתב לקיים את הנורמליזציה כחלק בלתי נפרד מההסכם הבור־רות. עצם העובדה שהמצרים התעקשו שלא להתחייב בכתב, יש בה כדי לעורר סימני שאלה. מה מסתתר מאחורי זה. כך שמוקדם עדיין לברך על ההישגים ועלינו לשפוט אותם לפי התוצאות הלכה למעשה.

בכלל, יחסי ישראל—מצרים עברו עליות ומורדות — לרוב מורדות, אשר הוכיחו כי אין דעתם על הנורמליזציה עולה בקנה אחד עם דעתה של ישראל. אפילו באותם הימים שנראו לכאורה סימנים מעודדים לשיפור היחסים לא חלף זמן רב והתברר כי באותה מהירות שבא השיפור, כביכול, בא גם הקיפאון.

אין עוררין שבעיית טאבה צריכה למצוא את פתרונה בהתאם לנאמר בהסכמי „קמפ־דיוויד". עם זאת טבעי הדבר שישראל תעמוד על דרישותיה לפחות באותה מידה שמצרים עומדת על הדרישות שלה. ברגע שמכירים בזכותה של מצרים להציג דרישה אולטימטיבית לגבי הבוררות, פוגעים מדעת או מתוך היסח־הדעת בדרישותיה הצודקות של מדינת ישראל. מי שמכיר בזכויותיהם של המצרים לפעול למען החזרת כל מטר של אדמה מצרית, חייב להכיר בזכותה וברגישותה של ישראל לכל מטר אדמה שהיא טוענת בעלות עליו, כחלק מגבולות א"י.

למרבה הצער נוצר מצב שלא רק גורמים חיצוניים היפלו בין ישראל למצרים, כשהם עוזרים לקאהיר להשיג את מטרותיה, אלא גם גורמים ישראליים בדרג מדיני בכיר ביותר הפכו אחי־עזר למצרים, תוך התעלמות מהתנאים החיוניים הנחוצים להבטחת בוררות אמיתית וצודקת בסכסוך טאבה, כששני הצדדים נכנסים לבוררות מתוך עמדות פתיחה שוות. הוויתורים שנעשו ע"י ישראל, יש בהם כדי לעורר חשדות כבדים לגבי תוצאות הבוררות ודרך ניהולה.

ראש הממשלה שהסביר את ההחלטה שנתקבלה ע"י הקבינט אמר כי היא מסמלת „פריצת דרך לשלום" וכי בלעדיה מי יודע מה היה עולה לשלום שהושג בין ישראל למצרים. ממלא מקומו של ראש הממשלה אמר כי „יותר מזה אי אפשר היה להציג בתנאים הקיימים".

שניהם — שמעון פרס ויצחק שמיר — אינם מתלהבים יתר על המידה מן ההסכם, בהבדל אחד: ראש הממשלה רואה בו „פריצת דרך לשלום" — ליזמות שלום חדשות, ואילו ממלא מקומו מגדיר את ההסכם כרע במיעוטו.

ספק רב אם יש בהסכם טאבה כדי להביא לפריצת דרך לשלום שישראל תוכל לסמוך על ידיה עליו. עם זאת כבר עתה ברור שההסכם שהושג עם המצרים, ספק רב אם יוביל לנורמליזציה לפי התסריט שמנסים לצייר עושי דברו של ראש הממשלה העומדים לצאת בימים אלה לקאהיר כדי להכין את הפיסגה בין ראש הממשלה פרס לבין נשיא מצרים חוסני מובארק.

סיכומו של דבר, ההסכם על שטר הבוררות הושג, בעוד שהנורמליזציה נשארה בגדר של הבטחה על הנייר בלבד.

מה קורה בצה"ל?

מה קורה בצה"ל? — שאלה זו הציבו רבים עם פרסום הידיעות על השינויים הצפויים בפיקוד העליון של הצבא. קשה להסביר ולתרץ את השינויים המהירים, בחלקם תוך פרק זמן קצר ביותר, במטכ"ל ובפיקודים. בפרט שיש בהם כדי לעורר חשדות כבדים כאילו אין בצה"ל תכנון לטווח ארוך בכל הקשור במבנה של הפיקוד העליון.

מסביב לפרסומים על החילופין בפיקוד הצה"לי נתקשרו סיפורים שונים, בחלקם על גבול הרכילות ובחלקם על „מלחמת גנרלים" לקראת המינוי הצפוי של רמטכ"ל חדש בעוד כחצי שנה.

הרמטכ"ל רב־אלוף משה לוי שנשאל על פשר השינויים אמר כי אכן בשלב ראשון עלול להיווצר הרושם שהם יכבידו על סדרי פעילותו התקינה של צה"ל, אך תוך חודש ימים — הבטיח — הכל יחזור למסלולו התקין.

בכל זאת אין להסתפק בדברי ההסבר של הרמטכ"ל. השאלה אינה מתמקדת מסביב לענין: האם צה"ל יצליח לחזור למסלולו התקין. השאלה היא, האין בשינויים הללו כדי להוכיח שמשהוא קורה בצה"ל וכי קיימת סכנה שהוא יורד מהמסלול התקין.

בדרך כלל חילופין בפיקוד העליון של צה"ל הם דבר חיובי. ראשית כל, אלה שומרים על צעירותו ורעננותו של הפיקוד; שנית, בדרך זו ניתן לקדם קצינים צעירים ומוכשרים ולהע־לותם בגרם המעלות הפיקודי; שלישית יש בחילופין כדי להפרות את המחשבה הצבאית, ובכך למנוע שקיעה בשיגרה אשר לפעמים עלולה לפגוע בכושרו של צה"ל להתמודד עם בעיות הנובעות מהחידושים הטכנולוגיים המהירים בכלי נשק ובסדרי ניהול מלחמות. אף על פי כן, אין לזלזל בגורם הניסיון, שאף הוא תורם את חלקו החשוב בביצור כוחו של צה"ל. לכן צ־כה נהג צה"ל לשלב בין השניים — בין הצורך לרענן את הפיקוד, לבין החשיבות להסתייע בבעלי נסיון באיוש תפקידי תכנון ופיקוד. הפעם נוצר הרושם כי השינויים המוצעים מת־עלמים לחלוטין משני הגורמים הנ"ל שהינחו את מדיניות הצ־בא. הם אינם מבטיחים את עלייתם של כוחות צעירים ורעננים אל רום הפיסגה הפיקודית, וגם פוגעים במה שנקרא גורם הניס־יון הפיקודי בעת איוש התפקידים הבכירים בפיקודים ובחילות.

על שר הבטחון, הממונה ישירות על צה"ל, להבהיר: מה קרה בפיקוד העליון וכיצד בדעתו לנהוג כדי להוריד מהכותרות את „מלחמת גנרלים" שאינה מוסיפה לחוסנו של צה"ל.

הבהרה בסוג זה דרושה הן כלפי הצבא והן כלפי הציבור הרחב המגלה דאגה עמוקה לנעשה בצה"ל, בעקבות הפרסומים על החילופים המהירים והלא כל כך מובנים שצה"ל עומד לבצע בזמן קרוב ביותר.

הופיע הספר „דורש לציון"

הופיע הספר „דורש לציון", מאסף דברים לפרשיות השבוע ולמועדי השנה, בהוצאת מפעל רבנים ובני תורה שליד התנועה העולמית של המזרחי—הפועל־המזרחי.

המאסף בעריכת ר' צבי קפלן, מכיל 428 עמודים בתבנית גדולה על פרשות השבוע ומועדי השנה, ו־170 דרשות, דברי ציון ופרשנות פרי עטם של רבנים. מסיפים ר' בעלי־בתים בני תורה מהארץ ומה־תפוצות. כן מתפרסם במאסף מ־דברי רבותינו אישי הציונות ה־דתית מהדור הקודם. כל הדרשות מרוכזות סביב נושא אהבת ישראל מצוות העליה לא"י והחינוך ה־יהודי הדתי.

הספר מוקדש לזכרו של ברוך דובדבני ז"ל, חבר המרכז העולמי של המזרחי הפועל המזרחי ויו"ר המרכז לחינוך הדתי שהקדיש את חייו לאהבת ארץ־ישראל, לעליה לארץ ולהאדרת החינוך הדתי ב־ישראל.

בראש הספר דברי פתיחה מאת מר משה קרונה, יו"ר המרכז ה־עולמי של המזרחי הפועל המזרחי ומאמר על ר' ברוך דובדבני ז"ל.

מכונית הידרדרה לוואדי ביוקנעם

אמש סמוך לשעה 10.30 הידרדרה מכונית פרטית מסוג „לאנציה" ב־סמוך להנהלת „אגד" ביוקנעם עליה אל הוואדי ושלושה אנשים נפצעו קל. למקום הגיע אמבולנס וניידת טיפול נמרץ מטבעון. המשטרה חוקרת.

„גיורים" רפורמים בארה"ב בסיוע „הכשר" של הרב פרץ

מאת סופר „הצופה"

„רפורמים וקונסרבטי־בים באמריקה בזירה שבאר־צות הברית מסתמכים על ההכ־רזה של שר הפנים הרב פרץ, כדי לטעון ש„גיורים" מוכרים גם בישראל.

מדובר על תצהיר של שר הפנים לבג"ץ שהגישה „הגיורת" שרון מילר, שלפיו יורשה „גרי רפורמי בתעודות הזהות כ„יהודי שנתגייר". על תופעה חמורה זו סיפר הרב הגהם פלדמן מחשובי הרבנים הא־ורתודוכסים של אטלנטה בג'ורג'יה. הרב פלדמן פנה אל הרב דוד הולנדר, מראשי היהדות האורתו־דוכסית בניו יורק, וביקשו להוציא את דעת הקהל נגד התצהיר של שר הפנים שלדעתו יגרום הרס. הרב הולנדר אמר כי הוא חזר כעת מביקור בישראל. והוא נפגש עם גדולי הרבנים והפוסקים ב־ארץ, והם כולם, ללא יוצא מן הכלל גינו את התצהיר של שר הפנים.

הוא אמר עוד כי התפשטה ש־הריפורמים והקונסרבטיבים החלו ל־השתמש בארה"ב בתצהיר על הרב פרץ המכיר בכל גיור מכל זרם שהוא כיהודי, נפוצה בבמספר מדי־נות בארה"ב.

לפני מספר שבועות אף החליטו להגיש זאת בתצהיר לבית משפט בשיקגו, כדי להוכיח בבית משפט כי גיורם יוכר בישראל.

הוא הוסיף כי היהדות גם בארץ ובעיקר בארה"ב, עומדת בפני פרשת דרכים חמורה ביותר. הוא פנה לרב פרץ שיתעלה מעל עצמו ויוכיח מנהיגות כפי שנדרש מרב בישראל ויתפטר מהפקידה.

מפנה בקרבות בתוך המחנה הנוצרי בביירות

תומכי סמיר ג'עג'ע פתחו במתקפת נגד

ביירות (ע"י ע"צ). תומכיו של סמיר ג'עג'ע, ראש המטה הפעיל של ה„כוחות הלבנוניים" עברו אתמול למתקפה נגד הי־מורדים בפיקודו של מעיון משד לאבי החובייקה כי עלה בידיהם ל־השתלט על החלק הגדול של רו־בע אשרפייה בביירות המזרחית.

דובר של ה„כוחות הלבנוניים" צ־יין כי יחידה אחרונה של מורדים בפיקודו של משלאני, התבצרה בסי־צות הערב בקרקטין שאהרורי בכ־רם זיתון, ונעשו צעדים כדי לסלק את האנשים משם.

המיליציה הנוצרית החזירה לי־עצמה בשעות הבוקר, ללא קרב, את השליטה על כמעט כל הקסר־טינים באשרפייה, אמר הדובר.

אנשיו של משלאני המתנגדים לארגון מחדש של המליציה הנו־צרית לפי תכניותיו של ג'עג'ע, הת־מרדו ביום א' באשרפייה ובקר־בות שפרצו בעקבות התמרדות זו נהרגו 6 אנשים ו־26 נפצעו.

נודע כי תומכיו של ג'עג'ע ער־כו עתה „טיהור" כדי לסלק את המורדים מקרקטין ההרורי.

נשיא לבנון אמין ג'מאייל סבור כי היא המסה של התנגשויות ה־דמים הבין־נוצריות בהם נהרגו מ־ספר אנשים החל מסוף השבוע ש־עבר.

העיתון „אל־אנואר" יפן גם „אל־סאפיר" דיווחו אתמול כי „הנשיא ג'מאייל סבר כי ההתנגשויות ה־ללו מכוונות נגדו". הדברים מת־בססים על הדברים שאמר לשני עתונים אלה מפקד בכיר במיליציה הנוצרית הגדולה „הכוחות הלבנו־ניים".

המקור אמר עוד כי „ידע ברבים שהיו נסיונות להפיל את הנשיא או באמצעות הפיכה צבאית או ב־אמצעות זעזוע המצב הפנימי שיצ־דיק התערבות סורית ויביא להתפטרו של הנשיא".

כידוע נפתחו היחסים בין הנשיא ג'מאייל ובין השלטון הסורי לא־חר שהוא סירב לאשר הסכם שהיה מקצץ במידה מסויימת בסמכויותיו. אחד הפרשנים הנוצרים אמר כי הדעה בקרב הנוצרים באשר לתפ־קידה של סוריה בלבנון כגורם מר־כזי בהתנגשויות הפנימיות האחרונות.

סיבה נוספת — התנגדות למפקד „הכוחות הלבנונים" סמיר ג'עג'ע ושאפתו להפוך את המיליציה הזאת לכח מצומצם אך מקצועי ברמה גבוהה ולגרש מקירבו אנשי מיליציה העוסקים בסחר בסמים ובהר־כורים, אמר המקור.

נמשכת מלחמת מכוניות הנפץ בבירת לבנון

20 הרוגים בפיצוץ מכונית תופת בביירות

המכונית התפוצצה ליד בית החולים בו מאושפז אחיינו של הנשיא ג'מאייל שנפצע בהתנקשות ממארב ביום שני

ביירות (ע"צ, ע"י) — 20 בני אדם נהרגו ויותר מ־40 נפצעו בהתפוצץ מכונית תופת רבת־עו־צמה נוספת במזרח ביירות, הפ־עם ליד בית החולים.

בשידורי תחנות הרדיו מביירות נאמר כי מכונית „מרסדס" שהיתה טעונה ב־100 ק"ג חומרי נפץ הת־פוצצה במרחק של 100 מטר מבית החולים „סנט ז'וזף".

אחד הפצועים שהוא בבי"ח זה ביום רביעי הוא פואד אבו־נאדר, ה„כוחות הלבנוניים", הוא נפצע ב־יום שני כאשר עלה על מארב הנו־רה ברגלו בקרבות שהתנהלו בין פלגים יריבים בעדה הנוצרית־מזר־חית בלבנון.

עדיין לא ברור אם הפיגוע הקש־ור לזה שהוא הפיצוץ ה־19 של כלי רכב ממולכדים בחלק הנוצרי או בחלק המוסלמי של ביירות — קשור בצורה כלשהי לירידת ואלימות ש־פשתה בשורות הלוחמים הנוצריים.

לפחות 160 בני אדם מתו עד כה בהתפוצצויות האלה בביירות.

ענן כבד של עשן שחור כיסה את השכונה סביב בית החולים „סנט ג'וזף". אנשי מיליציה ירו באויר ברובים אוטומטיים כדי להרחיק מת־קהלים ולאפשר לאמבולנסים וצוותי הצלה להגיע לרחוב הצר, מלא חנו־יות של מוצרי חשמל ואלקטרוניקה ביחד עם בתי מגורים, ואשר בו אי־רע הפיגוע הקטלני.

אנשי ביטחון כיסו פניהם במס־כות בצבע שעברו דרך העשן המח־ניק בנסיון למצוא נפגעים, אולם בגלל החום הלוהט והעשן הסמיך לא יכולים היו להתקרב לאתר הפיגוע במשך כמה דקות חיוניות.

תושבים ברחוב קפצו מעל מרפסות שבורות ודרך חלונות מנופצים כדי להגיע למקום מבטחים.

שום ארגון טרם הודיע על אחריות לקטל האחרון בביירות המזר־חית, בהמשך למה שמכנים בביירות „מלחמות מכוניות התופת".

סוריה דחתה את האשמותיהם של מנהיגים נוצריים שונים, כי היא זו המארגנת ויוזמת את הפעלת מכוניות התופת ברובע הנוצרי של העיר.

בשעות מוקדמות יותר של יום אתמול מסרו מקורות בטחוניים ב־ביירות כי כלי רכב של „הכוחות ה־לבנוניים" הותקף על ידי מארב ב־תוך הים במזרח ביירות. לא ידוע על נפגעים בתקרית זו.

המוני מפגינים קראו לעבר שומרי הגבול במזרח ברלין: „רוצחים"

מערב ברלין (ע"י) — זקיפי גבול חמושים במזרח גרמניה ו־קהל נרגז של מערב ברלינאים, שכמה מהם השמיעו סיסמאות ו־גידופים, ניצבו אלה מול אלה ב־חצאת חומת ברלין. עם סיום ה־טקסים לציון הקמת החיץ בין שני חלקי העיר.

זקיפי הגבול המזרח־גרמנים התי־קדמו עד לקו הלבן לפני החומה ליד תחנה המעבר המפורסמת „צ'רלי", כמה שעות לאחר שאנשי „המיליציה הפועלית" קיימו מצעד במזרח־ברלין לציון הארוע.

השומרים החמושים הדפו אנשים ממערב ברלין שעברו את הקו ה־חוצה את המחדרה הברלינאית ה־מפוארת לשעבר „פרידריך שט־ראסה". כאלף בני אדם התאספו ליד הגבול עם רדת הלילה.

גם משטרת ברלין־המערבית הת־ערבה כדי למנוע התקרבות יהדפה מפגינים נרגזים מן החומה. כדי ש־לא יתפסו עליה.

כמה עשרות אנשים קראו בקצב: „הרוס את החומה" „להוריד את הונקר", (המנהיג הקומוניסטי של מזרח גרמניה) ו„רוצחים," מתוך כוונה להזכיר את אלה שנהרגו בנסיון לעבור את החומה למערב. אחרים הצטיינו ליד הקו הלבן וצעקו לעבר הזקיפים „חזירים קומוניסטים" ו„מדוע אתם אינכם עובדים הנה ?".

דובר משרד החינוך:

נבון לא פוסל את אחימאיר לעורך „מבט"

דובר משרד החינוך והתרבות ישראל כהן, הביע אתמול זעם על הפירסומים כאילו פסל השר נבון את מועמדותו של מר יעקב אחי־מאיר לעורך „מבט לחדשות" ב־טלוויזיה משום שאחיו, יוסף, הוא יועץ התקשורת של מ"מ ראש ה־ממשלה יצחק שמיר.

דובר משרד החינוך ציין כי עמ־דתו של השר נבון היא איפוא ש־נוכח „השקט התעשייתי" השורר ב־חודשים האחרונים בטלויזיה יש לעשות הכל כדי למנוע „מחול ש־דים" חדש סביב מינויו של עורך „מבט" ולהאריך לפיכך את כהונתו של מיכאל קרפין בתפקיד זה.

פריס (ע"מ) — מביירות נמ־סר על 13 פעולות, שבוצעו נגד הכוחות הצרפתיים באזורים שונים. כך טוען העתון „אל־שליעה־אל־ערביה" המופיע בפריס. בין הפיגועים — פיצוץ כלי רכב צבאיים ורציחת קצינים ואנשי בט־חון ומודיעין.

התנגשויות „אמל"־„יוניפי"ל

(סוף מעמוד ראשון)

צאת לסיורים ממוצבים כהשש ש־יותקפו.

יוניפי"ל הקים ועדת חקירה, לבדי־קת ההתנגשויות שארעו לאחרונה בין חיילי היחידה הצרפתית של ה־כוח הבינלאומי לבין אנשי מיליצית „אמל", זאת גילה דובר האו"ם.

3 אנשי „אמל" נהרגו ו־18 חיילים צרפתיים נפצעו במהלך התנגשויות שהתלקחו לאחר תקרית ירי במח־סום של יוניפי"ל.

מזכיר האו"ם פרז דה קויאר פרסם הודעה, שבה הוא מביע דאגה בקשר עם התקריות וצער על שפיכות ה־דמים.

המזכיר הכללי שיגר פקיד בכיר של האו"ם ז'אן קלוד אייםה ללבנון, כדי לסייע למאמצים להרגעת הרו־חות.

בינתיים נמסר כי שיירות עם אס־פקה הגיעו אתמול לעמדות חיילי יוניפי"ל הצרפתיים, שהיו מבודדים מאז יום ב' בערב בעקבות התקריות עם המיליציות השיעיות באיזור צור.

מזכיר המשלחת המצרית לשיחות טאבה מת מהתקף לב בהרצליה

מזכיר המשלחת המצרית לשי־חות טאבה, סייצ'ר (רב סרן) מו־חמד קמאל, בן 34, מת ביום ה' לפנות בוקר במלון מגדל דניאל בהרצליה, לאחר שלקה באוטם שריר הלב ליד שולחן הדיונים. גופתו הוטסה אתמול לקבורה ב־מקום מגוריו במצרים.

סמוך לשעה 1 אחר חצות הת־קבלה ידיעה במגן דוד אדום ב־הרצליה על אדם מחוסר הכרה ה־מקבל טיפול ע"י רופא מלון מגדל דניאל. צוות טיפול נמרץ שיצא ל־מקום מצא את מזכיר המשלחת ל־שיחות טאבה במצב של התקף כ־תוצאה מאוטם שריר הלב. הצוות עשה פעולות החייאה עד שעה 2.30 לפנות בוקר. אך כל המאמצים היו לשוא ולבסוף נקבע מותו של האיש.

הכינוס הארצי לתורה שבעל פה – ביום א'

מאת סופרנו בירושלים

הכינוס הארצי ה־28 לתורה שבעל פה המוקדש לעניני שמיטה יפתח בבית הרב קוק ויתקיים ביום ראשון, בשעה 6.30 בערב.

ההרצאות הראשונות ינשאו על ידי הרבנים הראשיים.

ביום המרצים ישתתפו בכינוס זה שבו ידונו על קדושת הארץ, על צעדי שביעית, על התר ה־מכירה לשמיטה במהלך הדורות ו־על בעיות הלכתיות בהתר המכירה לשמיטה.

„יום שוק" בניר אליהו

(סוף מעמוד ראשון)

יין זה מאחר ואין מדובר פה בפ־עולה חריגה הדורשת התערבות.

שר הכלכלה גד יעקבי אמר: „לא ידוע לי שיש הסדר, הסכם או מ־צב חוקי כלשהו שמונע את הקי־בוץ לקיים פעילות כלשהי בשבת: „אם יתברר לי כי יש בעניין זה מגבלה או איסור חוקי או קוא־ליציוני אמנע מלהשתתף בפתיחת השוק".

השר יעקבי שאל: „האם מי ש־משתתף בארועי „שבת תרבות" ב־תל־אביב או בחיפה, המתקיימים ב־11 בבוקר בשבת מגיע אליהם ברגלו? בכל אופן אבדוק עניין זה מחדש".

השר יוסקה שפירא פנה במכתב דחוף למזכיר התק"ם אהרון ידלין בו הוא מבקש להתערב לביטול ה־שוק שיגרום לחילול שבת המוני.

השר שפירא אמר ל„הצופה" כי מ־רם מתאה שמבכית, הוא מתכוון לפעול במסגרת התנועה הקיבו־צית תוך עירובו של הקיבוץ הד־תי, שלו מכרים וידידים ושיתוף פ־עולה עם התק"ם. כזכור, פתח באח־רונה הקיבוץ הדתי בהידברות בין דתיים ללא דתיים כדי להבטיח ש־מירת הסטטוס־קוו. והקהילה המתי־חות בין דתיים ללא דתיים.

5 בני משפחה נפצעו ע"י רימון יד שהושלך בעכו

5 בני משפחה, 4 גברים ואשה, נפצעו אתמול בשעה 8.45 בערב, כאשר רימון נזרק לעברם, בעת שישבו בגינת ביתם ברחוב גיבו־רי סיני בעכו.

הפצועים הועברו לבית החולים ב־נהריה.

סבב המינויים בצמרת צה"ל

(סוף מעמוד ראשון)

הרמטכ"ל רב אלוף משה לוי הס־ביר אתמול למנות את שניא למפקד ה־מפח"ש בציינו שזהו תפקיד מרכזי בצה"ל ודורש קצין ברמה גבוהה. כידוע, כוללת מפקדת המפח"ש את הפיקוד על כל חיילות השדה — חיל רגלים, צנחנים, תותחנים ו־הנדסה.

המפקד הראשון של המפח"ש היה האלוף דן שומרון ותפקידו נמסר לאחר מכן לאמיר דרורי.

הביקורת הפומבית הקשה שהושמעה בעיקר מפי אנשי צבא בכירים לשעבר, מופנית בעיקר כלפי חוסר התיכנון שהמינויים האחרונים הם ב־...

מקובל להכין מינויים כאלה לטווח רחוק והקצינים הבכירים יודעים פחות או יותר את רצף התפקידים שלהם ואת הרוטציה.

עד דרגת אלוף מקובל בצה"ל לק־בוע פרקי זמן מסויימים שבהם מש־רת כל אחד מהקצינים הבכירים ולא יתכן שאלוף לא ישרת תקופה סבירה בתפקידו, וודאי לא זמן קצר כל כך של חצי שנה, תקופה שדרושה רק כדי להתאקלם בתפקיד החדש כדי ללמוד אותו.

תת־אלוף יעקב לפידות יתמנה היום למפקד המיכללה לבטחון לאומי ויועלה לדרגת אלוף.

לפידות נולד ב־1942 ברחובות. ב־1960 מתגייס לצה"ל לחיל השריון. שירת כמפקד טנק, מפקד מחלקה, קמב"צ, סגן מפקד פלוגת טנקים, מפקד קורס מפקדי טנקים, וקצין בתורת חיל השריון. לאחר מלחמת ששת הימים עסק בהכנסתם לשי־מוש בצה"ל של טנקי שלל מדגם „טיראן" („טי 54" ו„טי 55"). מג"ד טנקים בסיני, מפקד קורס קציני שר־יון, מפקד הסיבת מילואים, מטנקי צלל, ולאחר מכן — מפקד חטיבה סדירה. סגן מפקד אוגדת שריון ב־סיני, מפקד אוגדת מילואים משורי־ינת, מפקד אוגדה משוריינת סדירה וסגן מפקד המפח"ש.

במלחמת ששת הימים לחם כמ"פ טנקים באום־כתף. אבו עגילה ובחל. במלחמת ההתשה פיקד על כח מטנ־קים בפשיטה המשוריינת מעבר למפ־רץ סואץ בספטמבר 1969 ובמלחמת יום הכיפורים פיקד על גדוד טנקים בקרבות הבליכה ועד לצליחת התע־לה. לאחר מכן, בהיותו מפקד אוג־דה משוריינת סדירה, פיקד על ה־גיזרה המזרחית בלבנון. סיים את המיכללה הבין־זרועית לפיקוד ומטה (פו"ם), ואת בית הספר לפיקוד ו־מטה בפורט לוונוורט שבארה"ב. למד גיאוגרפיה והסטוריה באוניברסיטת תל־אביב. נשוי ואב לשלוש בנות (בן, אחת הבנות משרתת בצה"ל.

האמנם תהיה נורמליזציה?

בקצה העט

מאת צב

אישור נוסח שטר הבוררות על ידי ממשלת ישראל וחיסול סכסוך שנמשך זמן רב — לא עורר התלהבות בין אזרחינו. זה מזכיר נישו־אין מאחרים שנעשו מתוך שיגרה והשמחה המתקרבת באירוע כזה היא מהזוג והלאה. שורדת ההרגשה שישראל ויתרה יותר מדי בעוד שחסרה התקוה שויתור נוסף זה למצרים יביא סוף סוף לנורמליזציה עם שכננו. הס־כמתה של ישראל לנוסח, נתפסת כתוצאה של סחיטה מצרית שלאחר שכל הקלפים בידה, אנו ניצבים כלפיה אין אונים.

אניס מנצור מהעתונאים המפורסמים (גם כמי שאינו נמנה על ידידי ישראל) של מצרים, ביקר זה מקרוב בישראל ואף נפגש עם ראש הממשלה וממ־לא מקומו, לפי דיווחים בעתו־נות ,מטרת בי־קורו של העתו־נאי היתה להס־ביר לישראל את „הפולרוניה" (כלומר המצב העדין המיוחד) שבו שרויה מצרים ביחסיה עם המדינות הערביות וכן גם את המנטליות המיו־חדת של העם המצרי. שליחותו נועדה להצדיק את הקרירות של העם (או השלטונות) המצריים להסכם קמפ דייוויד. במלים פשוטות ניתן לפרש את דבריו במה שאנו מייחסים לאופי של ה־מזרח התיכון, דהיינו: מלה אינה מלה; הסכם אינו הסכם; אם לא היום אז מחרתיים. וכו' והעיקר, שאין ההתנהגות הזאת נובעת מרצון שלילי. השר המנוח מיכאל חזני ז"ל, היה רגיל לספר סיפור על חסיד שחייו עם בת זוגתו לא היו תקינים והוא בא לרבי להתאונן על שגו־רלו המר, לא זכה אותו בבת זוג. הרגיע אותו הרבי: יש גם זיווגים כאלה וזה הזיווג שלך ועליך לקבל את הכל ברוח זה. כדברים אלה, להבדיל, הסביר גם שליחו של מובארק. ספק אם הם ירגיעו את מישהו.

ההסכמה הישראלית לשטר הבוררות נתאפ־שרה סוף סוף משום הלחץ האמריקאי ולא כל כך במשקלו הסגולי אלא הבכלכלי דווקא ובעקבות הסכמה בין נציגי ישראל במשא ומתן ובהם, כמובן, גם נציגו של מר שמיר, מנכ"ל משרד החוץ. מי שעקב אחרי המו"מ עם המצ־רים הבחין היטב שהם פועלים מתוך שתי מט־רות: הראשונה, שלא לאפשר לישראל להביא מלוא טענותיה לבוררים ובכך להגדיל סיכוייה לזכות בבוררות; השנייה — להחזיק את הנושא על אש קטנה כדי שתשמש עילה לעיכוב הנורמליזציה ואליבי כלפי המדינות הערביות. על פי חוסר האמינות שהוכח, של ההבטחות המצריות בעבר והעדר האימון להבטחותיהם בעתיד — התביעה שהמצרים יוכיחו תחילה שכוונותיהם כנות, מתקבלת מאד על הדעת. אך המסקנה מכך, כשהיא מובילה ללא מוצא לא היתה נותנת לנו כלום. מה שאין כן, אם נעשה נסיון נוסף, ובאין ברירה, להסכים למר־בית דרישותיהן ואם יאכזבו גם הפעם, ממילא לא תחול עלינו כל התחייבות בעקבות התביעה על שטר הבוררות. כך שהסכמה לנוסח כלשהו של השטר עשויה לשאת יותר פירות מדיש־דוש אינסופי של סיפולים מהרצליה לקאהיר וחזרה. לכן תביעתו של ראש הממשלה לסיים את הפרשה במהירות נתקבלה על אף הפקפו־קים והתיסוסים לגבי נוסח השטר ומה שיקרה אחרי אישורו.

זאת על אף שיש יסוד להניח כי למר פרס אצה הדרך משום המתח המתקרב של הרו־טציה ורצונו להיפגש עם הנשיא מובארק דבר שכנראה ראש הממשלה מייחס לו תוצאות מגיות. מוזר, שחסן מלך מרוקו שאין לו שום הסכמים עם ישראל ואף מאיים שבמקרה מל־חמה יצרף גם הוא את חייליו נגד ישראל — אותו חסן לא היסס להיפגש עם מר פרס אך מר מובארק, שלידו מאמן שגריר ישראל, מ־סרב זה שנתיים בעקשנות לקיים פגישה כזאת. לכאורה, זו השוואה ריטורית בלבד שהרי ה־שוני בציפיה מתוצאות שתי הפגישות גדול מאד, אבל אין הוא גורע מהעלבון שבסירוב הממושך של הנשיא המצרי להיפגש עם ראש ממשלת ישראל.

מתוך כך ברור שגם ההסכם על נוסח השטר וגם הסיכויים לפגישת פרס—מובארק — מת־קבלים בישראל באדישות־מה. זו תפוג רק אם, וכאשר, שהבר על השגריר המצרי לתל אביב תוכח כבצד שמבטא נורמליזציה אמיתית, כש־העתונות המצרית תחדל להסית נגד מדינת ישראל ולהשמיץ את עמה והגבול בינינו יהיה גבול של שכנות טובה וידידות כמקובל בין עמים אחרים שוחרי שלום אמת.

בין תרבות לשלטון

ה„קלקולים" הזכורים לנו ממשלת בגין, הם כאין וכאפס לעומת אלה שבממשלת האחדות הלאומית.

יש כלל אלמנטרי, לפיו אנשים שיושבים יחד בגוף כלשהו, חייבים לכבד זה את זה לפחות כלפי חוץ. גם אם קיימים חילוקי דעות ביניהם, הם רשאים להביאם לידיעת הציבור אבל בדרך ובסגנון של כבוד ונימוס. על אחת כמה וכמה כשהחלוקים על ראש הממשלה. ב־מקרה זה חייב כל שר להימנע מניסוח בוטה של הדברים וזאת לאו דווקא מחשש שיפוטר אלא משום שמעמד הממשלה כגוף מלוכד חייב להישמר כלפי חוץ.

המקרה של יצחק מודעי אינו סימפטומטי שהרי הוא בא פעמיים על ענשו ופרשה זו חוסלה. יש תופעות המשאירות טעם רע אף שאינם חמורים כמו פרשת (או פרשיות) מודעי. בעיני, הבלטת חילוקי הדעות על ידי ראש הממשלה חמורות יותר.

ממלא מקום ראש הממשלה הוא שר ככל השרים ומעמדו עולה רק כשהוא ממלא בפועל את תפקידו כממלא מקום ראש הממשלה. כמי שאמור למלא בקרוב את תפקיד ראש הממ־שלה, הוא חייב ביתר שאת, להישאר בצל ולא להפגיז תכופות את חילוקי הדעות שבינו לבין ראש הממשלה בהווה. הרושם הוא שהוא נהג ההיפך מזה, אם הוא מתייחס לעניין טאבה (לפני החלטת הממשלה) או בעניין שטח ה־אימונים מס. 9. בעתונות כאתמול אני קורא את מר שמיר אומר שאיננו יודע מי החליט על החזרת אדמות שטח זה לערבים. מילא שהוא לא ידע מי החליט מה שנעשה ולא נעשה בעניין האוטובוס המפורסם בקו מס. 300, ני־חא: אבל כלום אין הוא יודע את מי צריך לשאול כדי לקבל תשובה לשאלתו או להביא את הדבר למוסד מוסמך לערעור או להכרעה? הוא יודע גם יודע אבל אין הוא יכול לוותר על העוקץ שבשאלה כלפי ראש הממשלה.

ולפרשת השר גור. גם שר זה אינו זהיר ב־מיוחד בלשונו ואפשר לראות אותו כמודעי של המערך. הוא איננו רואה את מר שמיר כמי שמתאים להיות ראש הממשלה בשל „חלקו" בפרשת השב"כ. אם איננו טועה, אף אינו רואה את מר פרס כמועמד שלו לראש הממשלה. נדמה לי שהצהיר לא פעם על מועמדות עצמו לתפקיד זה. אינני סבור שראש הממשלה הבא זכאי לפסול אותו בשל כך, אך דומני כי מר גור צריך הרבה כוח, סבלנות וגם דבקות ל־משימה כדי להוסיף ולכהן אחרי הרוטציה כשר הבריאות.

סבורני שגם שר חייב בנימוסים מינימליים ואם יש לנו כבר 25 שרים, אולי כדאי להוסיף עוד שר — שר להוראת נימוסים — או לכל פחות עוד סגן שר לכך (אינני זוכר כמה הם היום) או להטיל תפקיד זה על סגן שר המכהן כבר — אבל לא על רוני מילוא שאף הוא פיו כבר הכשילו.

נופצו שמשות במשרדי חברת התעופה הדרום אפריקנית

שמשות חלון במשרדי חברת „נתיבי אויר דרום אפריקניים" בתל־אביב נופצו אתמול בבוקר. השמשה נופצה באמצעות שקית שבתוכה היו אבן ופתק, ועליו ה־מלים: „ישראלים החרימו את ה־גזענים".

ספרד העניקה מעמד רשמי למשלחת אש"ף

מדריד (ע"י, ע"צ) — ספרד העניקה אתמול מעמד רשמי ול־מעשה מעמד דיפלומטי למשלחת אש"ף במדריד — מסר דובר משרד החוץ הספרדי.

הדובר אמר כי משרדי המשלחת שנפתחו ב־1979 ייהנו עתה מכל ה־זכויות הפוליטיות, לרבות דואר די־פלומטי, ולנציג חסינות לחברי ה־משלחת.

בהודעה הרשמית בעניין זה נאמר כי ממשלת ספרד משוכנעת בתפקיד החשוב שיש לאש"ף בחתירה לש־לום כולל, צודק ובר קיימה כפתרון לסכסוך הערבי—ישראלי, והיא מ־שוכנעת כי יש להעניק מעמד רשמי למשרדו של ארגון זה בספרד.

חברות ישראליות יקימו מפעלים במצרים

דיאר (ע"מ) — העתון המצרי „אל־מג'לה" מוסר כי נחתם הס־כם בין שתי חברות ישראליות ו־משקיעים מצריים על הקמת שני מפעלים במצרים לייצור מכשירי חשמל ביתיים.

שתי החברות הישראליות יהיו אח־ראיות על השוק באירופה והמשקי־עים המצרים ידאגו לשווק במצרים ובכמה מדינות אחרות.

מקורות בחברות הישראליות מס־רו, כי שני המפעלים יגבירו את סחר החליפין בין מצרים וישראל, המגיע כעת ל־70 מיליון דולר בשנה מלבד הנפט.

האם צללה לחפש את בנה שטבע וניצלה ממוות

בחוף „גני מנורה" בטבריה טבע אתמול למוות בקרב ילד בן 12. אימו שגם היא טבעה, ניצלה הודות לטיפול ההחייאה של צוות טיפול נמרץ של מד"א טב־ריה.

האם בת 41, הבחינה ראשונה כה־כתב עתיים שלמה חדד מוסר כי עלמו של הבן ונכנסה למים כדי ל־חפשו אך כשצללה קמה כבר לא עלותה חזרה. כמה צעירים שהבחי־נו בהיעלמה נכנסו למים ומשו אר־תה ללא רוח חיים.

צוות של מד"א ביצע בה פעו־לות החייאה משך 50 דקות והחזיר לה את נשימתה. היא הועברה במ־צב קשה לבי"ח פוריה. במקביל נמשכו החיפושים אחר בנה בן ה־12 ולקראת חשיכה נמצאה גופתו בקרקעית המים. רופא קבע את מו־תו.

מפלגת השלטון בדרום אפריקה: לא יהיה שינוי במדיניות האפרטהייד

רייגן עשוי להטיל וטו כדי להכשיל הצעות להטיל סנקציות על דרום אפריקה

דרבן ולונדון (ע"י, ע"צ) — המפלגה הלאומית הדרום אפרי־קנית, שהיא „מפלגת האפריקנים הלבנים", פרסמה את ועידתה תוך הצהרות מנהיגיה כי הם רואים את האפרטהייד כאבן פינה במדי־ניותם ותוך השמעת איומים בפעו־לות תגמול נגד מדינות אפריקה הקוראות לסנקציות.

הנשיא פיטר בותה זכה להשואות נלהבות כאשר גינה את מבקריה של דרום אפריקה. וכאשר הצהיר כי תימשך ההפרדה בין מגורי ה־לבנים ועיירות השחורים כל עוד הוא בשלטון.

שר ההגנה מגנוס מאלאן הזהיר את שכנותיה של אפריקה שניצבו בראש הדרישה לסנקציות נגד דרום אפריקה, כי הכוחות המזויינים ש־בפיקודו טרם מתחו את שריריהם.

כל הדוברים בוועידה הביעו תמי־כה מלאה בשר ההגנה. ובשר החוק והסדר שנקטו עמדה נוקשה והגנו על משטר החירום.

בותה נצל את הועידה בהגנה נלהבת על הפרדת אזורי המגורים. הוא הבטיח כי כל בדיקה מחדש של חוק ההפרדה, אין משמעותה בטול החוק הזה.

הנשיא רייגן עלול להטיל וטו כדי להכשיל חוק של הקונגרס להחלת סנקציות נגד דרום אפריקה, יתכן, הוסיף ואמר הפקיד, שהנשיא ינקוט בצעדים חדשים כדי להפעיל לחץ על פרטוריה שתשים קץ לאפרטהייד.

הסנטור אדוארד קנדי ממסצ'וסטס, קרא להפסקה כמעט מוחלטת של המסחר עם דרום אפריקה והפסקת ההשקעות האמריקניות בארץ זו, ב־דיון שהחל אתמול בסנט.

הצעה זו, שאושרה ע"י בית הנבחרים, שרוב חבריו הם דמוקרטים, נחשבת כחריפה יותר על המידה. ל־סנט הוגשה הצעת חוק מתונה יותר, שנוסחה ע"י הסנטור הרפובליקני ריצ'ארד לוגאר מאינדיאנה. הצעה זו תמנע כל השקעה חדשה וכל מילווה בנקאי לדרום אפריקה, תפסיק את יבוא האורניום והפחם ותקפיא פק־דונות של ממשלת דרום אפריקה או חברות שבבעלות ממשלה זו, המופ־קדים בבנקים אמריקניים.

הצעת לוגאר תבטל את זכויות ה־נחיתה של חברת התעופה הדרום אפריקנית, תקרא לנשיא שלא להע־ניק אשרות לנציגי ממשלת פרטו־ריה, ולהפעיל את סמכותו כדי למ־כור את עתודות הזהב של ארה"ב, כדי להוריד את מחיר הזהב בשוק העולמי, דבר שייפגע קשות בדרום אפריקה.

השיחות עם ברית המועצות בהלסינקי

(סוף מעמוד ראשון)

מוסקווה וכן גם כלי התקשורת הדגישו מספר פעמים במהלך ה־שבוע, כי השיחות בהלסינקי יוגבלו לגורל הרכוש הסובייטי הכנסייתי ב־ישראל ולפתיחת שירותים קונסו־לריים בין שתי המדינות, כך שיהיה מגע בדרג קונסולרי ליהודים ה־ישראלים שעלו ארצה מברית ה־מועצות.

עמדה זו נוגדת את עמדת ממש־לת ישראל אשר הודיעה כי בעיית יהודי בריה"מ תעמוד „בראש סדר היום".

דיפלומטים במדינות המערב ב־מוסקווה סבורים כי התימרונים ה־פומביים של שתי הממשלות נועדו להסתיר את האינטרס האמיתי שיש לשתיהן בחידוש של המגעים הרשמיים ביניהן.

„אני סבור כי אתה חייב להאמין להם כאשר הם אומרים שאין סיכוי ליחסים דיפלומטיים מלאים בעתיד הקרוב", אמר אחד הדיפלומטים ב־מוסקווה, „אולם בכל זאת קיימת העובדה כי אלה הם המגעים הרש־מיים הראשונים מזה 10 שנים ודבר זה מייצג התקדמות מעשית".

דיפלומטים אחרים אמרו כי ה־מגעים האלה מהווים חלק ממאמצי מוסקווה לבסס את מעמדה במזרח התיכון, אזור שבו היא עומדת ל־צדם של יריביה העיקריים של ישראל — סוריה ועיראק.

הדיפלומטים ממדינות המערב סבורים כי ההודעות הסובייטיות במהלך השבוע, בעניין יהודי בריה"מ נועדו בעיקר להרגיע בני־בריתם הערבים, שהמגעים עם ישראל הם בנושאים קונסולריים ובעיות רכוש בלבד וכי אין לראות בהם שינוי בעמדת הקרמלין לגבי המזרח התיכון.

פרס עם אחותה של אידה נודל

ראש הממשלה, שמעון פרס, יצא אתמול לבקר את אחותה של אידה נודל, הגב' אילנה פרידמן, המקיימת שביתת שבת מול קריית הממשלה.

הגב' פרידמן קיבלה את ראש ה־ממשלה בהתרגשות ואמרה: אני יו־דעת שאתה איתנו במאבקנו.

פרס השיב: אני מודה לך על מא־בקך, ואני חושב שזה הכרחי להסב את תשומת הלב הציבורית לבעיית יהודי בריה"מ. דלתי פתוחה בפניך תמיד.

אילנה פרידמן הגישה לשמעון פר־ס פרחים, וביקשה כי יהיה זה זר פרחים לזר שיגיש הוא לאחותו, אי־דה נודל, לכשתגיע ארצה.

במהלך הפגישה נשאל ראש הממ־שלה אם בעיית יהודי בריה"מ תעלה במפגש עם המשלחת לישראל וב־ריה"מ בהלסינקי, לאור הצהרתם של ה־רוסים שלפיהם לא יעלה נושא זה בשיחות.

פרס השיב כי לרוסים יש רשימת עניינים שלהם, אבל גם לנו יש רשי־מת נושאים המעניינים אותנו. הם צריכים להבין זאת. ראש הממשלה הוסיף כי המדובר בזכויות ובחירויות האנוש הבסיסיות: ללמוד, ללמוד את שפתם, לקיים קשר עם בני עמם ו־להיות חופשיים לצאת למולדתם ש־להם.

פרס נשאל עוד אם יתכן חידוש יחסים עם בריה"מ בלי שיחול שי־פור כלשהו במדיניות בריה"מ כלפי היהודים, והוא השיב במלה אחת: לא.

לאחר שיחתה עם פרס, החליטה אחותה של אידה נודל לסיים את שביתתה, „שהכנעתי מדברי ראש ה־ממשלה שלא יהיו קשרים מלאים עם ברית המועצות עד שיינתן ליהודים שם היתר עליה" — אמרה.

דרושה אשה
ללינה 3 פעמים בשבוע עם אשה מבוגרת במרכז תל אביב
טל: 03—201782
בשעות הערב בלבד
לא בשבת

هكذا من الأصل

הצופה

מוסף של שבת

חימום השלום, או „כפור חם"

מאז חתימת הסכמי „קמפ דיוויד" מרבים דברים על הצורך לחמם את השלום בין ישראל למצרים. ובכל זאת הכפור מושל בכיפה ומגיע אל רום הפסגות שגם אם השמש מלטפת אותן בקרניה הזהובות הן נשארות קפואות. כי לא קל להפשיר קרחונים, ודאי שאי אפשר להשיג זאת בגלי חום רגילים שמשתמשים בהם להרתחת מים. כדי להפשיר קרחונים דרושה טמפרטורה מיוחדת שמשתמשים בה להתכת מתכות וליבון ברזלים. לא מאה מעלות צלזיוס אלא מאות־מאות מעלות. גם את הקיפאון ביחסי ישראל—מצרים לא ניתן להפשיר בדברים על הנחיצות ב„חימום השלום", כי אם על־ידי שינוי הטמפרטורה — במעשים יומיומיים שאינם מוכתבים מלמעלה, כדי לשבר את האוזן ולהשביע את העין בעת משא־ומתן מדיני — אלא נובעים משינויים טבעיים בהלך הרוח של העם המצרי אל שכנתה הישראלית. וזאת לא ניתן להשיג, לא ביום אחד, לא בחודש אחד, אף לא בשנה אחת. על אחת כמה וכמה שלא ניתן להפוך בין לילה „גלי שנאה" של שנים ל„גלי חום".

מאת משה אישון

דעת הקהל אינה נקבעת אך ורק מלמעלה. היא יונקת את שורשיה מלמטה — מהאווירה המקרינה ברחוב, ממה שנאמר בכלי התקשורת האלקטרוניים ועל־פי מה שנכתב בעתונים. ואלה לא שינו צורה ולא את הטון ביחסם למדינה היהודית־הציונית הלא היא מדינת־ישראל. בכלל, ספק רב אם השיחות על טאבה מוצגות כפרוזדור המוביל אל טרקלין השלום. אם לשפוט לפי התבטאויותיהם של ראשי הממשל במצרים הרי שבעייה זו מוצגת על־ידם כמאבק „להשבת הגזילה" מידיהם של „הכובשים הישראליים".

במקרים כגון אלה צורת הצגת הדברים קובעת יותר מהבטחות הניתנות בחדרי־חדרים על פי רמז נשיאותי, כי מיד עם החתימה על שטר הבוררות יוכל לראות עין בעין את התמורות ביחסי שתי המדינות. התיירות תפרח; יחסי המסחר ישגשגו ובני שני העמים ינהגו אהבה, אחווה ורעות איש כלפי רעהו.

כל עוד שישראל מוצגת בלבוש של „כובש" האוחז שלא כדין באדמות הפלשתינאים ומונע בעדם להקים לעצמם מדינה עצמאית קשה להגיע ל„שלום חם". עם זאת אין לזלזל בחשיבותו של „שלום קר". מכל מקום הוא עדיף על מצב של מלחמה.

ראוי לזכור שהרבה מדינות בעולם מקיימות ביניהן יחסים קורקטיים, בלא לחמם יתר על המידה את יחסי השלום. כך בין מעצמות־העל החובקות זרועות עולם וכן בין מדינות קטנות שגבולותיהן נושקות זו בזו. הלכך אין לבנות תילי תילים של תקוות, כי בכוחה של חתימה אחת על שטר הבוררות בפרשת טאבה ניתן להוליל פלאים ולשנות סדרי חיים המבוססים על מסורת של שנים.

מובן, שעל ישראל לחזור ולדרוש ממצרים, כי תעמוד בהתחייבויותיה על פי הנאמר והמתחייב מהסכמי השלום. אך בלא קשר עם שאלת הבוררות על עתידה של פיסת אדמה שסימון גבולותיה שנוי במחלוקת.

ראוי לזכור, כי מיום הראשון של הסכמי השלום נוהגים המצרים להתנות ביצועם בכוונות מצד ממשלת ישראל. לפעמים הם מסבירים את מדיניות הנגררת ב„צרכים פנימיים", כדי לנטרל את האופוזיציה המסיתה נגד שלום עם ישראל ולעתים הם שמים את הדגש על הוכחם לשמור על הסולידאריות־הערבית בל תישבר לחלוטין.

הסברים אינם חסרים ומעשים אינם נראים לעין, גם אחרי שישראל משתדלת להבין ולרצות את המצרים שעשו צעד נחשוני בעצם החתימה על הסכם השלום.

וארוכה היא רשימת המחוות שנעשו על־ידי ישראל, כדי לקדם את תהליך הנורמאליזציה החל בהחזרת שדות הנפט בסיני וכלה בפינוי כל סיני, לרבות חבל ימית. שפינוי היה מלווה כאב רב שהשאיר אחריו מצעים צמוקים שלא הגלידו עד עצם היום הזה.

לפי נתונים רשמיים בשמיטת השנים שחלפה מאז נחתם הסכם השלום, יותר מארבעים הסכמים שמטרתם היתה לקיים את הנורמאליזציה בין שתי המדינות. כל אחד מהם נחתם בעסק גדול, טקס, פרסום רב.

ושרים ישראלים הרבו לרדת למצרים ונתקבלו שם ברוב פאר והדר ובשובם נהגו לבשר לעם: מעתה ואילך צפוייה נורמאליזציה של אמת שהרי בנוכחותם הזמין נשיא מצרים את השרים הנוגעים בדבר והורה להם לקיים אחרי הנאמר בהסכמים...

ואף על פי כן לכלל מעשה לא הגיעו. הכלל שהנהגה ומנחה את המצרים עד היום הוא — הבטחות בשפע, מעשים במשורה...

והתוצאה היא: רוב רובם של ההסכמים נשארו על הנייר כאילו מלכתחילה אין כל חובה לקיימם. הלכה למעשה. אין איפוא להתלהב מצרור ההבטחות שהביאה באמתחתה משלחת המנכ"לים ששבה השבוע ממצרים ואחד מחבריה הכריז בתרועת ניצחון, כי בידיו לא רק הסכם על שטר הבוררות בעניין טאבה אלא גם הבטחות לקיום הנורמאליזציה, כולל החזרת השגריר המצרי לתל־אביב.

אין להניח שהפעם יחרגו המצרים מהנורמות שקבעו לעצמם, מאז החתימה הסכמי „קמפ דיוויד". גם אם השגריר ישוב לתל־אביב לא יהיה בכך משום „חימום השלום". עלינו לראות בזה „תיקון שיבושים" שחלו ביוזמת המצרים, אך בשום פנים ואופן — לא מפנה.

המבחן האמיתי הוא: האם ישנו המצרים את הטון; האם מעתה ואילך יחול שינוי בהתבטאויותיהם של ראשי הממשל כלפי ישראל; האם עתוני מצרים יפסיקו את מסע ההסתה נגד מדינת ישראל; האם יבואו תיירים מצריים לישראל, באופן חופשי — מרצונם הטוב — ולא על פי איזו „מכסה" שתיקבע על־ידי השלטונות וכו'?

אם לשפוט לפי הנסיונות מהעבר הרחוק והקרוב לא נראה, כי בא יום המורה. ההבטחות שניתנו מטרתן העיקרית — להשיג את כתב הבוררות המיוחל. נשיא מצרים חוסני מובארק חש שלא בנוח על שלא הצליח עד עכשיו להחזיר את טאבה למצרים. יריביו, בתוך מצרים ומחוצה לה, נוהגים להקניטו: „סאדאת הצליח להחזיר את כל סיני למצרים ואילו אתה אינך מצליח להוציא מהישראלים קילומטר־ושניים מאדמת המולדת המצרית"...

בשביל חוסני מובארק זה עניין של פרסטיז'ה ומכוונן שהיא כה חשובה לו יהיה נכון להיפגש עם ראש ממשלת ישראל שמעון פרס. שם לא הפגישה חשובה, לא פחות מאשר טאבה לנשיא מצרים. פגישתו של פרס עם מלך מרוקו, אף מקלה על מובארק, בפרט שאף הוא ודאי ינסה להציג בפני ראש ממשלת ישראל את התכנית שלו לפתרון הבעייה הפלשתינאית על בסיס של זכות „ההגדרה העצמית" ואילך את בעיית השלום במזרח־התיכון יציע לפתור במסגרת של ועידה בינלאומית בהשתתפות ברית־המועצות וארצות־הברית.

ומרוב להיטות ל„פיסגה", ככל הנראה נשכח מלבנו — מלבם של המדינאים שלנו, כי בעצם מובארק חייב עדיין „ביקור גומלין" בישראל. אולם זה לא יצא לפועל, בגלל סירובו לבקר בירושלים — בירת ישראל.

יוצא איפוא שהוויתור הישראלי על „ביקור הגומלין" יירשם אף הוא „כנקודת זכות" נוספת למובארק שאינו מוכן לבקר בירושלים.

האם שמנו לב לכך?

ספק רב. כי ברגע שמפריחים בתשידות „הפיסגה" ממילא אין דבר שיעמוד בדרך להשגת מטרה זו בשעה שהיא כשלעצמה אינה כה חשובה וודאי שאין בה כדי ל„חמם את השלום".

*

„חימום השלום" אינו מוביל דרך „ועידת פיסגה", גם לא מותנה בשטר הבוררות על טאבה. הוא קשור, כאמור, קודם כל באווירה השוררת ברחוב המצרי — מזה ובמדיניות החוץ של מצרים — מזה. בשניהם לא נראה שינוי לטובה. הרחוב המצרי לא ישנה את עורו, אך ורק על פי רמז מלמעלה. ודאי שלא יעשה זאת, כל עוד מדיניות החוץ המצרית מתיישרת על פי הקו ה„פאן־ערבי" בכל הקשור בתנאי השלום במזרח־התיכון.

ובעניין זה קיימים חילוקי דעות מהותיים בינתר בין ישראל למצרים. אפילו הפלג ה„יוני" במפלגת העבודה אינו יכול לסמוך את ידיו על דרישת מובארק להבטחת „זכות ההגדרה העצמית" לפלשתינאים ושיתוף אש"ף בשיחות שלום.

דומה שמוקש זה בסופו של דבר קשה יותר לנורמאליזציה ול„חימום השלום" מהוויכוח בעניין טאבה. לכן, מוגזם איפוא לראות בהסכם שהושג בשאלת הבוררות על טאבה משום פריצת דרך — בדרך לשלום, כפי שחוגים אינטרסנטים משני הצדדים מציגים זאת.

ההסכם על כתב הבוררות והבוררים אמנם מסלק מכשול — מעשה ידיהם של המצרים — שהם הציבו, כדי ללחוץ על ישראל שתחתום על כתב הבוררות, אך עם זאת אין בו משום סלילת דרך המובילה להבנה מלאה בין קאהיר לירושלים. ואין זה משנה כלל אם השגריר המצרי ישב בתל־אביב, או לא. ההבדל אינו אלא סמנטי. אמנם עם שובו של השגריר המגעים בין שתי המדינות יתנהלו ברמה של שגרירים, אך התוצאות הן אותן תוצאות.

טאבה יצרה בעייה שאת פתרונה הוסכם לחפש בעזרת בוררים בינלאומיים, בעוד שהנושאים הקשורים בתהליך השלום צריכים למצוא את פתרונם על סמך הידברות הדדית ועל פי הסכמים המעוגנים בהסכמי „קמפ דיוויד".

אין זה סוד שמצרים של חוסני מובארק נסוגה מהסכמי „קמפ דיוויד" המדברים בזכות אוטונומיה ביו"ש וברצועת עזה. המצרים פרשו מ„שיחות האוטונומיה" ועתה, כאמור, הם מצדדים בוועידה בינלאומית שהיא אנטי־תיזה לנאמר בהסכם שנחתם בין ישראל למצרים. לאמור, לפנינו מצרים אחרת — לא זו של סאדאת שחתם על הסכמי השלום, אלא מצרים של מובארק המהדקת את קשריה עם העולם הערבי וכמי שרואה עצמה ניצבת בראש המערכה להבטחת „הזכויות הלגיטימיות" של הפלשתינאים. אין איפוא לצפות ממנה, כי תושיט יד ל„חימום השלום". הכפור טרם הפשיר..

וכדי להפשירו, המצרים, כדרכם, ינצלו את המצב ויעלו דרישות חדשות כתנאי ל„חימום השלום".

הפעם יעשו זאת ב„צינורות דיפלומטיים", גם במסגרת „ועידת פסגה" בין ראשי שתי המדינות, כדי לזכות בבכורה בזירה הערבית כמגינים על האינטרסים הלגיטימיים של הפלשתינאים. כך ש„הנורמאליזציה" תתבטא בפעילות מדינית מואצת מצד קאהיר שלא תחסוך את שבט הביקורת מישראל על שאינה מוכנה לסגת מהשטחים הכבושים וכו'.

המסקנה המתחייבת היא איפוא שכל עוד המצרים רואים את עצמם תקועים עם „בעיית טאבה" הם הקפידו לשמור על פרופיל נמוך בשאר הנושאים הקונטרוברסאליים. עם השגת הסכם טאבה יוכלו איפוא להתפנות לשאר הנושאים שאף בהם הם רואים תנאי ל„נורמאליזציה" ובמרכזם הבעייה הפלשתינאית. על כן אל יתהלל חוגר כמפתח — אל יתהללו ארדיכלי ההסכם בעניין טאבה, כאילו עם חתימתו הצליחו להפעיל את הטורבינות, כדי „לחמם את השלום..."

נראה איפוא את הדברים בצבעיהם הטבעיים, בלא אשליות, בלא תקוות מופרזות. יעברו שנים עד אשר יצליחו להמס את קצה הקרחון המפריד בין ישראל למצרים והמונע מהם את ההנאות של „שלום חם".

עם זאת עלינו להודות, כי שלום קר — עדיף על פני מלחמה חמה. וכך עלינו למדוד ולהעריך את יחסינו עם מצרים. מצד אחד לא להתלהב, ומצד אחר שלא לזלזל בהישג ההסטורי ששמו: יחסי שלום. אולם, כדי שהשלום יישאר בר־קיימא אל לנו לשחק בידיהם של המצרים, כאילו בעד כל היתר מצדם עלינו לשלם במחזה — בוויתורים נוספים. יש לדרוש מהם לכבד את ההסכם ללא תנאים. וגם אם נחתום על ההסכם בעניין טאבה יש לחזור ולהבהיר, כי אנו מצפים שהם יקיימו את הנורמאליזציה ללא תנאים וכי יש להפריד בין הנושאים — בין טאבה לנורמאליזציה. אבל, אל נא נבנה מגדלות של תקוות כאילו בנורמאליזציה מפתח ל„חימום השלום". יש מדינות המקיימות יחסי נורמאליזציה והשלום ביניהן נשאר קר. כך גם בין ישראל למצרים — השלום יישאר קר למשך הרבה שנים.

עלינו ללמוד לחיות בתנאי „הכפור החם"...

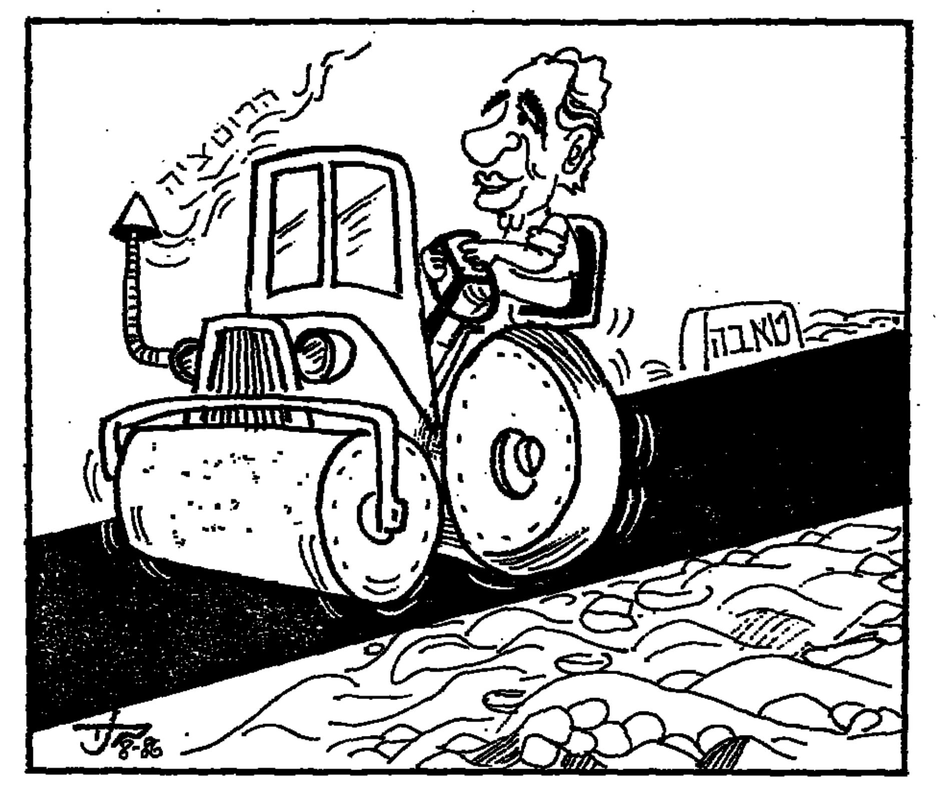

מכבש הרוטציה

פחות המולה ויותר שיקול דעת

מאת צבי ברנשטיין

חיים גורי ציטט פעם במאמר, אימרה של אמו והיא: משא הסוד הוא המשא הכבד ביותר וקשה מאוד לשאתו... יש לכך, כנראה, גם סיבות פסיכולוגיות. אולי האמביציה להיראות כאדם חשוב, שמספרים לו סודות וכל סוד, כידוע, מגלים רק לצנועים. עם זה טבע האדם בכלל, כל שכן אצל אחינו בני ישראל שכל אחד מהם שש לקיים את המצוות של זכות הציבור לדעת.

כל פרשת השב"כ היוה מתקיימת ריש מהר אילו טופלה מתוך גישה שישנם דברים — ולאו דווקא בסתרים — שניתן ואפשר לשמור עליהם בחוג מצומצם ביותר. העדר גישה זו הכתיבה לפצול לטשטושה במקום לספל בה בחדרי הדרים ולהסתיק בסתנות, שהרי המושג „בחדרי החדרים" לא קיים אצלנו.

בעולם „המערבי", כבר יודע שמרים. אדי עם ישראל בכל נושא שהוא, לא ייהכך כלל. עדיין זכורה השיחה הסודית של השגריר הסובייטי בפאריז עם עמיתו הישראלי — סודיות שלא החזיקה 24 שעות כי גם במשרד החוץ שלנו, ישנם „שומרי סוד" כאלה. הכל הבטיחו לנו שהקידה הנישתרה, על פי החלטת הממשלה בפרשת השב"כ, ההיה סודית ביותר — ובכל זאת אנו קוראים יום יום דברים שונים מההקירה, כי הופיע בה, כי יופיע וכי לא יופיע ועוד פרטים שהינו בסוחים שאינם מלבד החוקרים לא יידעם.

הנה התבשרנו על שיחות קונסולריות עם נציגי ברית־המועצות. אם שיחות דיפלומטיות או כמי דיפלומטית טומנות בתוכן מטען רגיש ביותר — השיחות עם ברית המועצות. על אחת כמה וכמה. הכל מודים שהשיחות עצמן חשובות יותר כמה הן השובות כסימפטום לשינויים. הללו מתפרשים לאוכתנו. לא שהסובייטים חזרו בתשובה אלא (וזהו אולי השוב יותר) שהמצב הבינלאומי וגם האינטרסים שלהם עצמם, מחייבים מוטוטציה לנטישה העוקשות והעמדות כלפינו.

מה קרה בישראל? הפעם פורצא כבר ודאה בהיות שהסובייטים נכונים לכרוע בפנינו על ברכיהם, ולתקן את כל השגיאות והחטאים שחטאו כלפי מדינת ישראל ועם ישראל ומקדם כל ובראש וראשונה כלפי יהדות ברית המועצות עצמה. כאילו הם שדרים עדיין בלהקה... גרבניה הנאצית והם זקוקים לעזרת האמריקאנים ותכדע מי שיכול להסות את לב האמריקאנים לסובייטים — הם היהודים והישראלים. אם כך, זו ההזדמנות להשתמש בכוח הזה כדי להרים אתה ולהתמיד את החשבון עם הרוסים.

גם אילו המציאות היתה כפי שרואה זאת כנ"ל, אין זה לא מהחכמה ולא מהנוהל הנכון לפרסם תוליד והפיכה כה תהיינה הדרישות — ובוודאי לא דרישה המקסימום — מתריסים כדי להתדיין אתה. ווהו בדיוק מה שנעשה ההגשת ישראל, בכבודה ובעצמה לקראת השיחות הנוכחיות. על אחת כמה וכמה שהיחסים כלפיהם טוב גם תוך יחסי עוינות עם יהודים ועם ישראלים; היה די סביר להניח שהדרישה המוצגת כתנאי אולטימטיבי) סובבית כואת תודחה. אמנם קרה וגם מי שאין לו ראש של מיניסטר, היה יכול לשער זאת.

מובן, שעל כאוד להטיל כל מיני שמות גנאי לעבר האנשים הסבורים שהיוקא כדי להשיג את הכרה שאין לגביה חילוקי דעה, צריך ונקוט טקטיקה אחרת, דהמשת פחות אך יעילה יותר. באווירה השוררת אצלנו, מי שצועק יותר חזק — נשמע יותר טוב. שכחו את הכלל שפי שצועק פחות — באזניים לו יותר.

כ"ל ראש הממשלה, הצטיין באחרונה בהצעת הצהרות קיצוניות בכל נושא שהוא: מצרים (טאבה, גדימול) כאילו בכוח הכלים יגבר על מובארק ושכנע אותו טוב יותר. הוא היה הראשון שהציג את האולטימאטום הדדי לקראת השיחות הקונסולריות. אם כך — ראש הממשלה אינו יכול לפגר אחריו. חובת הממשלה ושריה לא להיתפס לפופולאריזם ולסיסמאות חדרות יתר (בשעה זו) ולא להשתדל למצוא חן בעיני אנשים חסרי אחריות.

פחות המולה, יותר שיקול דעת — זה צריך להיות הקו לפני ובתוך השיחות עם הרוסים.

זכורני את דר' נחום גולדמן, שהיה נשיא הקונגרס היהודי העולמי, מתריס נגד אי־התחשבות באינטרסים של הקיבוצים היהודיים בתפוצות כאשר מדינת ישראל מבצעת איזו פעולה בחוצגיה. כך היה אחרי מלחמת ששת הימים בשמעמד אחד גדל כבוד ישראל בעמים עקב הניצחון, ואילו מהצד האחר היו הגוצה יהודים בארצות בלתי ידידותיות שנפגעו במעשי נקם. גולדמן טען, אם מדינת ישראל נוועצת ביהדות התפוצה עובר לביצוע פעולות שנושאות עמן תוצאות כאלה. מובן שהשאלה היתה רטורית בלבד אך היא ביטאה דאגה מתוך נגשות אינטרסים (מובן — שבטויה קריב בלבדי) בין המדינה לבין אזרחיה בודד. כאמור השאלה היתה רטורית משום שהכל מבינים כי היוזמה של המדינה, כשרת באותה מידה את יהודי התפוצות בסוה יותר רחוק.

גם עכשיו נשמעים קולות בנוסח „המקיבה מוכרת את יהודי ברית־המועצות". אלה דברי הבל מפני שהדאגה ליהודים אלה, כמו גם ליהודי מצוקה אחרת — היא בראש דאגותיה אלא שבמקבים בתהיים הדרישות הן שונות (וגם התשובות) אבל הכל נעשה מתוך סדר עדיפות שבכבוש של דבר יהיה טוב לכל. כשאיננו פועלים בחלל ריק והריבוע שלנו קשה יקשות — לא ניתנה לנו ברירה אלא לשקול כל צעד לפי העניין התנאים.

המציאות הבייהודה בהן פועלת מדינת ישראל בעבודיה איננה תמופות בפני הכרזות קשות ומכאיבות לא רק בין השוב החיצי לבין לא השוב והיוני: ולא רק בנושאים שבהן קיימת, לכאורה, בעיון התנגשות אינטרסים בין יהודי התפוצה לבין ישראל — אלא גם בדילמה בין נושאים ספציפיים של מדינת ישראל עצמה. נזכיר כבשל את היחסים שבין ישראל לבין הממשל בדרום אפריקה. בעוד שאינטרסים ישראליים חשובים מהווים כוס יוצא לקשרים עם משטר האפרטהייד. הרי באותו זמן הללו מרחיקים את ישראל במדינות אחרות באפריקה שגם היחסים הטובים אתן, הם אינטרס חיוני למדינת ישראל והחכרעה אינה פשוטה.

יד ידיעות, לא כל כך בעדיות בארצות הברית, שם גיברת הנסיה להתעשר עם יהודים מתוך כי כלכלה ותרבית ואבני חדים לימנע בעשיית הריסם שהיהודים או הישראלים משכשים אבן נגף להדדית ההתקרבות בין שני העמים. הקהל האמריקאני לילה, איפוא, וגחלים.

הזכורתי את דר' נחום גולדמן. הוא היה מספר תמיד על שיחותיו עם דוברינין, שהיה שגריר ברית המועצות בוואשינגטון. יש לזקוף לזכות היזמה — שניסה להוכיח לדוברינין במשך שנה את אי הצדק והאיוולת שבשנאה הבשטר הסובייטי ביחס לישראל ולהיהודים — את המחיר שמתהיל אולי עכשיו להתהיל בברית המועצות ושבייחסים אותו בחירה בחירה דעליותו של דוברינין בהיירכיה הסובייטית והשפעתו על מיכאל גורבאצ'וב. המשטר הסובייטי איננו סובל תמורות בוס והכל נעשה שם באיטיות מרגיזה. אשר על כן אין ישראל רשאית לצרום קשיים פסיכולוגיים. בלי לוותר על שום דבר עליה לעודד בסבלנות התפתחויות חיוביות. ראו נא כמה סבלנות גילתה ישראל בנושא טאבה. האם אין זה בוכיח שאף טאבה לנו הדרך והסון ליחק — בל לנו היותפס להצהרות ולמעשים רגשיים. שאינם בגדר פירות של כסים. עלינו להיות מוכרחים לביא החילונים לגישה עם הסובייטים כמדינתו יהודה העצמה זכרונו שהשיחות יסובו רק על שאלות קונסוליריות יכול נושא אחר „חוזר כסדר היום" שהוכבם עליו מראש' — לפתוח. היהי מחכים עד הדיבנות, בעליב את הנושאים עלינו שם, שכבר היה גם במסגרת השיחות עצמן, אותה השובה עצמתן!

*

בקור כמה הרשים אבויה להתכנס ועידת ה מדינות ההתלית על הסכם הלסינקי, לא בוטעיזה הכלכלית הגדולה אחרי כלהבה הצווים השנה. עבוה ודשה, גם על פי הסכם זה את מימב החישגים וזכתה בהכבר של המליב בכיפה של הארצות הבריטיות בעיר שהראשונים קיבלו רק פיסת גייה. בהינתה ישראלית (היהודית) שבים הם הסעיפים העיקריים: הקפדה על הזכויות האזרחיות וזכות יציאה להרד ימכל אורח. אין צורך לומר שהזכויות האלה אינן מקויימות על־ידי הסובייטים. לגבי ישראל הם ביצעם באיחוד המשפחות כבר נתקיים עד 1978 („ולי לגבי הסיפה כאו והתאה — הם מצלים החירייכות לבין: שאינם יכולים להיות יציאת יהודים לארץ עם בכהון האזרחים בסכנה ועוד תשובות כתחבולה כגון אלה). עלדה לשכבה באותה ועידה עצמיה להבהיר את הגישה ההשה (אם ישנה) של הסובייטים לגבי קיום הזכויות הכתייבות בהסכם הלסינקי — יותר כאשר ב„פגישה הסוכיאליזית".

הייצא מדבריהם: יש לנו מבחאה חזקה, על בסיס יחב — בהכלה על אחדות לאומית. ניתן לה לעבה, להיין לההחליט שלא תתן להיים התפנות.

הקיצוץ כתכנית מינימום

מאת יצחק דויטש

עם הגשת תכנית הקיצוצים בתקציב המדינה בסך 475 מיליון שקל, נכנס שר־האוצר, משה נסים, לעימות רציני ראשון עם חבריו השרים. מר נסים נכנס למערכה זו בביטחון עצמי רב ומתוך התחושה שהוא עומד על דברים חיוניים ונכונים. אך רק במרוצת הימים הבאים נדע איך הוא יצא ממערכה זו.

בימים אלה זוכה נסים להערכה רבה במלאת ארבעה חדשים לשירותו כשר האוצר. מצביעים על כך שבסגנון מתון ועניני ובלי רעשים ובקיקים היא מצליח לבצע את המדיניות הכלכלית. למרות שאיננו תוקף ואיננו זועם. אין הוא מתקפל כלל עיקר. ציוני דרך בולטים עד כה: מינוי נגיד לבנק ישראל אשר בחר בו; ביצוע המלצות ועדת בייסקי בתחום האישי, כולל התפטרותו של מר רפאל רקנטי מהנהלת בנק דיסקונט; אי־קבלת דרישות האחוה, למרות השביתה שקיימו; עליטה על הבורדם ועמידה בלהציג של הקיבוצים ושל מולל־בונה. מהבורי. כך מציינים עוד, כי משה נסים היא רך בצורה אך קשה בתוכן. למרות הסגנון האדיב אין הוא נדיב כלל ביותן כספים. אדרבה, הוא עומד על שלו. בצורה האדיבית הוא פיתר לחבים בלי להיכנע להם. יתרה מזו: משה נסים מפתיע גם בהכרת ההכבר שבו הוטל עליו לעבור. נסתבר, כי ההבנה והשכל ישר מאפשרים להתגבר על נושאים סבוכים.

לא מי מנוחות

אלא שבפני שר האוצר עומדות עתה בעיות קשות יותר מאלה שעמדו בפני קודמיו בטרם פרש מהפקידה. נכון כי התכנית הכלכלית שהופעלה ביולי 1985 הביאה לתפנה במצב המשק. אין לשליל את האשראי מתכנית זו ואסור לסגת מהישגיה. אבל יש לראות את הגורמים המיוחדים שסייעו להצלחת התכנית. בתקופה האמורה נהנינו מתנאים מיוחדים שלא אנחנו יצרנו אותם, והם: —

- ירידה גדולה בערך הדולאר בשוקי העולם, שאיפשרה ביצוע פיחות ליסידה בלי שהדבר נראה כך בעיני הציבור. כתוצאה מירידת שער הדולאר בעולם שופר מצב היצוא של ישראל בארצות אירופה.
- מחירי הנפט בעולם ירדו בשיעורים תלולים, ובאותה שנה חסכה ישראל 750 מיליון דולאר ביבוא הנפט.
- מחירי הבשר והגרעינים בעולם כמו גם מחירי מוצרי דלק אחרים, ירדו וחסכו לישראל כאות מיליוני דולאר.
- ירידת שערי הריבית בעולם חסכה לישראל 200 מיליון דולאר.
- נתקבל סיוע מוגדל מארה"ב, נוסף לבסיעה בסיוע הרגיל נתקבל סיוע היום בסך 1.5 ביליארד דולאר. ההלק האחרון מסכום זה אמור להתקבל בעוד כחודשים.

כל אלה איפשרו בעצם ביהוד בשיעורי האינפלציה ותרמו להישגים במאזן התשלומים.

אלא שכל אלה הורכזו בשנה אחת. שר האוצר, משה נסים, הגדיר את השנה הנוכחית הזו כשנה שבה קיבלנו „בו מתמטיים". הבעיה היא בכך שכל אלה לא יחזרו על עצמם בשנה הבאה, כאשר שר האוצר, משה נסים, בא להתוות את המדיניות הכלכלית ואת התקציב לשנה הבאה יש להתחשב בכך שגורמים אלה בשיעורים הללו. סיוע החירים הכלכלי על ארה"ב לא יחזור על עצמו השנה. שהיצוא הדולארי הגיעה לנקודה שממנה צפויה עליה. במחירי הבשר והגרעינים כחזיל יש כבר שינוי כולם כלפי מעלה. מה שבולט במיוחד הוא העלייה המחירים בבקרי הנפט בעולם. מציים כבר עכשיו את הנפט שהוא מוכרת לישראל ב־40% אחוז, ומפריס אחוזים הדלקים באותה דרך. ההיה זו תמימות להניח שכל אלה לא ישפיעו על המשק הישראלי: על מצעת המחירים ומאזן התשלומים.

ממילא המשק בשנה הבאה לא יוכל להתנהל על מי־מנוחות, בדומה למצב שאפיין את המשק הישראלי שנה של שנת 1986. ספק רב אם ניתן יהיה להסתפק אך ורק באותם אמצעי המדיניות הכלכלית הנקוטים היום.

תיקון מסלול

הגורים הישיר להגשת התצעה לקיצוצים בתקציב המדינה ע"י שר האוצר הוא סטיה שהיו עד כה לעומת התקציב המקורי. זה סטיה היא: א) תוספת תקציב בין 490 מיליון שקל; ב) החלטות ממשלה שטרם בוצעו בסך 182 מיליון שקל; ג) התחייבויות הממשלה בתחום האשראי בסך 495 מיליון שקל.

סטיות אלה עצמן פוגעות ביציבות במשק; הם מגדילים את הביקושים המקומיים, כפי שאלים אפשר־ויהיה בשימוש על הצריכה יגדיל היבוא. הדבר עלול להתבטא בעליית שיעורי האינפלציה ומכל־א ליצור לחץ על הריביות בשערי החליפין.

גידול היבוא, בצד כמעט קפאון ביצוא, מצביע הרעה מתחבטת במאזן המסחרי. בתחום זה יש הגדרת עליה. אבל הכוונה הבסיסית להתכנסת היא עליית. כל אלה עלולים גם להתבטא „ההיברית צמיחה" בציבור לצרכים חדשים. ציפיות כאלה זה עצמן ישפיעו על ביקורים למחירות ומשבע חוץ.

הגידול במעילה הסשור הציבורי יגדיל הצריכה הפרטית מיצגים בהזרות תנאים לצמיחה בייאה במשק „בעיקר צמיחה ליצוא.

לכן קיצוץ התקציב בסך 475 מיליון שקל בהיה ידוע כל העיון בסלול לצדיכות התקציב שהדירה בראשית השנה. אין כבר עדיין ביטוי למיפול בתנאים הנוצרים בגלל המסיבות הבינלאומיות.

השפעה קשה — אבל

האלטרנטיבה גרועה יותר

קיצוץ התקציב כשיעור אחוד של 3.9 אחוזים בכל סעיפי הפעולות של הממשלה, לבטח יחזור היבות, הקליטה, הדיוית, הבלאה, הינוך וכולם, ביחדי שישפיע על רווחת החיים של האוכלוסיה. כאשר מדובר בקיצוץ תקציב הממשלה, אין הכוונה לקיצוצים ברווחה של השיים המדינים. הלא מתקציב אשר להתבטא בבית אדם: הרוב הוא בעליות ובעריכות. המבים יתבטאו בצמיחתו ויוחה מיגל בחלקים. בחינוך, בפיתוח ובביטחון. כל אלה אינם נוחים לאוכלוסייה. בימים אלה נשוב ליאיה את התכנית על המצבה בבתי חולים. בשירותים הסוציאליים ובתחומי ההצעתית. כאשר מדובר בהגבלת גדל לדיון את תאירי תאוצת הדרכים הלוגסיית שבארצנו באחריות כהוקהה נגד כל פגיעה וקיצוץ.

על אף כל טענה לפגיעה יכולה להיות נכונה צודקת, ואמנם יש בסים לבעיה. מדי פרישה נכיה, הרך התבוהדית. קשה עליו בממשלה ובדעת הקהל. קרי יש לשקול את הדיבריט כלל האלטרנטיבות שלנות. היותנה בקיצוצים אלה היום. בדפוצים יהיה להנינה בצריכה יותר הלוטים האיגפלציוניים שהגביל אינם קיים. לכן כאשר אלה יתהדשו לא על היה לשלוט עליהם ולהגביל אותם. במבגרת בתקציבת בלבד. במילא יותחדש שוב הגייחיר על ההיים, שבר, צמי הלופס השטים. הדי אילו האלטרנטיבה הרגה קשה אשר האזרחים גילו דעתם בבחירות שנית כי הם איבם רוצים בה.

לכן, עם כל הקושי שבדבר, הקיצוצים המוצעים הם בבחינת תכנית מינימום לטיפול בבעיות המעיים כבר עכשיו בבחיה. השוב שלא יהיה אשליות: הן עצמן אינן מספיקות כדי להתמודד עם תנאים בעצמם במערכת הבינלאומית. כפי שהם נדרשים „לעשות כבר עכשיו.

„שיחות הלסינקי" בלי אשליות

מאת יעקב אדלשטיין

דובר סובייטי אמר השבוע במוסקווה, כי בשיחות הלסינקי לא יעלה נושא מצבם של יהודי ברית המועצות. דובר ישראלי אמר בירושלים, כי הנושא כן יעלה. שניהם צודקים. אין סדר יום לשיחות אלה, ולכן כל צד יכול להעלות כל נושא שהוא רוצה. כאשר יעלו נציגי ישראל את הנושא, וגדוד בוודאי הסובייטים, כי זה לא שייך לשיחות, הדן רק בעניינים קונסולריים. אבל גם אם ידובר בו, הרי הנציגים הסובייטים לשיחות הלסינקי לא מוסמכים להחליט או לנקוט עמדה. נושא זה מגיע לדרגים הבכירים יותר בשלטון, ורק אם שם תתקבל החלטה עקרונית; יש להניח שתהיה התקדמות כלשהי בנושא זה.

יש רואים פתוחות מדיניה שחלו בגבה עבים בינלאומיים במדיניות החוץ הסובייטית חלק מהשפעה של אנטולי דוברנין, שהיה בעבר שגריר ברית המועצות בוואשינגטון ונחשב למומחה בנושאי מדיניות החוץ של המערב. הוא תופס היום עמדה בכירה במזכירות המפלגה הקומוניסטית ועוסק בעניינים בינלאומיים, שר החוץ שוורדנדזה איננו ידוע כמומחה במדיניות החוץ, אלא כעושה דברו של גורבצ'וב.

מתוך גישה מפוכחת

בשיחות בלתי רשמיות שנערכו בין נציגים ישראליים ונציגים רוסיים במשך השנים מאז נותקו היחסים בשנת 1967 אמרו הרוסים, כי הם נכונים לטפל בחידוש הזו בצורה מפוכחת. הסובייטים שהם בזרות התיכון במצאים בהחיתה הבידוד הקיצונית ביותר, כמו סוריה ולוב. עמדתם האנטי ישראלית היא חלק מאותה מבוכה בזירה הערבית, שהזרה להם יש להם בסיסים ומוקדי השפעה במדינות אלה. אם ישנו את המדיניות בכיוון הפוך, או אפילו ביכוון נייטראלי, יש הכרה שיאבדו את הבסיסים וה־מקסים שיש להם באזור. זהו הרקע של מדיניות ולא צמחה עקרונית. אך את מדיניותם הם צריכים לישר עם המדיניות של המדינה הערבית האלה שעכן הם נוהגים. לא תמיד יש ביניהם תבנה. לי מצבים מיסים ההרים הסובייטי מדוינים פה ביבים צודים למקסים מהם לנקוט עמדות מצבות יותר.

לדוגמא הקשרים שלום עם אש"ף. ברית המוע צות תומכת באש"ף כחלק מן המדינית שלה להתוך בגופים המחתרים לאומים, שמקעקעים את ההשפעה המערבית בכל מקום בעולם וגם בישראל. אבל יש חילוקי דעות ביניהם לבין ההנהגה הקיצונית של אש"ף. חילוקי דעות אלה נוגעים בשאלת ההכרה בישראל. ברית המועצות לא מעוניינת במדיניות הקיצונית של אש"ף, אלא רק בהשפעה שיש לגוף זה על האזור.

אחת המסורות של ברית־המועצות היא שיוכר בזירה הבינלאומית מעמדה כאילו זה, לצד מעמדה של ארה"ב. הכרה זו יכולה לבוא בהשתתפותה בי ועידה בינלאומית, ברוסים ואהר"ב הן הסיבלות המכריעות. מאחר שאש"ף אינו מוכן להכיר ביש־ראל, אינו יכול להיות מרכז לכריב והעידה בינלאומית. לכן מסיפה ברית המועצות, לאש"ף לכנית את העמדות. להודיע על הכרה בישראל כהכנה לקראת השתתפות בכנ"ב בינלאומי בהצגת מצמית הכל. אש"ף לא מוכן לקבל את הצעה הזה, לכן קיים פער בין העמדות בין ההסתה לבין אש"ף. אין זה מונע מברית המועצות לסייע לאש"ף בכל הזירות.

ניתוק היחסים עם ישראל היא מעין מטרת לי ברית המועצות. להשתתף בכדרכי השלום באזור, ארה"ב מנצלת מכשול זה, כדי להרחיק את רגליה של ברית המועצות מכל השפעה באזור. רק פעם אחת הסכים שר החוץ דאז הנרי קיסינג'ר להשתתפותה של ברית־המועצות בוועידת ג'נבה, לאחר מלחמת יום הכיפורים. אבל היתה זו בסיס של דבר השתתפות סמלית בלבד. מסורת הנוקבה, שכן את הפורום לבדה, תוך כדי דיונים מהחוץ הג'ורי ובלי לשתף את ברית המועצות, בסיבובים ובשהלהלות הוא ניצל את הקשרים בין ישראל לברית המועצה כדי להעמיד את ברית המועצות בתבוכה. להפיק את הנפצות בינלאומית מוקפאת קיפאון שאינה בשגרת יחסי בינלאומי. היסוד העמדית של ברית המועצות היא בתחרות, כל עוד ניתן בהפלדי שר החוץ אנדריי גרומיקו, לא היה משום לי שינוי עמדות. גרומיקו נקט קו עקרוני ולא היה מוכן לגבש עמדות בהתאם לנסיבות שנוצרו. ההערכה היא שהיום יש במוסקבה יותר נכונות לשינוי עמדות. מכאן גם הנכונות לנהל שיחות עם ישראל בהלסינקי. הרצון לשינוי עבודה הובלט גם בהצהריה האחרונה של גורבצ'וב בנוגע לסין. הוא יצא באופן ברור, שברית המועצות מוכנה לשנות את עמדותיה בכל הנוגע ליחסיה עם סין. ההצעה, בעת מסבים לדיונה בזמן שהיא שמדגישה לגבי עמדות שנקבעו שם במשך רבות בשנים.

המסורה הקונסולארי

ברור למדי שהשימוש במונח „עניינים קונסולריים" או דיון על הרכוש הרוסי בישראל, הוא בסוה מלבד לרצון הסובייטי לדון בעניינים רחבים יותר. אין לצפות מברית המועצות לשינוי עמדות דרסטי, קשרים דיפלומטיים הם עניין לטווח ארוך. הנוסחה הסובייטית איתה נשארה: חידוש קשרים דיפלומטיים רק אחרי הסכם שלום. אבל יש מקום למה שמשמעה קשר ביניים או „נציגי אינטרסים". מעמדה זו קל יותר לדלג לעמדות נוספות. נציגות אינטרסים יכולה להתהפך לקונסוליה. בלי לעורר תשומת לב בינלאומית. זהו המהלך שנקבע כנראה בברית המועצות בהשפעת הרצון לצאת מן הדיון בכמה מן הנושאים הבינלאומיים ולהגיע לשנות לי גמש עמדות, באופן חופשי יותר.

מכל זה הוא כנראה הלק מתהליך כללי של שינוי עמדות במדיניות הבינלאומית. התכסיסים שנוקטים הרוסים הם מובנים לבדי, קודם כל הם הודיעו שהם רוצים לשלוח משלחת לישראל כדי לבדוק את מצב הרכוש הרוסי ואת מצבם של אזרחים סובייטים בארץ. זה היה רמז ברור שהם רוצים בהדרגתיות, על סמך הנוהה זו התגע להם לצייד שיקות אוקסמות דו־צדדיות כדי לברר את הפרטים. אם צעד הדימה יותר בשיבתנו באשר הצעד של ביקור משלחת, הם הסכימו לסיכוך גם במיסים שזה הואם את מכתבם ליוצרי רו־ישה ביוזרה. היה מכתב של דיון על הרכוש הרוסי. לכתוב כללי הובא ועסק שבוקר של הגורם לבלגריה היה ע"י יהדי הקהילה היהודית בבולגריה כדי שלא להעניק לביקור זה אופי רשמי. אבל אין ספק שהיה זה צעד היתאר שבוצעה. גם בשנות התמישים. לאחר ניתוק היחסים בין שתי המדינות בגלל פיצוץ השגרירות הסובייטית בתל־אביב, ניסתה רוסיה לחדש את היחסים באמצעות מגעים בין השגריר הרוסי והשגריר הישראלי בסופיה. לא קשה להבין את התכסיסים הללו של הדיפלומטית הסובייטית כדי לשבור את הקיפאון. לאחר הבירור כי הוא מהווה מכשול ואינו הולם את המציאות.

לפי ידיעות מהמכבות שהתשנו בשנת 1967 כי ביתוס נציגי מדינות סוציאליסטית בפיסקליה חברה. כי האיש שלחץ לניתוק היחסים עם ישראל היא לא אחר מאשר השליט הרוסי דאז ברז'נב. כי ליום היה לו קשרים מיוחדים עם נאצר — נשיא מצרים, והוא ביחס גם את מדיניותה של מוסקבה.

ניתוק היחסים לא הועיל הרבה להרחבת ההשפעה הסובייטית במזרח התיכון. יש זה מה שקבע בתהליכים המדיניים שבאו לאחר מכן. זה היה בצד של מזאה בלבה. על שיבוש המדיניות הסובייטית ופגישה ב„קליינטים" שלה באזור. לא זו היתה הממשה הסובייטית. החזרת מדבר סיני למצרים השגה בדרך אחרת לעמרי תכנוני הסובייטים. באמצעיה מצרים לשלום שברית המועצות לא היתה שותפה בו.

הפיתוח במעמד הסובייטים

מאז 1967 חל פיחות במעמדה של ברית המועצות באזור. אז היו לה שני מוקדי השפעה. במצרים ובסוריה באמצעותם שלטה ברית"ל באזור. היום נשארה רק סוריה שהיא מבודדת באזור ואין לה השפעה על המדיניות של מדינות אחרות באזור. הצליח הבירה ואפו אל אסאד נוהג להתריס מדי פעם את „עצמאותו" של סוריה. הכוונה מלקבל את הדי שמכתיבה לה מוסקבה כתמורה לסיוע שהיא מקבלת ממנה. היום מוקדי ההשפעה של מדינות ק־ימים בסוריה ובאזורים הקיצוניים ביותר, כמו סוריה ולוב. אלה

(סוף בעמוד 4)

העימות בין „העדה" ל„נטורי קרתא"

מאת שאול שיף

כאשר תגיע אי"ה, בבוא הזמן, המשלחת הסינית הראשונה לבקור רשמי בישראל מן הראוי שבמסגרת סיוריה כאן יוכיחו לה כי „עתוני הקיר" אינה המצאה סינית יהודית. בירושלים, ב„מאה שערים" ובשכונות החרדיות, יש לה מתחרים רציניים. במיוחד במהירות התגובה על המתפרסם ב„עתון קיר" של היריב

ירושלים החרדית החוץ ממסדית, זו שאין לה נציגות בכנסת, מעבירה את מסריה, התלטותיה ועמדותיה באמצעות שבועונים ל„עדה החרדית" יש את „העדה" ול„נטורי קרתא" „התומה". „העדה" רואה אור כל יום חמישי ואת „החומה" אפשר לקנות בקיוסקים של „באולה" ו„מאה שערים" ביום ששי. באין לה עתון יומי ונוכח שטף האירועים המחייבים לא אחת חרמות, נידויים, גינויים ואזהרות חמורות — נעזרות „העדה החרדית" ו„נטורי קרתא" בעתוני הקיר המפורסמים המרחקים בנוסחם. בשביל לא מעט ירושלמים קריאת המודעות הללו היא בידור ממש. המודעות הן רב־לשוניות ומלולות משפטים עט־יים המורכבים לפעמים מאידיש, עברית וארמית בפיסקה אחת.

נוכח המתיחות הגוברת ביחסים בין „העדה החרדית" לבין „נטורי קרתא", אין זה מן הנמנע, כי אחד העסקים הטובים בשכונות החרדיות בירושלים יהיה, השכרת „שטחי קיר" להדבקת מודעות וזאת נוכח הצפיפות המסתמנת שם באחרונה על קירות הבתים.

בשביל האורח הממוצע, דתי ושאינו דתי כאחד, אין הבדל בין „העדה החרדית" לבין „נטורי קרתא". בשבילו הן היינו־הך.

מנהיג „נטורי קרתא" לשעבר ר' עמרם בלוי ז"ל העלה את „נטורי קרתא" לכותרות במלחמת השבת שלו, ומאז נקלטה „נטורי קרתא" בתודעה כמי שמייצגת ומבטאת נאמנה את כלל הציבור הדתי־חרדי, שאינו מכיר במדינה ומוסדותיה. קרי:

ר' עמרם בלוי ז"ל
נגד העדה...

„סאטמר", „העדה החרדית", ו„בריסק". אלא שבמציאות מדובר ביריבות עזה, אידאולוגית, בין שתי עדות: „נטורי קרתא" מזה ו„העדה החרדית" — מזה. יריבות זו החריפה באחרונה בעקבות פסק דין של „העדה החרדית", שפורסם בתום מסע הצתת תחנות האוטובוסים. פסק הדין אסר שימוש בכוח וידוי אבנים. „נטורי קרתא" קרעו לגזרים את המודעות שהודיעו על פסק הדין. אבל זהו רק קצה קטן בעימות הנוכחי, שכופה האשמה מצד „נטורי קרתא" שמישהו מ„העדה החרדית" הוא „מוסר" ממש שהלשין על איש „נטורי קרתא" למשטרה וגרם למעצרו.

ראשית העימות

אבל בל נקדים את המאוחר. תחילתו של העימות בין שתי העדות עם בואו של הגאב"ד, הרב יצחק יעקב וייס ממנצ'סטר לישראל בשליחות האדמו"ר מסאטמר ז"ל, כדי לעמוד בראש „העדה החרדית" בירושלים. „העדה" מונה כמה אלפי משפחות, וכהונת הגאב"ד (גאון אב־בית־דין) מכובדת ביותר גם כלפי הציבור שאינו מזדהה עם הקו האידאולוגי של „העדה".

„נטורי קרתא" התנגדו למינויו של הרב וייס, בטענה שאינו מספיק קיצוני בהתנגדותו למדינת ישראל. הם לא הסתירו את התנגדותם ואף כתבו לו „מכתב התנגדות". אלא שב„עדה" לא התרגשו מהמכתב והרב וייס התישב על כס הגאב"ד. ב„עדה" יודעים את יחסי הכוחות האמיתיים בתוך הציבור הדתי־חרדי ומה משקלה בו של „נטורי קרתא", על־פי הערכה בדוקה מספר המשפחות המזוהה איתה אינו עולה על 60(!) אלא שכוחה ברעשנותה. ל„נטורי קרתא" אין בית דין צדק, ומוסדות התורה שלה שואפים לאפס לעומת אלו של „העדה החרדית", שאגב נתונה בעיסוית די קשה עם „חצר" בלז, אבל זה כבר סיפור אחר! השפעת הבד"ץ של „העדה" היא מעבר לחומות ירושלים ולא מעט מפעלים של מזון ומשקאות נושאים את תעודת הכשר שלה, כמה מדייני „העדה" חולשים על „חצרות" ממש. הראב"ד (ראש אבות בתי־דין) של „העדה", הרב משה אריה פריינד, משמש בקודש כראש ישיבת „סאטמר" בירושלים ו„חצר" סאטמר בירושלים נתונה למרותו. סגנו הוא

הרב ישראל משה דושינסקי (בנו של הרב יוסף צבי דושינסקי זצ"ל) והוא חולש על חצר דושינסקי ברחוב שמואל הנביא המונה כמה מאות משפחות (יוצאי העיירות חוסט וגאלנטה). הדיין, הרב ישראל יעקב פישר מכהן כרבה של זכרון משה. ל„עדה" שני דיינים נוספים: הרב בנימין רבינוביץ (חסיד רוזין) והרב אברהם הורביץ, לשעבר רב העיר שטרסבורג שעלה לישראל לפני כתשע שנים.

חוג אחר המקבל את מרות הבד"ץ של „העדה" הוא הפרושים, עדת הפרושים היושבים בירושלים דורות רבים. נשיא „העדה החרדית" הוא האדמו"ר הנוכחי מסאטמר הרב משה טייטלבום, שהוא גם הגבאי הפיננסי של „העדה".

מנהיג „נטורי קרתא" היום, הוא הרב חיים כצנלבוגן (בנו של ר' אהרן כצנלבוגן ז"ל שעמד בראש „נטורי קרתא" עם פטירתו של ר' עמרם בלוי הבלתי נשכח).

„חסידי ר' אהרלך"

בספות משייכים את חסידי ר' אהרלך" ל„נטורי קרתא". החסידים הללו המתרכזים סביב ישיבת „תולדות אהרון" (ע"ש הרב אהרון ראט ז"ל מייסד „החצר" שהיה חסיד של האדמו"ר הנוכחי, הרב אברהם יצחק קאהן) חסידי ר' אהרלך, כפי שהם מכונים אינם נכנסים כלל למרכז של „נטורי קרתא" ישיבת „תורה ויראה" המבוקמת בתוך שוק „מאה שערים", כאן שלחו ראשי „נטורי קרתא" את מכתב ההתנגדות לגאב"ד של „העדה" הרב וייס.

ואכן יש בסיס לטענות „נטורי קרתא" כלפי „העדה" על שהיא חוטאת בקשרים עם הציונות והציונים. ל„עדה" צינור הידברות די קבוע ומסודר עם משטרת ישראל (בעניין הפגנות), עם משרד הדתות (בענין חפירות ארכיאולוגיות); עם משרד המסחר והתעשיה (רשיונות יבוא), ואף יש לה יפוי כוח מהמדינה לעשר את החטים היא עושה זאת „כדי שהמעשר יהיה בכל ההדורים".

„נטורי קרתא" שבגבה הכספי הם בניו של הקנאי עתיר ההון גצל ברגר ז"ל מלונדון, שוללים מכל וכל כל קשר עם המדינה ורשויותיה. אנשיה אינם שותים חלב ותוצרת בתותמת כשרות של „העדה" משום שהבד"ץ של „העדה" נותן הכשר ל„תנובה". הם קונים מוצרי חלב בהכשר של „הרב חתם סופר", רק מחוסר ברירה הם אוכלים בשר בהכשר של הבד"ץ של „העדה החרדית".

כאשר הושגה הידברות בין ראשי „העדה" לבין המשטרה בפרשת ריסוס התחנות, לא קיבלו זאת „נטורי קרתא" בעין יפה והם דחו מכל וכל את „פסק" „העדה" שאין לידות אבנים ולנהוג באלימות.

אחד מ„פעילי" „נטורי קרתא", מרדכי הולצמן שמו, הוזמן לבית הדין של „העדה" והוזהר לבל יידה אבנים באוטובוסים של „אגד" ואף נשאל על הצתות שארעו באמצע הלילה בחנויות למכור שאריות בד. („נטורי קרתא" מבקשים לסגור את החנויות הללו בטענה כי הן מושכות לשכונת „מאה שערים" נשים הפושות.)

הולצמן התחצף בפני הבד"ץ

משמשמע אותו הולצמן את הערות הבד"ץ „התחצף בצורה נוראה נגד הדיינים". הוא הגיע לבית הדין בלווית עשרה צעירים מ„נטורי קרתא" ובצאתו משם קיבלוהו בשירה וריקודים. התנהגותו הפרועה בבית הדין הניבה כרוזים של „חרם ונידוי" בחתימת כל דייני הבד"ץ. אחד הכרוזים... בחתימת הנהלת העדה החרדית נקב בשמות עשרת האברכים שליווהו בבואו ובצאתו. ככל הנראה מתוך עיון בכרוזים למדה המשטרה על „פעילי" „נטורי קרתא" ואחז הולצמן ו„עצר" לעשרה ימים ושוחרר בערבות. „נטורי קרתא" טוענים שיש להם הוכחות ש„העדה" הלשינה על הולצמן למשטרה ומלחמת הכרוזים בין שתי העדות נמצאת עתה בעיצומה.

החברים בעדה החרדית מתכוונים להפעיל סאנקציות כלפי „נטורי קרתא" מלבד החרמות והנידויים. אחד מראשיהם אמר בשיחה עם „הצופה": „לא נלך לחתונות שלהם ולשמחות שלהם ונגטרל אותם ב„כוללים" שלנו. חסידי בלז שסבלו לא אחת מידה הקשה של „העדה החרדית" עוקבים בעניין רב אחרי העימות בין „העדה" לבין „נטורי קרתא" באמצם את סיסמתה של ממשלת ישראל כי סרור גורר סרור נגדי ופטרוני הגורל הופכים בסופו של דבר לקורבנותיו.

יוסף מנדלוביץ על „שיחות הלסינקי"

אם הרוסים רוצים בשיחות עליהם להקשיב לדרישות ישראל

יוסף מנדלוביץ
ביום הגיעו לישראל

מאת מוטי זפט

השיחות הקרובות הצפויות בין משלחת ישראל למשלחת ברית־המועצות הוגדרו ע"י הצדדים כ„שיחות טכניות". הרוסים מסבירים בהודעותיהם כי בכוונתם לשוחח על הרכוש הרב שבבעלות הכנסיה הרוסית בשטח ישראל. אף טרחו להדגיש כי נושא יהודי בריה"מ לא יעלה על הפרק.

ההערכה הרווחת בישראל היא שרצונה של בריה"מ לקיים שיחות „אילו אח"כ להחליף נציגים קונסולריים, נובע מהרגשתה שאיבדה ממעמדה והשפעתה במזרח־התיכון. בריה"מ סבורה, כנראה, שעצם קיומה של נציגות קונסולרית, יקנה לה מעמד בכיר בוועידה בינלאומית על המזה"ת, אם תתקיים.

ישראל מצידה עדיין אינה מוכנה לאפשרות כזו לפחות לא נציגי הליכוד בממשלה.

כך או אחרת, ישראל לא תחמיץ ההזדמנות לשיחות רשמיות גם עם מדינה שאינה מקיימת איתנו יחסים דיפלומטיים וודאי שלא עם בריה"מ בה חיים מליוני יהודים.

שאלת היהודים, בהקשר זה, תפסה מקום מרכזי בהיערכות לקראת השיחות. שתי גישות עיקריות רווחות בהנהגה הציבורית. האחת אומרת — יש לדבר עם הרוסים ותוך כדי כך להעלות את נושא יהודי בריה"מ ואסירי ציון; הגישה השניה (שיש לה פחות תומכים) דורשת להבטיח שינוי ביחס שלטונות בריה"מ ליהודיה — כתנאי מוקדם של ישראל לעצם קיום השיחות.

בציבור גוף „ציונות 86" — ארגון גג חדש לגופים לא ממוסדים למען יהודי בריה"מ הפגינו השבוע מול משרד רה"מ בקריאה: „יחסים, יחסים — היכן היהודים ?".

באותה שעה רשמה הממשלה לפניה שהמשלחת הישראלית בשיחות הלסינקי, תעמיד בראש סדר היום את שאלת יהודי בריה"מ. שחרור אסירי ציון ותתרת עלייתם של היהודים הרוצים בכך.

על נושא זה שוחחנו עם יוסף מנדלוביץ, אסיר ציון לשעבר, חבר ב„ציונות 86" ומאז עלייתו ארצה פעיל במאבק למען יהודי בריה"מ.

ש. לפי הפיתקך, — עצם קיום הפגישה עם משלחת רוסית, כלום אינה מהווה פתח תקוה להזזה גם בנושא יהודי בריה"מ?

ת. הכל תלוי בעמדת ממשלת ישראל. בינתיים אני שומע שהרוסים מצהירים שנושא יהודי בריה"מ כלל לא יידון בשיחות. לפגישה כזו לא כדאי לישראל ללכת, כבר מלכתחילה. הרוסים הם שיכתיבו לנו את הנושאים.

משא ומתן הוא דבר חשוב ומשמעותי כשיש לך רצון להפיק ממנו משהו. לצערי, לא נראה לי שיש לישראל עמדה חזקה בנושא. משא־ומתן עם הרוסים כבר היה לישראל בזמן ששגרירות פעלה במוסקבה בין השנים 1948—1967. גם אז לא היתה שום תוצאה ממשית למרות שהתקופה היתה טובה יחסית שכן בהנהגה עמדו חרושצ'וב וברז'נייב.

ש. ארגון „ציונות 86" שאתה נמנה על חבריו דורש להתנות את קיום השיחות בשינוי היחס ליהודי בריה"מ, אם ישראל תציב תנאי מוקדם כזה, — עלולה בריה"מ „להתרגז" ולבטל את הפגישה. כלום כך עדיף או אולי לבוא לפגישה ושם להעלות את הנושא?

ת. כל עוד אנו נחשוש שהם יתרגזו, — לא כדאי לנו כלל להתחיל בלגעים איתם. אם אנחנו נחשוש — הם תמיד ימצאו סיבה שאמנם נחשוש. כל עוד שלא נדבר איתם מעמדת כוח, — חבל על המאמצים.

ש. מה כן יניע את הרוסים להמשיר יחסם לאסירי ציון וליהודי בריה"מ?

ת. ברגע זה הרוסים מעוניינים ליצור עימנו קשרים. לזה צריך להיות מחיר והם יודעים שיש לנו מה לדרוש. אם נקיים איתם יחסים קונסולריים, — הם כבר לא יצטרכו לשלם לנו את המחיר. אנחנו חייבים עכשיו לנצל את האינטרס שיש לרוסים בקיום השיחות.

ש. או להעדיף אין ללכת לשיחות הלסינקי?

ת. לא אמרתי זאת. לדעתי שידברו שם על בעיית יהודי בריה"מ. מתוגים מדינים בכירים בירושלים במסר כי נציגי ישראל „ינצלו בכל ההזדמנות" להעלות את הנושא. דבר זה לא יתאפשר שכן הבריה"מ הוגדר כסכנה. לרוסים יש סדר־יום. שאינו כולל את נושא היהודים. והם לא יאפשרו לחרוג ממנו. נציגיהם לשיחות הם מוסמכים בנושא רכוש ואינם מוסמכים לדון בנושאים אחרים. במצב שכזה, אנו הולכים מלכתחילה לשיחות בלי שתהיה שם אוזן קשבת.

ש. ביחסים בין מדינות יש ענין של הדדיות. אולי עדיף קשר ישיר עם הרוסים. בכל נושא שהוא ואח"כ יתפתחו הקשרים והדיון יעבור גם בנושא יהודי בריה"מ?

ת. תפיסה זו של תהליך־הדרגתיות. היא עמדת כח שלהם וחולשה שלנו. תמיד אנו משלים את עצמנו ב„פעם יהיה טוב".

הרוסים באים לשיחות הלסינקי כתכסיס דיפלומטי מכוון. הם רוצים לקבל מקסימום ולא לתת כלום. לא ייתכן שבאותו יום שהם מדברים על שיחות עם ישראל, יוסיפו להתעלל באסירי ציון וימנעו מיהודי בריה"מ לעלות לישראל.

ש. ויחסם של מנהיגי ישראל לנושא?

ת. ברור לי, שלקובעי המדיניות בישראל יש אינטרסים אחרים (לאו דווקא ענין יהדות בריה"מ) והם הדוחפים אותם. אם הייתי משוכנע שעניין יהודי בריה"מ הוא בראש האינטרסים של פרס ושמיר במגעיהם עם בריה"מ — לא היה איכפת לי שייפגשו איתם. אך אני חושב שהקשר הדיפלומטי עם בריה"מ, כראיה בסתוונית—אסטרטגית הוא הוא הדוחף את פרס ושמיר לפעילות ונושא היהודים שם הוא משני לגביהם. הם רק לא מודים בכך.

הפלמ"ח הדתי: מי מכיר, מי יודע

מאת נ. גולן

אילו לא באו חגיגות „יובל" ארבעים וחמש השנה לייסוד הפלמ"ח אלא כדי להזכיר לנו את היחסים הטובים ששררו בשנות ה־40 בין הנוער הציוני הדתי לנוער הציוני השמאלני — כבר הייתי אומרת „דיינו". כשאל"מ (מיל.) יהודה ניצן אז בלום, מראשוני הפלמ"ח הדתי וחלוץ מפקדי המחלקות הדתיים מתאר איך הואמצו תורניות חדר האוכל בקיבוץ של „השומר הצעיר" לשמור על הפרדת כלי הבשר והחלב המיוחדים שלו ואיך בדרו את כל פרטי ומנהגי הבישול הכשר כדי שהוא ושלושת חבריו יאכלו בשקט — כואב הלב למדוד את המרחק שעברנו מאז לעבר שנאת אחים וקיטוב חריף.

הקיץ, לפני 45 שנה החליטה המפקדה הארצית של ההגנה על הקמת פלוגות מחץ, מעין חיל קומנדו. כתגובה להתקדמותם של הגרמנים בחזית לוב.

למי שמכיר את הפוליטיקה הארץ־ישראלית הישראלית קל לנחש שאפילו החלטה זו — לא עברה חלק. בספרו „המאבק על ארץ ישראל" מתאר שמואל דותן את המחלוקת בין בן־גוריון ותומכיו שסברו שהתגובה הנכונה לסכנה מצפון־אפריקה היא גיוס הנוער היהודי לצבא הבריטי בעוד השמאל, ובעיקר הקיבוץ המאוחד טוען שבלי כוח להם עצמאי בתוך הארץ, כוח שלא ילבש מדים בריטיים אלא יפוזר בקיבוצים ויתכונן להגן עליהם — היישוב כולו בסכנה.

יהודה בלום, בחור בן 19, בן של רופא חיפני שבא לגור בתל־אביב אצל קרוב משפחתו ד"ר אהרון ברט, הגיע בב"ע (אליעזר גואלמן היה המדריך שלו) מרכז שבט „מתפללים" חבר „אליצור". הקדיש גם הוא שעות סוערות לוויכוחים על מה עדיף: התגייסות לצבא — או פלמ"ח.

ליחיאל אליאש, ממייסדי „אליצור" ובני־עקיבא גם יחד לא היו ספיקות כאלה. היה בטוח שהפלמ"ח עדיף. „פלמ"ח — בדי שגם הנוער הציוני הדתי יהיה שותף למה שנחשב לגרעין של הצבא היהודי העצמאי הראשון מזה אלפיים".

ובלום־ניצן הנער, השתכנע, שמעון אברמן, נציג הפועמ"ז במפקדה הארצית של ההגנה סיפר לו שיצחק שדה, מפקד הפלמ"ח, מוכן להקים מחלקה דתית נפרדת. „בשצריך מתנדבים, טוב, אני הולך, אמר. נפרד מהסניף ומהחברה", אמר שלום לד"ר ברט (במשפחה זה לא היה צריך להתגנב מן הבית בעזרת אימא כדי להסתיר מן המבוגרים את התגייסותך לפלמ"ח) עלה על אוטובוס לירד דרומה. אמרו לי לעצור בגבעת... לא בקיבוץ יבנה ?.

בקיבוץ יבנה לא היו מבנים...

בקיבוץ הסרי הזה, כמו ביתר הקיבוצים הדתיים, לא היו מבנים למגורים. בקושי מצאו קורת גג לחברים עצמם.

אני יורד מהאוטובוס, נזכר ניצן. היום מנכ"ל תעבורת „שטיחי כרמל" ורואה שכונה של חושות, ארבעה קלונסאות, מתולאות בתוך גג ובחלים, בקיצור: סוכות. אפילו אוהלים לא היו לנו. איש לא היה מאמין שמשהו צבאי מתרחש בינינו וזה היה דווקא טוב.

בשעות היום עבדו החבר'ה בפלחה, בגן הירק וב„פקקים" בקיבוץ הסמוך וכשגמרו את מכסת ימי העבודה (כל פלמ"חניק התחייב בחוזה „לתת" ארבעה עשר וחצי ימי עבודה בחודש, שמונה וחצי ימי אימונים, יום וחצי מחלה ושישה ימי שבת וחופשה...) — התחילו האימונים במקלות וברובים אוטלקיים, בערבים — ההוי הפלמ"חי כמו בשירים ובנוסטלגיה. מדורה, קומזיץ, קפה מפחיות, תרנגולת על השיפוד, שנלקחה בסחיבה מן המקרר של המשק, אבל כמחלקה דתית — היו גם דברים נוספים שלא תמצאו „בילקוט הכזבים" או בספריו של פוצ'ו: תפילת בוקר, שיעורי תורה, „ושבת זו שבת". בשבת לא מתאמנים. לא תמיד היתה אידיליה, החבריה רובם עירוניים, בוגרי תיכון, לא כל כך התלהבו מעבודות המשק.

עד שנגיע לאימונים — „יגמרו לנו כל הכוחות ואז איזה מין חיילים נהיה?" — נזכר אליאש. חוץ מזה — עד מתי אפשר לחיות בסוכות כמו צוענים? בשבתות, באוהלי האורחים הנכבדים שלהם (הרב מאיר בר־אילן זצ"ל, הרב משה צבי נריה יבל"א) היו הפלמ"חניקים הדתיים מתלוננים: מתי יהיו לנו סוף סוף מגורי קבע?

אבל יהודה בלום כבר לא היה שותף לקיטורים הללו. הוא כבר השתתף אז באימונים המפרכים של קורס מפקדי כיתות בקיבוץ כפר־מנחם. כשיש מחלקה דתית צריך גם מפקד דתי וכך נשלחו ארבעת החבר'ה ללמוד איך נעשים מכ־כים. בהרבה תחומים — היו הארבעה שונים מן הפלמ"חניקים האחרים. כובע הטמבל, למשל, לא ירד אצלם לרגע מעל הראש (זה היה בעידן של טרום הכיפה הסרוגה ופוסט־הברט), בחדר האוכל, כאמור. הגישו להם התורניות בכלים נפרדים ומנות נפרדות, בשבתות, במקום לשחק כדורגל או לעשות „אימון ספורט חובה" נתנו להם שחרור. סך הכל, מסכם היום ניצן, היתה חברות אמיתית, היתה לא רק הבנה כלפינו, אלא יותר מזה: הרגשנו שמעריכים אותנו ומכבדים אותנו על הכוח שיש לנו לדבוק בדרך חיים משלנו. צריך גם להבין שבקיבוצי השומר־הצעיר היו גם הורים זקנים ומבוגרים רבים שגדלו בבתים מסורתיים לפני שמרדו ועלו לארץ, כך ששמירת מצות או תפילה לא היו זרים להם.

גם חברים, ולא רק זקנים, מתפללים...

יחיאל אליאש משלים ומספר איך ליל ששי אחד באספו ילדי המשק ליד תלונות „חדר התפילה" של ההורים הקבוצ"בנעו (היה זה בעת הכינוס הפלוגתי הראשון של הפלמ"ח שנערך דווקא בשבת כדי לא למשוך תשומת לב של „גורמים עוינים") ונעצו עינים גדולות בפלמ"חניקים המתפללים ואז אחד מהם רץ וקרא לאביו: „אבא, היום ראיתי חברים מתפללים ולא רק זקנים..."

כשסיים יהודה ניצן את קורס המכ־כים, לא היו חבריו עוד בגן יבנה.

„התברר, מצאו לעצמם סוף סוף בית, במשק הדתי „טירת צבי" כשמאכלת אותם באמהיות רבה אמה סימון, ... לא נשאר ניצן זמן רב. כשהפלמ"ח הסכים (אחרי שכנועים וויכוחים לא מעטים) לשתף פלמ"חניק דתי בקורס של מפקדי מחלקות — נשלח לקורס הזה. סיים. אותו חוזר אל החבר'ה כמ"מ הראשון שלהם: מ"מ פלמ"חניק דתי ראשון.

אגב, על הראשוניות והחדשנות של הפלוגה הדתית אפשר ללמוד גם מן הדוגמה שצצה בין שורותיה להקים... ישיבה פלמ"חית. הרעיון הזה לא רק שהלהיב את החבר'ה אלא קנה את לבו של יצחק שדה. שדה אמר אז: „מהמחלקה הדתית בפלמ"ח למדתי שהתוספת הדתית מגבירה גם את המשמעת והדבקות באימונים הצבאיים".

הרי זה מזכיר דברים דומים שאמרו מפקדים בצה"ל על ההסדרניקים במלחמת לבנון.

הפלמ"ח הסכים ששתי כתות בפלוגה הדתית ישבו וילמדו והכיתה השלישית תתאמן וכך יתחלפו לסירוגין.

אפילו ראש ישיבת הפלמ"ח נמצא והתנדב. היה זה הרב רפאל צבי יהודה מלצר זצ"ל, רבה של פרדס חנה, בנו של הרב איסר זלמן מלצר זצ"ל. למה בכל זאת לא נכנסה ישיבת הפלמ"ח לספר הפלמ"ח? משום שהיא נגנזה בטרם קמה. תלמידים היו, ר"מים היו, ראש ישיבה היה, דבר אחד לא היה: תקציב. הרב משה אביגדור עמיאל זצ"ל, רבה הראשי של ת"א התנדב אמנם למצוא מימון אבל לפתע חלה ומת, והרעיון החדשני נידון לישאר בהקפאה עד עשרות שנים, עד שנולד בגלגולו החדש „כישיבת הסדר".

עולים לבירייה

בינתיים בלום המ"מ והחבר'ה שלו, פלמ"חניקים ותיקים, משופשפים ומאומנים, כמעט שלוש שנים אחרי הגיוס מקבלים הוראה: לכו לבירייה. ההתלהבות — עצומה. סוף סוף עושים משהו. השנה — 1945. הצנה, חורף, ינואר. עולים לצפת. ממשיכים ברגל לבירייה העתיקה. בונים מצודה, סליק, בית כנסת, בריכת מים. יהודה בלום, המפקד, מנהיג משטר צבאי.

כל משמרות אליצור נוהרים צפונה להתבשם מן המאהל הצבאי הדתי הראשון.

ההמשך — ידוע, וכבר סופר לא פעם. הבריטים מתנכלים, עורכים חיפושים, מגלים נשק.

יהודה בלום בראש חבריו מובל לכלא עכו, עצורים, משפט צבאי. בלום קורא הצהרה „נשק זה נשק מגן הוא. היינו מתביישים לעמוד לפניכם כאנשים שאינם יודעים להגן על עצמם. בהרגשת צדק וקדושת זכותנו אנו נכונים לפסק דינכם" כל עתוני הארץ מצטטים למחרת את ההצהרה הזו.

המחלקה הדתית של הפלמ"ח הופכת לשבועות אחדים לגוף הפלמ"חניקי המפורסם ביותר בארץ ישראל, לדגל ולסמל של הפלמ"ח כולו.

בלום נשלח למאסר. כשהחבר'ה נכנסים לכלא הם פורצים בריקוד הורה. לתדהמתם של השוטרים הבריטיים. אחרי כן באה שתדלנות, מגיע השחרור, ובלום נכנס ל„רזרווה". היום קוראים לזה „מילואים". האם יעלה על דעת מישהו ב־1986 לצאת למילואים בהתנדבות? „הרזרווה" הפלמ"חאית — כך נשמה. ברוב ימות השנה עסק בלימודים ועבודה. אבל כשהגיע „צו קריאה" ידעת הידע, התייצבו מיד, בלי איום של מב־צ'יקים ברקע. „הרזרווה" גם דאגה לשמור על קשרים הדוקים ועל חברות אמיתית כשאני שואלת: „כל הבעבעצים האלה לימי הפלמ"ח שטופים עליהם בכינוסים שלכם זו לא סתם נוסטלגיה לימי הנעורים להקתנאה בה הייתם צעירים יפים"?

„לא! עונה אל"ם (במיל.) ניצן בטון פסקני, זו הרבה מעבר לנוסטלגיה, היתה אז באמת אווירה מיוחדת במינה בפלמ"ח. כל פקודה, למשל, ליווינו בהסבר, וכל היענות נעשתה מתוך שכנוע עמוק, הדרגות כמעט שלא שיחקו תפקיד, כולם היו חבר'ה, ההכוונה היתה עבוקה, מסוג החברויות השומרות במבחן.

הפלמ"ח קורא שוב

לא הרבה שנים נשאר ניצן־בלום ברזרווה. פרצה „המדינה והפלמ"ח" שב קרא לו. הפעם — בדי לקחת חלק בקרבות מלחמת השחרור, אבל לפני קרבות השיא, לקח חלק במאבק הקשה על גורל הפיל שלו. בן־גוריון פסק כידוע: לפרק את הפלמ"ח. בלום וחבריו סרבו להשלים. עם רוב הנייה. הרבה ויכוחים לוהטים, צעקות, משתתפי „הרוגזי, טריקות דלת, הצעות אלטרנטיביות („חשבתי שצריך לשמור על הפלמ"ח לפחות בצורה של גדנ"ע), ולבסוף — כניעה.

למה פרקו את הפלמ"ח. אני שואלת מאז כמו הוון, שאלה שנשאלה אלפי פעמים מאז 48'. וניצן, במבוכו ראש ובכפתור הפתשעו לטרגדיה הכואבת השנים שחלפו מאז: בן גוריון רצה למנוע גרעינים צבאיים ונופים חושים צבאיים נוספים על צה"ל מחשש שלא ישתלבו בצבא ויתעקשו להישאר כצבאות נפרדים.

„אם החשש היה מוצדק? ניצן (לאחר דקת דומיה) במבט של שלושים שנה אחורה אני סבור שכן צריך היה לפרק את הפלמ"ח.

לפרק, אולי כן, אבל לשחזר מחדש ביוסף של יובל זה — למה לא?

„תנו לי לראות את בני" זעקה אם שבנה נלקח לאימוץ בצו בית המשפט

מאת חיים פיקרש

„תנו לי, תנו לי רק לראות אותו. אני זוכרת אותו כתינוק רך, מתוק ושקט. היום הוא כבר צריך להיות בן שמונה עשרה, אז אמרו לי שבגיל הזה הוא נמצא ברשות עצמו, ומותר לי כבר לדבר איתו, אך היכן הוא, היכן? — — —

שושנה לוטיורד, תושבת קרית מלאכי, ילדה וגידלה 6 ילדים. אך את בן הזקונים נטלו ממנה, בעל כורחה, זאת לאחר שבית המשפט קבע, על סמך עדותה של עובדת סוציאלית, ששושנה לוטיורד, אינה כשירה לגדל את הילד, ועל פי צו בית המשפט נלקח לאימוץ.

למה אימוץ? — תוהה שושנה, המסתייעת להסביר את אשר על ליבה, בבנה הבכור, יעקב, המעוטר בזקן שחור וחובש כיפה, לשם אימוץ? — היא חוזרת ושואלת, הן אפשר היה להעביר אותו למוסד פנימייתי, „כמו אלפים של ילדים אחרים", ושם לחנך אותו, לגדל אותו, ולא לנתק אותו מהמשפחה'

אז, כשהיה הילד, בן ארבע, הכניסו אותו למוסד של ויצ"ו, ומהמוסד, הועבר הילד, שנקרא יצחק לאימוצה של אחת המשפחות, שאת כתובתה אין היא יודעת. במשך כל השנים שעברו מאז, הבליגה שושנה, יוצאת פרס, כי אמרו לה שכל עוד לא מלאו לו י"ח שנים, הוא יהיה „ילד חסוי" אך מגיל 18 שנה, כשייקרא לצה"ל לשרת את שרות החובה. הוא „יעמוד כבר ברשות עצמו" ואם ירצה, ויבקש זאת, על פי צו בית המשפט, יראו לו את משפחתו ואת אימו־יולדתו.

אך שושנה ובניה מודאגים, כי חלפו ועברו כבר מספר החדשים מאז נכנס הנער לגיל העצמאות שלו. ועדיין לא באה מצידו, כנראה, הדרישה להכיר את משפחתו. או אולי בכלל לא גילו לו שהוא ילד מאומץ? — שואלת שושנה לוטיורד, כמו את עצמה.

מכל מקום, לפני מספר שבועות התכנסו כל בני המשפחה, ועלו לירושלים, כדי לקיים שביתת שבת של משרד העבודה והרווחה, הממונה על ענייני האימוץ. היתה זו הפגנה שקטה, אך הזעקה פרצה לה והוצה. תנו לנו לראות את הבן — האח — קראו בני המשפחה, ולדבריהם, נתקלו שוב ושוב ב„קיר האטום", באדישות המרגיזה, בלא איכפתיות של עובדי המדינה"

יעקב לוטיורד, העובד בחברת אי. בי. אם בתל אביב, היה במרוצת השנים לחזור בתשובה, והנושא הזה של לקיחת הילד מחיק המשפחה, „מטריף ממש את דעתו". הכיצד, הוא שואל, אפשר בכלל לקחת ילד מחיק אימו? הכיצד אפשר לטעון כי בגלל שהיא „פרימיטיווית" צריכים להוציא ממנה את בן הזקונים שלה ולמסור אותו לאישות אחר, הן חמישה ילדים גידלה „ללא אימוץ" ורק את הילד השישי, היא אינה יכולה לגדל? — — —

השאלה הנוקבת הזו, מסתבר, הועלתה בכל חומרתה. גם במהלך הבירורים המשפטיים הארוכים, ובערעורים שהוגשו, אבל בכל פעם הצדיק בית המשפט את דרישת העובדת הסוציאלית, להוציא את הילד מחיק המשפחה ה„מוזנחת" ו„מוכרת העוני", ולמסור אותו — לטובתו — לידי משפחה מאמצת.

המשפחה, כאמור, אינה יכולה להשלים עם פסיקת בית המשפט. יעקב, האח הבכור, מצוייד בערמת מסמכים ועדויות, קובע כי אנשי משרד העבודה והרווחה, הציגו אישורים, כאילו אמא בלתי שפויה. ואילו האם „אם להיות כזו, הכיצד הצליחה לגדל את שאר ילדיה, האוהבים אותה? — שואל יעקב, ומוסיף כי מאז נולד יצחק, הבן הקטן, נראה היה למשפחה שהעובדת הסוציאלית „שמה עליו עין", ואז נוצלה מציאות שבה חלה הילד בשלשולים חוזרים ונישנים, שהצריכו אשפוז זמני, ומבית החולים, שוב לא הוחזר הילד לביתו.

„רק תראו לי את הבן שלי"

„בבית החולים הייתי ליד הילד יצחק כל הזמן, על הריצפה שכבתי" — מספרת שושנה האם. „ורק כשראיתי שהוטב לו, עזבתי את בית החולים באשפלוו והלכתי לביתי בקרית מלאכי. אך כשחזרתי לאחר כמה ימים אמרו לי „הילד כבר איננו פה" —

ומאז, לא ראיתי אותו, ואמרו לי כי הוא במוסד, ומשם, הועבר למשפחה המאמצת? — מסבירה האם, הפורצת מדי פעם בבכי וחוזרת שוב ושוב על משאלתה „רק תראו לי אותו. זה הכל. רק תראו לי את הבן שלי"

משפחת לוטיורד, עלתה לישראל מפרס, מיד אחר מלחמת ששת הימים, ומאז ותמיד שרויה היתה במצוקה נוראה אבי המשפחה, שתיין כרוני, כמעט שלא התעניין בבני ביתו. כל העול נפל, איפוא, על האם, והלחצים בבית, המתחים שנוצרו עקב עוני, גרמו לא אחת גם להתמוטטות, שהצריכה אשפוז זמני. אך מכאן ועד לקביעה שהיא פרימיטיווית ואינה כשירה נפשית לטפל בילדיה, הקביעה הזו, בפרוש אינה נכונה, אומר בנה במרורה.

את פעולת האימוץ ביצעו, כאמור, „בתנאי מחתרת ממש" — ללא ידיעת בני המשפחה, גם ללא חתימת ההורים, כפי שהחוק מחייב, כאילו „מוותרים הם על הילד מרצונם החופשי". לטענת בני המשפחה לא אחת גם הזהירו את האם שלא תנסה להתחקות אחר עקבותיו של הילד, כי אז „יקחו ממנה גם את הנכדים". ותראה כזו קבלה האם, גם במהלך ימי השביתה שקיימה עם בניה ובנותיה הנשואות, ליד הקריה בירושלים. „או אז נכנסת האמא שלנו לפאניקה נוראה. פשוט נבהלה והחלה לחשוש שגם את הנכדים יקחו לאימוץ" — — —

במרוצת השנים, לא שקטו בני משפחת לוטיורד. הם הריצו מכתבים „לרק מי שאפשר", ובין אלה — לראשי הממשלה, לכל חברי הכנסת, לאישי ציבור אחרים, ביקשו את התערבותם, וגם הפנייה הישירה אל שר העבודה והרווחה, לא הביאה דבר. התשובה שקבלו ממשרד העבודה והרווחה היתה כי „קרוב משפחתכם, למרות שהגיע לגיל 18 ויודע לו שמאומץ הוא, לא פנה לבקש פרטים אודות משפחתו, על כן, אין באפשרותינו לקשר ביניכם".

בני המשפחה אינם מאמינים לתוכן התשובה של המשרד הממשלתי. „זה לא יתכן שאמרו לו שהוא בן מאומץ והוא לא ירצה, לפחות מתוך סקרנות, לראות את הוריו האמיתיים או את בני המשפחה, את האחים שבגרו, את הנכדים". לכן מבקשים בני המשפחה מקריית מלאכי, שלפחות יראו להם אותו „פעם אחת בלבד".

וכאשר לא היתה הענות חיובית, גייסו בני המשפחה „מהכסף האחרון שהיה לנו מספר בלשים, שינסו להתחקות אחר הילד המאומץ, לראות היכן הוא נמצא, גייסו גם עורכי דין כדי לנסות ולערער על פסיקת בית המשפט — ושוב, דבר לא עזר.

מאבק של שנים

לדבריו הוא הקפיד מאמצים ומאמצים מרובים במאבק הזה, שהתנהל, כאמור, במשך שנים, תוך התכתבויות עם לשכות של ראשי שתי הממשלות האחרונות, ועם כל שרי הממשלה ו„כל מי שרק אפשר היה". היו שרצו לעזור, לסייע, לשמוע לפתוח את הסיפור, ובמיוחד על רקע של פרשיות העבר הצצות באחרונה, בעקבות היעלמם של ילדי תימן. אך כאן, מסביר יעקב, הילד לא נעלם. יש מי שיודע היכן הוא נמצא, והם מסרבים לאפשר את הפגישה הזו בינו לבין אמו ואחיו!

ברם, גם נגד אלה המבקשים, לסייע, עומדת קביעת בית המשפט העליון, שהואפו דן בפרשה הסבוכה, ופסק ש„הורים המפקירים ילד ללא אהבה, מאבדים את זכותם עליו, וקביעה זו תופסת, כנראה לגבי אמו של יצחק, אך בני המשפחה מחים ואומרים: ייתכן שבאותם ימים קשים. ימי העוני והייעב, קצת הוזנח, אולי, בן הזקונים, אך מאז חלפו שנים, הוא בגר, מה מונע מלהם להיפגש איתו?

בכל מקרה ברור, אומר יעקב, שאחי יצחק נלקח מאימו „בתחבולות שווא, המזכירות את פרשת לקיחתם של „ילדי תימן" בשנות החמישים. מאז, הוא מעיד על אימו, עברה זו „יסורים של ממש, שאינם נופלים מיסורי איוב". כל הזמן היא חושבת רק על הילד שלה, אינה יודעת מנוחה, ושפום זקוקה לרופאים. עד מתי אפשר כך להתאכזר ולא להראות את הילד לאם המתגעגעת אליו? — הוא שואל ומציין, כי הפעם, החליטו כל בני המשפחה שלא להבליג עוד. אמנם „כולם אדישים, מסרבים לשמוע מה מעיק עלינו, אך שביתת רעב כזו מצד השר שלנו, אולי תעורר אותם — אולי?

והם יתכפו צעד זה, בימים הקרובים מתוך תקווה ותפילה שהפעם זה יעזור וסוף סוף יהיה מי שיזום את הפגישה המיוחלת הזו שבין הילד והאם, שאם לא כן „מי יודע אנה אנו באים" — אומר יעקב, בשם כל המשפחה.

„שיחות הלסינקי"

(סוף מעמוד 3)

„קליינטים" קשים שלא תמיד פועלים עפ"י ההגיון הרצוי לסובייטים.

חילוקי דעות קיימים גם בין סוריה לבין ברית המועצות בכל הנוגע למעמדו של אש"ף. סוריה רוצה באש"ף המקבל הוראה ממנה. ברית המועצות לעומתה מעוניינת באש"ף עצמאי המקובל על כל מדינות ערב, ואינו שליח של מדינה אחת בלבד. לכן היא ניסתה לאגוד את הפלג באש"ף. היא גם לא הסכימה עם המדיניות הסורית בלבנון שפעלה לסילוק אש"ף מהאיזור. היא לא הכירה עד היום בפלגים הפרו־סוריים באש"ף ורואה עדיין בערפאת את הכתובת היחידה.

ברית המועצות לא מסכימה עם המדיניות הקיצונית של סוריה ולוב גם בכל הנוגע לישראל. שכן מדיניות זו מחייבת גם אותה להזדהות עם הקיצוניות הזו ואין זה לטובת האינטרסים שלה באיזור. היא זקוקה ליד חופשית בזירה הבינלאומית שבה משחקות שתי המעצמות הגדולות משחק מסוג אחר לגמרי. ההזדהות הזו עם סוריה ולוב מפריעה לה להשתלב במשחק הכוחות באזור.

הניסיון הזה להזיז את כלי המשחק בגיזון הגלגל אינגו בשלב זה ניסיון נועז כי אם צעד צנוע מאוד. מעין גישוש בלבד. אבל מעיד שהגיע הזמן להרהור שני במדיניות הרוסית שאליו ציפו הרבה שנים.

ניתן לצפות כי בשיחות הלסינקי יחזרו על חילופי מקרי אינטרסים בין שתי המדינות. בעקבות זה יחלקו נציגי אינטרסים גם עם מדינות אחרות מהגוש הסוביטי, שיקבלו לכך איתות ממוסקבה. יש לזכור, כי בין מדינות הגוש הסוביטי ומדינות ערב הקיצוניות קיימים קשרי אינטרסים רחבים למדי. אלפי מומחים ממדינות הגוש המזרחי עובדים היום בלוב, במקום המומחים המערביים שיצאו משם. אלה מנוצלים משבע זר המחזק כל־כך למדינות אלה. שיקולי אינטרסים מדריכים את שני הצדדים בגישוש דרך חדשה, אלא שכל פרסום וציור או כל מאורע פוליטי קטן מהווה אבן נגף בדרכם.

هكذا في الأصل

هكذا من الاصل

האם תבוצע הרוטציה?

בעוד שצוות משותף למפלגת העבודה ולליכוד עוסק עתה בהכנות לקראת ביצוע הרוטציה, ממשיך שר הבריאות, מרדכי גור, במאבקו נגד מינויו של יצחק שמיר כראש ממשלה. לאחרונה שיגר השר מכתב אל כאלף חברי מרכז מפלגת העבודה, בצירוף צילום מאמר שפירסם באחד העתונים ובו הוא מסביר מדוע לא ראוי שמיר לעמוד בראש ממשלת ישראל. מכתב זה עורר ויכוח קשה בין שני הגושים המהווים את הבסיס של ממשלת האחדות הלאומית, כאשר כל אחד מהם מאשים את השני בהפרת הסכם הרוטציה.

הגדיל לעשות בתחום זה יו"ר הקואליציה, ח"כ חיים קופמן, איש תנועת החירות. הוא היפנה את חיצי הביקורת אל עבר ראש הממשלה, שמעון פרס. לדבריו, מחובתו של השר פרס לפטר את השר גור הואיל והוא פגע בממלא מקום ראש הממשלה והצורה שעשה זאת חמורה לאין שיעור מזו של יצחק מודעי שפוטר מהממשלה בגלל התבטאויותיו נגד ראש הממשלה.

לאמיתו של דבר גם בעבר נהג השר גור לתקוף את השר שמיר בהשתמשו בביטויים עולבים כלפיו, אולם, הוא לא עשה זאת בפומבי אלא בחדרי חדרים, אם כי היה מי שדאג שהדברים „יודלפו" לכלי התקשורת למען יידע הציבור וישפוט. הפעם, התקפתו של גור כלפי שמיר נעשתה בצורה גלויה ביותר, בתוספת פנייה אל חברי מרכז מפלגת העבודה לפעול לביטול הסכם הרוטציה. אין פלא איפוא שהדברים הדליקו „אור אדום" בליכוד. סגן ראש הממשלה, דוד לוי, שהגיב בראיון ל„קול ישראל" על דבריו של שר הבריאות, האשים אותו בהסתה נגד ממלא מקום ראש הממשלה. לרבות הסתה לביטול הסכם שהליכוד כיבד אותו עד תום ובהגיע מועד הפירעון של מפלגת העבודה — הוא מציע לבטלו.

האם יש לראות בכך איתות, כי הרוטציה לא תבוצע?

אם תשאלו את שר האנרגיה, משה שחל, הפועל יחד עם שר האוצר, משה ניסים, כדי להכין את ביצוע הרוטציה, יאמר בפסקנות: ההסכם יבוצע ככתבו וכלשונו. גם עמיתו משה ניסים, מראשי הליכוד, נוטה להאמין כי ההסכם יקויים. אולם אם תשאלו את ראשי מפלגת העבודה לדעתם, הם אינם מוכנים להישבע בנקיטת חפץ כי ההסכם יבוצע. אחד מהם — ח"כ חיים רמון — שותף לדעתו של השר גור, לפיה יש למנוע בכל הכוח את ביצוע הסכם הרוטציה. קו זה מקובל גם על ח"כ רפי אדרי — אדריכל הפגישה בין פרס למלך מרוקו. בעיניו, בחירות מוקדמות עדיפות על הרוטציה...

המוקשים שבדרך

בחודשיים שנותרו עד לביצוע ההסכם ייעשו נסיונות מצד ראשי המערך כדי להביא את הליכוד לביטול השותפות הקואליציונית. הם יעשו זאת בעיקר במישור המדיני. כך, למשל, צפוי ויכוח קשה מסביב לחתימה על שטר הבוררות על עניין טאבה, היוזמה המחודשת מצד גורמים מדיניים בארה"ב להביא להידברות עם ירדן וכיו"ב. התיזה המוצגת ע"י אנשי מפלגת העבודה היא שיש להעמיד את הליכוד במבחן לפני ביצוע הרוטציה כדי למנוע טרפוד המהלכים המדיניים בהם החל שמעון פרס, ובמיוחד בשאלת ההידברות עם הפלשתינאים.

גם הפיסגה הצפויה בין פרס למובארק עלולה להעלות מוקשים בדרך לרוטציה אם יתחייב ראש הממשלה בפני נשיא מצרים לעשות מחווה כלשהי כלפי הפלשתינאים, בכל הקשור בהגדרה עצמית.

מאת א. ש. אורי

ועוד מוקש שיצחק שמיר יצטרך לעמוד קשה, כדי לעבור עליו בלא להיפגע ושמו: יצחק מודעי.

הממשלה, שמעון פרס, נתפרסמו שתי הודעות — האחת מטעם הליכוד והשניה מטעם מפלגת העבודה. בהודעת הליכוד נאמר, כי יצחק שמיר שירכיב את הממשלה ימנה את יצחק מודעי כשר המשפטים — תפקיד שמילא אותו עד התפטרותו.

מפלגת העבודה בהודעתה קבעה, כי יצחק מודעי לא ישוב לכהן כשר עד תום הקאדנציה של הממשלה. ראשי מפלגה זו אף הוסיפו, כי לא יצביעו אימון בממשלת שמיר, אם מודעי ייכלל בין הבריה.

הליכוד, כזכור, החליט למנות את שר התיירות, אברהם שריר, כמי שמחזיק בתיק המשפטים עד לרוטציה... בבכה. ביקשו לתת ביטוי לזמניות של פרישת יצחק מודעי.

אם כן, כיצד ינהג שמיר? האם יצליח לשכנע את פרס להסיר את ה„וטו" שהטיל על מודעי? והיה אם פרס יעמוד בסירובו האם על רקע זה „תפוצץ" הרוטציה? ראשי המערך חמורים ומבהירים: אצלנו זה בבחינת „בל יעבור...", היינו רוטציה, אך ורק בלי מודעי.

בליכוד אומרים: רוטציה עם יצחק מודעי. איש לא יכתיב לנו את רשימת השרים, בפרט שמדובר בהרכב חדש של הממשלה. דומה שדילמה זו היא אחת הקשות ביותר ששמיר ניצב בפניה, במיוחד נוכח העובדה שהוא עלול למצוא את עצמו בין הפטיש והסדן — הפטיש של מפלגת העבודה המכה את מודעי והסדן של הליכוד שמודעי אחוז בו היטב...

דומה שרק שניים יכולים להציל את שמיר כנידון — פרס ומודעי: או שפרס

פרס ושמיר — האם ההגה יחליף ידיים?

יבטל את „הוטו" או שמודעי יודיע כי למען

עם התפטרותו של יצחק מודעי מחברותו בממשלה בעקבות דרישתו התקיפה של ראש האחדות הלאומית הוא מוותר על השרות...

יצחק שמיר, כדרכו, שומר על קור רוח. הוא אינו מוכן להגיב על ההתקפות המגיעות מצד מפלגת העבודה. גם אם אינו מתעלם מהן — הוא משתדל להגיב עליהן בביטול, כמו שעשה זאת השבוע בתגובה על התקפתו של שר הבריאות, מרדכי גור. „זוהי התקפה העונתית" — אמר שמיר.

קו זה מנחה את ממלא מקום ראש הממשלה אף בכל הנוגע למהלכים המדיניים. אפילו אם אלה מרגיזים אותו — הוא משתדל שלא לחשוף את רוגזו ברבים. יריביו בתוך הליכוד אומרים: „שמיר מוכן לבלוע צפרדעים כדי לשוב להיות ראש ממשלה". ידידיו ונאמניו הקרובים מגדירים את התנהגותו כ„גדלות", כפי שצריך לנהוג איש מדינה. עראוי לאיצטלה של ראש ממשלה. הוויתורים של שמיר — הם מוסיפים — אינם משמעותיים, הואיל וכל המהלכים המדיניים שמדובר בהם אינם אלא על הנייר. לפחות בשלב זה, אין בהם ממש. וברגע שיצטרכו לקבל החלטות הרי שמיר יעמוד בראש הממשלה, והוא יקבע.

ראש הממשלה, שמעון פרס, ששמע את התיזה הזאת, אמר: „אני לא מתכוון לשבת על תקן של פקיד בממשלתו של יצחק שמיר. בתוקף תפקידי כממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ אראה את עצמי כמי שקובע את מדיניות החוץ של ישראל, כמובן יחד עם ראש הממשלה, על פי אותו בסיס שאני נוהג עתה כלפי יצחק שמיר. בכך ביקש פרס להבהיר כי כל המהלכים המדיניים שנקט היו בידיעתו ועל דעתו של יצחק שמיר. אולם בלא להניח מקום לספיקות, כי בדעתו להמשיך את „תנופת השלום" בה החל עם הרכבת ממשלת האחדות, הבהיר ראש הממשלה: „לאחר הרוטציה אפעל כבעבר לקידום השלום גם אם זה ישטש את הממשלה...".

שמיר אינו מתעלם מהצהרותיו של פרס, אך הוא מעדיף לתת לזמן לעשות את שלו.

בבוא העת הוא יחשוף את עיקרי מדיניותו, כיצד הוא רואה את המהלכים המדיניים של ישראל, ובאלו דרכים ניתן להגיע להסדר של שלום במזה"ת.

חילוקי דעות גם בתחום הכלכלי

יחד עם זאת, הנושא המדיני והבטחוני אינו היחיד המפריד בין הליכוד ומפלגת העבודה. גם בתחום הכלכלי והחברתי בולטים חילוקי דעות מהותיים בין השניים. לרוב, נקבעת המדיניות על בסיס של פשרה, כדי לשמור על האחדות הלאומית. ההסתדרות מצידה אף הושיטה יד, שלא להכביד על ראש הממשלה, שמעון פרס, שנטל על עצמו את המשימה להביא להבראת הכלכלה הישראלית.

האם תגלה ההסתדרות אותו רוחב לב כלפי יצחק שמיר?

ראש סיעת הליכוד בהסתדרות, ח"כ יעקב שמאי, שהופיע בכנס מפלגתי בסניף נס־ציונה, ידע לספר לקהל שומעיו, כי בהסתדרות נרקמות תכניות להכשיל את יצחק שמיר בתקופת כהונתו כראש ממשלה. הם מתכוננים להחריף את מאבקי השכר, דבר שיגרור אחריו שביתות שישבתו חלקים גדולים מהמשק הישראלי, כדי להוכיח בדרך זו לציבור שממשלה בראשות הליכוד פוגעת בציבור הפועלים.

לא ברור על סמך מה הגיע ח"כ יעקב שמאי למסקנתו זו. אם עלינו לשפוט על פי הנתונים נכון להיום, הרי שלא אחת אנו עדים לוויכוח קשה בין ההסתדרות לממשלה, ובין מזכ"ל ההסתדרות לראש הממשלה. המזכ"ל, ח"כ ישראל קיסר, אינו בורר במלים כדי לתקוף את הממשלה. לא אחת, הוא מאשים אותה בפגיעה בציבור הפועלים, ומכלל דבריו נשמעים דברי טינה גם כלפי ראש הממשלה, שמעון פרס.

בכל זאת, סבורים ראשי הליכוד בהסתדרות שעם ביצוע הרוטציה נהיה עדים לשביתות ולהפגנות בראש חוצות, הואיל ובעיתם, בתקופת הקדנציה של שמיר נעמוד בפני מערכת הבחירות לכנסת ה־12.

מתי יערכו הבחירות לכנסת ה־12

נעלם נוסף הקשור בביצוע הרוטציה הוא: אימתי ייערכו הבחירות לכנסת ה־12. האמנם בנובמבר 1988, בתום ארבע וחצי שנות כהונתה של ממשלת האחדות, או קודם לכן?

ראש הממשלה, שמעון פרס, אומר: נקיים את הרוטציה ככתבה וכלשונה, עד תום המועד החוקי של הכנסת ה־11. לא כן סבורים ראשי מפלגת העבודה והליכוד. בשני הגושים נוטים לומר כי הבחירות ייערכו במחצית השניה של 1987, לכל המאוחר בנובמבר. הם מנמקים זאת בין היתר בהכרעות המדיניות שישראל תעמוד בפניהן בראשית 1987. ויש מוסיפים, כי גם הנושאים הכלכליים סופם להוביל לבחירות מוקדמות.

שר האנרגיה, משה שחל, המכין כאמור, את ביצוע הרוטציה, בדעה כי בשנה הבאה נעמוד בפני בחירות. בשיחה שקיים בחוג פרטי הצביע על מאי 1987 כמועד האפשרי לבחירות לכנסת ה־12.

ואילו השר עזר וייצמן מעוניין בבחירות כבר עכשיו. לדעתו, זה הזמן לפרק את השותפות עם הליכוד ולפנות לבוחר כדי שהוא יכריע, מי ינהל את המו"מ לקידום השלום בין ישראל לערבים.

דעתו של וייצמן אינה מקובלת על ראש הממשלה. מר פרס מעוניין להופיע כאיש אמין, כמי שמקיים את מוצא פיו וכמי שמכבד את חתימת ידו. על כן, יעשה את הכל — אומרים מקורביו — כדי לבצע החילה את ההסכם עם הליכוד ולהעביר בצורה מסודרת את השלטון לידיו של יצחק שמיר. מה שיקרה לאחר מכן, זה כבר עניין אחר — הם אומרים.

לסיכום, ניתן איפוא לומר, כי בחודשים הקרובים יירשמו עליות וירידות בעניין הרוטציה, אך בסופו של דבר זו ככל הנראה תבוצע, ואילו בשלושת החודשים לאחר ביצוע הרוטציה, בתום מאה ימי חסד השמורים בדרך כלל לראש ממשלה חדש, נדע טוב יותר האם צפויות בחירות מוקדמות, או ממשלת שמיר—פרס תוכל להוציא את שנותיה עד נובמבר 1988.

בשלב זה אף אחד אינו מוכן להסתכן כדי לפסוק את פסוקו בנידון. מעדיפים לחיות בסימן השאלה.

ואכן, רוטציה אפופה סימן שאלה גדול. וככל שמרבים לדוש בה, כן הולך וגדל סימן השאלה המתחולל סביב הרוטציה, עד כדי חנק.

ובצד סימני השאלה שהפכו לתגורה חנק בולט מכלל בעיות בענייני פנים וחוץ שהן חמורות יותר מדברי ההתקפה של השר מרדכי גור נגד יצחק שמיר. ואף הן מזקפות סימן שאלה גדול: האם יצליח שמיר להתגבר על אבני הנגף שבדרך לרוטציה. כתוצאה מזה רק בבוא יום הרוטציה נדע: האם יש רוטציה או לאו?

חילוקי דעות בקהילת ארגנטינה

במושבים האחרונים של הנהלת ומועצת הקהילה בבואנוס איירס התקיימו ויכוחים רציניים שמשכו אליהם תשומת לב של חוגים רחבים המאמינים שבקרבנו לא ייתכנו חילוקי דעות...

מאת בן־ציון ברוקר
סופרנו בבואנוס איירס

מדובר בבמאי הקולנוע אורי ברבש מישראל שביקר לאחרונה בארגנטינה בעת הצגת סרטו „מאחורי החומות" וחוגים השמאלניים היו מרוצים מסרט זה. הקהילה ערכה למענו מסיבת עיתונאים וכן ויכוח פומבי במרכז לתרבות „סאן מארטין". לפי הערכתם של כמה מחברי ההנהלה הצטיינו האירועים הללו ובמיוחד במסיבת אנשים צעירים שהקהילה מעוניינת בהם.

דעה שונה היתה למזכיר הכללי של הקהילה, ד"ר מאיר לימאנסקי (ציונים ליברליים), אשר הצביע על כך שהסרט מתאר ומציג טיפוסים יהודים שליליים, והדבר מביא לכך שלא מתייחסים אלינו בחיוב. עלינו להראות את היפה שבנו, את המוסר הגבוה, כדי לפעול נגד האנטישמיות, כך שסרטים כאלה אינם רצויים כאן.

באותה הישיבה אמר נציג „הבונד", שמואל לוין, שבקונגרס הבא למען זכויות יהודי בריה"מ אנו צריכים לתבוע, שהללו יוכלו להגר לכל מדינה שירצו ואלו שירצו להישאר בברית המועצות יוכלו לבטא שם את יחודיותם הלאומית.

גם ישיבותיה של מועצת הקהילה לא עברו בשקט משום שנציגי „ברירה", ציונים ליברליים ובלתי מפלגתיים לא הסכימו לכך שהנקודות המצויות בסדר היום יאושרו ע"י מחיאות כפיים... מאוריציאו ויינשטיין (ציונים בלתי מפלגתיים) הביע את צערו על שאין מקיימים עוד מסיבות כבוד לאלה שמלאו להם חמישים שנות חברות בקהילה וכן לא עורכים קבלות פנים לזוגות צעירים הנרשמים במוסד המרכזי. איגנו משה אלטמן (ברירה) הצביע על כך שהבטחותיו של ראש הקהל, איגנו פרלמוטר, לא קויימו. לא הועבר מפעל של רכישת אלפי חברים חדשים לקהילה, ומספר התלמידים בבתי הספר לא גדל. כמו"כ קבל על כך שנוקטים אפליות לגבי יהודים שאינם מבתי כנסת אורטודוקסים בעת שהם רוצים להצטרף לקהילה.

איגנו אליאס ויקנדל („ברירה") מחה ביקורת על כך שמחזיקים את כספי הסוכנות היהודית חדש להחזירם לסוכנות.

נציגי „העבודה" וכן המזכיר הכללי דחו את טענותיה של האופוזיציה ואמרו שהפיקדון של כספי הסוכנות הוא לטובת כל היישוב היהודי נצטו לבוא רגע שנזדקק לו. בכלל, לדעתו עושה הקהילה עבודה פרודוקטיווית. אח"כ הציעו אנשי „ברירה", שיגישו תקציב חדש בחלוקה אחרת. הבלתי מפלגתיים הציעו ללמוד את הפרוייקט.

בהצבעה, נכשלה „ברירה". איגנו ויקנדל הצהיר שההצבעה אינה תופסת מפני שאין קוורום. הדבר הזה הוכחש מיד ע"י סגן הנשיא שניהל את הישיבה.

האופוזיציה הגיבה בעזיבת האולם, תוך כדי צעקות „דיקטאטור" ועוד ביטויי גנאי כאלה כלפי הנהגת הקהילה.

חיל האוויר מגביר המלחמה בטרור

הפעלת חיל האוויר במערכה למלחמה בטרור הפכה כבר לשיגרה, ומפעם לפעם יוצאים מטוסי צה"ל ללבנון ומפציצים מפקדות, מחנות ובסיסים של ארגוני הטרור השונים. המאפיין של התקפות אלה הוא אי סדירותן. הן נערכות אחת לכמה זמן, מבלי להיות כבולות לזמן או לעילה כלשהי. יומיים ברציפות השבוע יצאו מטוסי חיל האוויר להתקפות, כולל בשטח הנמצא בשליטת סוריה, דבר שממנו נזהרה ישראל עד כה.

המדיניות של ישראל כלפי המלחמה בטרור, כפי שהגדיר אותה שר הביטחון, יצחק רבין, היא „להכות במחבלים בכל מקום שהם נמצאים ובכל זמן שנמצא לנכון". בהתאם למדיניות זו, אין ההתקפות קשורות למועד או בתגובה לפעולת מחבלים כלשהי, וגם בתקופת רגיעה יחסית בטרור נשלח חיל האוויר להטריד את המחבלים. אין לכן חשיבות לעובדה שחיל האוויר יצא השבוע להתקפות יום אחרי יום.

המטרה היתה ונשארה להחזיק את האויב בחרדה ובמתח קבוע, מבלי שיידעו מתי ואיפה תונחת עליו מכת אש. הטרדות אלה מחייבות את המחבלים להקצות כוח אדם רב ומשאבים כספיים גדולים להגנה. דבר שמשבש את התארגנותם לפיגועים בישראל. לכן יש להתקפות חיל האוויר תוצאות ממשיות של פגיעה בכוחות המחבלים. הצדקה נוספת להפעלת חיל האוויר הם ההישגים בתחום שיבוש המערך המינהלי של המחבלים, על ידי השמדת ציוד לחימה יקר וחומר מודיעיני ומינהלי רב ערך, דבר שאותו קשה לבצע בדרך היבשה.

חידוש אחד בהתקפות השבוע הוא ההפצצה בשטח הנתון בשליטת סוריה. עד כה נמנעה ישראל מלהתגרות בסוריה, ואין לה כל אינטרס לחבל בשקט השורר בקו העימות בגיזרה הסורית. אולם ישראל חרגה הפעם ממדיניותה כדי להבהיר לארגוני הטרור כי לא יוכלו להימלט מזרועה הארוכה של ישראל, אשר תשיג אותם בכל מקום שבו יימצאו, אפילו תוך פגיעה באזרחים של מדינה כלשהי. מי שרוצה להגן על בני עמו, טוב יעשה אם יגרש את המחבלים מתחומי שלטונו. ההוכחה הטובה ביותר לכך היא השקט השורר בירדן בעקבות גירוש המחבלים מארצה. צה"ל לא התחשב הפעם ב„גבול" „רצועת הבטחון". למרות שהשטח מעבר לו הוא בחסות סורית. גם להבא ינהג כך צה"ל, אם ימצא לנכון, לפי המגמות של הטרור.

הפעלת חיל האוויר נגד בסיסי מחבלים היא חלק ממערך רחב של מלחמה במחבלים. במלחמה זו מפעיל צה"ל את כל זרועות המלחמה שלו — שריון, חי"ר, חיל הים, רצה"ד. רק חלק מפעילות זו, לשם שמירה על הגבול הצפוני, מתפרסם בפומבי. פעילות זו כוללת סיורים אל תוך לבנון, ואף התקפות ישירות על מחבלים. צה"ל עזב אמנם את לבנון, אך אין הוא נמנע מלחזור אליה כל אימת שיש צורך בכך ובכל דרך שיבחר לנכון, מהאוויר, מהים או מהיבשה. השיקולים לכך הם טקטיים בעיקר, אם כי יש, כמובן, שיקולים מדיניים. כללית ניתן לומר שיש העדפה של חיל האוויר, כי הוא הוכיח את עצמו כאחד ממכשירי המלחמה היעילים נגד הטרור. להפעלתו יש גם יתרון בשמירה על חייהם של חיילי צה"ל, ומבלי לפתוח פה לשטן, עובדה היא שעד כה לא היו נפגעים מצד כוחותינו בהתקפות חיל האוויר, מה שאין כן בפעולה מהיבשה.

ברוך אדלר

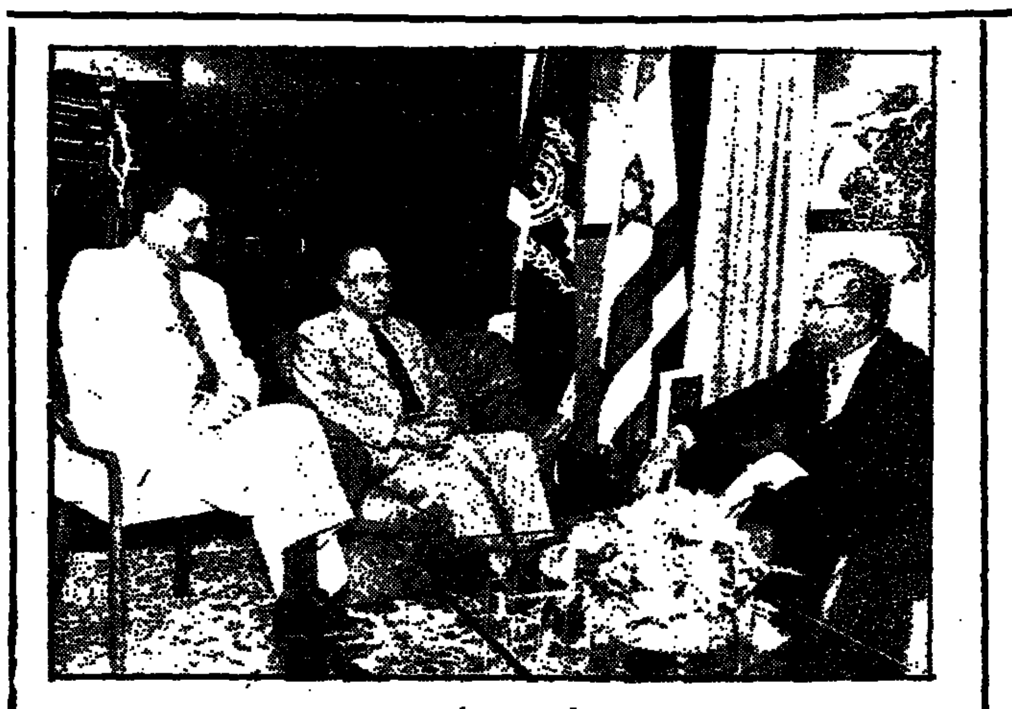

נשיא המדינה, חיים הרצוג, קיבל בימים אלה את שר התיירות המצרי ד"ר פואד סולטן, שבא יחד עם שר התיירות, אברהם שריר. קשרי תיירות הם מרכיב חשוב ביחסים בין שתי המדינות. האם תוביל החתימה על שטר הבוררות בעניין טאבה להגברת קשרי התיירות בין ישראל ומצרים בקרוב?
(צילום יעקב סער, לשכת העתונות הממשלתית).

מעגל האלימות בלבנון

הפלגים היריבים בלבנון אינם פוסקים מהתכתשויות דמים ביניהם. מכוניות תופת, פעם ברבעים הנוצריים ופעם במוסלמיים, הם עניין שגרתי. עשרות אנשים משלמים על־כך בחייהם.

השבוע התחדשה המלחמה הפנימית בין הפלגים הנוצרים בלבנון, נעשה ניסיון להדיח את מפקד הפלנגות, סמיר ג'עג'ע, המייצג את הקו האנטי־סורי, ולמנות במקומו את אחיינו של הנשיא אמין ג'מאיל ד"ר פואד אבו נאדר, כראש הפלנגות. זה המחיר שתבעו הסורים תמורת חידוש היחסים עם הנשיא ג'מאיל: לסלק את סמיר ג'עג'ע ותומכיו. המורדים החלו להשתלט על שכונות במזרח ביירות תוך חילופי אש בין הצדדים. אבו נאדר עצמו נפצע ברגלו ואתו נפצעו עוד 10 משומרי ראשו. כאשר נפתחה לעברם אש באיזור אל דאורה בביירות המזרחית.

מאחורי מלחמה פנימית זו עומדים כאמור, הסורים, שרוצים להשתלט על הפלגים הנוצרים בלבנון, לאחר שבן חסותם הקודם, אלי חובייקה, גורש מתפקידו במפקדת הפלנגות ונאלץ בחסות הסורים למקם את מפקדתו בבקעת הלבנון.

הנאמנות היא תכונה מפוקפקת במציאות הלבנונית. לכן אין לדעת אם הנשיא אמין ג'מאיל מעורב בנסיון ההפיכה, או שזו נעשית בלי התערבותו ובלי תמיכתו.

מטוסי חיל האוויר הישראלי תקפו השבוע יעדי מחבלים באיזור העיירה בעל בק שבבקעת הלבנון, מאז קידמו הסורים טילי נ"מ לאיזור. בפעם האחרונה תקף חיל האוויר באיזור זה באוקטובר אשתקד. איזור הפעולה נמצא בחסות התותחים הסורים נגד מטוסים.

המטרה של הפעולה הזו היא לפגוע בהתבססות מחדש של מחבלים בלבנון. תקיפות אחרות היו גם באיזור צידון. דובר סורי אמר, כי סוללות ההגנה הסוריות הופעלו נגד המטוסים הישראלים ואילצו אותם לסגת מן האיזור.

בזמן האחרון ניכר מאמץ של המחבלים לפגוע באיזור הגבול עם ישראל באמצעות שיגור טילי קטיושה. קבוצות של מחבלים בעלי זהות שיעית ניסו לחדור דרך רצועת הבטחון. חוגים במערכת הבטחון אומרים, שאין בכך עדיין ראיה שהשיעים הם העומדים מאחורי התקפות על ישראל. ייתכן שזו הטעייה מכוונת. ברצועת הביטחון ממשיכים באמצעי המחבלים להבליט את קיומם. חוליות קטנות של מתאבדים נשלחות לעבר הרצועה. אם כי משלוח המתאבדים בהשראת סוריה נפסק בזמן האחרון, מחוסר מועמדים. סוריה ממשיכה במאמציה להשתלט על לבנון, לאחר שכל נסיונותיה להקים את לבנון עלו בתוהו. הפלגים היריבים אינם מקבלים גם את מרותה, על אף איומיה.

י.א.

מטאבה בדרך לנורמליזציה?

שלוש שעות מכלל שבע השעות שבהן דן השבוע הקבינט על אישור שטר הבוררות עם מצרים, הוקדשו לשמיעת דיווחים מפי ראשי משלחת ישראל לשיחות. יש להניח שעיקר התענינותם של השרים היה לא בכל פרטים הקשורים בשטר הבוררות אלא על דברים ששמעו חברי המשלחת מפי הנשיא חוסני מובארק והמצרים בשאלת המשך מערכת היחסים בין שתי המדינות.

השיחות הממושכות בין ישראל ומצרים בשאלת טאבה יצרו רושם כאילו בעיה זו היא הבעיה המרכזית ביחסי שתי המדינות. אך הרי הויכוח סביב טאבה נוגע בקצה קטן במכלול היחסים בין ישראל ומצרים, שהקיפאון בתהליך הנורמליזציה הופך אותם ל„שלום קר". בהחלטת הקבינט לפני כחצי שנה הותנתה חתימת שטר הבוררות בחזרת שגריר מצרים לישראל ובקביעת צעדים ממשיים לקידום הנורמליזציה. שטר הבוררות ייחתם, כנראה, בעוד שבועיים—שלושה וצפויה החזרתו הקרובה של שגריר מצרים לתל־אביב. אך שאלת הנורמליזציה, שהיא שאלת־המפתח, אינה מעוגנת במסמך כתוב וחתום. לאחר שהקבינט אישר את שטר הבוררות התייחס ראש הממשלה, שמעון פרס, גם למערכת היחסים הדו־צדדית בין ישראל ומצרים, ולדיווח שנתקבל מועדת המנכ"לים ואמר: „היו על כך דיונים מפורטים עם הנשיא מובארק ועם אנשי הממשלה שלו. בדיונים אלה התגלה הרבה מאוד רצון טוב ורשמנו לפנינו, כמובן, את כל ההודעות שהמנכ"לים קיבלו מממשלת מצרים". מר פרס אמר להלן, כי „הדבר המרכזי בכל המשא ומתן הוא בכך שהתגלה הרבה מאוד רצון טוב מצד שתי הארצות, ומובן שכל ארץ עמדה על הדברים שנראו לה כחשובים".

ובכן, עניין הנורמליזציה הוא עתה על יסוד הבטחות שנתנו בארץ ונציגים מצרים, ואין מסמך כתוב על כך, שרי „הליכוד". פרס לשרים ארנס ושרון, הסכימו בסופו של דבר כי שטר הבוררות ייחתם בלא התניה מפורשת של עניין הנורמליזציה. הדיווח שמסרו ראשי המשלחת הישראלית לשיחות נתן, כנראה, יסוד להקווה כי „הרצון הטוב" יתורגם לשפת המעשה, בכל הקשור להפשרת הקיפאון ביחסי שתי המדינות. האם הדרך מטאבה תוביל לנורמליזציה ביחסי ישראל—מצרים? ימים יגידו.

י. בן חיים

„הזכויות הקטנות" של לקוחות הבנקים

הבנקים עלו למדינה ולאזרח במחיר יקר. הכוונה כמובן לפרשת המניות. אך השירות לאזרח מבל לא אחת. שילמנו הרבה בפער ריבית ועמלות ולא תמיד ידענו בעד מה אנו משלמים.

הוראות חדשות של בנק ישראל שנכנסו השבוע לתוקף יש בהן כדי „לעשות סדר" בכל הנוגע להבנת זכויות הלקוחות: כמה לשלם בעד מה. בנוסף לידי הסדר גם נקבעה כי הבנק חייב בכתב על התקשרויות עסקיות של לקוחות הבנקים שלהם.

השינויים העיקריים הם:

● במסמך ההתקשרות עם הלקוח, נקבע אילו עניינים חייבים להיות מעוגנים בהסכמים בכתב לפנייהם; הובהר שהתאגיד הבנקאי חייב לערוך הסכמים בלשון ובצורה שיקלו על הלקוח להבינם; נאסר שימוש בקודים לסימון פעולות בנקאיות לא כפתח גלויה; הוטלה חובה על התאגידים הבנקאיים למסור ללקוחות עותקי המסמכים.

● מידע על פקדונות. ההוראות כוללות פירוט המידע וההודעות שעל הבנק למסור ללקוח באשר לפקדונות, לרבות הודעה מראש על פרעון פקדונות לטווח ארוך, פירוט תנאי חידוש ופירוט תנאי שבירה.

● עמלות. ההוראות הקיימות של המפקח לבנקים מסחריים על מסירת מידע בדבר העמלות על שירותים בנקאיים עוגנו בכללים והורחבו לכל התאגידים הבנקאיים.

● שיעורי ריבית. ההוראות הקיימות בדבר אופן הפרסום של שיעורי ריבית ואופן גילוי של שיעורי הריבית המתואמת, שחלו עד עכשיו רק על אשראי הניתן על ידי בנקים מסחריים, הורחבו לכל התאגידים הבנקאיים. על בנקים מסחריים הוחלה גם חובה לפרסם בסניפים את שיעורי הריבית המתואמת שהם משלמים על פקדונות.

המידע במועד הוא מפתח השוב בקבלת החלטות. כאשר אנו יודעים במועד על פדיונות צפויים (בהם שרבים „שוכחים" בגלל היעדר רישום מסודר) אפשר להחליט על המשך השימוש בכסף: הארכת החיסכון או שימוש בכסף לצריכה, אבל באופן מודע מראש.

חשיבות מיוחדת יש לפירוט על תנאי שבירת חסכון. במרבית המקרים רואה הציבור הרחב בשבירת חסכון מעין ויתור על החלק היחסי של הזכויות המתפרסות על פני השנים. אך לבעיה השבירה כרוכה בהפסד זכויות כגון בהצמדה ובריבית או הקלות במס. ידיעת הפרטים מראש יש בה כדי לכוון את החוסך לשקול נכון על פי ההבנים.

י. ד.

עט לשחוק

חסן מלך מרוקו הכריז השבוע כי ארצו תתייצב בראש הצבאות הערביים כנגד ישראל אם לא יושג פתרון כרצון הערבים. מסתבר שחסן דאג גם למעדנים אשכנזיים בשביל מר פרס בזמן שהותו במרוקו. התתאבון הגסטרונומי כלל הרבה „לוקשים".

* * *

במחלוקת בין שרי הבטחון והאוצר סביב הקיצוץ בתקציב הביטחון הכריע ראש הממשלה. פרס פסק וכך גם הוויכוח.

* * *

בעוד אנו מקווים לחידוש היחסים עם ברית המועצות התבשרנו כי שתי אניות ביון סובייטיות מושטות מול חופינו. צפינו ליד מושטת לשלום וקיבלנו זוג אזניים מושטות.

* * *

בתקרית האש החמורה בין כוח יוניפי"ל לשיעים, ירו האחרונים בצור-פתים.

כשראו הצרפתים עם מי יש להם עסק צעקו: הו שוע, ברם הישועה בוששה לבוא.

* * *

מומחית למשפט בינלאומי, הפרופסור רות לפידות, היא שתייצג את ישראל בבוררות על טאבה. נקווה שאכן תהא זו בור-רות לשמה ללא שמץ בורות.

אילן בומבר

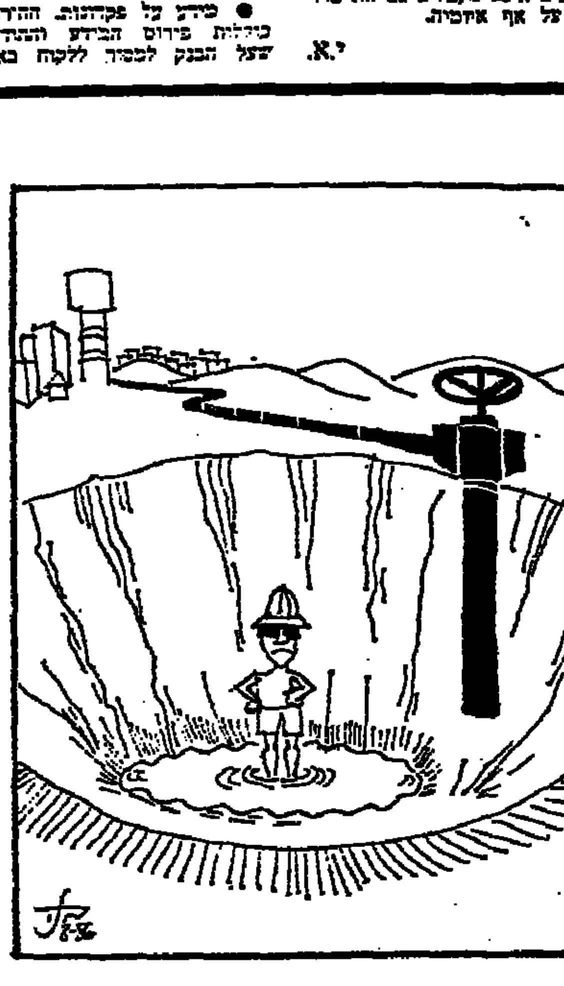

קו אדום בכנרת

ספר היובל של „ציון"

מאת י. עמוס

ציון, ספר היובל, שנה נ', תרצ"ו — תשמ"ו, החברה ההיסטורית הישראלית, ירושלים.

חמישים שנה למאסף „ציון" הם יותר מציון־דרך בהיסטוריוגרפיה היהודית. אבותיו של „ציון" היו בן ציון דינור (דינבורג) ויצחק בער, שנימנו עם גדולי העושים בחקר ההיסטוריה היהודית בדורות האחרונים.

עורך „ציון", ש. אטינגר, במאמר ההקדשה „ציון" המחקר ההיסטורי היהודי בזמננו". כי שיתוף הפעולה בין שני ההיסטוריונים היה לברכה, הואיל ודינור ייצג את האינטליגנציה היהודית ברוסיה, ובער — את החינוך המדעי הקפדני הגרמני. מחקריהם של ההיסטוריונים היהודיים ברוסיה הושפעו אף הם מן האסכולות ההיסטוריות הגרמניות, למרות זיקתם לגישות „הסוציולוגיות". בשיטות המחקר הגרמניות ראו ההיסטוריונים היהודים את האידיאל המדעי, ובפרט, שגרמניה היתה הערש של „חכמת ישראל", שהרשה לא פעם לחקר מדעי היהדות.

בשנות השלושים הופסקה כל פעולה מדעית יהודית בברית המועצות, ובגרמניה היתה בסכנה עצם הקיום היהודי תחת משטר הנאצים. המכון המדעי היהודי (ייוו"א) בוילנה עסק בעיקר בחקר לשון יידיש ותרבותה. אך לפני ששקעה שמשו של המחקר היהודי באירופה, עלתה שמשו בארץ ישראל, במכון למדעי היהדות של האוניברסיטה העברית בירושלים, שהפך להיות מרכז מחקרי חשוב ביותר. מייסדי „ציון" התכוונו להקים במה שתהיה משותפת לכל העוסקים בתולדות ישראל, ובו בזמן תשמש גם „במה מיוחדת לשם ייחוד הבירור של הכרת ישראל מנקודת מבט היסטורית". היסוד לכך — התפיסה הלאומית של ההיסטוריה, ונוסף לכך המגמה „להפוך את העשייה ההיסטורית ואת ההבנה ציבורית של מציאות, כלומר את הלכי הרוח המקובלים בציבור בזמנו, ליסוד שעל פיו ייקבעו קני המידה למחקר ההיסטורי".

גישה זו ראתה בהיסטוריה היהודית את תולדותיה של האומה הישראלית, שלא נפסקו מעולם, כשהן מחוברות ומאוחדות בכל התקופות ובכל המקומות. כלומר: ההיסטוריה והגיאוגרפיה של העם היהודי חד הן. לשם כך יש לדון ולברר את הדברים לפי התנאים המשותפים של הקיום היהודי בכל דור ודור ובכל אתר ואתר.

הקפדנות של העורכים, שהתחלפו במשך השנים, הביאה לידי כך, שבשנים הראשונות לא התחברה השרפה וגם נפקדו הערכות על מאבקיו של היישוב היהודי בארץ ישראל. וזאת — אם מחמת החשש של גלישה לפובליציסטיקה היסטורית ואם מחשש של דיון פוזי, ללא פרספקטיבה נכונה. בעשורים הראשונים לא הובאו ב„ציון" מחקרים על תקופת המקרא ובמחקרים רבים על ימי הבית השני. לעומת זאת הפך הרבעון בעשרים השנים הראשונות לקיומו, לפי צוואתו של דינור, ל„במה המרכזית לחקר תולדות ישראל, לא בלשון העברית בלבד, אלא בכל לשון שהיא". לצוות המשתתפים נוספו כוחות צעירים, שבשלו באוניברסיטה העברית, חוקרים רבים, הידועים היום לשם ולתהילה, החלו את דרכם מפרסומים ראשונים ב„ציון".

חילופי העורכים לא פגעו ברציפות הגישה ובדרכי העבודה. השאלה המרכזית היום של עורכי „ציון" היא, לפי ניסוחו של ש. אטינגר, כיצד לפרסם מחקרים מפורטים ומקצועיים ביותר בתחומים שונים, ובו בזמן להוסיף ולשמש כבמתם של כלל העוסקים בתולדות ישראל, על מגמותיהם ובעיותיהם בתחומי הרבות רבים ושונים. שאלה זו מהווה אתגר לראשי הרבעון, המנווטים את ספינתם, על מעמדה ועל יוקרתה, במים הרבים — ואין מים אלא תורה — של ימינו.

כ"ג חוקרים משתתפים במאסף על נושאים שונים מתקופות שונות ומארצות רבות. קצרה היריעה להזכירם ולפרטם. לקט כשלושה מחקרים, הנותן אפס קצהו של כרשג על רשת המחקר ועל חשיבותו מחקת הידע על פרשיות מיוחדות בעבר היהודי, על גורלותיו ועל התפרותיו.

חסידים ואנשי מעשה

„החסידים ואנשי מעשה" היא נושא מחקרו של שמואל ספראי. הכוונה לזרם „עיוני־חברתי של אנשים שנקראו חסידים, מימיו של רבי שמעון בן שטח ועד סוף תקופת התנאים. אפיינה אותם התחושה הבלתי אמצעית של קרבתם לבורא עולם, בבחינת „כעבד לפני המלך" ולא „כשר לפני המלך". תכונה נוספת שלהם — עיסוקם בבעלי נסים, שלא היו נחלתם של חכמי ישראל. החסיד המובהק הראשון היה חוני המעגל, שהיו פונים אליו להתפלל על הורדת גשמים, משום שבדרך תפילתו „הוא מתחטא לפני המקום — — כבן שמתחטא על אביו ועושה לו רצונו".

דמות חסידית שניה ומפורסמת היתה של רבי חנינא בן דוסא, שהיה מרפא חולים, ואפילו ראשי החכמים כרבן יוחנן בן זכאי ורבן גמליאל היו מבקשים ממנו להתפלל על בניהם החולים. רבי חנינא נתפרסם במעשי חסידות מופלגים ובמעשי נסים שנתרחשו לו. „משמת רבי חנינא בן דוסא בטלו אנשי מעשה", ואין אנשי מעשה אלא כינוי לחסידים. רבי חנינא ישב בערב שבגליל. באותו מקום קיים רבן יוחנן בן זכאי את בית מדרשו לפני שעלה לירושלים.

החסידים ואנשי מעשה התרכזו בגליל. היחיד שפעל מחוץ לגליל היה רבי פנחס בן יאיר, בן דורו של רבי יהודה הנשיא. החסידים היו עניים מרודים, בניגוד לחכמים, אשר פת לחם נמצאה להם אם בשפע ואם בצמצום. העניות היתה לחסידים ואנשי מעשה אידיאולוגיה ואידיאל, ובזכותה זכו לגילוי אליהו. בוויכוחים שהעסיקו את חכמי ישראל בשאלה: מי גדול־תלמוד או מעשה? — כלומר, לימוד התורה לעומת המעשים הטובים — הכריעו החסידים לצד המעשה, לבד המעשה הטוב בדברים שבין אדם לחברו. לא לחינם קראו להם אנשי מעשה, שהרי הצטיינו בחסידות, בענווה וביראת חטא, שכללו גם את לימוד התורה גם את אהבת הבריות.

היו חכמים אשר דעתם לא היתה נוחה מדרכם של החסידים, ואמרו שאין בור יכול להיות ירא־חטא, ולא עם הארץ — חסיד. והגדול שבהם רבי שמעון בר יוחאי, אשר דגל בקיצוניות בהלכה ולא במעשה. ובשבו בסוף דברים קשים על כתובתם של החסידים ואנשי מעשה: „עם הארץ, אפילו חסיד, אפילו ישרן, אפילו קדוש ונאמן, ארור הוא לאלוקי ישראל". שמואל ספראי מסביר, כי „עיקר עוקצה של הסיבה בירושלמי מכוון נגד עמי הארץ, אולם מתחבא כמגמה שהחסיד עשוי להיות עם הארץ. ואין חסידותו מכפרת על אי־ידיעתו את התורה".

ירושת אבות בהנהגה הרוחנית

אברהם גרוסמן עוסק במחקרו ב„ירושת אבות בהנהגה הרוחנית של קהילות ישראל בימי הביניים המוקדמים". הכוונה בהכרה להלכה ולמעשה „בזכותם של בנים לרשת את כיסא אבותיהם בהנהגה הרוחנית, גם כאשר נמצאו חכמים אחרים אשר לפי כישוריהם היו ראויים יותר לשבת בתפקיד זה". עד לאותם ימים היתה זכיה זו נהוגה אצל מלכי ישראל, נשיאים וכוהנים. בארץ ישראל נמשכה זכות זו אצל נשיאי הסנהדרין גם בימים שלאחר החורבן, משום שהנשיאות היתה קשורה בעצם סיבה עם ההנהגה הרוחנית המדינית בבת רבה. „יחוס וזכות אבות היו גורמים רב־ערך, שהעניקו לבנים כבוד מיוחד על כבוד הכהונה"... אך בישיבות שבארץ ישראל ובבבל לא נשברה הם ירושת משרות אבותיהם.

היו חכמים שבאו מדלת העם, כגון רבי עקיבא ורבי מאיר, וזכו למעמד הגדול בזכות כישוריהם וגדולתם בתורה בלבד. החכמים סברו, כי התורה היא מורשה לכל בני יעקב. אך במאה הי' כבר היה נהוג הירושה כמקובל באר"י, ובבבל הזה גם בקובל לפני כן, והוא הלך והתגבר עד לימי הצלבנים בסוף המאה הי"א.

לישיבה היתה ראשות הישיבה בארץ ישראל נחלתן של שלוש משפחות בלבד (בן מאיר ושתי משפחות הכוהנים). היו מקרים באשר עוד בחיי האב כבר כיהנו הבנים בתפקיד של אב בית הדין ובתפקיד הקרוב אליו. והיו גם יוצאים מן הכלל, כמו שלמה בן יהודה ודניאל בן עזריה במאה הי"א.

בבבל היתה התורשה בסוף המאה הח' בישיבות סורא ופומבדיתא ובמוסדות יהודים, נוספים. בכתביהם הרבים של גאוני בבל מוזכרים שמות מועטים של תלמידי חכמים, ואילו בתלמוד הבבלי מופיעים מאות שמות של חכמים שלא שימשו בתפקידים רשמיים בישיבות. לדעת גרוסמן, ראשיתה של התופעה באר"י במאה הששית, כתוצאה מכך שהגאון שימש גם בתפקידים בדיניים חשובים. בבבל שימש ראש הגולה כמגמתה על הייצוג היהודי בפני השלטונות. ומן המאה התשיעית גם כאחראי על ארגון החיים היהודיים הפנימיים. באר"י בלא גאון הישיבה בבבל גם יחד. עובדה זו תרמה להעברת התפקיד מאב לבן.

בבבל ריכזה הישיבה לא רק את לימוד התורה אלא שררה הנהגה ציבורית, אולי לפי הדוגמה מארץ־ישראלית. לדעת החוקר היתה תחרות בין ישיבות בבל לבין ראשי הגולה, ובין הישיבה הנאהות (סורא או פומבדיתא) לבין הישיבה בארץ ישראלית. התחרות לא עסקה רק במילי דשמיא כי אם במילי דעלמא, כגון תלושות ונדבות. וכך היה גם הנהג בחברה המוסלמית. מן המוסלמים קיבלו גאוני ישיבות בבל את גינוני הפאר וההדר. שהוסיפו נופך על מעמדם ועל תפארתם. נוהג ההורשה בבבל הביא בעקבותיו להחלשה מחוץ של הישיבות ולצמצום השפעתן. היו מקרים בודדים, כמו רבי שרירא גאון ורב האי בנו, כאשר השושלתיות בהנהגות היתה לברכה, כפי שהדבר קרה עם רש"י, חתניו ונכדיו. רבי סעדיה גאון, שנחשב לגדול שבגאוני בבל, הגיע למשרתו הרמה בישיבה סורא במקרה ובדרך נס. גרמו לכך מצבה הקשה של הישיבה והעדר אישיות מתאימה במשפחת הגאון שנפטר. בישיבת פומבדיתא כיהנו במשך חמישים ושש שנה, בין 761 לבין 816, שלושה עשר גאונים, דבר המוכיח כי ראשי הישיבות הגיעו לתפקידים באשר היו כבר זקנים מופלגים.

בדומה לכך היה המצב בקהילות איטליה וגרמניה, שהושפעו מן הנהלים בארץ ישראל ומן המקובל בחברה הלא־יהודית. באיטליה שלטו שלוש משפחות, משפחת קלונימוס, בית ר' יחיאל מן רומא, ומשפחת שבתי בר' משה, אשר סיפקו מתוכן את ראשי הישיבות.

בגרמניה התרכזה ההנהגה הרוחנית במשך חמישה דורות בידי שבע משפחות, חמש במגנצא ושתים בוורמייזא. כאן לא נשמרה תמיד הירושה מאב לבן, והיתה מעין „תורנות" בעמידה בראש הישיבה, אך כוחה של המשפחה היה מכריע בהנהגה הרוחנית. הכול נשאר במשפחה.

בקהילות צרפת הצפונית שלטו המשפחות אבון, בני ר' מנחם ומשפחת יוסף טוב־עלם, וכך היה גם מקובל בחברה הנוצרית. בספרד היה המצב שונה. החצרנים המקורבים לחצר המלך מילאו תפקידים ייצוגיים־מדיניים הם נטלו את „כתר מלכות", ומכילא נשארו ראשי הישיבות עם „כתר תורה" בלבד. וכך נהגו גם קהילות צפון־אפריקה.

דרכו של מנהיג חסידים

ומן העבר הרחוק אל הדורות הקרובים לנו במקצת. עמנואל אטקס בבירר במאמרו את „דרכו של ר' שניאור זלמן כמנהיג של חסידים", שלא פעלה לפי עקרונות בלבד, היה עליה להתפשר עם המציאות, כפי שהיתה בימים שלאחר מותו של המגיד ר' דב בער ממזריטש. הבעיה היתה כיצד להוציא את התנועה החסידית מתחום האליטה ולהביאה להמוני בית ישראל. תפיסתו של רבי אלימלך מליזענסק היתה „להורדת השפע לעולם הזה" ומטרתו „לגזור ולהשפיע באורח על טבעי על מהלך הדברים". לעומתו גרס ר' שניאור זלמן, כי תפקידו של הצדיק הוא להורות לחסידים את דרכי עבודת הבורא. אלא שגבר עליו לחצם של חסידיו לסייע להם במילי דעלמא. רש"ז דחה את עשיית ה„מופתים", בנימוק שבדורו התגלה אור אין־סוף „רק בצמצום גדול", ואין לפי־כך אפשרות לחולל נסים. הוא הלך על דרכו של רבי ברוך ממזיבוז', נכדו של הבעש"ט, אשר התפרסם בסגולתו לחולל „מופתים". רש"ז קרא לתמוך בחסידים שעלו לארץ ישראל, שכן התמיכה זו היא מעשה צדקה ומכוונת לחזק את לומדי התורה, ובדרך זו היא מקרבת את הגאולה. הוא שלל את הניסיון לשנות לטובה את גורל האדם במישור הארצי. „הדרך העדיפה היא לעשות את הייסורים מנוף למירוק עוונות ולהתעלות בעבודת השם. בסופו של דבר תביא דרך זו לשיפור גם בחיי העולם הזה". רש"ז עצמו היה מוכן לשמוע בקשות במקרים מוגבלים, וזאת לאחר שהמבקש העמיד לפניו שני דרכים, ואין הוא יודע באיזו מהן לבחור, והוא זקוק להדרכת הצדיק.

את העול הזה קיבל עליו רבי שניאור־זלמן באונס ולא מרצון. הוא הבין, כי כך דרכם של צדיקים הבאים לקרב ולא לרחק. אמנם, הוא עשה סייגים רבים להמעטת הפונים אליו בבעיותיהם האישיות, שהרי עיקר שליחותו היה להפיץ את עבודת השם בנוסח החסידי. נוסח זה — דברי חסידות — שהיה משמיעו בהתוועדויות בהצרך כלל. גם גילויים של סתרי תורה. ועל כך יצא קצפם של חברו ר' אברהם מקאליסק, שלאחר פטירת רבי מנחם מנדל מוויטבסק, עמד בראש עליית החסידים לארץ הקודש, רבי ברוך, ממזיבוז' ורבי אשר מסטולין. היחיד שתמך ברבי שניאור־זלמן היה רבי לוי יצחק מברדיטשב. מתנגדיו של רש"ז טענו, כי את תורת הח"ן יש להגביל לבני עלייה בלבד, ואילו לכלל החסידים יש להדריך ולהורות על אמונת חכמים (כלומר על הזיקה לצדיק) ועל יראת שמים פשוטה. בתגובה לכך הסבירה מסורת חסידית, כי גילוייהם של רזי תורה על ידי רבי שניאור זלמן נבעו מכך, שהוא עצמו קיבל מן המגיד הגדול יותר רזי תורה מאשר קיבלו תלמידיו האחרים.

במשנתו של רש"ז לחסידיו הוא התכוון להסביר את היעדים בעבודת השם ואת האמצעים להשגתם, וכמו כן לעורר „התפעלות" רגשית בלב השומעים, עד כדי הפיכתם „לבעלי תשובה גמורים". „הצורך של רש"ז דאגה גם להנחות את החסידים ביישובים הקרובים והרחוקים ולהקל על ה„מניינים" שלהם, ולשם כך היה קיים מנגנון, שהיה מדווח לרבי על הנעשה אצל חסידיו.

רש"ז היה בטוח, שניתן להנחיל את תורת החסידות לחוגים רחבים בחברה היהודית, תומכיו ראו בו בבשר דרך חדשה, שמקורה אמנם בתורת הנסתר, אך אין היא מתכחשת למילי דעלמא ומסייעת ליחיד בעתות משבר.

במאסף היובל של „ציון" מצויים עוד עשרים מחקרים, פרי עטם של היסטוריונים וחוקרים, אשר יד להם ושם להם בחקר ההיסטוריה היהודית לדורותיה.

הפתרון הפלאי ב„הכנסת כלה"

מאת מאיר בוסאק

בכל סיפורי ש"י עגנון ז"ל, שאתמול מלאו 98 שנה להולדתו, אשר עלילתם מתפתחת לפי חוקי הטבע והגיוניו, ישנם ביצירתו סיפורים, בהם מובלע הבלתי צפוי, האי־רציונלי, הניסי שבחיים. כך, למשל, ב„בלבב ימים" מתוארת קבוצת חסידים, העולה לארץ ישראל. בראשם עומד החסיד הנלהב חנניה. מסיבות שונות נפרד חנניה בדרך מבני קבוצתו ומגיע לבדו עד לחוף הים. הוא אינו יודע איך להמשיך בדרכו. „כיון שראה חנניה צרתו צרה זקף עיניו כלפי מעלה ואמר, רבונו של עולם אין לי להשען אלא על רחמיך הרבים. נתן הקב"ה בלבו ופרש סודרו מטפחתו על הים וישב עליה... מיד צפה המטפחת על פני הים, כשהיא נושאת אותו, עד שהגיע לארץ ישראל. ולא עוד אלא שהגיע קודם לחבריו, שהם נתעכבו בסטמבול והמתינו שם לספינה וכשנכנסו לספינה געש עליהם הים והיו בצרה גדולה ואילו הוא עבר בשלום את הים".

לפנינו שתי דרכים לארץ ישראל: הריאלית — בספינה והניסית — במטפחת הפלאית, הקשורה באמונה בעזרה מהשמים, ודווקא הניסית מקרבת יותר מהר את היהודי לארץ.

דומה לזה בסיפור הגדול „תמול שלשום". „כל ימיו של שמעון קוסר — מספר המחבר — אינם אלא דאגה על ממון. שלושה דורות נתפרנסו מאוצרותיו של ר' יודל חסיד זקנו (שלא היה סוחר מעשי כנינו שמעון, אלא הודות לבטחונו ואמונתו בניסי מצאה בתו אוצר במערה, כבספר ב„הכנסת כלה" כ. ב.) הדור רביעי גימר את נכסיו ולא הניחו לשמעון קוסר... אפילו שיירי שיריים, ועכשיו שהוא דוחק בממון לא נעשה לו נס ולא מצא מטמון כדרך שמצא זקנו. ר' יודל שהיה שלם בבטחונו, שילם לו הקב"ה כמידת בטחונו, שמעון נכדו תלה ביטחונו בפרקמטיא ופרקמטיא פעמים פורעת לעושיה ופעמים מביאה פורענות על עושיה".

נעמוד על הפתרון הניסי, שבסיפור הגדול והמופלא „הכנסת כלה", בו מסופר על ר' יודל חסיד הנ"ל, שצריך היה להשיא את בנותיו. כדי לאסוף את הכסף הנחוץ לו למטרה זו קיבל ר' יודל את עצת רבו לחזור בעיירות ולכשיזדמן לו שידוך ראוי, להציע נדוניה לבתו כגודל הנדוניה שיציע הצד השני, זיא של ההתן. לאחר נדודים והרפתקאות רבות נפגש ר' יודל בשדכן, שהציע לו שידוך מכובד מאד עם בנו של עשיר גדול. ואז התחייב ר' יודל לתת לבתו נדוניה של שנים עשר אלף אדומים זהב שהוא, כגודל הנדוניה שמוכן היה לתת אבי ההתן — ולר' יודל לא היתה אף פרוטה שחוקה בכיסו. ובא זמן הפגישה בין משפחות ההתן והכלה — ומהיכן יקח ר' יודל את כסף הנדוניה? ואז קרה נס: לקבלת פני האורחים עמדו להכין בביתו של ר' יודל סעודה מבשר התרנגול היחיד, שהיה בבית. נשאה הכלה את התרנגול לשוחט והתרנגול ברח מידיה. רדפו האם והבנות אחרי התרנגול, שנבלע לאחת המערות. ושם התגלה לעיניהן אוצר של זהב.

לנס זה זכה ר' יודל, כי האמין בנסים, וי בצאתו לאסוף כסף, הלך רווי אמונה בפלאי. כנגדו לו אפשר לראות את מנשה חיים, גיבור הסיפור „והיה העקוב למישור". שניהם יצאו במטרה דומה לעיירות שבסביבתם, אך בניגוד לר' יודל, שבאמונתו בנס עד הסוף, שמר על כבודו, נהפך מנשה חיים לקבצן בתיאבון, לזולל וסובא מהכסף שאסף לצורך שיקומו הכלכלי ובסוף גם מכר לקבצן אחר את כתב ההמלצה שקיבל מהצדיק. בכך כאילו מכר את זהותו למען בצע כסף, אותו בזבז לחיי שעה. לנס הוא לא זכה.

*

הנס נעשה לאדם לפעמים באמצעות בעל חיים או חפץ, ולפי המסורת — הרבה שלוחין למקום. שאול הלך בעקבות האתונות שאבדו — והגיע לכתר מלכות. מטהו של אהרן אשר פרח, העיד כי צריך להיות הכהן הגדול. האגדה מספרת על הזבוב, שנפל לכוסו של פרעה וגרם בכך למאסרו של שר המשקים. בבית הכלא נפגש השר עם יוסף ובעקבות פגישה זאת התמנה יוסף לימים למשנה למלך. במדרש שמות רבה (ב) מסופר כיצד זכה משה להתמנות למנהיג העם. בהיותו רועה צאן יתרו במדבר, ברח ממנו גדי. רץ משה אחריו עד שבאו שותה מבקוות מים, אמר: אני לא הייתי יודע, שרץ היה מפני צמא, עייף אתה... הרכיבו על כתפו והיה מהלך. אמר הקב"ה יש לך רחמים לנהוג צאנו של בשר ודם כך — חייך, אתה תרעה צאני ישראל...

בספרו „עיר ומלואה" מספר עגנון על הקמת בית תפילה בעירו בוטשאטש — „יצאה כל העיר לבקש לה מקום לבנות בית הפילה. הפריחה הרוח יריעה של ספר תורה משירי ספרי התורה, שקרעו האויבים. ויש אומרים מן השמים נפלה. לא הפסיקה להגביהה עד שהתחילה מתגלגלת והולכת עד שנחה במקום שנחה. וידעו שהוא המקום שנבחר לקדושה מקום קדושה".

על מקרים דומים מספרת גם המיתולוגיה היוונית. למשל — בחפשו את אחותו, נצטווה קדמוס, בן מלך צור, על ידי האורקולום ללכת בעקבותיה של פרה ולהיעצר באשר היא תעמוד. הוא מילא את ההוראה ובמקום המיועד הוקמה העיר תבי. ב„אודיסיה" מסופר על בת המלך, שרצה אחרי כדור־משחקה, שכוון על ידי האלילה, וזאת כדי שתמצא את אודיסאוס, גיבור האפוס. הביאו לבית אביה, ש־ערב את חזרתו של אודיסאוס לביתו.

*

מדוע בחר עגנון ב„הכנסת כלה" דווקא בתרנגול כמגלה האוצר?

התשובה לכך נמצאת בהשתתפותו של התרנגול בפולקלור של תרבויות שונות. המלה תרנגול נגזרה מהשם נרגל, שהיה אליל בבלי. ידעו זאת קדמונינו ועל הפסוק „ואנשי כות (הכוונה לאנשי כותה, שהביא סרגון מלך אשור לערי שומרון) עשו את נרגל" (מלכים ב') — „ומאי ניהו? תרנגולא" (סנהדרין ס"ג). פולחנו של נרגל הגיע גם ליוון ולרומי והתרנגול הופיע שם כסמל האור והפוריות. גם אצלנו נקבעה הברכה לכבוד מי שנתן לשכוי בינה להבדיל בין יום לבין לילה ובמס' גיטין (נ"ז) מסופר שלקראת חתן וכלה נהגים היו להוציא תרנגול ותרנגולת, כלומר, פרו ורבו כתרנגולים ובסיפורו של עגנון הרי מדובר בנישואי בתו של ר' יודל — ומסייע לכך היה התרנגול, המוליך אל האוצר.

הקדמונים ראו בתרנגול את נציגו של העולם המאגי, עולם הכישוף. במס' ברכות (ז) מסופר, שמינאי אחד היה מרגיז את ר' יהושע בן לוי. היות שקיימת היתה אמונה שבלילה, בשעה שכרבולתו של תרנגול מתלבנת, כועס הקב"ה. לקח ר' יהושע תרנגול. העמידו בין כרעי המיטה והסתכל בו. אמר, כשהגיע אותה שעה ותחוויר כרבולתו. אקלל את המין. אך דווקא בשעה זו התנמנם ר' יהושע ואז אמר: משמע, אין דרך ארץ לעשות כך — ורחמיו על כל מעשיו...

וקיימת אמונה עממית, שלפיה שלטונם של השדים תוקף רק בלילה ועד לשעת קריאת התרנגול. עם קריאת התרנגול והתגברות האור מסתלקים כוחות הטומאה. גם באגדה עם אירופית נמלטים בני אדם מזרועות השדים עם קריאת התרנגול. עד היום מושר שירו של הזנאירי על קריאת התרנגול. את השיר הזה אימצו היהודים ולקריאת התרנגול העניקו קונוטציה של בשורת הגאולה הקרובה.

כל המוסבר לעיל משמש אולי רקע להופעת התרנגול ב„הכנסת כלה", אך היכן הקשר בין התרנגול לפני שרוצה לשחוט אותו וזוכה באוצר של זהב?

ב„הצופה" (י"ב אדר א' תשכ"ו) פרסם כותב השורות האלה מאמר על אגדות קרקוב ביצירתו של עגנון והנה אגדה נוספת זו, אגדה היכולה אולי לענות על השאלה הנ"ל.

בכיכר המרכזית של קרקוב נמצא בית־ארמון גדול. עם הבית קשור קש־שטופורי. לפי האגדה טמונים במרתפיו אוצרות זהב. פעם היה הבית שייך למכשף, אלכימאי ועל אוצרותיו שמר שד. יום אחד רצתה משרתתו של המכשף לשחוט תרנגול לסעודה. נמלט התרנגול מידיה וברח למרתפי הבית. רצה המשרתת אחריו ותעתה במנהרות, ואז הופיע לפניה תרנגול מקרין, הודה לה שלא שחטה אותו. נתן לה חופן זהב והראה לה את דרך היציאה מהמבוך.

כאן מסתיים הדמיון בין אגדת ארמון קש־שטופורי, שיש לה גם המשך. לאגדתו של עגנון. אבל הדמיון הזה, נוסף ליצירת האגדות, שהביאו במאמר הנ"ל, מאמץ את ההשערה על מוצא אגדות אחדות ביצירתו של עגנון.

ארץ ישראל בספרים

מאת אהרן בייד

לקט מאמרים „בית־הכנסת בתקופת המשנה והתלמוד", ערך זאב ספראי, יצא לאור במסגרת „סוגיות בתולדות עם ישראל", בהוצאת מרכז זלמן שזר לתולדות ישראל.

שלושה עשר המאמרים שבקובץ, נושאם יצירת בתי־הכנסת, בתי־כנסת עתיקים בארצנו, האבנים והפסיפסים בבתי־הכנסת, הלכות עבודה־זרה והמציאות הארכיאולוגית וההיסטורית שלהם, בתי־כנסת בגולה, החפירות החדישות בכפר נחום, ועוד, ועוד.

מתוך פרקי הספר, המלווים מפות, שרטוטים, הבהרות, צילומים ועוד, עולה תמונה של ה„מראשית" של בתי־הכנסת, המשכיותם לאורך ההיסטוריה עד שכבר נמצאה צורתו הקבועה, בניינו המקובל, ותפקידו העיקרי — מקום התכנסות לתפילה, וגם ללימוד, כפי שאנו מוצאים בספר בתי־כנסת, שליד אולם התפילה — חדר נוסף ללימוד. הודות למחקר הארכיאולוגי, שנאה הקמת המדינה הוא כבעם כולו בידיים יהודיות, יכולים אנחנו היום להשוות בין בתי־הכנסת השונים ר' ללמוד כמאוחד על האחד, וכך עושים מחברי המאמרים בספר. אחד המאמרים מתייחס לבתי־הכנסת בתפוצה.

בסוף הספר מובאת ספרות נבחרת, מפתח ומפות בתי־הכנסת בארץ־ישראל ובפזורה, בתקופה הרומית־ביזאנטית.

• • •

„החי במקרא" היא אנציקלופדיה מאת מנחם פרנס, צילם — אריק הדיר הוסקינג. הספר, בשפה האנגלית, יצא לאור בהוצאת סטימצקי, והוא ערוך על־פי סדר האלף־בית.

המחבר מביא את שמות החי לפי שמותיהם האנגלים, מלווים לעתים ע"י תמונות. ליד התמונה מובא פסוק מן המקרא, שמאפיין את בעל החיים ואחר־כך בא תיאורו, אגב ציטוט אזכור במקרא. כמו־כן מתאר המחבר את חיי החי, צורתו לאדם, ופה ושם גם אגדה הקשורה לבעל חיים זה או אחר. חלק מן הצילומים מראה את החי בסביבתו הטבעית, ומתוך התמונה הכוללת לומדים אנחנו להכיר טוב יותר את בעל החיים.

בין בעלי החיים שמוזכרים בספר: נחשים, עכבישים, שבלולים, עיזים, אוח, עקרב, ציפורים, טוס, אייל, ארבה, חסידה, אריה, נמר, שועל, זאב, סוס, ארנבת, צבי, צפרדע, ראם, בבל, תאו, וכו'. וכו'. חבל שספר זה בצורתו אינו קיים בעברית.

• • •

החברה להגנת הטבע, לפעמים בשיתוף האוניברסיטה העברית בירושלים, מוציאה מזמן לזמן ספרים, אם כנושאים בפני עצמם, ואם במסגרת סדרות. לפנינו הספר „הכרמל — טבע ונוף" לקט מאמרים בעריכת יעקב שורר. לפנינו רקע כללי על ייחודו של הכרמל, פרקים על הצומח והחי בכרמל. כל החומר הזה מלווה מפות, שרטוטים ותמונות.

שני ספרונים אחרים במסגרת החברה להגנת הטבע הם בסדרה כתב העת לנושאי שדה בוטניים בארץ־ישראל: „רותם", חוברת מספר 18 עוסקת בנושא „החורש והיער הים־תיכוניים בישראל". מספר 20 של הסידרה נושאו: „האבולוציה של בקע ים־המלח: גיאולוגיה, ביולוגיה, פרהיסטוריה".

שתי החוברות הן הרצאות שנשמעו ביום עיון בנושאים אלה, וכתובים על־ידי חוקרים מומחים לאותו מקצוע. כל החומר מלווה באיורים. מכל הסוגים לשם השלמת ההסברים. החומר כתוב בלשון השווה לכל ומתור בהערות.

ספרים מסוג זה מקרבים את הקוראים לאהבת הארץ על־ידי הכרתם אותה.

• • •

גישה אחרת להכרת הצומח בארצנו מוצאים אנחנו בסדרת החוברות „צמחים בארץ־ישראל", בהוצאת האוניברסיטה הפתוחה.

בחוברות מושגי יסוד, הצומח בעולם, הצומח בארץ־ישראל, פרקים על הקרקע, בעיות טופוגרפיות, אקוסיסטמות, ועוד, ועוד. כמו־כן למדים אנו על ה־הפריה לצורותיה השונות. כל החומר מלווה בשאלות ותשובות ללימוד עצמי ולחזרה כללית. בחוברות אפשר למצוא פרקי ספרות מצולמת, ליווי לחומר הלימודי בחוברת, וכן ספרות מומלצת ומקורות.

• • •

לאחרונה יצאו לאור מפות רבות של ארצנו, אם לאתרים בודדים, ואם כל הארץ במפה אחת.

אגף המדידות של משרד העבודה הוציא מהדורות מעודכנות של המפות בקנה מידה 1:250,000, 1:100,000 וכן של 1:50,000. עיקר העדכון הוא בדרכים חדשות, יישובים חדשים, אתרים ארכיאולוגיים שנחשפו, ושמות חדשים ליישובים ששמם היום התחלפו. ה„מקרא" של המפות מציין ענייני טבע, ענייני טופוגראפיה, גיאולוגיה, שמישות דרכים, וכו'. המפות הן בבחינת „עשה זאת במו ידיך", כלומר כל מטייל יכול להיעזר במפות כדי לערוך את טיוליו בעצמו.

מפה בודדה, „ציון שבילים וטיולים — גולן וחרמון", הוציאה הועדה לסימון שבילים, במימון החברה להגנת הטבע. את המפה ערך אורי דביר. מפה זו מודפסת על נייר סינתטי והיא עמידה בכל תלאות החיים... בגב המפה מספר מפות נוספות לציון הבניאס, נחל גלבון, ועוד, וכן דרום הגולן שאינו נכנס בגוף המפה. הרבה חומר כתוב, הבא לעזרת המטייל נמצא במפה, אם מערכות טיולים, ואם כפתח למפות, מקרא, ועוד.

מפה מיוחדת לכנרת היא מפה פנורמית, מסלולי סיור, תיאור היסטורי וארכיאולוגי, הוצאת סטימצקי. נוסף על הנאמר, יש בה גם את נאומו של אליעזר בן־יאיר, ציורים של אתרי ביקור מיוחדים צמודים לאתר ומפת הארץ בציון מצדה במסגרתה.

כל המפות האלה ערוכות בדייקנות, בצבעים ובהדפסה טובה, ומעודכנות. חומר רב ערך זה הוא כמחייב המציאות, לפי הדינמיות בהתפתחות ארצנו.

אריאל — כתב־עת לידיעת ארץ־ישראל, מביא לנו מדי פעם מונוגרפיה על עיר או יישוב, אתר או אנשים בארץ־ישראל.

לפנינו שלוש חוברות שענינן ירושלים: „ירושלים הבנויה — קוי יסוד בהתפתחותה של ירושלים", „ירושלים — כעיר שחוברה לה יחדיו", „ירושלים — אתגרים וכיוונים". את החוברות עורך אלי שילר, סדרת החוברות, המוצאת כבר במספר 46, מנתחת את הנושא על־ידי מספר מחברים מכל ענפי המחקר של ידיעת־הארץ. רוב החומר כתוב במיוחד בשביל סדרת חוברות זו. חלק מן המאמרים משלים אחד את השני, וקיבוצם יחד נותן תמונה שלמה יותר ורבת ענפים של הנושא. הרבה תמונות, מפות, שרטוטים וצילומים, משלימים את הטקסט. חלק מן המאמרים הם מאמרי יסוד חדשים המתפרסמים כאן לראשונה, והם החומר המעודכן ביותר בנושא.

כדאי להעיר הערה כללית: הצד המזרחי של ירושלים נקרא „מזרח ירושלים" ולא „ירושלים המזרחית". אין שתי ירושלים! טעות זו חוזרת על עצמה עוד ועוד בחוברות.

משרד החינוך מכר

כששים אלף ספרים לתלמידים

משרד החינוך והתרבות מכר בשנת הלימודים האחרונה כ־60 אלף ספרים לתלמידי בתי־הספר במסגרת „מבצע הספר הטוב במחיר מוזל".

מנהל המדור לספרות ילדים ונוער במשרד החינוך, גרשון ברגסון, מסר כי הספרים נמכרו לילדים במחיר מסובסד במטרה שיעשירו את ספריותם בבית בספרי־איכות, מקוריים ומתורגמים.

נוסף לכך רכש בשנה האחרונה משרד החינוך כ־8000 ספרים והעביר אותם לבתי־ספר באזורי מצוקה שאינם יכולים לגייס משאבים לצורך זה מאוכלוסיית ההורים.

כן משאיל המשרד לבתי הספר סדרות של ספרים לקריאה מונחית. עשרות אלפי תלמידים קראו בשנה האחרונה ספרי־איכות במסגרת סדרות אלה, בהדרכה אינדיווידואלית.

במסגרה לעודד את בתי־הספר להגביר את קריאת הספרים על־ידי תלמידיהם העניק השנה משרד החינוך פרסים לבתי ספר שהצטיינו בפעילות זו. כן מודפס קטלוג מנוקד לספרי ילדים המומלצים על־ידי המשרד.

הטכנולוגיה — אתגר לאנשי הלכה

מאת נעמי גוטקינד

האם יודע נשיא ארה"ב, רונאלד רייגן, את אשר עולל השנה לאגודת אנשי מדע שומרי תורה בישראל? קשה להניח.

האם יודע, להבדיל, אברך השוקד על ה„יורה דעה" מהי משמעותו של ייעוד רבני בתקופה של התקדמות טכנולוגית אלקטרונית מדהימה? גם כן קשה להניח.

היסח הדעת הוא שם המשחק בסיטואציות אקטואליה רבות. כשהרייגן הזהיר את האמריקנים שלו מפני חוטפי מטוסים ומטרוריסטים של שדות תעופה הציע להם להישאר הקיץ בארצות־הברית הרס במחי דיבור סמינר משותף למדענים יהודיים ישראליים ואמריקניים. שצריך היה להתקיים ה' שבוע בירושלים. הביטולים מארה"ב הגיעו בזה אחר זה לביה"ס הגבוה, לטכנולוגיה, הד"ר מאיר שורין, נשיא אגודת אנשי מדע שומרי תורה, נאלץ בכאב לב לוותר על התכנית כולה.

ואשר לפרחי הרבנים — אם יחליטו להגיע ביום שני הבא אל מוסד אריאל ברחוב הפסגה בירושלים ויאזינו מבוקר עד ערב להרצאותיהם של משתתפי הכנס העולמי השלישי של אגודת המדענים הדתיים, הכנס שלא בוטל — ייצאו משם, נדמה לי, בתחושה איתנה לצרף לימודי פיזיקה, כימיה, בוטניקה והנדסת חשמל אל „השולחן ערוך" ראשונים ואחרונים.

שבע־מאות חברים יש לאגודת אנשי מדע שומרי תורה בישראל מתוך פוטנציאל של כאלפיים מדענים דתיים. בארה"ב, באגודה המקבילה — אלף ושלוש מאות חברים, ובאנגליה — שלוש מאות.

ביום שני בערב, מקימים נציגי שלושת הגופים הללו, בטקס חגיגי את האגודה העולמית של ארגון המדענים הדתיים.

לאגודה העולמית סיכויים טובים לקבל מימון מקרנות שונות (כמו קרן הזיכרון היהודי ה' עולמי) ומן הארים, מימון שיופנה למחקרים, פרסומים מדעיים ופיתוח הקשר בין מדענים ב־ישראל למדענים בתפוצות.

כל רב מחפש את „המדען שלו"

שאלתי: מדוע לא להפנות חלק מן הכספים הללו, כשיגיעו, להקמת בי"ס מדעי לרבנים?

אין למוסד כזה סיכויים רבים, עונה ד"ר שורין ללא התלהבות, למרות שאני מסכים שזה צורך השעה. הצענו לאחרונה לרבנות הראשית לישראל להקים גוף מדעי־דתי מייעץ שיפעל דרך קבע ליד „היכל שלמה" — ולא הצלחנו.

אמנם רבנים פונים הרבה. באופן אישי, אל ארבעת המכונים הקשורים איתנו (המכון לחקר החקלאות עפ"י התורה, מכון מדעי טכנולוגיה לבעיות ההלכה, צומת ומכון פאלק להלכה ר' רפואה), אבל כל רב מחפש את „המדען שלו" ורק אליו הוא מוכן להפנות שאלות מקצועיות במדע.

שנה שלמה אחת (1984) הצליח אמנם המכון המדעי טכנולוגי לקיים קורס קבוע. שש שעות שבועיות, בנושאים מדעיים חדישים, לפרחי רבנות (רובם מישיבות ההסדר) אבל הפרוייקט שקע מחוסר מימון וכנראה גם חוסר היענות של ממש בעולם הרבנות ובעולם הישיבות.

במקום להקים בי"ס מדע לרבנים, היה ד"ר שורין שמח למצוא מימון למוסד שבעיניו חיוני כרגע פי כמה וכמה: מכון לתקינות כשרות. יש די טכנולוגים דתיים בענפי המזון והכימיה כדי לאייש מכון כזה.

מאות רבנים נתקלים כמעט כל יום בשאלות הדורשות פתרונות בתחום הכימיה המזון — וכתובת קבועה לחיפוש תשובות, אין. בעיניים בורקות מתאר ד"ר שורין את המכון עליו הוא חולם: מחשב שיזון בכל סוגי ומוצרי האכילה שמייצרים בארץ ובעולם, על מרכיביהם. המודיקים, מעבדת מזון חדישה, צוות של אנשי מדע שיקדישו את עצמם לשאלות בתחום הכשרות שיגיעו מרבנים ומן הציבור, צוות אחר שייצור קשר ויקנה אימון של כל יצרני המזון בארץ (צריך לשכנע אותם לחשוף סודות מקצועיים בתחום טכנולוגית המזון ולרכוש את אמונם ש־סודות אלה לא יגיעו לידי המתחרים) — כל זה, חזון לעתיד לבוא. למרות שכאמור הוא צורך השעה. אגב, אם התקבל הרושם שכל שאלה הלכתית הנוגעת לתחומי המדע המודרני תמצא את פתרונה בקרב ותיקי המדענים הדתיים — עלי לתקן אותו מיד.

בפיזיקה, כימיה, מתימטיקה, רפואה ומחשבים וכמובן גם בפסיכולוגיה — מדענים דתיים יש הרבה. בביולוגיה, משום מה, מספרם מועט. ד"ר מאיר שורין היה חובש הכיפה היחיד במחלקה לבוטניקה של האוניברסיטה העברית בימים שבהם למד שם. היום, הוא מספר בשמחה, יש שם עוד אחד... ואיפה אין בכלל מדען דתי? מנחשים? בארכיאולוגיה! רק השנה סיים בחור דתי אחד, דוד אדן, דוקטורט בארכיאולוגיה, והוא בודד מסוגו בתחומו.

כאשר ניסתה אגודת אנשי מדע שומרי תורה בישראל לשבור את הקרח בין הארכיאולוגים לבין היהדות ולקיים יום עיון — נכשלה כליל. גם כשהיה בין יוזמי המחלקה ללימודי ארץ־ישראל באוניברסיטת בר־אילן וחיפש ארכיאולוג דתי להרצות בה — העלה ד"ר שורין חרס בידו... לעומת זאת לא התקשה כלל לקיים כנס על־כל־כלה, והלכה, כנס אחר על פסיכולוגיה והלכה וכנס שנושאו רפואה והלכה...

ההתפתחות הטכנולוגית מצמיחה שאלות הלכתיות

ואם אתם שואלים עכשיו: מה כל כך חשוב לעשות את ה„שידוך" בין יהדות למדע או ליתר דיוק בין פוסקי הלכה לבין מדעני הדתיים, שימו לב למה שיבוא להלן...

קביעת אבהות בנשיות היום. כידוע, ע"י בדיקת רקמות האב ורקמות הילד ומציאת המכנה המשותף ביניהן. האם זה קביל עפ"י ההלכה?

שנת השמיטה בפתח — ומשנה לשנה נעשים היתרים קלים יותר במהימנותה (יש גידולי מים, יש חקלאות ערבית מתוחכמת וכו'), — אבל מה נעשה עם מצות עורלה? הבוטניקה המודרנית מאפשרת להשיג יבולי פרי גאים כבר בשנה השנייה לנטיעה, היום עובדים על השגת יבולים כבר בשנה הראשונה והולכים על קטיף של פעמיים בשנה. לא ירחק היום שבו עץ צפוי יגיע אל שיא פוריותו בשנה השלישית — ולאחר מכן ייעקר. כלומר, בוסתני הפרי לא „יחזו" כליל עד שנת העורלה, מה נעשה אז? האם נוותר עליהם ונפסיד את כל היבולים? בחקלאות החדישה ביותר יש שמגדלים תוצר אחד של גזע במשך שנה אחת, קוטפים את הפרי הצעיר הצומח עליו, כורתים את הגזע עד לפני הקרקע ומאפשרים לשורשים להצמיח גזע חדש מחומר חלילה, האם זה פרי?

שימו לב לפירות החדשים שמייצרים במכון וולקני — הכלאות של מנגו עם כל מיני פירות טרופיים חדשים; האם מותר לאדם להמציא מינים חדשים בירק ובפרי? יש אומרים: למה לא? הקב"ה נטע באדם שכל שמאפשר לו „לברוא" כביכול מינים חדשים והובה עליו לפתוח את הפוטנציאל הזה עד לקצה־לימוס, ויש אומרים: זה כמו כלאיים. זה כמו שינוי מעשי בראשית.

חכו. ברשימת השאלות שמעמיד המדע בפני הפוסקים יש עוד אלפים ורבבות. אמחתי רק כמה מהן. למען הענין ולמען הפיקנטריה. היום — כולם. יודעים שיש אבקת סויה הדומה לחלב שאפשר למהול בה את הקפה אחרי ארוחת הצהריים. מי ששתה קפה „לבן" אחרי שאכל סטייק בפיתה לפני חמש עשרה שנה עבר אולי על תמרה משום מראית עין; והיום? היום מותר משום שכולם יודעים ונוהגים. כך? מי מחליט מתי חידוש מדעי שנעשה נפוץ (כמו אבקת חלב פרווה) נכלל בתוך הגדרת „כך נוהגים"?

הנה עברו עלינו זה עתה תשעת הימים שבהם אין אוכלים בשר, אבל מה עם הנקניקיות והשניצלים מסויה שצברו פופולאריות רבה לאחרונה? נניח שיהודים עוברים על פני מסעדה ורואים את אחיהם, שלומי אמוני ישראל, עטורי זקן־ופיאות, נהנים מארוחת נקניקיות כשרה יומיים לפני תשעה באב — האם זה פסול משום מראית עין, ואולי לא, שכן הכל יודעים שיש תחליפי סויה? ואגב. באלו כלים רצוי להגיש בקיבוצים, במסעדות ובמוסדות ציבור את השניצלים הללו שהם פרווה גמור — בצלחות התכלת „החלביות" או בצלחות הכתומות „הבשריות"?

גרמא של גרמא

ממזון נעבור לטכנולוגיה. אולי לחשמל. האם ידוע לכם שאפשר היום להדליק חשמל ע"י גרמא של גרמא? האם יתירו הפוסקים איפוא הדלקת חשמל כזו בשבת? ומה יישאר אז מטעם השבת של אבותינו? ואיך נענה למי שיאמר: גם חז"ל התקינו תקנות חדשות ברוח המדע הטכנולוגיה של זמנם — מדוע לא נעשה אנו כמותם בעזרת הטכנולוגיה של דורנו? משק חקלאי שלם אפשר להפעיל היום ע"י גרמא; ממכמורות ועד חליבה, האם יש לעשות כך בלא חשש? עד איזה גבול מותר לנו לעקוף את איסורי ל"ט המלאכות בשבת בעזרת המדע או שאין זה בכלל בגדר של עקיפה?

אגב. וסלחו לי על הקפיצה האסוציאטיבית: מתי הגעלתם לאחרונה כלי בערב פסח? ד"ר שורין אומר לי בעת שיחתנו, בחיוך, שמסיבות חינוכיות־יהודיות רוצה היה לחייב כל משפחה בישראל להגעיל בערב פסח ולו רק כף אחת כדי שלא נשכח כולנו את דיני ומנהגי ההגעלה, כדי שסעיפי הקיצור שולחן ערוך לא יאבדו את חיוניותם ואקטואליותם בחיי היום־יום שלנו.

הזכרתי קודם את נקניקיות הסויה — היום עסוקים במעבדות בנסיונות לייצור חלב וגבינות מפולים. מחר, מחרתיים, לכל המאוחר בשנת אלפיים, תתרגל נבית האנושות כולה לשתות מן החלב הזה, לא נזדקק עוד לשני כיורים, לשתי מערכות של כלי אוכל ואולי לא גם... לידיעות הנוכחיות שלנו בדיני כשרות בשר וחלב?

האם הטכנולוגיה המודרנית תגרום לעוד פרק מפרקי השולחן ערוך להיעלם מחיי היום־יום שלנו?

האם יש לאסור על מדענים להפעיל את מה שהמדע מאפשר לרשות האדם בגלל סיבות של „טוסקולוגיה" הלכתית, או להיפך — להצעיד את היהדות. כל עוד אין הדבר עומד בסתירה להלכה; לכל מקום אליו מסוגלת להוביל הטכנולוגיה? הרי בלאו הכי לו הגיעה, תיאורטית, אמה של סבתנו, לביקור בביתנו ביום השבת, היתה נדהמת ממראה עיניה, מן המקרר החשמלי „הבוגד" בשבת, בנורות החשמל הדולקות בכל החדרים, ממעלית השבת העולה ויורדת בין הקומות, או מדוע מקרר כן הפכים המצאות חדישות יותר, מופעלות ע"י גרמא, לא?

ודאי שאלה שאלות שלא איש המדע הדתי צריך להתמודד עמן. הוא רק מעלה אותן בכנסים ה' מדעיים הקיצונים שלו — הפוסק, הכתובת לתשובות, עומד מולו ומול הציבור. ומה בפיו?

ועדיין לא הגענו אל המתימטיקה והסטטיסטיקה. האם חז"ל, כשקבעו מתי שור הוא שור מועד, השתמשו בשיקולים סטטיסטיים? (ד"ר עלי מרצבך יעלה ודאי שאלה כזו או דומה לה בכנס של יום שני) מתי, סטטיסטית, מותר לקבוע ביחס להופעה מריבה, שהיא נס? כשנאמר: „הוא לא דקי" איך מחשבים, מתימטית, למה הכוונה בדיוק הזה על פי ההלכה? אלה אגב, כמה מן הנושאים שיכללו בחוברת המוקדשת כולה למתימטיקה, סטטיסטיקה והלכה שתודפס בקרוב מטעם אגודת אנשי מדע שומרי תורה.

„הגהה" ספר תורה על־ידי מחשב

אשר להרצאות שיישמעו בכנס, הרב יעקב גבו מבני־ברק יספר על השימוש במחשב לצורך איתור שגיאות ופגמים בספרי תורה, תפילין ומזוזות למשל: בספר תורה ישנם 304,805 אותיות. מגיה אנושי מתקשה מאוד לבדוק את כולם. דבר המסביר מציאותן של שגיאות כמעט בכל ספר וספר. מחשב יכול לבצע את עבודת ההגהה ב־מהירות ובמיומנות „על־אנושית"... מרצה אחר, ד"ר בנימין אנגלמן, מהכור הגרעיני בנחל שורק, מציע להיעזר בתאוריה של ההסתברות ובמתמטיקה המודרנית כדי לחשב את סוגיית „קינים" במשנה (לצורך קרבנות עולה וחטאת) ואף טוען שכל פוסק בעל רקע מתימטי מינימאלי יכול להיעזר בידע שמעניקה לו תורת ההסתברות. הפרופסורים ברנבר ורביקוביץ מאוניברסיטת בן־גוריון בנגב יציגו מקבילות בין תפיסת היקום של ההלכה היהודית לבין... פיזיקת הקוונטים (!). ד"ר ישראל זיידמן ממכון הסיבים יציג גישה חדשה לזיהוי חלזון התכלת ופרופ' זאב לב מבית־הספר הגבוה לטכנולוגיה יסביר את המיקרוגל לאור ההלכה. יהיו גם התמודדויות עקרוניות. בין דת ומדע כמו זו של פרופ' יהודה לוי, שידבר על שלמות הבריאה עולם — תורה, או של פרופ' שוברט ספירו שיעלה את השלכותיה של פילוסופיית המדעים על היהדות האורתודוקסית.

אבל אני מעדיפה לסיים, כפי שהתחלתי, בבעיה קונקרטית מן החיים, שתבהיר שוב עד כמה נדרשים כולנו, שומרי תורה ומצוות, לפורה נגביב הרים אל מול פניה המדהימות של הטכנולוגיה המודרנית.

נניח שהגינקולוגים יגיעו למסקנה שעוברים נשמרים טוב יותר ובטוח יותר באינקובטורים (שם אינם צפויים לחבלות גופניות, להשפעות של המתחים הנפשיים והרגשיים של האם, לסוגי המזון שהיא אוכלת וכדומה). בחודש השני או השלישי להריון יחלצו כי מבצעים ניתוח קיסרי ויעבירו את העובר למשמרת בבית חולים מיוחד לעוברים. אם כן עשויה כעבור כמה חודשים לשאת שוב תינוק ברחמה. שוב מבוצע הניתוח הנ"ל — שוב מועבר העובר למשמרת באינקובטור, וכך במשך שנה אחת יש לה שלושה ילדים המוכנים ליום ההבשלה. האם זה טוב? האם זה רע? האם זו שאלה הלכתית בכלל? וקביעת מין העובר מראש — פסולה? והקפאתו?

לפני חודש הוצי נולד בבית חולים ביילינסון תינוק כתוצאה מהפריה חוץ־גופית. ארבעת „אחיו" שנותרו „בעודף" מהפריית הביציות של האם בזרע האב נותרו בהקפאה עמוקה (תצלום מיהם הופיע השבוע בעתון) עד לרגע שבו יום אחד ירצו ההורים „להפשירם". נניח שאם אחת הקפיאה שלושה או חמישה מעובריה שלא „נולדו" במבחנה באותו יום אלא בהפרשי זמן. כעבור כמה שנים תחליט האם „להפשיר" את מספר שלוש לפני מספר אחד. מי מהם יהיה הבכור לעניין דיני בכורה וירושה?

שעשוע אינטלקטואלי? כלל ובלל לא. הפרקטיקה כבר מבוצעת ע"י אנשי ההנדסה הגנטית ולנו (מדענים כעמי־ארצות). לא נותר אלא לפנות, נבוכים ותוהים. אל פוסקי הדור: ילמדונו רבותינו.

אלא שכדי לפסוק בתחומים הללו, גם על ה־פוסקים להיות אנשי מדע או לפחות בעלי השכלה מדעית עדכנית העולה על המדע. האם מסוגלים או מוכנים הם כבר היום להיענות לאתגר.

هكذا من الأصل

לפרשת השבוע — ואתחנן

ועשית הישר והטוב

מאת הרב חיים פרדס

ועשית הישר והטוב בעיני ה', למען ייטב לך ובאת וירשת את הארץ הטובה אשר נשבע ה' לאבותיך (ו יח). ומפרש רש"י: הישר והטוב, זו פשרה ולפנים משורת הדין. והנה, הנהגה זו של „לפנים משורת הדין", גם כאשר אין חיוב וחובה לעשות את הדבר מצד הדין, וההלכה, היא מיסודות תורתנו הקדושה. שהרי לפני מתן תורה וכחלק בלתי נפרד ממנו, נאמר בשמות יח כ: והזהרתה אתהם את החוקים ואת התורות, והודעת להם את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון. ודרשו חכמים את הפסוק הזה על כל חלקיו, במסכת בבא מציעא ל ב: ואת המעשה, זה הדין. אשר יעשון, זה לפנים משורת הדין. דאמר רבי יוחנן, לא חרבה ירושלים אלא על שדנו בה דין תורה וכו'. אלא אימא, שהעמידו דיניהם על דין תורה, ולא עבדו לפנים משורת הדין. נמצא איפוא, כי סיבת חורבן הבית השני היתה, משום שלא נהגו בירושלים לפנים משורת הדין. ועל כך הקשו התוספות שם, הרי במסכת יומא ט ב אמרו, כי בית המקדש השני חרב בשל שנאת חינם. ותירצו, כי שני הדברים גם יחד גרמו להירבן, שנאת חינם ושלא נהגו לפנים משורת הדין. אך הדבר לכאורה עדיין אינו מובן, שהרי במסכת יומא שם כלל לא הזכירו את הסיבה של „לפנים משורת הדין". המפורשת כאן בגמרא. ולכן נראה, כי שתי הסיבות הללו שורשן אחד הוא. שכיוון שהיתה שנאת חינם בישראל, לא נהגו כבוד וחיבה זה בזה וזה עם זה, ולכן לא נהגו לפנים משורת הדין. שנאת חינם היא הסיבה וההשחתה שבלב, ואילו מה שלא נהגו לפנים משורת הדין היא התוצאה וקלקול המעשים בפועל ממש.

נראה לי לומר, כי סיבת החורבן שהיתה בקלקול במצוות שבין אדם לחברו, נרמזת בפסוק ובברייתא שם. שהרי שנינו שם: והודעת להם, זה בית חייהם. את הדרך, זו גמילות חסדים. ילכו, זה ביקור חולים. בה, זו קבורה. ואת המעשה, זה הדין. אשר יעשון, זה לפנים משורת הדין. והנה, רש"י שם מפרש, כי „בית חייהם" היא האומנות שיש ללמוד, כדי שיוכלו להתפרנס ממנה בכבוד. ואילו במסכת בבא קמא ק א, שגם שם הזכירו את הברייתא הזאת, מפרש רש"י, כי „בית חייהם" הוא תלמוד תורה. ולולי פירושיו של רש"י, היה נראה לומר כי „בית חייהם" הוא בית המקדש, שהוא בית חיינו, רוח אפינו ונשמתה של כנסת ישראל. וכמו שאנו אומרים בתפילת מוסף של שבת וראש חודש: ולפי שחטאנו לפניך אנחנו ואבותינו, חרבה עירנו ושמם בית מקדשנו וגלה יקרנו ונוטל כבוד מבית חיינו, והכוונה לבית המקדש. ולפי זה, רומז שם הכתוב על פי פירושה של הברייתא, על סיבות חורבן שני בתי המקדש. והזהרתה אתהם את החוקים ואת התורות, שהן המצוות והתורה שבגללן חרב הבית הראשון, כמו שאמרו במסכת יומא שם. ומה שנאמר שם: את הדרך ילכו בה ואת המעשה אשר יעשון, הן המצוות שבין האדם לחברו, שבגללן חרב הבית השני. וכמו שאמרו שם: אבל מקדש שני שהיו עוסקין בתורה ובמצוות וגמילות חסדים, מפני מה חרב, מפני שהיתה שנאת חינם. והרי כבר אמרנו, כי שנאת חינם כוללת בתורה את כל העניינים הקשורים לעשיה של לפנים משורת הדין, המפורשת שם בכתוב. יאם כן, מה שנאמר שם: „והודעת להם" „זה בית חייהם", הכוונה באמור לבית המקדש, העתיד להחרב בראשונה ובשניה, מן הסיבות הנרמזות שם בכתוב, וכמו שהסברנו.

במסכת בבא מציעא פג א, מצאנו, שסיפרו מעשה ברבה בר בר חנה ששכר פועלים לעשות לו מלאכה, והללו גרמו לו נזק ממוני. הלך רבה ונטל את בגדיהם עבור תשלומי נזקו. הלכו הפועלים וצעקו אל רב, על רבה שנטל את בגדיהם, אמר לו וצוה רב את רבה להחזיר לפועליו את הבגדים. שאל רבה את רב, האם אמנם חייב הוא להחזיר להם את בגדיהם, משום שפטורים הם מלשלם עבור הנזק שעשו. אמר ליה רב, אין (כלומר, חייב אתה להחזיר, משום שנאמר במשלי ב כ:) למען תלך בדרך טובים. ומפרש רש"י: בדרך טובים, לפנים משורת הדין. והשאלה המתעוררת כאן היא, האם ניתן לכפות את האדם למען „תן ויעשה וישלם לפנים משורת הדין, כפי שמשמע לכאורה מדברי הגמרא שם. שהרי רב ציווה את רבה שם להחזיר לפועליו את בגדיהם, לפנים משורת הדין. או שמא אין כופים אלא על עשיית הדין, ולא על לפנים ויתירת הדין. נחלקו ראשונים בדבר. לדעת הרא"ש בפירושו למסכת בבא מציעא פרק ב סימן ז: אין כופין לעשות לפנים משורת הדין. אך לדעת המרדכי בפירושו שם על פי סוגיות הגמרא שם כד ב ובמסכת בבא קמא צט ב: כייפינן למיעבד לפנים משורת הדין, אם היכולת בידו. וכך נפסקה הלכה בשולחן ערוך „חושן משפט" סימן יב סעיף ב בהגהת הרמ"א: ואין בית דין יכולין לכוף ליכנס (ולעשות) לפנים משורת הדין, אע"פ שנראה להם (לדיינים) שהוא מן הראוי לעשות כן (וזו שיטתו של הרא"ש והראשונים ההולכים בדרכו). ויש חולקין (הסבורים שניתן לכפות על עשיית לפנים משורת הדין, כשיטת המרדכי ועוד ראשונים אשר עמו). והגר"א בביאורו שם, הסביר את מקורות שתי הדעות הללו. וכך גם נחלקו בדבר המהר"ם והרמ"א שם בסימן רנט סעיף ה, וכמו שהסביר הגר"א בביאורו שם.

דברים מאלפים כתב הרמב"ם בעניין „לפנים משורת הדין". בהלכות יסודי התורה פרק ה הלכה יא, הולך הרמב"ם ומפרט עניינים רבים שאין זה מדרכו של תלמיד חכם לעשותם, ואלו דבריו: ויש דברים אחרים שהן בכלל חילול השם, והוא שיעשה אותם אדם גדול ומפורסם בחסידות. הכל לפי גדלו של חכם, צריך שידקדק (ויקפיד) על עצמו ועושה לפנים משורת הדין. ולא ייראה תמיד (בפני הבריות) אלא עוסק בתורה עטוף בציצית מוכתר (ומעוטר) בתפילין, ועושה בכל מעשיו לפנים משורת הדין. ובהלכות דעות פרק א הלכה ה קובע הרמב"ם: ומי שהוא מדקדק על עצמו ביותר, ויתרחק מדעה בינונית (מן המידה הממוצעת שהיא דרך רוב בני אדם) מעט לצד זה או לצד זה, נקרא חסיד. וחסידים הראשונים היו מטין דעות (ומידות) שלהן מדרך האמצעית (והממוצעת) כנגד (ובכיוון אל) שתי הקצוות. וזהו לפנים משורת הדין. וכך כותב הרמב"ם גם בפרק הרביעי משמונת פרקי הקדמתו למסכת אבות, ובפירוש המשנה שלו למסכת אבות פרק ה משניות ז, י, יד, יב, „מורה נבוכים" חלק ג פרקים נג—נד. ובפרק ה שם שבהלכות דעות הלכה יג, מדבר הרמב"ם בעניין משאם ומתנם של תלמידי חכמים, וכותב: מדקדק (תלמיד חכם) על עצמו בחשבון (העסק שבו הוא עוסק), ונותן ומוותר לאחרים כשיקח מהן, ולא ידקדק עליהם. ויתור זה שהרמב"ם מדבר בו, נובע ממדת „לפנים משורת הדין". ובהלכות רוצח פרק יג הלכה ד קובע הרמב"ם: ואם היה חסיד ועושה לפנים משורת הדין, אפילו היה הנשיא הגדול וראה בהמת חבירו רובצת תחת משאה, פורק וטוען עמו (אף שהוא פטור מלעשות את הדבר מצד הדין). ובהלכות אבידה פרק יא הלכה יז פוסק הרמב"ם: ההולך בדרך הטוב והישר ועושה לפנים משורת הדין, מחזיר את האבידה בכל מקום, ואע"פ שאינה לפי כבודו. וכך הוא פוסק גם בהלכה ז שם. ועל עשיית הישר והטוב שבלפנים משורת הדין ושבמידת החסידות, נצטווינו כאן: ועשית הישר והטוב בעיני ה'.

שלוש־מאות שנה להופעת העיתון הראשון ביידיש

מאת עקיבא ציממרמן

המעיין בתולדות העיתונות היהודית בעולם נתקל בעובדה מעניינת והיא, כי העיתונים היהודיים הראשונים בעולם הופיעו דווקא במדינה שלא היה בה קיבוץ יהודי גדול. שני העיתונים היהודיים הראשונים הופיעו בהולנד. העיתון הראשון, „גאזעטא דה אמסטרדם", הופיע בלאדינו בשנת 1675, ושלוש עשרה שנה לאחר מכן בחודש אב תמ"ו, 12 לאוגוסט 1686, הופיע העיתון הראשון ביידיש, „דינשטאגשע קאַראַנט".

עיתון זה הופיע בימי שלישי ושישי ונכתב ביידיש בדיאלקט גרמני הולנדי. העיתון הופיע בפורמט קטן בארבעה עמודים בכתב רש"י. עותקי העיתון נדירים ביותר היום. העיתונאי ש. ל. שנידרמן מספר, כי בשנת 1937 ראה קומפלט שלם של העיתון שהופיע כשלושה־עשר חודש עד אוגוסט 1687. העותק נמצא בספריית בית הכנסת הפורטוגזי באמסטרדם. אחרי השואה התעניין שנידרמן מה עלה בגורלו של העותק הנדיר, הובהר לו, כי הוא ניצל ונמצא היום בספריית רוזנטליאנא באמסטרדם. העיתון הכיל ידיעות ממדי ההעדים בהולנד וכן מקהילות אחרות באירופה. הוא שימש את היהודים האשכנזים שהתיישבו בהולנד מחמת הרדיפות בארצות אחרות באירופה.

במשך הזמן צומצמה הופעתו לפעם בשבוע בלבד, בימי שישי. לעיתון היתה שיטת הפצה מיוחדת. במקום לשלוח את העיתון לבתי המנויים הוא הולך לכנויים לפני תפילת ליל שבת בבתי הכנסת, וכך נחסכו הוצאות הפצה.

שני בתי דפוס מפורסמים כידתו את העיתון. המדפיס הראשון שקיבל על עצמו את הדפסת העיתון הראשון ביידיש היה המדפיס האשכנזי אורי פעבוש הלוי שהקים שושלת מדפיסים בהולנד. ויוצאי חלציו הקימו את הדפוס הידוע בזולקיב שבגליציה. לאחר תקופה קצרה עברה הדפסת העיתון למדפיס הספרדי דוד דה קאסטרו טארטאס, מראשי הקהילה הספרדית באמסטרדם. באותה תקופה שבה הופיע העיתון ביידיש התרבו דוברי יידיש באמסטרדם והופיעו שני תרגומי תנ"ך בשפה זו. בציין, כי אף יודעי יידיש יתקשו להבין את היידיש של ה„קאַראַנט". בכל מקום, ה„קאַראַנט" נחשב לאבי העיתונות ביידיש. ושנת 1986 היא שנת השלוש מאות להופעת העיתון האידישאי הראשון.

כיום נמצאת עיתונות היידיש במשבר, וכפי שמסר יו"ר המועצה לתרבות יידיש, יצחק קורן, מופיעים בסך הכל כחמישים עיתוני יידיש בעולם כולו עם תפוצה כוללת של רבע מיליון גליונות, בעוד שלפני עשרים שנה הופיעו 150 עיתונים כשתפוצתם הכוללת הגיעה ל־850,000 גליונות. מרכז העיתונות ביידיש היום הוא בישראל. שבה מופיע העיתון היומי היחיד ביידיש, „לעצטע נייעס". שני העיתונים היומיים האחרים ביידיש מופיעים רק חמישה ימים בשבוע והם „די פרייע אַרבעטער שטימע" בארגנטינה ו„אונזער וואָרט" בצרפת. עיתונים אלו נאבקים על קיומם יחד עם סובלים מחוסר כתבים, פועלי דפוס ומגיהים. עיתון נוסף, המופיע ארבעה פעמים בשבוע, הוא ה„בירוביזשאַנער שטערן", המופיע בבירוביג'אן שברוסיה. עיתון זה הגג לפני כשנה את הופעת גליונו ה־10,000 חמישים שנות הופעה. מבין 12 השבועונים מופיעים שנים בישראל. „יידישע צייטונג" ו„נייע צייטונג". בפאריס מופיע זה ארבעים שנה עיתון המזרחי, „אונזער וועג". העיתון מופיע כארבעים שבועות בשנה. עורך העיתון הוא שלום קליגר, הנושא ברוב עולו של העיתון. העיתון היידישאי במקסיקו, „דער וועג", הפסיק את הופעתו כשעורכו עלה לישראל. חיים לאדזיסקי, עורך העיתון, כעתתף היום בעיתוני יידיש בישראל.

ישראל היא המדינה היחידה שבה מופיעים עיתונים חדשים ביידיש. מטעם הסוכנות היהודית מופיע דו ירחון „פאָלק און ציון" בעריכת משה קלכהיים, והמכון מעתיקים רוב עיתוני יידיש מאמרים ורשימות, לעתים מבלי לציין את המקור. מבין שלושת הדו־שבועונים ביידיש מופיע אחד בישראל „ישראל שטימע" השייך למפ"ם. כמו־כן מופיעים היום ארבעה ירחונים ביידיש. הרבעון „די גאָלדענע קייט", המופיע בישראל 38 שנה בעריכת אברהם סוצקובר, נחשב לטוב שבעיתוני יידיש כיום. 26 עיתונים ביידיש מופיעים לעת מצוא ברחבי העולם היהודי. הסוכנות היהודית תומכת בעיתוני יידיש בהמצות, ולאחרונה הועלתה הצעה לפתוח קורס מיוחד לצעירים שיכשירו עצמם לכתבים בעיתוני יידיש. ספק אם בין הכתבים בעיתוני יידיש למיניהם נמצא היום אדם שגילו למטה מחמישים... היה היתה עיתונות מפוארת שעברה ובטלה מן העולם.

חיים יהודיים ב„גנו של הבעש"ט"

מאת א. צבי גבעון

בשבע שנים ישב וטרח הרב גדליה שטיין, מוגף כמקצועו, עד שיצא מתחת ידו ספר עב כרס על עיר מולדתו, „ספר זכרון בורשה". הספר יצא לאור במלאת 40 שנה לצאת יהודי בורשה לדרך האבדון עם שאר קדושי הונגריה.

בשנים עשר פרקים מגולל לפנינו המחבר את ההיסטוריה של כמאתיים וחמישים שנה של עיר ואם בישראל, בתיאורה כה סבעי, רהוט ונפשי של עיר תוססת חיים יהודיים, עיר יהודית שהיתה ואיננה עוד. בורשה והסביבה, בין צלעות הרי בדרכתי הקרפטים כמטה תירה צבועה מבין רואים לא הושפעה מאותם חילופי השלטונים של המדינות ששלטו בה — אוסטריה, הונגריה, סוריקה והסיד — ולכן יכלו החיים היהודיים להתפתח באין מפריע מקהילה קטנה לעיירה שהכל בה. האיזור הוא מקום ערש החסידות וטיסודה הבעל שם טוב. מסורת חסידית מספרת על טיול מופלא שערך ר' ישראל בעל השם טוב עם תלמידיו בין הסלעים בדרכתי יערות עבותי אילנות, שבצילם התייחד עם קונו לקול זמרת בעלי כנף ושירת היער ובלוואי המקורבים. השב ברוממות הרגשים ועקבו נרגשים אחרי תנועת רבם הנערץ. הנה נעור הבעש"ט מדבקותו, הורמו בביתו שסובבו על ציון וקרא למלוויו להתקרב אליו. פשט את ידו ימינו והורה באצבע על הרי הקרפטים: „רואים אתם את הבקעה הזאת שמעבר ליערות עבותים, בקצת מרמיה היא, בזאת הבקעה בהרוה, ברצוני לעשותה גן מלבלב, מניב פרי הילולים, שבו תעלה החסידות כפורחת. בגן זה יציצו ציצים בריאת שמים, עליהם אני מטיל לפעת בו נפש. נאמנים על החסידות, זכרו זאת ואל תשכחו את הגן" (עמ' 17). חזונו של אבי החסידות נתגשם בשלמותו בכל פלך מרמורש, ובעיקר בבורשה, האיזור נקרא „גנו של הבעש"ט".

זהו רק אחד כמאות הסיפורים שמובאים בספר מתקופות שונות, משכבות אוכלוסיה ופנים יהודיות לאייחותיות. מובא מבין זכרונות של מעשים ומעללים, אירועים והתרחשויות, שמחות ועצבות, ימי עונג ויגון, שהתהוללו בעיירה שבה נולד המחבר, בנופה הזוהר ובצל ירים מרקיעים ותמרות יעורות, בין אלה שהכיר ובין אלה שרבי גדליה שטיין שיש את שכבם, ושאותם הביא לדפוס. עם קריאה בספר הזכרון אני מרגיש שיר וחם בישראל, אם נה היזה...

תיאורי העיירה

התקופה המשתרעת בין ירידת הצדיקים לעמק הנאה שהיה בייסוד החסידות לבין ירידת יוצאת הישועים כלולה בשבעים עשר הפרקים, מלווים בהרבה תמונות מן ההיסטוריה של בורשה ויהודיה על חייהם השלווים רפודי בטחון בצור ישראל של הימים דרך יצר לבב, נבבדי עיצם ואיצי מקצה, שיחם ושיגם, משאם ומתנם, על תלמידי חכמים, רבנים גדולים ופוסקים, פשוטי עם אומרי תהילים בעלי מלאכה ובעלי נכסים, אבירים ואביונים, על קניהם ועבריהם, ספם ואמונתם — וקמה מגינת יהודיה כ־660 הצמודים יבהם פיסי מצללי גבורה ביייחמת הקיום של יהודי בורשה. אוכלוסיה של כאיר בעת אלפים נפשות בלבד, שהתוו לעצמם ציוני דרך משלהם שאליהם נצמדו בעבות המסורה הנלמה והסהורה; ללא כל והתגוה והכרית, כי הרגישו שדרכם היא הנכונה, דווקא באותה סביבה נוכרית. הם היו נבדלים מעייניהם הגויים בלבושם ובניהגם. עיריה בטוחה בית, להמשך קיומה של צמצמה. הרבה דתית, חברתית, רעיונית וכו'.

השריפה הגדולה

שריפות בעיירות במניה איפה עתושן לעתים קרובות, כי בתי עבר לא היו, ורובם היו בנויים מקורות עץ על אף סכנת השריפות לא הועבה שמחת היצירה של הקמת בית. סמכו על המזוזות שנקבעו ועל הנחת כד קום ריק בקיר המערבי זכר לחורבן, כמצוות השכינה שנשבעו גם על נהרות בבל בזוכרם את ציון „אם לא אעלה את ירושלים על ראש שמחתי".

ידועה השריפה הגדולה, שבה עלו באש מאה וששים בתים, בערב שבת, ח' בתמוז תר"ץ — 4.7.1930. תוך שעות מועטות יצאה כאלמנות ושמע אסונה היכה גלים בעולם כולו. על השריפה הגדולה והוראה שהציתוה פורעים אנטישמיים „כלה וכילתה את בתי תפארה של הצ־ ירה היהודית, על רכושם ומקליהם, הונם ואונם, השאירה אך תם בתוכך כל, בצוני יבדלות.

ריחות השריפה העלו אתם ריח חדש, שלא היה ידוע עד כה. ריח אנטישמי, שבורשה לא ידעתו, בצבץ ועלה מתוך לשונות האש שליחכו וליפפו אותו יום של ערב שבת את בתי היהודים.

במוצאי שבת הוקמה ועדה, בשם הילפס־פעריין — מוסד עזרה שתפקידה היה לפנות לעולם היהודי בדבר עזרה דחופה. נוסח קול קורא, קורא לבבות לכל הצדדים. נשא קולה של בורשה הבוערת, שהעלתה קרבן על מזבח האנטישמיות. מכל העולם הגיע העזרה. מגביות חירום נערכו, מכתבי עידוד הגיעו, כספים וצרכי אוכל ומלבושים זרמו מקרוב ומרחוק. ובורשה התחילה שוב לשגשג כל טוב העולם (דפים 5—394). המחבר עושה חסד של אמת עם 140 יושבי מרכזים שחרבו ומציב לזכרם מצבת עד בשרשרת „בתי שיר" מהייים ובני קדים, בעקבות העזרה שהגישו לנזקקים (עמ' 400—404). ישוב של השריפה שינתה את פני בורשה. כן גם נשתנה מהלך מחשבתם של יהודיה. שוב לא ראו את עצמם בטוחים בשבתם בעיירתם דע' בה ינקו דעתם לתגר. אחרים בקשו להשיג תנאי חיים אחרים יישפר את מצבם. חוצפת הגויים בעיירתם. העצירות לאחר מכן ברשעיהם בימי שלטון ההונגרים ובאכזריותם כלפי הנשלחים לאושוויץ, באה לידי ביטוי בדרישה מהוועד היהודי לפיצויים על הנזק שנגרם לבתיהם.

הסוף המר

סופו המר של בורשה איננו שונה מזה של מאות קהילות אחרות, גדולות וקטנות, בשנות השואה האיומה. ג' בסיון הוא היום המר הנגמר לגיטו „וישובה" עיירה כרכוית במחוז מרמורש, שבשב היו בלו היהודים לכבשני אושוויץ הידועים לזוועה.

וזכו יהודי בורשה, ובמיוחד קדושיה הטהורים הזכים, שהקים לזכרם שם ושארית בצורת „ספר זכרונות ובעשים" למען יספר לדורות אחריהם תולדותיהם על אי זעיר בתוך ים רועש רחב ידים של גלות ארוכה וחשיכה.

לספר נספח של מפות, ביניהן מפת העיירה, על כל פרטיה: מוסדות דתיים, מקומות ציבוריים, בתי הכנסת, המקוואות, הבתים הפרטיים עם שמות בעליהם. המפאות שצורפו כמעט לכל אחד משנים עשר הפרקים הן ספרי עצו של הרב גדליה שטיין, התמונות הרבות כפי לות לפני הקורא את הרוח הנשמה של „א אידיש שטעטל".

את הספר מסיימת אפופיאה גדולה ותיאור נרגש על הליכת יהודי בורשה בדרכם האחרונה. הספר פיתח בחזון הבעשיים יחותם בכתובת שעל מצבת בורשה במרתף השואה.

תיקונים

(מכתב למדור)

ברשימתי „עוללות עגנון וביאליק" (הצופה, ג' במנחם אב) נפלו לצערי טעויות־דפוס הרבה. אני מבקש כאן רק את הטעויות המקשות על הבנת הדברים.

צריך להיות: „ההדמעות נשרות מבין ריסי עיניו העומדים יחדיו עליו יתלחשו... ולבבו לא כן יחשוב לנפש הבהמה היורדת למטה וגלגולא הוא דהדר".

בציטאט כן הספר „פאר מרדכי" נשמט המשפט, החשוב להבנת הענין, „פ"א (פעם אחת) בא לבהמ"ד הנ"ל ומצא ספר חדש שנדפס אז רזא מהימנא, שנתחבר מצדיק נסתר אחד, שהיה שרב בכפר סמוך לפרעמישלא.

— מה זה מחקרים? הלא טעות כאן, טעות דפוס פשוטה ויש לקרוא הקריא" — צ"ל הקריסו, „היה בתור הוצפר" של „הצופה" עשה כאן „טעות דפוס פשוטה"...

במקום „שלמה מילאו כריסם בתורה ולא פיו בקיאים בהדריה" צ"ל — שלא מילאו כריסם בתורה ולא היו בקיאים בהדריה. במקום „הלכות ומנהגות" צ"ל — הלכות ומנהגות.

ואעיר עוד על תחילת רשימתה הנאה ורבת העניין של נעמי גוטקינד באותו גליון של „הצופה" על הספר המצוין של ר' ישראל מלצר על זקנו הגדול. אפילו אם אמר חלילה שמרם בלוי דברי התירוף והגידוף על גאון ישראל, רבן של כל בני תורה, דברים שיש לקרוע עליהם, לא היו צריכים לתת להם מקום ברשות הרבים והעתון סייג לחכמה שתיקה מדברים שלא ניתנים ליכתב.

תמיהני גם על המחבר, שמסר לכותבת, שהחליט להיעזר בשני תקדימים מוצלחים: „איש צדיק היה" של שמחה רז על ר' אריה לוין וצ"ל הספר „המאורות הגדולים" של הרב חיים זייטיק. כלום לא נתחייב או החליט לא להסתייע בספר שבחי הראי"ה על מרן הראי"ה קוק זצ"ל בעריכת חיים ליפשיץ ז"ל והשתתפות צבי קפלן יבלח"א שהספר שלפנינו ערוך במתכונתו?

דוד תמר

הדף והמרקע

● השימוש במעליות בשבת

„בעבודתנו במשך שנים נוכחנו לראות שוב ושוב את שהיה ידוע כאן, כי בכל ההתפתחות הגדולה של החשמל, האלקטרוניקה, הכימיה, הביולוגיה, הרפואה ועוד ועוד, אין שאלה בנושאים אלה שאין בתורה מענה חד וחלק, והדרך היא: הפוך בה והפוך בה דכולא בה". דברים אלה של הרב לוי יצחק היילפרין בפתיחה לספר מקבלים את המחשתם לאורך כל המחקר ההלכתי הכלול בו, שעניינו מעלית אוטומאטית ואפשרות התאמתה לשבת.

> **מעליות בשבת**, מחקר ובירור הלכה אודות השימוש במעליות בשבת (הוצ' פסח שוחט), מאת הרב לוי יצחק היילפרין, ראש המכון המדעי־טכנולוגי לענייני הלכה, ירושלים. קצת עם 6 עמ' תרשימים וצילומים + 30 עמ' באנגלית.

בראייה שטחית דומה כי מעלית אוטומאטית בבניינים רבי־קומות, בתי־מלון, בתי־חולים וכיו"ב, פותרת את כל בעיות השבת. ולא היא. כרוכים כאן נושאים ובעיות הן בירידת המעלית והן בעלייתה. כך, למשל, יש לדון אם עקב השתתפותם בהורדת המעלית ובמקרים מסויימים היותם הכוח המוליד היחיד, אין לייחס לנוסעים את כל הפעולות החשמליות שהן תוצאה של ירידה זו המבוצעת על־ידי משקלם. וכפי שכותב הרב היילפרין: „בירידת המעלית מפעיל התא בדרכו מתגים חשמליים המאיצים ועוצרים את המעלית בתחנה הבאה, פותחים את הדלתות, מדליקים נורות סימון הקומה וכיוון המשך הנסיעה ועוד כהנה פעולות חשמליות, שיש בהן חשש איסורים דאורייתא ודרבנן". או בעיה אחרת: כל שינוי במספר הנוסעים משנה את מהירותה של המעלית. תוספת משקל בתא מאיצה את הירידה ומאיטה את העלייה. מתעוררת אם כן השאלה של קירוב מלאכה בשעת הירידה. ויש בעיות הכרוכות בדלתות המעלית, במתקני השקילה החשמליים שבה ועוד ועוד.

הרב היילפרין השקיע במחקר זה עמל של שנים, ולצורך לימוד הצדדים הטכניים והאלקטרוניים של המעליות השונות יצא כמה פעמים לארה"ב ואירופה וביקר בחברות מעליות מפורסמות. במהלך המחקר עמד המחבר בקשרים עם כל הגורמים השייכים לנושא בין בצדו הטכנולוגי — עם מומחי מעליות, בין בצדו ההלכתי — עם גדולי הלכה בארץ ובארה"ב. הספר שלפנינו הוא סיכומו של אותו מחקר הלכתי מסועף. הספר מחולק ל־11 פרקים, וברובם מציג תחילה המחבר בעיה מסויימת הכרוכה בהפעלת בשבת, בהמשך מביא דעת פוסקים ראשונים ואחרונים בסוגיה זו ומסכם את הדיון. המקורות ההלכתיים משולבים בהסברים טכנולוגיים בעשיים בצורה השווה לכל נפש. לאחר פרק הדן במבנה המעלית, סוגיה ואופן פעולתה, עוסק המחבר בפירוט בכל הבעיות המתעוררות בהפעלתה בשבת. בפרק שלפני האחרון מציע הרב היילפרין פתרונות לבעיות הקשורות בהפעלת מעלית אוטומאטית בשבת. לא כאן המקום לסקרם ולא רק בתמציתם. נציין רק כי המגמה בפתרונות אלה היא לבצע במערכת המעלית שינויים שיביאו לכך שפעולות המתנהלות במשך כל הנסיעה והירידה יבוצעו בדרך מותרת, כך שהנוסע הגורם להן לא יעבור על איסור שבת. מוצע (וכך נעשה במעליות שנבנו בפיקוח המכון המדעי הטכנולוגי לבעיות הלכה) לשנות את מבנה מערכות המיתוג, כך שפעולות אלה לא תתייחסנה לאדם, ובפורם השימוש במתג פוטואלקטרי ובמתג אלקטרו־מגנטי. מוצעות כאן דרכים לביטול השפעת הנוסעים על מתגי השקילה בעלייה ובירידה, ביטול השפעת משקל האדם על תנועת המעלית, החלפת נורות הסימון ועוד. בפרק האחרון דן המחבר בשאלה האם הנסיעה בשבת במעליות המותרות אינה כרוכה באיסור של עובדא דחול, ומסיק כי במעלית, שפעולתה אוטומאטית, אין איסור זה חל. כמו כן אם בשבת יש שינוי בצורת הנסיעה — הרי זה היכר מספיק, ואין איסור של עובדא דחול וזילותא דשבת. בסוף הספר מדור באנגלית ובו שני מאמרים: בעיית מעלית השבת — ניתוח טכני של בעיה הלכתית (דוד בנצס), אחריות הנוסע לתוצאות הירידה (הרב יחיאל גניזמן).

*

● „אגרא" חדש

כשיצא „אגרא" הראשון לפני כשנה וחצי היה זה מאורע של ממש בקריית ספר שלנו. משקלם של חלק מהכותבים, מעמדם של שני העורכים, ההידור החיצוני והמאמצים הרבים שהושקעו באלמנך — כל אלה הם בבחינת מפעל יוקרתי לתוצאת „כתר". בפתח האלמנך הראשון לא ציינו העורכים, ולו גם בקצרה, את „תעודת הזהות" של שנתון זה. עתה, עם צאת האלמנך השני, ניתן להתרשם כי „אגרא" טבוע לא רק בחותם טעמם הספרותי של שני העורכים אלא משתקפות בו במידה לא מבוטלת גם עמדותיהם וגישותיהם החברתיות והפוליטיות, והדבר מתבטא בבחירת חלק מהכותבים והנושאים הכלולים בו.

> **אגרא**, אלמנך לדברי ספרות ואמנות (2) בעריכת נתן זך ודן מירון. עורכת משנה צפורה כגן. עורך אמנות אלעזר גלעד. בית הוצאת כתר, ירושלים. 324 עמ'.

בניגוד לכמה קבצים ספרותיים אחרים ב„אגרא" יש „רוטציה" ורוב הכותבים באלמנך החדש לא פרסמו ספרי עצם ומבהולם בקובץ הקודם. יש כאן דברי שירה וסיפורים של יוצרים ידועים כמו שמעון הלקין, יונת ואלכסנדר סנד, יעקב אורלנד, גבריאל פרייל, משה דור, יצחק ברגר ומבובן שני העורכים. וכן של פחות ידועים וגם כמעט־אלמונים. אך דומה כי את ההד העיקרי ב„אגרא" החדש יעוררו דווקא מאמרים ומסות שאינם ספרות מובהקים. „סוציאליזם בימינו: דין וחשבון" — זהו נושא של סדרת שיחות שקיימה צפורה כגן עם יצחק בן אהרון, מותיקי תנועת העבודה בארץ. בן אהרון פורס בשיחות אלה את „אני מאמין" שלו לגבי דמותה של המדינה בכלל. דן מירון, במסתו הרחבה הרינה (כ־60 עמוד), „מיוצרים ובונים לבני בלי בית", בוחן את הציונות (המדינה) כממסד ציבורי־פוליטי וזיקתה לספרות כממסד תרבותי במשך מאה שנות קיומה של התנועה הציונית. הוא מתאר שבעה שלבים בהתפתחות הקשרים בין הספרות והציונות, שהראשון שבהם בתקופת „חיבת ציון" והאחרון החל עם ה„מהפך" של שנת 1977. שלב זה, שאנו עדיין בעיצומו, הוא לדידו של מירון „ניתוק למעשה בין המערכת השלטונית המבטאת את החברה הישראלית של היום, ובין הספרות". אנטון שמאס, מחבר „ארבסקות" בדברין „על גלות הספרות". מעלה הירהורים של מי ש„שייך למיעוט הערבי החי בתוך המיעוט היהודי החי בתוך הרוב הערבי במזרח התיכון". סגנון מודעות הבחירות ב־1984 ובשנים שקדמו לה — זהו נושא מחקרה של נורית גרץ, שכותרתו „בתוך הווה נצחי, ללא תקוות, ללא זיכרונות". המחברת בדקה מאות מודעות וכרוזות מתקופת היישוב, דרך כל מערכות הבחירות מאז קום המדינה ועד 1984. בין היתר היא מציינת, כי עד 1973 מפלגת העבודה היא שקבעה בדרך כלל את הטון, הסגנון והנושאים של מערכות הבחירות. מ־1977 ואילך לא המערך אלא הליכוד הוא הנותן את הטון.

*

● מקדש השם בבריה"מ

„השיחות הקונסולריות" הצפויות בין נציגי ישראל ובריה"מ נתנו דחיפה חדשה למאבק למען יהודי ארץ הסובייטים, כדי שיוכלו להיות חיים יהודיים ולעלות למולדתם. פרק מיוחד במאבק למען יהודי בריה"מ הוא המאבק למען אסירי ציון, הנמקים בבתי־הכלא וסובלים סבל קשה בשל הפצת תרבות יהודית, רצונם לעלות לישראל וכיו"ב. אחד ומיוחד ביניהם הוא יולי אדלשטיין בן ה־38, מורה לעברית במוסקווה, אשר בסוף 1984 נדון לשלוש שנות מאסר בעוון אשמה מפוברקת של אחזקת סמים בדירתו. הצעיר היהודי שומר המצוות עבר עינויים קשים במחנה העבודה. לאחרונה נותח אך מצב בריאותו מעורר דאגה. כפי שנמסר בימים אלה, עומדים להחזיר בעוד חודשים את הצעיר השבור והרצוץ אל מחנה העבודה, שמפקדו הוא שפקד על פושעים פליליים להכות ולענות את יולי אדלשטיין כדי להוציא ממנו את „השטויות הדתיות"...

> **הוא מקדש את השם** — יולי אדלשטיין. הרכיב את הספר אריה וודקה. הוצאת „מעוף", רח' מלצ'ט 4 א', תל־אביב. 56 עמ'.

הספר שלפנינו מגולל את סיפורו של יולי אדלשטיין, שהשלטונות הסובייטיים התאנו לו בשל רצונו לעלות לישראל, טפלו עליו אשמת שוא, קיימו משפט מבויים, דנו אותו לשלוש שנות מאסר עם עבודת פרך, וההתעללות האכזרית בו נמשכת מאז מאסרו. הספר מבוסס על מסמכים, עדויות ידידים ופרוטוקולים מהמשפט. את החומר ליקט אריה (יורי) וודקה, מאסירי ציון הידועים שעלה ארצה לפני כתשע שנים. מהספר עולה דמותו הנלבבת של מורה ומחנך יהודי אמיץ, שלשלטונות הרשע שיכנוהו בין פושעים פליליים שפגעו בו בפגיעות פיזיות קשות נוסף להשפלות. יש כאן גם הד למאבק הציבורי שהתנהל ומתנהל למען יולי אדלשטיין. אך אין זה רק סיפור אישי — זהו גם סיפורם של אסירי־ציון דוגמת יוסף ברגשטיין, זכר זוננשיין, גרויידה פרדקובה ואחרים, שתקופת רצופה עינויים פיזיים ופגיעות גופניות קשות. לפני שהרג בית המשפט הסובייטי את דינו אמר יולי אדלשטיין: „אם בכל זאת בית המשפט ידרוש אותי, אמונתי היא שאלוקי וצבי יתנו לי יכולת לעבור את הדרך שנכונה לי ולהגיע אל ארצי". למענו ולמען חבריו אסירי־ציון יש לנהל מאבק מיוחד במסגרת המאבק הכולל למען יהודי בריה"מ.

ש. יהושע

סערה אדומה עולה

מאת בת שלום

„בלשי" מלהמתי או ליתר דיוק סיפור בתה צבאי — ואשר שהוא לאו דווקא שכיח בספרות האמריקנית, אבל זהו ההגדרה המתאימה לספרו החדש של טום קלאנסי: „סערה אדומה עולה" בעלילה זו על הי מאבק המזרח־מערב, הגיבורים האמיתיים הם כלי הנשק הי אלקטרוניים המשוכללים של התקופה.

קלאנסי לכל את דמותם ר' תשומת ליבם של מיליוני קוראים כאשר לפני שנתיים הר פיע ספרו הראשון, „המצוד אחר אוקטובר האדום", סיפור עריקתה של צוללת אטומית סובייטית ומסעה המרתק באוקיינוס לעבר המערב. אחרי שזכה לדברי שבח מפי הנשיא רונאלד רייגן ולא ירד מרשימת רבי־המכר במשך שבעה חודשים רצופים, קיבל כמובן קלאנסי האבסן טבעי לחזור על מתכון ההצלחה הקודם שלו, הפעם הוא יוצא מן הים כדי להוביל את קוראיו אל מלחמת העולם השלישית...

עלילת „סערה אדומה עולה" צוברת תאוצה כאשר קנאי דת מוסלמים מצליחים להבל בי תשלובת סובייטית חיונית לזיקוק נפט. כדי לרכוש אתיה מחודשת על מלאי קבוע של בתי זיקוק ושדות נפט במציאים הרוסים עלילה בלתי הגיונית ופועלים באכזריות ובעקביות רבה לפיה סוכני הקג"ב רוצחים קבוצה של ילדים רוסיים המבקרים בקרמלין, ובריה"מ מאשימה סרוריסטים מערב גרמניים (מעין „באדר־מיינהופים") במעשה הרצח. כאקט של פעולת גמול פולש הצבא האדום למרכזה של אירופה, כובש את איסלנד ושולח צי מלחמה להשתלט על שדות הנפט בצפון האוקיינוס האטלנטי. פלג אחר של הצבא האדום מנסה להשתלט על בתי הזיקוק במפרץ הפרסי. במקום לתאר את המערב כגיבור במכת־נגד אטומית המכילה בבת אחת שואה על כדור הארץ כולו, מציג קלאנסי בפיכחון ומתוך שיקולים ספרותיים־צבאיים מדוייקים, את לתיעת מכשלות המערב בפני מלחמה גוג ומגוג האחרונה בי תולדות האנושות. לא הרוסים ולא האמריקנים מוכנים „ללחוץ על הכפתור". במקום זאת, יוצאים צבאות נאט"ו למלחמה קונוונציונאלית על פני אדמת גרמניה ועל פני האוקיינוס.

בנקודה זו יכול קלאנסי להציג את כל הידע הצבאי המקצועי שלו להנאת חובבי כלי הנשק המשוכללים שבין קוראיו. הוא מתאר בפסוס אף־19

בספריית העולם

המסוגל לחמוק מכל המכ"מ (המטוס „הרואה ואינו נראה"), אותו מטוס שהפנטאגון הכחיש לאחרונה את עצם קיומו, למרות שדווח על התרסקותו של אחד מדגמיו הראשונים בקליפורניה. הוא מציג מבואר מכור חשוב למלחמה בצוללות, היא מתאר בדייקנות את חלקה של איסלנד באסטרטגיה היבית של המערב (מידע הנחשב לחסוי ביותר ושעד כה לא הוצג אי פעם בעתונות).

כאין לספר קלאנסי פרטים צבאיים סודיים רבים כל כך? לטענתו — כן העתונות הצבאית המקצועית וכן ממקורות צבאיים „ידידותיים". כך, לכל של, הרשו לו לבקר בצוללות אטומיות אמריקניות ולבלות שבוע ימים על גבי סיפונה של פריגטה. כך נקרה לשהות שבוע ימים עם לאוי כונד, קצין צי לשעבר שפיתח משחק מלחמה בשם „צלצל", שבו מנסים המתחרים להפיל זה לזה מקסימום של ספינות מלחמה ותוך כדי כך לומדים על ספינות הצי המשוכללות של העשור האחרון.

הקורא ב„סערה אדומה עולה" זוכה לשמוע וקולט אינפורמציה רבה על טילים וספינות טיס, מכ"ם, רדאר משוכלל ו„ריגול אלקטרוני". קלאנסי מצליח להבהיר בבהירות מירבית את חשיבותו של הריגול המודרני האלקטרוני הנעשה באמצעות לוויינים, אניות, מטוסים וצוללות, בכל מלחמה מודרנית עתידית, ויחד עם זאת להדגיש שמי שיכריע בסופו של דבר את הכל הוא — הגורם האנושי.

ארבעה אמריקנים הנודדים רגלית על פני מרחביה השוממים של איסלנד ומצליחים לזהות במכשיר קשר פשוט על תנועות הצבא הסובייטי, למשל, הם הם המקדמים את הצלילה ומסייעים למערב להתגבר על המתקפה הרוסית. האינפורמציה המתקבלת במכשיר הקשר הפשוט זוכה כמובן בתחילה להרבה חשדנות ואי־אימון. צבאות המערב קבורים שוהי השתלה סובייטית במכונת, חלק מהלהבת הדיסאינפורמציה שלהם, אבל עד מהרה חוזר קלאנסי שוב אל מה שמעניין אותו ביותר: בטוסים ללא טייס, רגעי מתח בבריכת העצבים של צוללת המשייטת עמוק מתחת לפני המים באוקיינוס, ויכוחים בין מומחים בסקוטלנד על הפרשנות הנכונה לאינפורמציה המצטיירת על מסכי המחשבים שלהם, מתי תקפית התאבדות נועזת של טייסי מיהן על „תלויות ועל לוויינים, תמרונים בשדה הקרב של טנקים משוכללים, בי קיצור, תיאורי מלחמה וכלי מלחמה שיספקו אנשי צבא מקצועיים אבל שאין בהם די עלילה פסיכולוגית ספרותית.

דווקא משום כך, סבורים המבקרים האמריקנים, הצליח קלאנסי לשכנע בתחזיותיו לגבי מלחמת העולם השלישית. תהיה זו בכל זאת מלחמה של מחשב במחשב, רדאר ברדאר, לוויין בלוויין, יותר מאשר מאבק בין כיתות וסוללות אנושיים. הגיבורים האמיתיים של המלחמה הבאה יהיו הכלים שעיצב האדם ולא האדם עצמו.

„סערה אדומה עולה" היא בסט־סלר בכוח שאם יתורגם לעברית יכבוש ודאי קהל קוראים גדול גם אצלנו.

*

„פה טמון" — הספד עצמי

האוטוביוגרפיה של סופר ספרי המתח אריק אמבלר זכתה לכותרת: „פה טמון". אמבלר בן ה־77 מחבר אירמא את הספר לעצמו ד הוא עושה זאת בשילוב בין של הומור אנגלי ואירוניה בריטית.

כך, למשל, הוא מתאר כיצד בנעוריו קיבל מישרת עריכה בבית הוצאה לאור ובילה שעות ארוכות של סבל בבחירת כתב יד מבולבל וחסר בהירות שהגיע לו פרופיסור ל„...פילוסופיה בחירות" (יש דבר כזה באוניברסיטאות האנגלוסכסיות).

סבו של אמבלר היה מגיה, סבו הקטן היה נגר של ארונות קבורה, התגורשה שירש מבני אלה, היא כותב ב„פה טמון", איננה אינו להמשך לספר ולא כתב סיפר אלא כמה של עלילות בתוך רצפות גיהוה...

כילד לוגדי במשפחה פריילכאריה, נישו הוריו לגדל אותו ל„קריירה" של מכבשי ביצוע בית הרושת למוצרי חשמל. כשלונו המוחץ גרם לו לצאת כהר מבין כותלי בתי החרושת ואל משרדי הפרסומאים, שם ניסה להפעיל את כשרונו המילולי בהמצאת סיסמאות פירסום לשוקולדים רפואיים („אקס־לאקס"). בשנת 1935 כותב אמבלר את ספרו הראשון, עלילת כהה שגיבורה כבהה לאיים על האנושות בעזרת פצצה אטומית (כן, כבר אז!). בפרוץ מלחמת העולם השנייה עובר אמבלר ממלהמות בדויות לעלילות המבוססות על המציאות האירופאית הקונקרטית, גבולות מתפוררים, פליטים, מרגלים, צבאות כובשים. גיבוריו, אנשים בשר ודם עם חולשות ופחדים, מצאו חן בעיני ציבור הקוראים הבריטי שעייף מ„הסופרמנים" של ספרות המלחמה הסטנדרטית. והפכו את אריק אמבלר לסופר ידוע מאוד החל משנות ה־40 ואילך.

כקצין ארטילריה ב„צבא הבריטי" של וינסטון צ'רצ'יל, בלונדון המופצצת, זכה קפטיין אמבלר לשבת פעם בסמוך לראש הממשלה ואגדי של בריטניה בהצגת תיאטרון. שהופעה לכבוד הפיקוד הבכיר של צבא בעלות הברית, והלא כל יראת כבוד היא מספר כיצד שמע את צ'רצ'יל ממלמל וחוזר בעל־פה על הנאום כעתיד היה לשאת למחרת באוזני הציבור. שוב ושוב חזר ראש הממשלה על המשפטים שלו, בלחש בלתי ברור. כשהוקן הי מהכונן לעליית המסך, הסופר הצעיר שמע, קלט ואיבד כמה מאשליותיו הנעורים שלו כמו גם מהערצתו לצ'רצ'יל הנואם. ב„פה טמון" יש תיאורים חסרי יראת כבוד גם של סופרים אנגליים מפורסמים מאוד כמו סומרסט מוהם, איתו מתאר אמבלר בקרתין משעמם ונפוח מרוב חשיבות עצמית או גבריאל קוארד, ה„חנפן".

אחרי שכה עשר תסריטים לקולנוע ושמונה עשר ספרי עלילה ומתח, שאת רובם כתב ב„גלותו" אמריקה, נפלה על אריק אמבלר שתיקה הולכת ונמשכת. שנים רבות לא כתב דבר, לטרות שבראשם גרין כינה אותו „גדול כותבי המבלשים של בריטניה, הזיר הגנרי כהי. מעדיף בכל זאת את ג'והן לה־קארה.

„פה טמון", בסגנונו האירוני הרך מוכיח איפוא ש„פרסים והיקים לעולם אינם מתים, ישנם מחברים המתקרבים אל גיל הגבורות לא תמיד מאבדים את היכולת לכתוב בצורה רעננה ומפוכחת.

מורי ורבותי, אחי ורעי

מאת משה קרונה

בטרם מלחמה ושואה (ב)

„לקראת הימים הבאים"

כאשר באתי לארץ חזרתי לקבוצת „רודגס" ולעבודתי כאחראי למזכירות העולמית של הנוער שלנו במשרדי התנועה בתל־אביב — אחד העם 108. בארץ קידמו אותי גזרות „הספר הלבן" החדש לצמצום אכזרי של העלייה, ההתיישבות וכו'. הארץ כולה סערה ונעשה דבר יום ביומו מהמאבקים למען עליית המעפילים. היו שביתות, הפגנות, עוצר דרכים וכמובן — מאסרים, סגירת עתונים.

בתוך כל ההמהומות האלו היה עלי לנהל את מאבקי הפרטי עם פקידי ההגירה כדי לקבל רשיון עלייה בשביל רעייתי שעדיין ישבה בווארשה. זה היה מאבק עקשני וקשה. הייתי צריך (כפי שצריכים היו רבים אחרים במעמדי) „לשכנע" את הפקידות העוינת כי נישואי אינם איזו פיקציה, הצרמה והעמדת פנים. צריך היה להציג שפע של מסמכים, צילומים משותפים בזמנים שונים וממושכים, חליפות מכתבים לאורך זמן ניכר ועוד ועוד. היה צריך גם „לאיים" בכתב על ראשי מש־רדי ההגירה כי הנה אני מגיש תלונה לאיזו „מועצה מלכותית" בלונדון בגלל יחסם ה־עוין והאפליה הברורה. סוף סוף „נשברו" יריבי המנדטוריים בפרס זה והרשיון ניתן.

אכן, העניינים האלה העסיקוני למדי. אלא הספקתי גם לשוב כהלכה לחיי הקבוצה ול־חיי העבודה. מזכירות עולמית זו היה צריך לפתחה. כתבנו ושלחנו חוזרים להברינו ב־תפוצות, חיברנו תכניות להדרכה ושאר ענ־יינים השייכים לזה. מתוך כך גם שילבו אותי והשתלבתי גם אני מרצוני בעבודה תנועתית כללית; ההלתי לילך (לרוב עם חברי יוסף תירוש) לישיבות שונות של ברית הארגונים החלוציים ומועצות תנועות הנוער. הידים היו מלאות עבודה. בהתקרב שלהי דקייטא נעשתה אקטואלית השתתפותי בקונגרס ה־ציוני בז'נבה שבשווייץ. בזמנים שאנו מדב־רים עליהם כאן היו כל הקונגרסים הציוניים „גורליים", „מכריעים" וכמפורסם היה הדבר שבעת נעילתו של כל קונגרס „חייב" היושב בראש לומר כי „היה זה קונגרס קשה אבל גדול". הפעם, בקיץ תרצ"ט, ייחסו באמת חשיבות רבה ביותר לקונגרס. ההצעה בדבר חלוקת הארץ היתה תלויה לגמרי באוויר וכמעט שבקה חיים לכל חי. למעשה היו גזרות „הספר הלבן" שולטות בכיפה והיה צריך להחליט אם יכריעו היישוב והתנועה הציונית להודיע קבל העולם כולו כי תימשך התיישבות נרחבת בסוג „חומה ומגדל" וכי תתייצב הסוכנות בריש גלי ליזום העלייה הבלתי ליגאלית או שמא ימשיכו בהתמ־קויות ויירתעו מפני סכסוך גלוי עם ממשלת המנדט. בעניינים אלה היו חילוקי־דעות רבים. היו שאמרו בבטחון כי אפסה כל תקווה מממשלת המנדט הן בנוגע לחלוקה והן ב־נוגע לסיכויי עליה והתיישבות, והיו לא מע־טים שסברו שאסור לשרוף את כל הגשרים ולהיכנס לסכסוך גלוי ואכזרי עם שלטון המנדאט. אכן, העולם שמסביבנו היה רועש וגועש. תקופת „מינכן" היתה אז בשיאה ו־חוסר הבטחון במדיניות הבינלאומית הלך וגבר. אי אפשר היה לדעת מה ילד יום. אולם עד כדי מלחמת עולם ורעידות אדמה בכל קצווי תבל — עד כדי כך לא הגיע דמיונם של רבים.

קונגרס באווירה מתוחה

כשלעצמי, עמדתי בימים ההם בפני כמה בעיות קשות: הבינותי כי רצוי הדבר שאש־תתף בקונגרס מכיוון שמלבד הדברים הגדו־לים שיוכרעו שם ושלהם אינני חייב להיות שותף בפועל, יהיו שם הרבה דיונים צדדיים, כרגיל בקונגרסים, ובהם יש דווקא עניין רב להשתתף במגמה להשפיע בקשר לענייני הכשרה, עליה, חינוך וכדומה. לאחר שאו־שרתי להיות ציר במשלחת הארצישראלית של הפועל המזרחי לקונגרס קיבלתי גם ידיעה מחברינו מפולין שאף הם לקחוני ב־חשבון להיות ציר לקונגרס מטעמם. ובכן, אני ציר כפול ומכופל. אולם מה אעשה ואיני מוכן בשום פנים ואופן להשהות אף ליום אחד את עלייתה של רעייתי. לבי אמר לי כי אסור להחמיץ אפילו יום אחד. מוחלט היה אצלי לא לנסוע אלא אם כן אקבל ידיעה ברורה מ־ווארשה כי רעייתי אכן יצאה בפועל ממש מפולין לארץ בידיעה שאני נמצא בשווייץ בקונגרס ואני אבוא לארץ רק כעבור זמן מה. ואכנם הצטרפתי לחברי שיצאו לקונגרס רק לאחר שווידאתי את הדבר הזה. רעייתי יצאה מפולין לארץ ובו בזמן נסעתי אני מה־ארץ לקונגרס. ועוד „מעשה" עשיתי אז: תוקפו של הדרכון הפולני שהיה עדיין בידי אמור היה לפוג בתאריך של שניים—שלושה ימים לאחר הקונגרס. החלטתי שלא להאריך בכלל את תוקפו בקונסוליה הפולנית בתל־אביב. צריך אדם, כל אדם, לעשות לפעמים מעשה שבולם ומגביל אותו עצמו לעת הצורך בכוח. אני לא רציתי בימים ההם להיות חשוף לפיתויים אפשריים ש„אגש", ולוא רק לכמה ימים, מז'נווה לווארשה שהרי המרחק אינו כה רב. חסמתי לעצמי את הדרך ואת האפ־שרות מבלי שאעלה באיזו צורה שהיא על דעתי רעיון כלשהו בדבר פרוץ מלחמת עולם.

והנה הקונגרס עצמו סער וגעש. מכל ה־עולם הגיעו הצירים. חברינו מפולין איחרו במשהו אולם באו. בתחילה זרמו ענייני ה־קונגרס בקצב ובמהלך המקובל. היו רק חילוקי־דעות חריפים בהערכת המצב המדיני ובעיקר במה שנוגע להמרצת העבודה בעלייה הבלתי ליגאלית ובהתיישבות הנרחבה תוך כדי סיכון חמור ביחסים עם הממשלה הבריטית. זכורני את הרושם העז שעשו בקונגרס דברי הניתוח „הקר והלוהט" של ברל כצנלסון שדרש לפרוץ בכוח עליית מעפילים גוברת והולכת, את ההסגר על הארץ. לא היה ספק בכך כי חברי המזרחי—הפועל המזרחי היו אף הם תקיפים ונחרצים בעניין זה. נשמעו בקונגרס גם דברים של היסוס ופקפוק ותמוה היה הדבר שדווקא כמה מראשי הציונות האמריקאנית, שהיו בעבר ובדרך כלל „אנטי בריטיים" מיליטאנטים, היו הפעם בין ה־מהססים. אלא שגם ויכוח מקיף ונוקב זה לא הספיק להגיע לכלל מיצוי מפני שהחלו כמעט לפתע הדיבורים בדבר ההכרח לקצר את הקונגרס בגלל ההתפתחויות המהירות באירופה. מבוהל היה הקונגרס כולו והיה ברור לכל כי אי אפשר להמשיך את הדיונים בניחותא. באי הקונגרס מכל אירופה החלו להיות עצבניים וכל אחד מהם רצה למהר ולשוב לביתו. מחוסר ידיעות מהימנות לא יכלו הדיונים להתנהל לגופם ובניחותא. כאשר נתברר כמעט באופן מוחלט לראשי הקונגרס כי אכן נפל הפור האומלל ומלחמה יכולה לפרוץ כל רגע — הוחלט על קיצורו הדחוף והמיידי של הקונגרס. למרבה האירוניה ה־טרגית היו אי אלה אנשים שהעלו בפלפולים כי אין ה„איום" במלחמה אלא המצאה תכ־סיסית של מנהיגים מסויימים „משלנו" כדי להשיג בזה איזה „יעדים" פנים־ציוניים... יכולני להעיד על הדבר הזה. כי שמעתי די־בורים כאלה במו אזני. כל כך היינו מנותקים מכל אינפורמציה מהימנה עד שגם זה ייתכן היה להעלות על הדעת.

טקסי הנעילה של הקונגרס קוצרו. האווירה היתה מתוחה ביותר ודרמאטית. היו בקונגרס רבים וותיקים שראו מלחמות של ממש בימי־הם והיו שרויים בחרדה. אף צעירי הצירים, ובכללם אנכי, נסחפנו עם החרדה הכללית. בשרי נעשה חידודין חידודין לשמע נאומיהם הדרמאטיים של מנחם אוסישקין וחיים וייצמן. מעמד הנעילה נחקק עמוק עמוק בנפש וב־זכרון והתחילה הפרידה רווית הדמעות מ־חברינו היקרים ביותר...

בתוך עמי אני נוסע

לנו, הארצישראלים שבין הצירים, היו מיד בעיות תחבורה. כל הסדרים שנעשו בעניין זה לפני הקונגרס היו כלא־היו שהרי כל נתיבי הימים ואמצעי התחבורה כבר היו משובשים. מיד נתברר כי לי אישית יש בעיה מיוחדת, שהרי, כפי שהסברתי כבר קודם, מנעתי בעצמי את הארכת תוקפו של הדרכון הפולני והוא עמד לפוג בעוד מספר ימים ממש. רצתי לקונסוליה הפולנית בז'נבה בתקווה שאולי יוכלו הם להאריך דרכוני ל־מספר ימים. אולם בבואי לשם היתה כל הקונ־סוליה נתונה במצור של אלפי אנשים שהיו להם „בעיות". חזרתי בידים ריקות אל חברינו והם סיפרו לי כי בהיעדרי פסק הרב יהודה לייב מימון כי יינתן לי המקום הראשון בכל דרך תחבורה לארץ שתזדמן בגלל החשש שהשלטונות השווייצריים יאסרו אותי במשך זמן קצר.

והנה אירע שבא הרווח ממקום אחר. אנשי ה„קשרים" מהסוכנות חכרו אנייה שלמה ש־תפליג ממארסייל שבצרפת ותוכל לקחת על סיפונה את כמה מאות הצירים והאורחים מארץ ישראל שהיו בשוויץ. ובכן, בתוך עמי אני נוסע. מר היה על הלב במסע הארוך ברכבת מז'נווה למארסייל והמרירות הפכה לקדרות של ממש כאשר הגענו למארסייל. כאן התחלנו להבחין סימנים מובהקים ראי־שונים של הכנות למלחמה: גיוס אזרחים לדרגה שהיה נראה לעין כל, מקומות ריכוז לגיוס סוסים, האפלה מוחלטת בכל העיר ב־לילה. כמעט רוב שעות הלילה בילתי בבית הדואר המרכזי בתוך תורי תורים של אלפי אנשים שבדומה לי רצו לשלוח מברקים ל־בתיהם. חברי מ„רודגס", ד"ר פנחס רוזנבליט, שהיה עמי אף הוא בקונגרס, סייע לי להעביר את תוכן מברקי ללשון הצרפתית שרק בה אפשר היה לשלוח מברקים בעת ההיא. הרבה זמן כיתתנו יחדיו את רגלינו ברחובותיה של העיר הזרה והמבוכה לגברי עד שהגענו לבית המלון שלנו. היתה לי קצת רווחת נפש: אולי עוד יגיעו דברי שלומכו לבית ההורים בווארשה ולרעייתי בארץ.

אמנם, מדובר היה כי בבואנו לנמל מאר־סייל נקבל מקומות באנייה „קאירו סיטי" שמיסודה היא אנייה יהודית קטנטנה והנסיעה בה לא תהיה נוחה ביותר בגלל המספר הגדול של הנוסעים בימי חירום. התברר שזוהי אנייה זעירה ודלה. בקושי יש מקום להסתדר על הסיפונים; מאכלות כשרים, נוחיות מינימא־לית וכל הדומה לכך — „מאן דכר שמיה". צריך היה להיאבק בכוח איתנים כדי להצליח ולעלות בגרם המדרגות המביאות ל„אנייה" כמה. קשה היה דבר זה בפני שהיינו גם עמוסים כמה כסאות־נוח, ירקות ופירות ש־הצלחנו לרכוש במשך זמן קצר. העלייה ל־אנייה והסידורים ההכרחיים לרכוש איזה „מגרש" על ד' על ד' על הסיפון — ארכו כמה שעות טובות. רק כמה זקנים חלושים שבתוכנו זכו לקבל איזה חדרים מצומצמים לעצמם. וכך התחיל המסע לארץ אחד עשר יום שלמים ממארסייל לחיפה.

שטה לה האנייה בימים הסוערים והשלווים חליפות ועליה אוכלוסיה גדולה של צירי הקונגרס מכל המפלגות. רבים רבים מגדולי היישוב ומנהיגיו היו שם צפופים ודחוקים, מודאגים ומפוחדים, וידידנו דן פינס, שהיה מעורכי „דבר" ובקי בהרבה לשונות, עורכה היה כאמן לקלוט באמצעות מכגנון הקצר העלוב של רב החובל איזה פירורי ידיעות מהמתרחש בעולם. מדי כמה ימים מצליח היה דן פינס לפרסם איזה דף של מידע שקלט וקראו „יבנ"י. והביטאון הזה היה מביא בזו אחר זו ידיעות נוראות שבראשונה קשה היה להאמין בהן: נפילת ערים גדולות ואזורים נרחבים בפולין בידי הגרמנים, הפצצות אוכ־לוסיה אזרחית, גיוסי צבא, מיקושי ימים ו־כדומה...

קשה היה לתפוס את האירועים האלה ול־העריך את הדברים כראוי. כל הזמן צריך היה לסעוד את החברים—לנסיעה שסבלו ממחלות ים ולעסוק בסידורים הכרחיים בתוך הצפי־פות האיומה, חום השמש ביום והקור בלילה. זכור לי היטב כי ידידנו מתנועת העבודה הכללית שהרבה עצרות מהם היו מרוכזים באנייה זו (גולדה מאיר, דוד רמז, מאיר יערי, יעקב חזן, עדה מימון ועוד רבים) הצליחו לקיים דיונים די־ממושכים על מה שהיה קרוי באותם הימים: „לקראת הימים הבאים". ימים שלמים היו ידידינו מדיינים בינם לבין עצמם עד שנמצאו בתוכנו כמה וכמה אנשי ביקורת שטענו על שום מה ולמה. אין אנו — אנשי המזרחי והפועל המזרחי — שאף אנו מנינו כמה עצרות אנשים בעלי מעמד נכבד בתנו־עה — עושים כדוגמתם. אלא „קנאתנו" ארכה זמן מועט עד שהגיעה אלינו (כמעט אמרתי: הודלפה) הידיעה על מה דנו ולאלו מסקנות הגיעו.

לא ייאמן כי יסופר, הדיון שלהם סבב על ציר אחד: האם ייתכן לקראת הימים הבאים — והכל הרי ידעו כי קשים מאד יהיו הימים האלה — לקיים עוד שיתוף פעולה, אחדות פוליטית ומשמעת ביצוע בין מפא"י ו„השומר הצעיר"? המסקנות שאליהן הגיעו המדיינים היו אכנם כי לא ייתכנו כל הדברים האלה. ממילא חדלנו כולנו לקנא בהם... כדי להנציח מחלוקת — לשם מה דיונים?...

סמוך לראש השנה הגיעה אנייתנו המי־טלטלת על גלי הים בשלום למחוז חפצה — נמל חיפה. מצאנו את היישוב כולו נדהם ונבוך. בעתונים הביעו סיפוק כי האנייה „קאירו סיטי" שהכילה בתוכה משך אחד עשר יום את מרביתה של מנהיגות היישוב מכל המפלגות הגיעה בשלום הביתה. רק עתה — כך אמרו — יתחילו במלאכת החשיבה האמי־תית הכוללת „לקראת הימים הבאים". כש־לעצמי, מרוצה מאד הייתי כי מצאתי את רעייתי בארץ. באנייה האחרונה שהביאה עו־לים מפולין הגיעה לארץ יומיים לפני פרוץ מלחמת הדמים בפולין. עברו ימים מועטים והבאתי את רעייתי מירושלים לביתנו ב־„רודגס".

מקור הסמכות / מאת הרב נפתלי בר־אילן

הסופר עמוס עוז פירסם בעתון „דבר" מיום ס"ז בסיון מאמר בשם „מקור הסמכות", ובמאמרו טוען כי „קבוצות קטנות של חרדים סירבו כאן ותמיד להכיר במדינה הציונית וכחוקיה. קבוצות אלה, אם במאה שערים, ואם בבני ברק, ואם בגוש אמונים וכביכיו, נהנות מן הישות הציונית... אך מסרבות להכיר בה כבמקור הסמכות. אין בעיניהן ריבון מלבד ריבון העולם". בהמשך הוא כותב: „הבעיה האמי־תית נעוצה בכך שיש יהודים דתיים שאינם מקבלים ואינם יכולים לקבל שום חוק מלבד חוק ההלכה". וכיצד יש לנהוג בקבוצות אלה? — „אם ציבורים נרחבים בתוך עדת המאמינים חשים כי המשיח בשער — כי אז אין מקום לפשרה... במקרה כזה אין להב הציוני החילוני מנוס מהענקת אוטונומיה שלימה לאנשים דתיים אלה ולשטחים (המצומצמים) שיש בהם רוב משיחי כזה: זכות הגדרה עצמית עד להפרדה הן למתנחלים בחברון וכו' והן לחרדים במאה שערים, בבני ברק ובכמה שכונות נוספות". המאמר מסתיים במילים: „יקיצו נא הציבורים הד־תיים, הם ומורי ההלכה שלהם וישיבו לנו כך או כך".

— ב —

כמורה הלכה חשתי מחוייבות להעמיד דברים על דיוקם וכתבתי מאמר תגובה. עתון „דבר" אשר פיר־סם את מאמרו של עמוס עוז סירב לפרסם את התגו־בה למרות שגם הסופר עצמו פנה בעניין זה. מחמת הסיבות הצבין מובא כאן כאשר התגובה בשלמותה.

הצגת כל מי שעובר על חוק, ולו גם על חוק אחד בלבד, כמי שאינו מכיר בכנסת כמקור הסמכות הביא אותנו למחשבות נוגות מאד בכל הנוגע למקור הסמכות האמיתי במדינה. מעטים מאזרחי המדינה יכולים להישבע בקיטות הפך שמעולם לא עברו על החוק. המדובר לא רק בעבירות אקראיות הנעשות ברגע של חולשת דעת או ברגע של התגברות תאווה כל שהיא, כי אם בעבירות מאורגנות ומחושבות: האחיות שובתות ומביזות להוציא למות בבתי חולים למרות צווי חירום. לפי הידוע מקבלים עובדי חברת חשמל תוספות נכבדות למשכורות בניגוד לחוק ה־הקפאה. כדי שנה נעשות, לפי הידוע, עשרות אלפי הפלות „פרטיות" — בניגוד לחוק. הוא הדין ביחס לחוקים נוספים בתחום המוסר ובתחום שבינו לביתו, לחוקים הנוגעים לתכנון ולבנייה ועוד. מה בדבר שמירת חוקי מס הכנסה או שמירת חוקי הצנזורה. ומה בדבר הדלפות שיטתיות מדיונים חסויים?

יתירה מזו. פרופ' אמנון רובינשטיין נותן בספרו „המשפט הקונסטיטוציוני של מדינת ישראל" רשימה ארוכה של חוקים והוראות אשר אינם נשמרים על ידי הרשות הצבורית (עמ' 169); ובעמ' 167 הערה 18 מפנה לדוחות מבקר המדינה בהם מעיד המבקר על אי אכיפת החוק. האם גם רשויות המדינה אינן מכירות אליבא דעת בסמכות הכנסת והחוק? האם נוכל לומר שראש ממשלה, אשר עבר בזמנו על החוק, איננו מקבל את מרות הכנסת?

מחבר המאמר טוען שעל הציבור הדתי לקבל את העיקרון „הדמוקרטי האנושי הלכתי שעל פיו העם באמצעות הכנסת וחוקיה הוא ריבון עליון ומקור סמכות וחוק". על יסוד מה הוא קובע כי הציבור הדתי או חלק ממנו אינו מכיר בסמכות הכנסת? האם הציבור הדתי עובר על החוק יותר מאשר שאר חלקי האוכלוסיה? אם נתבונן ברשימת העבירות והעבריינים המובאת לעיל נגלה עד מהרה כי מרבית העבירות על החוק אינן נעשות על רקע „דתי". מול עשרות שולפי התנות עומדות למעלה מאחד־עשר אלף אחיות שזה עתה סיימו שביתה קשה. מול קומץ מתבהל' סבססית, אשר אליבא דעת עברו בזמנו על החוק, עומדים אלפי עובדי חברת חשמל אשר שיתקו בזמנו בשביתה פראית מערכות חיוניות, ואשר מאיימים לעשות זאת גם בזמן הקרוב. אמור מעתה כי מרבית העבירות על החוק נעשות דווקא בתחום יחסי העבודה, בתחום המס, עבירות על חוק התכנון והבנייה, בתחום חוקי התחבורה ובתחום המוסר.

המסקנה המתבקשת מהאמור לעיל היא כי בכל הנוגע לקבלת מרות הכנסת אין כל הבדל בין אזרח לאזרח. האזרח הדתי ככל אזרח במדינה מקבל בעי־קרון את סמכות הכנסת ושומר על החוק. בחיי יום יום (בתחום הפשע הפלילי, אחוז הדתיים בין ה־עבריינים מיזערי ממש). עם זאת, ככל אזרח הוא קרוע לעיתים בין חובתו כלפי המדינה ובין נאמנותו למצפונו, לתפיסת עולמו או ללחצים כלכליים חב־רתיים המופעלים עליו. אין שום מקום לחלוקה, לא מבחינה חברתית ולא מבחינה גיאוגרפית, בין מקבלי מרות הכנסת ובין אלו שאינם מקבלים מרות זו, ובכל מקרה, אין לחלוקה זו ולא כלום בין ההבחנה שבין דתיים ובין אלו שאינם דתיים. להקבלה של עמוס עוז בין המצב בארץ ובין המצב בבלפאסט („מציאות של חלוקה עדיפה מכל הבחינות על מציאות של בלפאסט"[11]) — אין כל אחיזה במציאות.

— ג —

הגישה המפשטנית לפיה „העם באמצעות הכנסת וחוקיה הוא ריבון עליון ומקור סמכות החוק", וטע־נתו של עמוס עוז לפיה מי שאינו מקבל את סמכות זו, ולו גם בעניין אחד או בתחום אחד ראוי להיות מוצא מן הכלל — אינה מקובלת. תמיהני על מי שרואה את העם כ„ריבון עליון" ודורש צייתנות עיוורת לכל חוק באשר הוא חוק, התמיהה גוברת כאשר דרישה זו מועלית על ידי סופר המקורב לחוגי השמאל. עיקרון זה אינו מקובל מבחינה הדי־נית, אינו מקובל מבחינה מוסרית, ואף אינו מקובל בין העוסקים בתורת המשטר הדמוקרטי.

עיקרון מקודש בתורת ישראל כי יש לשמור על חוק המדינה או על תקנת הקהל (ראה בהרחבה בפסקה הבאה) אך תנאי מוקדם לקבלת חוק זה הוא בחינה מדוקדקת כה טיבו של אותו חוק, דהיינו האם החוק כשלעצמו עומד בפני הבקורת הרוחנית המוסרית. הפועל מכוח החוק צריך לבדוק מי הריבון העליון ומקור הסמכות של מחוקקי החוק בעצמם. במסורת ישראל מוכר המושג של „חוקי סדום", יא־מר: חוקים המבטאים את רצון אנשי סדום ובכל זאת אסור לנהוג לפיהם.

כמו כן צריכים לבדוק בשעת ביצוע חוק האם סמכויותיו אינן מנוצלות בצורה לא נכונה על ידי מפעיליו. ייתכן שלמחוקקי החוק היו כוונות טובות אך הם האצילו סמכויות, ומי שמפעיל סמכויות אלו מנצל אותן לרעה. דוגמה לאפשרות זו אנו מוצאים בדברי הרמב"ם. העוסק בעניין סמכות המלך, חובת הציות לחוקיו (ראה גם להלן) ופוסק בהלכות מלכים פרק ג הלכה ט: „אם המלך גזר לבטל מצוה — אין שומעים לו". בעיקרון חייבים איפוא להישמע למלך, אולם זכותו וחובתו של האזרח לבדוק אם המלך איננו מנצל את כוחו שלא כדין.

הדרישה מכל יחיד לבדוק חוק אותו הוא מבצע, ולא לפעול ללא ביקורת עצמית, התקבלה בעיקרון בעולם כולו ודוגמאות טובות לשימוש בעיקרון זה אפשר לראות במשפט נירנברג ובמשפט אייכמן. בכמה משפטים במדינת ישראל הרשיעו השופטים את מי שביצע „פקודה בלתי חוקית", ובכלל המור־שעים גם חיילים אשר מילאו פקודה מפורשת של הממונים עליהם. הוא גם הטיעון בשמו תבעו להעמ־יד לדין את ראש השב"כ (לפי הידוע בציבור). בשם אותו טיעון פעלו אנשי „יש גבול" בניגוד לחוק בזמן מלחמת של"ג. הם לא היססו מלפעול לפי השקפתם למרות שהעם עמד במלחמה. האם גם להם יש לתת אוטונומיה?

תפיסתו של עמוס עוז בעניין „מקור הסמכות" אינה מקובלת בין העוסקים בתורת המשטר הדמוקר־טי. אצטט קטע קטן מדברי מי שנחשב כאחד מגדולי ההוגים בתחום שלפנינו, פרופ' הארס מאנג־גליה: „הטעות העיקרית היא שאין מבחינים בין העיקרון הקביל שמוסב להפקיד את הכוח הפוליטי ביד הרוב, ובין הטענה הלא קבילה שמה שהרוב עושה בכוח הזה הוא מעבר לביקורות ולשלום. אין לקום כנגדו. אדם שאינו מקבל את העיקרון הרא־שון לא יוכל להיות דמוקרט אולם שום דמוקרט אינו חייב לקבל את העיקרון השני..." (מתוך „חוק כוסר הרותה", הוצאת אדם 1981 עמ' 86).

אמור מעתה כי אם מצאנו ציבורים דתיים שב־עניין זה או אחר לא קיבלו על עצמם את מרות החוק — לא הוציאו בכך את עצמם מן הכלל, ואין לראות את מעשיהם ככפירה בסמכות הכנסת. בחיי יום יום אין כל מניעה שהציבורים הדתיים ישמרו על חוקי המדינה כפי שבאמת נעשה.

— ד —

מר עוז רואה בשאלה שלפנינו גם שאלה תיאו־לוגית. לצער הלב, נובעים הדברים מתוך חוסר יד־יעה בכל הנוגע לתפיסתו של האדם הדתי. חבל מאד שחוסר ידיעה זו גורר את הכותב להצגות קיצוניות שמשמעותן כה מרחיקת לכת.

הנחת היסוד שבמאמר, לפיה „יהודים דתיים אינם יכולים לקבל שום חוק מלבד חוק ההלכה", מוטעית בעיקרה. וכי יש סתירה בדבר? נכון שאדם מישר־אל נתבע לנאמנות גמורה להלכה אך ההלכה גופה אינה שוללת את האפשרות שאדם יקבל על עצמו חוקים „פרטיים" או התחייבויות פרטיות (כל עוד אינם סותרים את ההלכה). אם נקביל את הדברים לתחום אותו מר עוז מכיר טוב יותר נאמר כי נאמ־נותו של חבר קיבוץ לקיבוצו אינה נפגעת בשל הדרישה המופנית אל כל תושב המדינה להיות נאמן בראש ובראשונה למדינת ישראל ולחוקיה. אין איפוא כל מניעה שאדם דתי יקבל את סמכות הכנסת מרצונו הטוב, בדיוק כפי שאדם חילוני מקבל סמכות זו.

לא זו בלבד אלא שפעמים רבות אנו מוצאים כי הלכה מאצילה סמכויות לרשויות אחרות, והוראות של אותן רשויות הופכות להיות הוראות מחייבות מבחינה דתית. לדוגמה: אם הורים מבקשים שבנם ישרת אותם, הופכת בקשת ההורים לתביעה דתית: „כבד את אביך ואת אמך". אם הרופא מצווה לקחת תרופה שלוש פעמים ביום חייבים להישמע לו כחוק דתי, זאת מכוח הנחיה הלכתית האומרת כי יש לפעול להצלת נפש.

ביחס לקבלת מרות חוקי המדינה והחברה מצאנו שלא זו בלבד שההלכה מאפשרת קבלת מרות זו אלא שבמקרים רבים היא מחייבת אותה, וחוק הצי־בור הופך להיות חוק במובן ההלכתי. נצטט נא בשלו־שה מקורות בעניין זה, החל בדברי הרמב"ם הפוסק בפסקות התלמוד וכלה בחוות דעת של מרצה למשפ־טים על המקובל בימינו.

בהלכות מלכים לרמב"ם פרק ד הלכה א פוסק המחבר על היחס למלך ולממלכתו: „רשות יש למלך ליתן מס העם לצרכיו, או לצורך המלחמות, וקוצב לו מכס ואסור להבריח מן המכס וכו'". הרמב"ם מדגיש בדבריו כי „אסור להבריח מן המכס" למרות שמדובר בחוק „חילוני" לכולי עלמא.

על היחס לשלטון העם הלכה למעשה בהמשך הדו־רות, כותב פרופ' מנחם אלון שופט בית המשפט העליון בספרו „המשפט העברי": „חכמי ההלכה ובתי הדין מילאו את התפקיד המרכזי בפיתוח מערכת המשפט העברי. נוסף על אלה פעל בכל דברי ימי המשפט העברי עוד גורם יוצר ומפתח והוא הסמכות השלטונית של העם, על הצורות השונות שלבשה סמכות זו בהיסטוריה העברית: מנהיגי העם ומל־כיו, הנשיאים וראשי הגולה ועד לציבור בדמות הק־הילה או בדמות איגוד של קהילות שפעל באמצעות נציגיו הממונים או הנבחרים" (כרך א עמ' 42). הדברים מפורטים בהרחבה יתירה בספרו של פרופ' אלון ואידך זיל גמור. (מכל מקום, לחששו של מר עוז כיצד יסתדרו ביניהם חלקי הציבור הדתי במ־קרה שיחיו לבדם — אין כל צידוק).

ביחס לחוקי מדינת ישראל כותב ד"ר שמואל שילה בספרו „דינא דמלכותא דינא": „הדעה הרווחת בבתי הדין הרבניים היא שהכלל דינא דמלכותא דינא חל גם במדינת ישראל" (עמ' 108). יש סוברים שהכלל של „דינא דמלכותא דינא" אינו תקף במדינת ישראל אך לדעתם תוקף חוקי המדינה מכוח „תקנות בני העיר", ועל כך ראה בהרחבה בשורה ארוכה של מאמרים שנכתבו עם קום המדינה בקובץ תורה ומדי־נה בעריכת הרב שאול ישראלי שליט"א.

לאחר שהתברר כי אין כל סתירה בין חוק המדינה ובין חוק התורה ראוי להדגיש כי עיקר שאיפתנו אינה לבנות מדינה בה יוכל שומר המצוות להיות כיהודי שלם בביתו. שאיפתנו שחוקי המדינה יתנו ביטוי יהודי וצביון יהודי למדינה כולה בכל התחומים. מתוך אהבת ישראל, אהבת תורה ואהבת הארץ נזכה בעז"ה לראות בהגשמת חזון דורות זה.

מאז ומעולם עמדו על סדר היום הציבורי הצעות להפריד בין חלקי הציבור. על כך כתב הנצי"ב זצ"ל, אחד מראשי חובבי ציון, בספרו „משיב דבר" חלק א סימן מד: „והנה המעריך הורה והגה עצה להיות נשמר מזור זה, להפרד זה מזה לגמרי, כמו שנפרד אברהם מלוט, במחילה מן המעריך, עצה זו קשה כחרבות לגוף האומה וקיומה (וראה גם דברי הרב קוק זצ"ל באורות, אורות התחיה פרק כ).

נמשיך ונהיה „גוי אחד בארץ". נמשיך ונגלה את המאחד והמשותף; נכיר טוב יותר אחד את השני ואת השקפת עולמו, ובעיקר נעמיק בלימוד התורה, לאורה הלך עם ישראל במשך אלפי שנים. לא נתן לקצוות משני המחנות ליצור את התחושה כאילו חיים משותפים הם משימה בלתי אפשרית.

— ה —

מר עוז ראה באמרי הגיב כדלקמן: „תודה על דבריך המעניינים. אגע רק בשלוש נקודות שבהן דומני, שטענותיך מבוססות על הבנה מוטעית של עמדתי.

א. ישמרני שומר פתאים מפני הכללות שאתה מייחס לי, לאמור: יהודים שומרי מצוות באשר הם אינם מכירים בחוקי הכנסת וכו'. להד"ם. המדובר הוא בקומץ קטן, ואני הדגשתי: קומץ „משיחי" — לאמר, אלה הסוברים שדינא דמלכותא או „תקנות בני העיר" צריכים להבטל עכשיו מפני אתחלתא דגאולה וכו'. להם — ורק להם — הצעתי שנעניק אוטונומיה מלאה כדי שיוכלו להיות עפ"י דרכם. ממורי ההלכה של היהדות הדתית הלא „משיחית" ביקשתי לשמוע בדיוק מה שאתה משמיע בדבריך: דינא דמלכותא דינא. אשר לרעיון האוטונומיה — אין הוא בא ליצור פילוג ר"ל — הפילוג בינינו (אתה ואני מהכא והקיצוניים המשיחיים מאידך) הוא עובדה קיימת. צר לי.

ב. כל טענותיך בדבר מספרי הסטאטיסטיקות של העבריינים וכן בדבר הזכות והחובה להתקומם על חוקי רשע — אינן בתחילה מכן העניין. לא הצעתי ולא עלה על דעתי להציע חרם ונידוי על כל עובר על החוק שכן כדבריך מי צדיק בארץ אשר לא יחטא. אני דיברתי במפורש ובהדגשה אך ורק על אלה שאינם מכירים בהיותו של העם מקור הסמכות והם מיעוט. ופנייתי אל מורי ההוראה באה לבקש מה שאתה אכן עושה בדבריך: להסתייג מהם על רקע הלכתי, שכן אני הקטן סבור שיש דרך להיות חיים שלמים עפ"י ההלכה בלי „למרוד במלכות" ר"ל, וד"ל. הדרך הזאת תלויה, כמובן, בפירושה היומיומי של ההלכה — ובכך מלאכתך וזו חובתך וזכותך.

ג. אני דוגל ב„צייתנות עיוורת" לחוק, ולא „באי־סור להתפלל עם העבריינים". לא בכך עסקינן אלא בהכחשת עצם זכותה של „המדינה הציונית" לחוקק חוקים, וזו מרידה במלכות, ואין דין מרידה במלכות כדין עבירה על, נאמר, חוק התכנון והבנייה. לעניין זה דברי הרמב"ם בהלכות מלכים ודבריך ברשימתך ודברי אני הקטן עולים בקנה אחד".

ראוי להשלים את הדברים בתשובה לעמוס עוז. דבריו מתייחסים בעיקר לשני סוגי ציבורים דתיים, אנשי גוש אמונים והציבורים בירושלים ובבני־ברק. אנשי גוש אמונים ומורם הרוחני הרב צבי יהודה הכהן קוק זצ"ל בוודאי הכירו ומכירים בסמכות המדינה והכנסת ולא חלקו אלא על הוראת הממשלה דאז באשר להתיישבות ביהודה ושומרון. ציבור זה בוודאי לא ראוי לקבל אוטונומיה אפילו אליבא דעת.

בירושלים ובבני ברק יש ציבורים דתיים מגוונים וביניהם ייתכן שיש אלו שאינם מכירים בסמכות הכנסת (לא ידוע לי על מי שאינו מקבל את חוקי הכנסת משום נימוקים הקשורים ב„אתחלתא דגאו־לה"). עם זאת, השקפתם בכל הנוגע לסמכות הכנ־סת אינה באה לידי ביטוי בחיי יום יום, שכן הם שומרים על החוק ככל אזרח. אין איפוא כל יסוד להאשימם במרידה במלכות.

וכאן יש להוסיף בקצרה טענה יותר בסיסית: המשטר הדמוקרטי מטבעו אינו מתערב בהשקפת עולמם של האזרחים ואינו בודק אף מה דעתם על נושאים שונים ובכלל זה גם מה דעתם על המשטר הדמוקרטי. זכות האזרח, ובכלל זאת זכות הביטוי, נשמרת גם למי שחושב שמשטר דמוקרטי אינו דבר רצוי. משטר דמוקרטי אמיתי חסר סבלנות רק ביחס למי שפועל באלימות או ביחס למי שקורא לפעול באלימות לביטולו של משטר זה. עונשו של מי שעובר על חוק, יהיה אשר יהיה, נקבע ללא קשר לשאלה מה יחסו האידיאולוגי של העבריין לאותו חוק. על דרך החידוד נאמר כי צדיק שומר חוק שאינו מכיר בסמכות המחוקק מאשר עבריין המכיר בסמכות המחוקק. תפיסתו של עוז כאילו מי שאינו מקבל את מקור הסמכות הפך לאזרח סוג ב', מסוכנת מאד ופותחת פתח לדמוקרטיה טוטליטרית — „משי־חית" — שבפניה מרבים להזהיר בדורות האחרונים.

עם כל הכאב הנובע מחילוקי דעות ציבוריים הגורמים לעבירה על החוק, אי אפשר שלא לראות כי רבים מפריזים מאד בסכנה הקיימת כביכול מצד פעולות של בודדים מקרב הציבורים הדתיים. ומת־עלמים מהתנהגות לא דמוקרטית מצד ציבורים רבים אחרים. עוסקים בשאלת „מקור הסמכות" אך אין עוסקים בשאלת „מטרת הסמכות", דהיינו, במה ייחו־דה של המדינה וכיצד יבוא ייחוד זה לידי ביטוי ציבורי.

אנו מצפים שהציבורים הרואים את עצמם כ„לא דתיים" ומנהיגיהם הרוחניים יעסקו בנושא חשוב זה.

פגישה גורלית בדירה קטנה

גלויות מלונדון

*

מאת מנחם מיכלסון

לתייר היהודי במוסקווה, לואי כץ (שם בדוי לאדם קיים), נכונה חוויה עזה. באקראי או שלא באקראי הוא ורעייתו נפגשו, בדירה קטנה בפאתי הבירה הסובייטית, עם גרישה מיכלביץ (שם בדוי מאוד), סירובניק, יהודי ה־כמה לעלות לארץ.

ללואי מן המערב החופשי ולגרישה מן המזרח הכבול יש הרבה מן המשותף. שניהם יהודים, שניהם מדענים פיזיקאים. אמנם, יכלו לשוחח ביניהם באנגלית, אבל העדיפו את העברית, שפה שבה שניהם שולטים במידה סבירה.

שעות ארוכות ישבו השניים ושוחחו. בחדר סמוך ישבו רעיותיהם וגלגלו אף הן שיחה ארוכה. דיברו על עצמם ועל גורלם הנפרד והמשותף, על העבר, על ההווה, על חלומות שאפשר להגשים ועל חלומות באספמיא.

שש שעות מרתקות עשו יחדיו. סעדו ב־צוותא ארוחת־ערב צנועה — ובשעת ערב מאוחרת עמדו להיפרד. היתה הפרידה קשה עליהם ואף כשעמדו ליד הדלת עוד החליפו מלים ורעיונות.

ואז הגיעה שעת הפרידה.

„אני מאחל לך, גרישה" — אמר לואי — „שתזכה לעלות לארץ־ישראל!"

„זה בסדר גמור" — אמר גרישה וטפח ללואי על שכמו — „אין לך מה לדאוג. אני יודע בדיוק מתי אגיע לארץ־ישראל".

„מתי?!" — תמה לואי.

„זה יהיה בדיוק באותו יום שבו יתירו לי הרוסים לצאת מכאן. אבל, לואי ידידי, אני מודאג מאוד בקשר אליך...".

„מודאג? בקשר אלי?" — לואי לא הבין מה קורה כאן.

„כן", אמר גרישה, „לך יש בעיה. והבעיה היא — מתי אתה תגיע לישראל? יש לך מועד? יש לך תאריך? לעומתך, לואי היקר, אני מאחל לך שתזכה לעלות לישראל ב־קרוב!"

לואי היה המום. מעולם לא הוטחה בפניו האמת בעוצמה רבה שכזו — ובצורה כל־כך אלגאנטית.

לואי ורעייתו שבו איפוא לביתם שבמערב החופשי.

שלושה שבועות לאחר מכן עלו לישראל.

*

עוד שיא

אחד מאתרי התיירות המרתקים בלונדון הוא מרכז הבידור והשעשועים „טרוקדירו" שליד כיכר פיקדילי. לבד מבתי־קפה, חנויות אופנתיות, מסעדות, בתי־קולנוע ועוד שוכן שם גם מוזיאון השיאים של גינס.

האנגלים אוהבי השיאים הנציחו שם את הכורזן שהצליח על סנטרו את מספר הדבורים הגדול ביותר, האיש שעישן הכי הרבה סי־גרים בבת־אחת ועוד ועוד.

כל השיאים האנושיים, המוזרים יותר וה־מוזרים פחות, בתמונה, במודל, בסרט וידיאו, בתרשים, באומר ובצליל.

בקרוב, כך מספרים, יונצח שם שיא חדש, שנקבע בימים אלה: לתכניות הקיץ בישראל נרשם מספר־שיא של כ־1100 צעירים יהו־דיים, חברי כל תנועות־הנוער וכאלה שאינם חברי תנועות־נוער. עלייה של למעלה מ־30 אחוז לעומת השנה שעברה. וזאת, בשנה שבה הסך־הכל של משתתפי תכניות הקיץ ירד ב־אורח משמעותי.

נורית אורחן, נציגת מחלקת הנוער וה־חלוץ באנגליה, מבטיחה, כי בשנה הבאה עלינו לטובה גם שיא זה יישבר.

*

אלווין המציל

לונדון היהודית — ובמיוחד זו המרוכזת בגולדרס גרין ובהאנדון — מכירה היטב את אלווין. צעיר יהודי נמרץ, איש־עסקים במוחו, בעל לב רחב ופתוח. בעסקים, כך אומרים, הוא קשוח — בעסקי ציבור. כך רואים הכל, הוא מסור ללא גבול, רך כדונג.

אלווין משקיע את מירב זמנו הפנוי, ואף חלק משעות עבודתו, בארגון המכונה „הצ־לה".

„הצלה" הוא ארגון עזרה ראשונה התנד־בותי, הפועל בשכונות היהודיות בצפון־מערב לונדון. אלווין וחבריו מצוידים במכשירי־קשר, הם מומחים בעזרה ראשונה, מיומנים בנסיעה מטורפת ברחובות ובסמטאות העיר, מכירים היטב רבים מבין הרופאים הבכירים והזוטרים בבתי־החולים בלונדון. עושים הכל כדי ש־יהודי הזקוק לסיוע רפואי בהול יקבל אותו מהר יותר, טוב יותר.

במלים אחרות — אמבולאנס עם כיפה. ביום ובלילה, בשבת ובחול, במועד וביום־טוב — אלווין וחבריו תמיד ב„היכון".

לפני זמן קצר ביקר אלווין בארץ. הוא ביקר בה פעמים רבות בעבר. מן הסתם יקבע בה את ביתו בעתיד — אך בינתיים הוא תייר. ובכן, מה קורה לאיש „הצלה", העושה את חופשתו בנתניה?

כמובן, מגיש עזרה ראשונה. באחד מימי חופשתו נפצעה ילדה, שהיתה בסביבתו ה־קרובה, והיה צריך להזעיק לקחתה לבית־החולים. עד שהגיע אמבולאנס כבר היה אלווין עם הילדה בבית־החולים בנתניה.

שבוע לאחר מכן, בלונדון, כאשר אלווין מספר לי על כך הוא צוחק: „נו, מה כבר יכול לקרות לי בחופש...".

עוד הוא מדבר וכבר ה„ביפר" הצמוד מצר־צר: יהודי מרגיש רע מאוד ברחוב...

„להתראות!" — קורא אלווין, כשהוא רץ לעבר מכוניתו — „יש עבודה!"...

העיקר הבריאות.

כן לביקורת עניינית — לא לכתיבה מזלזלת

מאת ד"ר דניאל טרופר

המסמך של „הגות", „לחידוש ההסכמה בין דתיים וחילוניים", זכה לביקורת רבה — חיובית ושלילית. אנו החברים בחוג הרעיוני שחיבר את המסמך, אסירי תודה הן לאלה שהביעו הערכה והן לאלה שביקרו אותנו. חלק מהמבקרים הביעו הסתייגויות שעלו גם בדיונים שלנו, וחלק חידשו בעיות.

עצם ההידיינות בנושא הרגיש של הסטאטוס קוו ויעילותה של החקיקה הדתית היום תורמת להבהרת המצב ולעיצוב הכרעה הכופיה בבוא. ובזה שכרנו.

שונה מכל התגובות היתה הביקורת של הרב ישראל רוזן במאמרו „כן לחקיקה דתית—לא למסמך „הגות"" (הצופה, ס"ו בתמוז תשמ"ו) מאמרו זה לא תרם לדיון משום שבמקום להתייחס עניינית לבעיות שהמסמך העלה, העדיף הכותב את השיטה של סילוף דברים, ציטוטים חלקיים ועריכת דברים שלא אמרנו בפינו. בשיטות התקפה כאלו — קשה להיכשל!

ברשימה זו לא אתייחס לטיעוני הרב רוזן עצמם, ברצוני רק להביא מספר דוגמאות המראות כיצד במאמרו הציג את עמדת „הגות" באופן לא מדוייק ואף לא הוגן. כל עוד דעות שבעימות אינן מוצגות באופן נאמן, לא יכול הדיון להיות ענייני.

הרב רוזן כותב: „לפתע — זמירות חדשות, מקפלים את הדגל כדי לא ליצור מתחים. נסיגה, הציבור קורא את המסר ההפוך (ולא הפסקי) ה־מקופל בדברים: אתגר מדינה יהודית נמוג, אין על מה להיאבק".

אולם המסמך אומר במפורש: „...אנו ממשיך לפעול לקידום עקרונותיה המוסריים וההלכתיים של תורתנו ולשמירת הצביון היהודי של המדינה. אך רואים אנו את החינוך כדרך העדיפה והחיונית לקידום מטרותינו... האם נחליט לקיים מאבק כלשהוא דורשים אנו שמירה קפדנית על מספר כללים עק־רוניים. אנו דוחים אלימות, גידופים והסתה מכל סוג...".

האם זו התקפלות? היש ביטוי שמוי על יותר, על האתגר של מדינה יהודית או שמא יש כאן הצגה של שיטה אחרת וקביעת הגינים שונים במאבק על צביונה היהודי של המדינה?

הרב רוזן ממשיך: „בפרוטוקול שפירסמו נאמר כי קיימת בקבוצה דעה הסבורה שחובה עלינו ל־הפסיק כל חקיקה דתית באשר היא ואולי אף לבטל את החקיקה הקיימת כבר, ולא מסיבות טקטיות גרידא. דעה זו גורסת כי כל כפיה דתית בענייני דת עומדת היום באופן מוחלט כנגד ההלכה". הוא מסיים את הציטוט בדעה זו ונמנע מלהמשיך והרי המשך הציטוט במסמך: „אולם רוב המשתתפים אינם מוכנים לוותר לגמרי על הרעיון של עיצוב מדינה יהודית גם באמצעות חקיקה בתנאי שהיא שקולה ומבוקרת".

דהיינו, המשך המסמך מודיע שהדעה המתנגדת עקרונית לחקיקה דתית נדחתה ע"י קבוצת „הגות".

מדוע קטע הרב רוזן את הציטוט והסתיר מן הקורא שדעה זו נדחתה? ולמה לצאת למאבק ב־„הגות" נגד דעה שהקבוצה עצמה דחתה?

מעניין הדבר שהרב רוזן לא רק התעלם מקטעים שלמים של המסמך וצטט אחרים באופן חלקי בלבד, אלא הוא אף ממציא עובדות כדי לאשר ההתקפה. פעמיים במאמרו בהתייחסו לחברי הקבוצה, הוא מציין ש„בראשם עומד מכובדנו הרב יהודה עמיטל".

אינני יודע מה מקור האינפורמציה שלו אך מעולם לא הוכתר ראש לקבוצת „הגות" וברשימת החותמים על המסמך מופיע הרב עמיטל שליט"א כחבר מן השורה. אולם הכתרה זו עוזרת לרב רוזן להתקיף את „הגות" כאשר הוא עושה תערובת של מסמך „הגות" יחד עם דעותיו של הרב עמיטל ב־נושאים שבהם אין המסמך עוסק (ואשר מעולם לא הועלו לדיון בפורום של „הגות"): ואז הוא יוצא נגד התערובת שיצר כאילו הכל הן דעות של „הגות". והמערה לא פחות היא התעלמותו המוחלטת מחברים אחרים בקבוצה — למשל, חנן פורת והרב יעקב אריאל — אשר ידועים כמתנגדים לאחת מדעות של הרב עמיטל שהרב רוזן כורך עם „הגות". שיטה זו של כתיבה פסולה מעיקרה.

ולבסוף עלי לציין שהרב רוזן לא היסס להביא אסמכתות לדעתו ואפילו אם הדבר כרוך בסילוף ה־מקור. הרב רוזן כותב: „לא סוד הוא כי קיימת אסכולה ליברלית, בדרך־כלל תוצרת ארה"ב, ה־גורסת שמבחינה הלכתית אין לנו עניין בחקיקה דתית, ואף יש לנו נימוקים הלכתיים כנגדה. כניה אני כי לא אחטא לאמת אם אנחש שבין ראשי קבוצת „הגות" יש הסבורים כך (ראה מאמרו של ד"ר טרופר, ירחון „נשרי" ב„עמדה" 6: „חרדה")".

אני מוחה על עיוות זה של דברים שכתבתי. במאמר הנ"ל ב„עמדה" אמנם יצאתי נגד חקיקה דתית אולם לא מתוך עמדה ליברלית „הגורסת ש־מבחינה מהותית אין לנו עניין בחקיקה דתית".

במאמרי „חרדה", שפורסם ב„עמדה" דיברתי על החרדה החושה של החילונים מן הדתיים, ולמרות שתמכתי עקרונית בחקיקה דתית התנגדתי לשימוש בכלי זה עכשיו.

נימוקי באותו מאמר היו טקטיים בלבד, הרי דברי: „...יש להדגיש: הדברים לעיל מחייבים שיקול מחודש בעניין דרכנו בחקיקה הדתית: הם אינם מתייחסים לעצם הצורך בחקיקה היום. מה שמוביל אותי להתנגד לחקיקה חדשה כזו היא שאלת העי־תוי... אינני נרתע, בעקרון, ממאבק ציבורי לתכון דרכנו. אולם האם עת מלחמה היא זו או עת שלום?" (הערה: ההדגשים הופיעו ב„עמדה" ולא הוספו כאן לצורך הדיון).

האם אפשר לטעון שאני גורס „שמבחינה עק־רונית אין לנו עניין בחקיקה דתית"? האם לא טענתי בדיוק ההיפך?

אני חוזר ומדגיש שביקורת עניינית ומנומקת על מסמך „הגות" כמו זו שהעלה הרב ב. צ. גריה שליט"א היא מבורכת וחיונית ואנו מקבלים אותה ברצון. לא ציפינו לקול תרועת „אמן" לדברינו. יש חשיבות רבה לאי־הסכמה, לדיון ולהבהרת הנושא. אולם כל זאת בתנאי שנקפיד לשמור על הדיוק וה־כנות. ידוע לי כמה חשובה היא שאלת האופי ה־יהודי של המדינה להרב רוזן ועל מסירותו האישית להגשמת רעיון זה. ידוע לי גם כמה קשה להתרגל לרעיון חדש; הנטייה הראשונית של רובנו היא להתנגד בשמרנות לכל דבר שיקר לנו. אולם, ככל ש־ההצעה המחודשת של קבוצת „הגות" איננה נראית אישית לכותב, בכל זאת ראויה היא — ולו בזכות ההרכב המרשים של רשימת החותמים: עשרים ראשי ישיבות, רבנים ואנשי אקדמיה מ„כיפים" ממגוונים שונים של הציבור הדתי־לאומי — לדיון מתוך יישוב הדעת ולהתייחסות עניינית. חבל שהיא לא זכתה לכך במאמרו של הרב רוזן.

הצופלדים

ב"ה, יום ו', י' מנחם-אב תשמ"ו
(15.8.86)
גליון מס' 244
בעריכת עפרה ורד

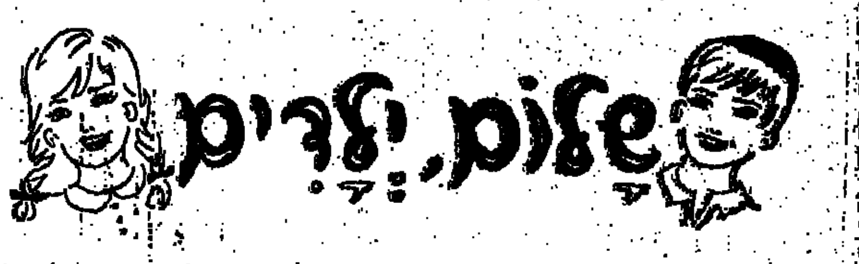

שלום, ילדים

למרות האזהרות והפניות החוזרות לציבור לחסוך במים, חרי בערים רבות בארץ, מבזבזים מים מעבר לדרוש. ולכן, הוחלט והל מחינם, לצמצם את מכסת המים בשבע-עשרה ערים בארץ.

כל עירייה תחליט כיצד לעשות זאת, ויתכן ונגיע למצב שלא יהיו מים בברזים, במשך כמה שעות בכל יום.

המצב חמור ביותר. רק השבוע שמענו, כי מיפלס הכנרת ירד עד לשפל, שלא היה כמוהו, מזה חמישים שנה.

כבר כתבתי לכם, ידידי הצעירים, בנושא זה, אבל צריך מחדש לחשוב יום-יום, כיצד ניתן לחסוך במים.

עליכו לקחת דוגמא, מהנער גיא בן-נון, בן 12 מתל-אביב, אשר ראה את הבזבוזות במים, כגון: אדם הרוחץ את רכבו בציבור, ילדים המשפריצים מים, ברזים דולפים ועוד.

מה עושה נער בעל-מחשבה ותושיה „איכפתניק", הרוצה לעזור בנושא? חשב וצץ במוחו רעיון — אם יסגרו את הברזים הראשיים בבתי-הספר ובגנים בימי-החופשה — יחסכו במים. הברזים לא ידלפו עוד, ולא ישתמשו בהם „פולשים" שלא לצורך.

למרות גילו הצעיר, היה לגיא אומץ, לא רק לחשוב על הרעיון, אלא גם להציעו לנציבות המים. ישב וכתב לוח מכתב. הם העבירו את מכתבו למשרד החינוך. ואכן, הצעתו התקבלה. משרד החינוך נתן הוראה לעשות כעצת הנער ולסגור את הברזים הראשיים בבתי-הספר ובגנים.

העניין זכה לפירסום בכלי התקשורת. גיא קיבל ציון לשבח. דובר משרד החינוך שיבח אותו על האורמות מטובה שגילה. כולנו אומרים לגיא: „יישר כוח!".

גיא לא רק נאה דורש, אלא גם נאה מקיים. את הגינה בבית בו הוא מתגורר, הוא מרשה להשקות רק בערב, ואת המכונית המשפחתית הוא עוזר לרחוץ עם דלי.

חישבו גם אתם, על דרכים נוספות להיסכון במים, וקיימו בנו הכתוב: „אשרי הדור שהגדולים נשמעים לקטנים", (ראש-השנה, כח).

שבת שלום
שלכם,
עפרה

פרשת השבוע — ואתחנן

ואתחנן אל ה' בעת ההוא לאמר. (קריא החיא) (דברים ג, כ"ג)

„בעת ההיא" — לא פירש הכתוב, באיזה זמן התחנן והתפלל משה רבינו לפני הקדוש-ברוך-הוא, בבקשה להיכנס לארץ. האדמו"ר ר' נפתלי מרופשיץ, רואה בכך רמז שתמיד צריך האדם להיות מוכן ומזומן להתפלל לה'. ואל יאמר אדם, עכשיו אין לי זמן ולא סבלנות ולא הרחבת הדעת לתפילה. אלא בכל עת, בכל מקום ובכל הזדמנות יעמוד ויתפלל.

• * •

שבת נחמו

לשבת שלאחר תשעה באב, קוראים „שבת נחמו", כי בה מפטירים „נחמו נחמו עמי" (ישעיה מ.א).

מנהגי האבלות נפסקים ומתחילים ימים שבהן אפשר לעשות שמחות ולבלות בהילולות.

שבע השבתות שבין תשעה באב לראש-השנה נקראות „שבע דנחמתא" ומפטירים בהם בהפטרות שיש בהן דברי נחמה וישועה לעם-ישראל. שבע ההפטרות הן מתוך ספר ישעיה.

דבר בשם אומרו

נחמו נחמו עמי, יאמר אלקיכם: דברו על-לב ירושלים וקראו אליה, כי מלאה צבאה, כי נרצה עוונה, כי לקחה מיד ה' כפליים בכל-חטאותיה...

(ישעי', מ', א—ב)

במרום הר ציון

מאת שולמית ציטרון

וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִּמְרוֹם הַר־צִיּוֹן
לֹא עוֹד שְׁכוֹל וְנָס יָגוֹן
וְנָטְעוּ כְּרָמִים וְשָׁתוּ אֶת יֵינָם
וְאִישׁ מֵרֵעֵהוּ כְּבָר לֹא אֶת דָּמָם

וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִּמְרוֹם הַר־צִיּוֹן
וְתִשָּׁמַע אַנְחַת רְוָחָה וְשָׂשׂוֹן
לֹא עוֹד תֵּשֵׁב הָעִיר בָּדָד
יְרוּשָׁלַיִם רַבָּתִי לַעֲדֵי עַד

וּבָאוּ וְרִנְּנוּ בִּמְרוֹם הַר־צִיּוֹן
וְנֵצֵר לְדָוִד וּשְׁמוֹ יִגּוֹן
צִיּוֹן, יְרוּשָׁלַיִם קִרְיָה נֶאֱמָנָה
אָנָּא, לֹא עוֹד חֻרְבָּן וּמִלְחָמָה.

אלו בולים אנו רוצים לאסוף?

מאת חיים לנגלבן

האם התיבשו כבר הבולים? ובכן, הבה נוציא אותם מתחת לספר העבה. ר'ל התישרו? יפה. עכשיו, עלינו להחליט מהו הנושא, או אילו בולים אנו רוצים לאסוף.

בדרך כלל נהוג לאסוף בולי ארצות, בולי בעלי-חיים, אם מסוג מסויים או אם מסוגים שונים. אפשר לאסוף בולים על נושאים גיאוגרפיים, על נושא החלל, פרחים, אנשים מפורסמים ועוד. אלה מכונים „תימטיקה" מן המילה הלועזית „תימא" — נושא: קרוב לוודאי, שהפרחים הם, למרות הכל, הנושא האהוב ביותר על אספנים צעירים בכל העולם — ומדינות רבות, ביניהן גם ארצנו הקטנטונת, המעריכות כחלכה את גודלו של ציבור אספנים זה, מוציאות סדרות שלמות של בולים. לא רק למטרות דואר, כי אם גם כדי לפאר את האלבומים של חובבי הטבע.

אחרי שהחלטנו במה לעסוק, ילדים יקרים, נמיין את הבולים שלנו. כל ה"שייך לנושא האיסוף — יוכנס בזהירות לאלבום. כל השאר — יישמר באלבום קטן ומיוחד. לא לזרוק! הבולים הללו ישמשו מאוחר יותר „להחלפות".

ואגב האלבומים, יש בשוק אלבומים שונים. יש יקרים ומהודרים בעלי פסי צלופן, שיש רק להכניס לתוכם את הבולים, והם נראים יפה לעין. אגב, כדי להכניס בול לשורה כזו, מבלי לפגוע בקשקשי הבול, כדאי להכניס לשורת הצלופן פיסת נייר, ואת הבול להחליק בעזרת המלקטת מאחורי פיסת הנייר, עד למקומו המיועד של הבול. פיסת הנייר תשמש איפוא „מנוף" להרמת מה של נייר הצלופן המתוח.

אין, בשום פנים ואופן, להדביק בולים לדף, מכיוון שאז לא נוכל עוד להעביר ממקום למקום באלבום מבלי לפגוע בו. שיטה זו של הדבקת בולים לדפי האלבום, עברה מזמן מן העולם.

אם נרצה לחסוך בכסף, אפשר לקנות דפי נייר מוכנים, גוזרים לפי מידה, לנקוב בהם חורים ולהשחילם בטבעות ה„קלסר", המצוי בדרך כלל בכל בית.

זהו. סידרנו את הבולים באלבום, ואנחנו יכולים כבר להתחיל להתגאות באוסף שלנו. עוד דבר אחד ברצוני לומר בדבר בולי ישראל, אבל על כך בפעם הבאה.

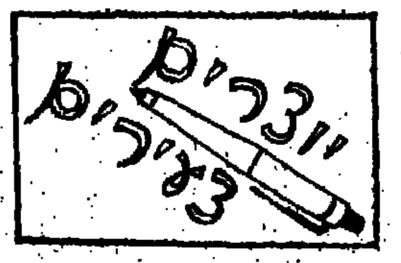

ילדי יפנים מציירים את השלום

ביקרתי בתערוכה

בקיץ, ביקרו בארץ ילדים יפנים והפגינו את כישרונם בנגינה. מסתבר, שיכ"ים יפנים מוכשרים גם בציור. זאת ניתן לראות בתערוכה המוצגת בחודשי הקיץ, בחדר הסיפור בספריית „בית-אריאלה" בתל-אביב, ובה כשמונים ציורים צבעוניים ויפהפיים שציירו ילדים יפנים בנושא השלום.

המחיה לשלום בין עמים, במשפחה, בין חברים וידידים ובין בני-אדם וחיות, בולטת בציורים.

ברבים מהם פונים הילדים בקריאה „הפסיקו את המלחמות!" מרטואי נקצ'ה, בן 10, צייר מראה שרידים של מבנה בהירושימה, העיר היפנית שנהרסה כליל בהפצצה האטומית, במלחמת העולם השנייה. שם הציור — „לא עוד הירושימה!".

בתמונת השלום של ילדה בת 8, רואים ילדים מאושרים משחקים בגן. בשבילה „השלום הוא העולם, בו ניתן לחיות ללא מלחמות, ללא תאונות-דרכים, ללא מחלות וללא אנשים רעים".

ואילו, הילדה טקקו ניטה, בת 10, ציירת ספרייה. אתם, ילדים, ודאי תמהים, מה לספרייה ולשלום? מסבירה לנו ה„ציירת" הצעירה: „לא היינו יכולים לקרוא בשקט אילו הייתה מלחמה. נכון? אני שונאת מלחמות".

ילדים רבים תיארו בציוריהם את המשפחה במצב של שלווה ואחווה, ואחרים, ציירו שלום כידידות בין חברים ועזרה לזולת. למשל הילדה, הי... קירן, בת 11, ציירה שתי ילדות: האחת עוזרת לחברתה לחוביל עגלת עמוסה. וכך היא כותבת: „חידידות, איננה משחק עם חברים בלבד, אלא גם הושטת עידוד ועזרת בשעת עצב וקשיים".

בציור נוסף ששבה את לבי, נראית ילדה, שערה קצר ושחור, עיניה עצומות, והיא מתפללת בכוונה רבה: „אנא, השלום, בוא במהרה!".

מטרת מארגני-התערוכה ליצור חילופי ציורי-ילדים בנושא „רעות ושלום", בין ארצות רבות בעולם.

לפני כחצי-שנה, התקיימה בארץ תערוכת ציורים של ילדי-ישראל. מבחר מציורים אלה, ניתן לראות בתערוכה זו, תמורת אחת התשובות הראשונות שנתקבלו מעבר לים.

עם-קבלת הציורים משאר הארצות, הם יוענקו לבתי-אבות ובתי-חולים, כמתנה ומחווה מן הבריא לחולה ומן הצעיר לזקן — למען ערלם טוב יותר.

(התערוכה תהיה פתוחה עד סוף חודש אלול. שעות הפתיחה: משעה עשר בבוקר עד השעה שש אחר הצהריים).

עפרה

ציור של מרטואי נקצ'ה (10): הפסיקו המלחמות

החופש הגדול

מאת בת-שבע מושקוביץ
בת 10, אשקלון

העולם עגול
והחופש גדול
הולכים לים, הולכים לבריכה
קוראים חוברת, ספר עם כריכה.
אני, רותי, חיים והלל
יחד בחופש הגדול נשתולל.
נלך יחד לטייל
בארצנו ישראל
ובכל רחבי תבל.
ניסע לדודים
נעשה שם חיים
נשחק בכדור כחול
יחד כולם בחופש הגדול.

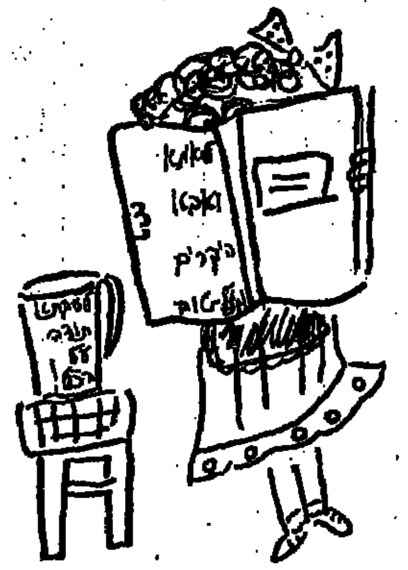

ציורה: צופיה פרידגוט, נחלים

בית-כנסת האר"י הקדוש בצפת

(חלק ב')

מאת אהרן בייר

— עקיבא, כולם התפקדו? שאל שמריה, כאשר ראה את המטיילים ליד מערת „שם-ועבר" בצפת, ומשך את הקבוצה אחריו אל המעיין של צפת, הנמצא בדרך לקריית-האמנים, וכבר שם החלו לראות את „תוצרת" אמני צפת: בציורים, בעבודות נחושת, באריגה, ועוד.

עברו שיכונים חדשים, עברו את כיכר המגינים, וירדו אל שני בתי-הכנסת על-שם האר"י הקדוש, אשר ביום ראשון השבוע, מלאו 413 שנים לפטירתו.

בשקט, בדרך-ארץ ובענווה, נכנסו אל תוך בית-הכנסת — הבנים לעזרה, והבנות לעזרת הנשים. ציורי-הקיר היפים הלהיבו את עיני המטיילים, כמו גם הבימה הגדולה והנאה באמצע בית-הכנסת. הנורות, נרות-התמיד, ושאר נרות-זיכרון, טבלאות ולוחות שבקירות, רגשות קדושה וטהרה מילאו את לבם.

אחד מהמתפללים הקבועים, שנשאר אותו בוקר מעט זמן לאחר התפילה, נתרצה לשמריה, והסביר לנו מעט על בית-הכנסת, ועל מי שהוא קרוא על שמו:

— המדריך שלכם ביקשני למסור מעט על בית-הכנסת, אני שמח לעשות זאת, בפרט בפני נוער שלנו שמעוניין לשמוע. ובכן, הקשיבו: האר"י הקדוש, הלא הוא אדוננו רבי יצחק לוריא אשכנזי, שנולד בירושלים, חי במצרים, ורק את שלוש שנותיו האחרונות בילה בצפת, היה מגדולי אנשי „תורת-הנסתר", היא ה„קבלה", של עמנו, אחרי רבי שמעון בר-יוחאי ובנו.

בימי האר"י הקדוש, לא היה בית-כנסת במקום הזה, והמקום היה מחוץ לרובע היהודי.

— אז למה בנו כאן בית-כנסת על שם האר"י הקדוש? שאל יצחק הקטן.

— כי לכאן האר"י ותלמידיו (תלמידיו) היו באים בליל-שבת, כאשר יצאו לשדה, לקבל את פני שבת-המלכה. השיב הזקן והוסיף — בית-הכנסת שבו נהג האר"י להתפלל ולהתבודד, נמצא בשיפולי הרובע היהודי.

— אולי תביא אותנו לשם, ביקש עקיבא.

נעמדו כולם ואמרו פסוק בפסוק פרק בתנ"ך, ובסדר מופתי צעדו עם הזקן בין סמטאות העיר.

הגיעו אל בית-הכנסת על-שם האר"י הקדוש, ונכנסו פנימה. ראו את התא בו התבודד האר"י לתפילה, ופנו לארון-הקודש המשולש. וסיפר הזקן: במלחמת השחרור הוצאו נדבך אחד של אבנים בקיר האחורי של ארון-הקודש, ואלה היו לנו לחרכי-ירי נגד הערבים. הם לא ידעו מניין יורים עליהם. והקדוש-ברוך-הוא היה בעזרנו, והצלחנו מתוך בית-הכנסת לגונן על חלק מן העיר. זכותו של האר"י הקדוש, עמדה לנו.

אחרי הביקור החזירנו הזקן דרך הכביש אל מרכז צפת ואיחל לנו: „צפת", לא תבינו, והוא הסביר: צ-ציצית, פ-אה, ת-פילין, זכרו לקיים מצוות אלה.

חידון ושעשועון?

חשבץ גלידה

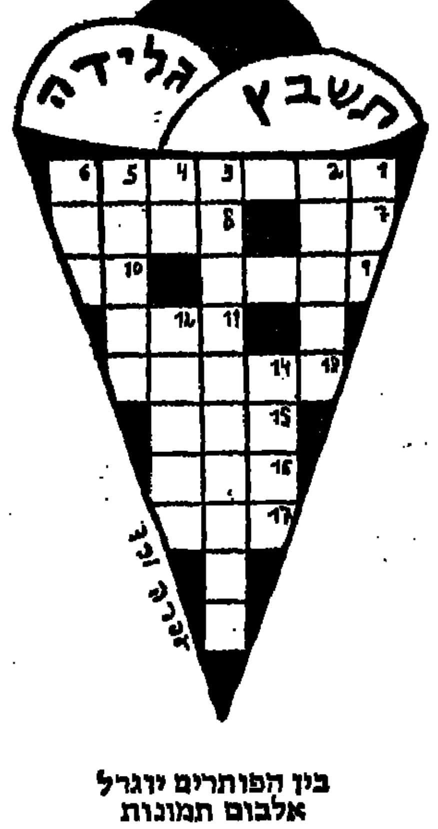

מאוזן — מימין לשמאל:
1) מקום המשפט.
7) רטוב (בהיפוך אותיות).
8) תלמוה.
9) אספו.
10) עשה עיגול, חג.
11) שחררו מן השבי.
13) סכלות, שטות.
15) צעק.
16) טעו.
17) „———למה יגור אניות" (שופטים ה, 17)

מאונך — מלמעלה למטה:
1) חש געל, מאס.
2) תיק לתלמיד.
3) פגרה ארוכה.
4) טפטוף.
5) בקיאות.
6) האוחז בהגה.
12) מתנה.
14) נזדמנו עם משהו. (בניין קל)

את הפתרונות יש לשלוח ל„הצופה לילדים" רחוב המסגר 66, תל-אביב

בין הפותרים יוגרל אלבום תמונות

בחוג המשפחה

בעריכת
נעמי גוטקינד

המניעה בזיקנה

לרגל שנת השלושים של האגודה הישראלית לגרונטולוגיה, הופיעה חוברת מיוחדת, כפולה, של **גרונטו־לוגיה**, בהוצאה משותפת של המכון, ג'וינט־ישראל והאגודה. זהו קובץ המבוסס על סדרת ניירות עמדה, שהוזמנו אצל מומחים ידועי שם ר־קובעי מדיניות בישראל, ואצל מספר מחברים מחו"ל.

הקובץ מתמקד בנושא „המניעה בזיקנה" עומד על הגישות הרו־חות כיום למניעת מוגבלות בקרב הקשישים ובודק אלו מאמצים נוס־פים ניתן לעשות בכיוון זה. מטרתו היא לספק בסיס לפיתוח גישה מ־ניעתית יותר בקרב מערכת שירותי הרווחה והבריאות בישראל.

מרתק לא פחות בתחום המעניין את האוכלוסייה הבוגרת במדינה ר־את המטפלים בה הוא פירסומו של ג'יק חביב העוסק ב„סוגיות חדשות בכלכלה של הזיקנה".

לדחות את גיל הפנסייה

הקשיים הכלכליים אשר התעו־ררו בשנים האחרונות ברחבי העו־לם גרמו למצוקה רבה בקרב אוכלו־סיית הקשישים, הן בארצות המפו־תחות והן בארצות הבלתי־מפות־חות. לאור הקשיים הללו, עומד ב־פני הגרונטולוגים אתגר מרכזי: ל־הפריד את התוצאות הנובעות מן התנאים הכלכליים לטווח הקצר, מן התוצאות הבסיסיות יותר של הזדקנות האוכלוסייה וגורמים מב־ניים הקשורים בכך.

בניגוד למגמות הרווחות כיום, מדגיש המחבר את הצורך להביא בחשבון **הארכת אפשרויות תעסוקה הרבה מעבר לנורמות של גיל הפ־רישה המקובלות כיום.** שינוי זה עשוי לחייב חלוקה חדשה של זמן הפנאי על פני החיים, השקעה בפו־יון העבודה בגיל מאוחר, וגמישות רבה יותר מצידם של עובדים קשי־שים, והסכמתם לשינויי תפקיד ול־הכשרה מחדש.

בארצות המתפתחות, הפיתוח ה־כלכלי הבסיסי הוא עדיין בגדר הכ־רח לצורך העלאת רמת חייהם של הקשישים. המאמר דן בצורך הדחוף לעמוד על שיעור השינוי החל במב־נה המסורתי של המשפחה, על ה־מידה שבה המשפחות דואגות לק־שישיהם, ועל המידה שבה הן זקו־קות להשלמה ממערכת התמיכה ה־ציבורית.

דברים אלה אגב משתלבים עם ה־צעת תדישה (שנועדה אמנם לפתור את בעיית קרנות הפנסייה ולא את בעיות הזיקנה) לדחות את גיל ה־פנסיה ל־67 לגברים ול־62 לנשים...

כמה פנסיונרים יש לנו?

כמה קשישים חיים היום בישר־אל? באיזו אוכלוסיית פנסיונרים מ־דובר אצלנו? על כך עונה אותו חו־קר (ג'יק חביב) במחקר אחר שהוכן לקראת ועידה על הזדקנות החברה במערב אירופה ובארה"ב.

מסתבר שישראל תופס מקום ייחודי על מפת ההזדקנות, בהשוו־אה לארצות אחרות במערב. בעוד שתוחלת החיים בישראל דומה ל־תוחלת־השיא במערב, שיעור הילו־דה בה גבוה הרבה יותר. עקב כך, מבנה הגילים בישראל הרבה יותר צעיר מאשר במרבית ארצות אירו־פה. אולם אוכלוסיית הקשישים זק־נה למדי, והיא מזדקנת במהירות. מספרם של הישישים (בני ה־75+) גדל במהירות רבה במיוחד: מ־52,000 בשנת 1970 ל־100,000 ב־1980, וב־1990 הוא צפוי להגיע ל־170,000, שהם 40% מכלל הקשי־שים. בשנות ה־80 יגדל מספרם של הקשישים המוגבלים ב־50%, וגידול זה ייצור צורך בהגדלה מתאימה של השירותים המוסדיים והקהילתיים.

מערכת בשחור לבן שעיצבה ליאורה גולד־ברג בשביל „מופרי". המש לקבוצה בגדים ה־כינה „מופרי" השנה, והבן בכולן מותאמות ל־גילאים הצעירים.

לאחר ההצלחה הגדולה שנחלה הקולקציה של חברת „מופרי" בשבועות האופנה הקוד־מים, הרכיבה הקולקציה המקצועית של „מד־פי" כ־5 קבוצות שונות ומיוחדות במטרה להגיע לכל סוגי הקהלים.

הקבוצה הראשונה, עשויה כולה מג'ינס כ־כחול לכל גווניו החל מהבהירים צבעוניים וכמו כן מג'ינס קודר (כהה). מקבוצה זאת יוצגו חולצות פרוטות בשילובים של בד ג'י־נס.

הקבוצה השניה מורכבת מבד שמביה עם הדפסים והמוטיבים בקומפוזיציה מיוחדת בשילובי צבעים של הפלה לבן, שחור הלבן.

הקבוצה השלישית בנויה על שילובים מפוספסים של שחור לבן בשיטת הדפסה מיוחדת בסגנון הנאבים פתוחים, בשילוב של יהלומים גדולים על הכתף וכיסים (ראו בתצלום הימני).

הקבוצה הרביעית שהיא קבוצה מהודרת יותר בקולקציה נקראת „אבות הקריירה" והיא מורכבת מבדי כותנה ופשתן בצבעים טבעיים לצד חאקי, טורקיז, בריק והלק.

הקבוצה החמישית נקראת „האנגליה הדו־מטיפה" והיא הקבוצה שמורכבת מבדי כות־נה נקים בצבעי פסטל רכים והדפסים בס־טייל „בית קפה באירופה" בשילובי תחרה בשו־לות וחולצות עם צווארונים קדמיים. יש גם הרבה הדפסי חיות, נמרים, פילים ועוד.

שני אוספים, המאופיינים בכרטיס צבעים שונה, ומיועדים, האחד לשוק האמריקאי והשני לאירופה, עוצבו על־ידי מליה ברק ועוצבת קסתי ל„דיינאמיק" עבור „להודיה" לקיץ 1987, ומוצגים בשבוע האופנה.

לשם כך עוצבו בדים ועוצבו דפוסים, חלקם על־ידי מעודנים של המכללה ליצוב אופנה „שנקר".

הבדים: בדי ריב שונים, אינטרלוק כבד עם הצגאה מהם, צריקו סינגל, כותנה משולבת בלייקרה המעניקה מראה קטיפתי המזכיר את בד הטריקו, שמרך קל משקל ופיתוח בד מגבת כבד בשילוב ריב פסים.

הפריטים: חצאיות צרות ומקופלות באורכים משתנים, בגדי גוף, שמלות ארוכות, חולצות טי, מכנסונים וקרדיגנים.

ההדפסים: דפוס היתי צבעוני באווירת קומיקס נאיבי, וקומיקס בנושא יוהר, הדפס אבסטרקט, דפוס כלי בית המזכיר חריטים בימי המיניים.

הצבעים: אינדיגו, האקי, הרדל, טורקיז — ושילוביהם, מיועדים בעיקר לשוק האירופאי.

שחור, לבן, אדום, ורוד, ירוק, הכלת — מופנה לשוק האמריקאי.

ההדגשים: הורה למראה צמוד ולמרש, גזרות פשוטות. בנית מערכת משולבת מ־3 עד — 5 חלקים, צווארונים גבוהים וצמודים, שרוולים רחבים.

קוראות כותבות

מארגז הקרח ועד התנור ההלכתי

ברצוני להגיב על מכתבה של הגב' מותרות! באום ממשואות יצחק. גם אני מת־נגדת למותרות וליוקר בחיי היום־יום ומחייבת את הצניעות בכל ת־חומי החיים, אך את מחוגי השעון קשה לעצור ובוודאי, שאין אפשרות להזיזן אחורנית.

אמותינו גרו בראשית שנותיהן בארץ באהלים, צריפונים או בדי־רת חדר, קררו את המזון בארגז קרח ובשלו על פרימוס ואין טעם ל־פרט את הידוע לכל.

היום, ב"ה, רובנו מתגוררים ב־דירות מרווחות, נוסעים במכוניות פרטיות, לעיתים אף מהודרות, מדוע, שואלת אני, יגרע חלקן של המצ־וות? מדוע „תנור הלכתי" הוא מו־תרות? ומקרר חדיש או מזגן אינו

מי, שיכול להרשות לעצמו „ר־מה גבוהה" בתחומי החיים האח־רים, חיב לדרוש מעצמו גם רמה גבוהה בקיום מצוות. אף אחד לא אמר שאי־אפשר לשמור כשרות עם תנור אחד אך כאשר יש באפשרותנו להדר, עלינו להדר תחילה במוצרי מצווה כגון: תפילין מהודרות, מ־זוזות מהודרות, 4 מינים. מהודרים ואולי אפילו תנור, שבאמצעותו מ־הדרים בכשרות (ורק אח"כ להדר ב־קניות מוצרי צריכה אחרים.

זהו, לדעתי, סולם העדיפויות הרצוי, והלוואי ונזכה לראות כך את פני הדברים!

בברכה

לאה הסל קרית שמואל

רשימת מתנות לימי הולדת

„קינדרלי", הנות המעצבים והמרכז ה־הורים (בקריה מאגור, רמת אביב) מציעה שרות חדש היום לקהל לקוחותיה „רשי־מת ימי הולדה".

הורים החוגגים ימי הולדה, לילדיהם יו־כלו מעתה לבוא להגות להרכיב רשימת מתנות רצויות ולהפנות את מוזמני ההג־גה לערוך את קניותיהם בחנות. הדבר מקובל בעולם הרחב, בעיקר בשמחה ההת־נה, ומתוך גסיון קבר שמעשה כבר כה־נוה, הוא מוכח גם בימי הולדת.

הטסתם של חולי סי. אף לאתר המרפא אטניה

20 בני נוער חולי סי.אף. יוצאים לאתר המרפא אטניה, בדאבוס שבשוויץ, לתקופת טפול אינטנסיבית, בליווי צוות רפואי.

הטסת קבוצות חולי סי.אף. מדי אוגוסט לאטניה היא פעילות שמקיים איגוד סי.אף. זו השנה הרביעית ברציפות במימון הקהי־לה היהודית האורתודוכסית בציריך, ובנק דיסקונט. הצוות הרפואי הנלווה כולל רופא, 4 פיזיותרפיסטים ו־2 מדריכים חברתיים.

הצוות הרפואי בארץ, המטפל בחולי סי. אף. באופן שוטף במהלך השנה, רואה חשי־בות רבה ביציאתם לאתר המרפא דווקא ב־חודש אוגוסט הישראלי הקשה. בחוות הדעת של הרופאים המטפלים מדווח על שיפור משמעותי במצב בריאותם הכללי של החו־לים, ובעקבותיו מניעת אשפוזים בבתי־החו־לים במהלך השנה שלאחר מכן.

הטיפול האינטנסיבי, הן התרופתי והן הפיזיותרפי, שמקבלים החולים, תחת קורת גג אחת בהשגחה רפואית מלאה, שלא במס־גרת אישפוז, בתנאי איכות ומזג אויר אופ־טימליים, משפר את מצב בריאותם הכללי ונותן עידוד מבחינה פסיכולוגית, הן לחו־לים, והן להורים המגיעים לידי עייפות ו־יאוש מהטיפול היומיומי המגיע בחולים.

תיקון טעות

מתצלום כפא ההיתעקה נשמט המקפא המלווה, הנה הוא לפניכם...

(דפסר להצלום היתוק בכבאו)

„בריט־מראפ" הוא כפא שנ־ל עם הי־ילד. בשנה הראשונה היא משמש כבבא להתינוק עם הרקזת פמן המנשא פספום לבאה בהכבא. כשניבי הכבאת המרשב יהד והדד עד שהוא נהפך לכפא תול — כך משמשת הכאלבת את הילד לשבת בהגובה נפוחה גם ליד שולחן הכתימה. את הכפא ניתן בקלות להפוך לפולה קטן ויציב.

תגורות ותיקים לערב

צבעי זהב וכסף בשילובים אופנתיים עם

ג'ינס כחול או חום ברונזה מככבים במ־ערכות יפייפיות של תיקים וחגורות תוא־מים, ראיתי לפני ימים אחדים אצל צמד המעצבים המוכשר. האדריכלית אפרת בר אורי והרצען גדי יפו שהגיעו במיוחד מחיפה ליפו העתיקה, לסטודיו של תמר יובל־לינס. על הרסה האמנותית של תאתקום והחגו־רות הללו, וכן של האביזרים הקישוטים ל־ראש ולזרוע משזורים בחוטי כסף וזהב עם ביטנת סטין ועור נפה ותלקם מצופים בכסף טהור ובזהב 24 קרט תעיד העובדה שהם מוגנים ורשומים בזכויות יוצרים. המחירים נעים בין 60 עד 120 ש"ח לחגורה ו־150 עד 200 לתיק, והשם שיש לחפש כדי למצוא את הדברים היפים האלה הוא „פנארי". בתצלום המצורף — מערכת בג'ינס עם עור צבוע בצבע כסף.

מה נצפה מה צפוי

ברדיו ✶ בטלוויזיה
בעריכת שולה מוסטיק

ברדיו

✶ „קבלת שבת" — פרשת „ואתח־נן נחמו" — בעריכת משה חן (א') שישי, 15.00 — אורחים לשבת: א) הרב דוד אלוף יתייחס בתכנית ל: רישומה של תפילה; לא תעשה לך פסל; ערי מקלט; עם סגולה; ואהבת את ה'. ב) זכריה דורי יתייחס לט"ו באב. בפינה „קרבה שנת השבע" יתארח הרב כהנא בורשטיין. „ונשמרתם מאד לנפשותיכם" — פינה חדשה שתתייחס לקטל בדרכים, בהשתתפות הרב שבתה הכהן קוק והרב יששכר מאיר בזהו.

✶ „מחשבת ישראל" — סדרת שיחות מפי פרופ' איתמר גרינוולד (א') ראשון, 19.05.

✶ „עם ישראל" — מוסף לענינים יהודיים בעולם (ב') ראשון, 19.30.

✶ ראיון מיוחד עם האלוף אמיר דרורי, מפקד חילות השדה (גל"צ), שני 18.05.

✶ „עיונים בפרשת השבוע" — פרשת „עקב" — מפי הרב יונה מצגר (א') שני, 19.05.

✶ „איתות ומופתים" — סדרה תעודית במלאת 50 שנה לרדיו הע־ברי (א') שני, 22.05 — הפעם: „ה־רי התרשות" — תולדות התרשות הד־ינמים ברדיו (ש"ח).

✶ „השכבה ודעת יכל" — „קהי־לות ישראל" (א') שלישי, 11.30 — הפעם: „המזרח הרחוק".

✶ „עולם יהודי" — בין ישראל וה־תפוצות (א') שלישי, 16.05.

✶ „שיעור בתלמוד" — מסכת „ברי־כות — מפי שבתאי סבטו (א') שלישי, 19.05.

✶ „שואל כענין" — שאלות ב־עניני תורה והלכה עם רב בישר־אל (א') רביעי, 19.05.

✶ „מבט לפולקלור" (ב') רביעי, 20.05 — הפעם: „יהדות איטליה ב־מוסיקה" — מופע מוקלט בבית התפוצות.

✶ „צומת המזרח־התיכון" — ב־עריכת אפרים אבא (א') חמישי, 16.05.

✶ „שיעור בתניא" — מגיש הרב עדין שטיינזלץ (א') חמישי, 19.05.

✶ „שורשים" — שבועון לענייני פולקלור ועדות (ב') חמישי, 20.05 — והפעם: יהדות לוב.

✶ „צימוקים ושקדים" — מבחר שירים ביידיש (ב') חמישי, 22.05 — הפעם: שירי משה ברודרזון במלאת 30 שנה לפטירתו.

✶ „לכל אדם כוכב" (א') חמישי, 22.05 — והפעם: מזל „בתולה".

פרקי היום בתנ"ך

קורא: משה חן

רשת א', 18.50

יום א': ירמיהו, פרק כ"ג (פסוקים א'־ח') שיחה מאת עמוס חכם על „לא יאמרו עוד חי ה' אשר העלה את בני ישראל מארץ מצרים".

יום ב': ירמיהו, פרק כ"ג (פסוקים ט'־ל"ח) — שיחה מאת מנ־חם בדישר על נביאי ה־שקר.

יום ג': ירמיהו, פרק כ"ג (פסוקים י"ט־כ') — שיחה מאת ד"ר מנחם בולה על „הנה סערת ה' חמה יצאה".

יום ד': ירמיהו, פרק כ"ד (פסוקים א'־ה') — שיחה מאת ד"ר ידהפיאל ברגמן על „הנה שני דודאי תאנים מיועדים".

יום ה': ירמיהו, פרק כ"ד (פסוקים ו'־י') — שיחה מאת רבקה נגה על „התאנים הטובות והרעות.

לרקוד על...

● „עמוד האש" — גם בטלוויזיה הבריטית

מי שהיקרה דרכו היום לאנגליה יוכל לשוב ולצפות בתכנית „עמוד האש" בגרסה אנגלית. הסדרה „עמוד האש", בהפקת הטלוויזיה הישראלית, נרכשה ע"י רשת טלוויזיה בריטית תמורת 105,000 דולר. ומעריכים כי הוא צפויה לעורר שם סקרנות. היא תשודר שם החל מ־14 בספטמבר בערוץ 4 באחת משעות השיא של הצפייה בבריטניה, יום א' בשעה 19.15 בערב. הסדרה עברה עריכה מחודשת, ומתוך 19 שעות של התכנית מיצגת רשת הטלוויזיה הבריטית שבע שעות בלבד. לדברי עורך הסדרה במקור, יגאל לוסין, אלה הם השעות החזקות ביותר. הגרסה האנגלית מגלגלת את ה־צילומים והראיונות הטובים ביותר שבתכנית. המסר לעיקר הוא אפילו חזק יותר. הקריין שמלווה את פרקי הסדרה בגרסה המחודשת הוא השחקן אלאן מקיקלו. נמסר, כי רשתות טלוויזיה מיפן, שוודיה, הולנד מהונינות גם הן לרכוש את הסדרה.

● הכל בגלל „קשר דם"

תקופת הקריירה של עורך „מבט", מיכאל קרפין, עומדת להגיע בימים אלה לסיומה, והמתח סביב השאלה מי יהיה־נושא המשרה הבא של אחד מן התפקידים הבכירים ובעלי חכות־בטלוויזיה נכנס להילור גבוה. השאלה הזו מסעירה, אך לא, גם גורמים פוליטיים, הבוחנים בזכוכית מגדלת כל מועמד פוטנציאלי, ולאור דווקא מן הזווית המקצועית הטהורה של התפקיד. ביעוריו המקצועיים שלא עומדים בספק של יעקב אחימאיר, למשל, המועמד לתפקיד, לא יכולים להאפיל על העובדה כי הוא גם במקרה אחיו של יוסי אחימאיר, הוועץ לענייני תקשורת של ממלא מקום ראש הממשלה ושר החוץ, יצחק שמיר. בחוגי המערך עובדה זו לא מתיישבת עם השכל הישר.

● גם כן קריטריון

קריטריון לא מוגבל אחר, כך מסתבר, כדי לזכות באיוש תפקיד מכובד באמצעי התקשורת שלנו הוא המין הביולוגי שלך. מתוך 18 צעירים שסיימו השבוע את הקורס למנשקים וכתבים שמקיימת מדי שנה תחנת הרדיו הצבאית — גל"צ, כל הבנות הן עוזרות הפקה, הבנים — כתבים. הנימוק „המשכנע" של מפקד גל"צ שהיה צריך לתרץ את העובדה התמוהה הזו בפני ד"ר ניצה ליבאי שפירא, יועצת ראש הממשלה למעמד האשה, היה ולא אחר: קריטריונים מקצועיים.

גם להיות גבר, מסתבר, זה קריטריון מקצועי. רק בברוך אגב, אחד מן הבנים שסיימו את הקורס בהצלחה הוא דוגי.

לילדים ולנוער
בטלוויזיה הכללית והלימודית

✶ יום שישי

10.00: מחלקי העיתונים — פרק 2 — כדור שנפל רחוק מדי בעת משחק כדורגל מסבך את הנערים בהר־פתקה מסוכנת. הם עדים לגניבת כספת ומחליטים לעקוב אחרי ה־פושעים לבדם.

10.30: רכיבה אחת אחרונה — בן הוא ילד בן עשר המתייחם בפתאומי־ות מאמו. אביו הוא אלוף רודאו לשעבר, ועליו שמע בן רק סי־פורי אמו. לאחר מות האם לוקח האב את בנו ומתחיל לטפל בו. הסרט מתמקד במערכת היחסים המיוחדת בין האב לבנו.

14.30: הכדורגלנים הצעירים — פרק שביעי — ביום המשחק המכריע מתעוררות בעיות חדשות. שני שחקנים נפצעים בתאונת דלכים. צו עיכול מאיים על הבזמנה של הקבוצה אך בסופו של דבר הכל בא על מקומו בשלום.

✶ יום ראשון

10.25: מחלקי העיתונים — פרק ג': הבטוח מחנות הממתקים.

10.50: שלוש הנשיקות — על רקע חג המולד באנגליה מופיעה בכפר ק־טן, שלו ושמרני, פיה בשם מל־ווינה. היא גורמת למהומה לא קטנה בכפר, מתאהבת בטייס חיל האוויר הבריטי שמצא אותה ול־בסוף הופכת לבת המותה בשל שלוש הנשיקות שהעניק לה ה־טייס.

15.30: החבורה של מרפי — פרק 13 — רוספסקי ג'ונס מתחים את ג'וק פרגוסון על חוזה עבודה — מש־חק בקבוצה. זהו שהקן סקוטי ב־קנה מידה עולמי, כך לפחות הוא מאמין. מק זועם על כך שלא נד־עצו בו ואינו בכוח בטיב הבהו־רה. מתברר שיש אמת בחשדותיו.

16.00: שירים שאוהבים — עם מתי כס־פי — לאחר שנים רבות חוזר א־לינו מתי כספי בתכנית יחיד שבה הוא משמיע משיריו הישנים הה־סובים וכן שני שירים חדשים ב־ביצוע בכורה. מלווים אותו שי־שה נגנים מהשורה הראשונה.

17.30: „הלב" — הפרק השישי והאחרון: ... לילמודים. ... הילדים למתח ... תמיד ... מגיע למ־סום ... אבריקו מקבל חופשה מן הצבא. אביו רוצה ל־הציג את בנו הקצין לחבריו, אך האירוח מסתיים במריבה.

✶ יום שני

15.25: בן ג'סס — פרק 3 — עפ"י רומ־זים שהשאיר בן ג'סס מסיקים ש־ני אחיו שהוא מתגייס ללגיון הזר־ים. כל אחד מהם מתגייס בנפ־רד בעקבות אחיהם.

18.00: „מועדון החתול שמיל" — המו־עדון מארח הפעם רקדנים ותמ־רים בני עמים שונים.

✶ יום שלישי

14.15: שתי פנים לאהבה — סרט קול־נוע. לרובי קשר חזק מאוד עם אמו. אך מערכת היחסים בינו ל־בין אביו אינה טובה. אמו של רובי נפטרת ממחלה, ולרובי קשה מאוד להשלים עם אובדנה. ברגע של זעם מאשים רובי את אביו ב־מות אמו, אך לאחר מכן הוא מ־בין שטעה, וכי אביו סובל אף יותר ממנו. רובי מתחיל להבין שאהבתו של אביו עמוקה וחזקה, אלא שהוא מופגנת יותר מזו של אמו.

17.30: „הקש בעיף" — תאטרון בובות. תכנית שניה: „השועל והכרם".

18.32: „קץ האימפריה" — סדרה. עד 15 באוגוסט 1947, סיום העצמאות של הודו ופקיסטאן, שלטו הברי־טים על האימפריה הגדולה ביד־תר בהיסטוריה של העולם, 33 שנים. עם קבלת העצמאות של ד־רום רודזיה וזימבבואה באפריל 1980, קיבלו עצמאות 49 מדינות ששלטו בהן הבריטים. הסדרה מ־נסה לבחון ולספר את דרכי העב־רת השלטון והכוח בארצות ה־אלה ובכלל רחבי האימפריה. פרק ראשון: תחילת הסוף. מלח־מת העולם הראשונה מסמנת את תחילת סופה של האימפריה הב־ריטית. צי האימפריה הובס, ה־צבא סבל אבדות כבדות ואנגליה שקעה בחובות כספיים. ההגנה על מזרח האימפריה לא היתה י־כולה עוד להתבסס על צי המגיע במהירות לכל מקום. בתוך המו־קומות הנזכרים בפרק הם: סינג־פור, אוסטרליה ויפן, אשר הביסה שוב את הצי הבריטי.

✶ יום רביעי

11.00: הפלישה לצ'כיה — חלק א' — סרט המשחזר את האירועים הק־שורים בפלישה לצ'כיה בשנת 1968. הסרט מתמקד ביחס מנהיגי העם הצ'כי לכוח הכיבוש ולמנ־היגיו.

14.15: מנהרת הזמן — הסיור האחרון דאג וטוני מוצאים עצמם בדרומה של אמריקה הצפונית, בשלמי מ־לחמת השחרור האמריקנית. הש־ניים נופלים בשבי היחידה הברי־טית ונדרשים למסור מידע על כוחות הצבא האמריקני.

17.30: תאטרון האגדה — הפעם: „ה־נער שיצא לחפש את הפחד".

✶ יום חמישי

14.15: הישרדות — כבדי המשקל — אורחות חייהם של פילי הים.

15.25: „אאורקה" — מצאתי — ...: תולדות הקריאה „אאורקה" — ארכימדס בדק את תכולת הזהב בכתר המלך. הוא גילה את הנו־סחה שבאמצעותה יכול היה לב־רר אם הוא אכן עשוי זהב טהור. כמו כן עוסק הפרק בהמצאת המס־ליה, הגירדה וכדור האספירין.

18.25: פסיפס של מקום — מבט אל דו־תן המונצרת במכירת יוסף.

בטלוויזיה

✶ „מכל מקום" — עשור לשומרון (מוצ"ש, 20.30) — במלאת עשור להת־חדשות היישוב היהודי בשומרון נביא מר־אות בשומרון, דברים מפי אנשי שומרון ושירים מפי חברי המקהלה האזורית שו־מרון, בניצוח יהודה גלינבאום.

✶ „הדרך לתל אביב" (מוצ"ש 21.30) — עם סיום חגיגות היובל במלאת 75 שנה לעיר תל אביב, בשנה שעברה, ערכה הטלוויזיה מסיבה בהשתתפות אמנים מת־קופת „הטאטאאי" ועד היום. במסיבה הש־תתפו גם אנשים שהם ציוני דרך בחייה של העיר, כבני הדורות הראשונים והאח־רים, ובהם: לובה אליאב, יצחק כץ, אב־רהם יסקי, דני קרהון, רינה שפירא, איצ'ה ממברוש, גאולה כהן יוסי שריד, משה סו־ני ואבי כהן. האמנים המשתתפים: גורית גלרון, יפה ירקוני, שלישית התקופה „ה־טאטאאי" — הינה רוזובסקה, ברונקה זל־צמן ודבורה קידר — וכן שמואל רודנסקי, רפאל קלצקין, שרי צוריאל, גבי תמיר, אפי בן ישראל, אלון אולארצ'יק, אסתר גמליאלית, יהורם גאון ודליה שכטר.

✶ „שדים" — דרמה אנגלית (מוצ"ש, 23.20) — עם הופעתו של חבר מן העבר מתנפצת אשליית החיים המאושרים של אן עם חברה הנוכחי אדריאן. שדי הקב־רה עולים ופורצים ומאיימים להרוס את כל מה שחשבו בני הזוג כי הצליחו לב־נות בחייהם המשותפים.

✶ „עד תום" (א', 20.02) — שתי כת־בות מרכזיות בתכנית הפעם: (א) מופע הפרידה של הצמד הבריטי „וואם", בשי־לוב כמה מסרטוני הוידאו האחרונים של הצמד. (ב) על הזמרת ריטה. הכתבה צו־למה בעת התזרות למחזור „בבירתי הנא־וה".

✶ „שושלת" (א', 21.30) — הפרק ה־שישי: פייקל שעדיין לא נואש מאהבתו לפלון, מגלה את סיפור העסקה שלה עם מטיל קולבי ומדווח על כך לקריגנטון. סטיבן מתארח אצל משפחת בלייזדל וחש קרבה גוברת והולכת כלפי קלודיה.

✶ „סוף ציטוט" (א', 22.20) — התכ־נית עוסקת הפעם בערכים משתנים ב־ספרות ילדים. תוקרת הספרות ד"ר מירי ברוך, המחנך מנחם רגב והסופרת נורית זרחי־כהן ישוחחו על תפקידה החינוכי של ספרות הילדים ועל השינויים הערכיים שחלו בה בשנים האחרונות.

✶ „היה שלום מר צ'יפס" (ב') (20.02) — הפרק השני: צ'יפס נהנה מש־נים אחדות של חיים מאושרים עם אשתו האהובה קתרין. גם אישיותו הקשוחה מש־תנה בשל כך, אבל קתרין מתה. צ'יפס האומלל לומד למצוא את ניחומיו בבית הספר ובתלמידים. בחלוף השנים הוא ה־הפך לדמות נערצת בעיני דורות רבים של צעירים שהיו תלמידיו.

✶ „כן, אדוני ראש הממשלה" — סדרה משעשעת חדשה (ב', 21.30) — ה־סדרה שהיא המשך לקודמתה „כן, אדוני השר", מציגה בהומור את הנעשה מא־חורי הקלעים בממשלת בריטניה.

הפרק הראשון: „התכנית הגדולה". עם היכנסו לתפקידו החדש מנסה והיים לק־צץ בהוצאות המשק, אך הדברים קשים הרבה יותר מכפי שחשב.

✶ „עד סף התהום" — סדרת מתח (ג', 22.20) — סיפור חיפושיו של אב, קצין במשטרה, אחרי רוצחי בתו. עלילת המתח קשורה בנושא אקטואלי: המלחמה בשימוש בחומרים גרעיניים, שימוש המס־כן את האנושות.

הפרק הראשון: „תופעה מסיבות אישיות". אמה, בתו של קצין משטרה בריטי, נהרגת מפגיעת כדורים שנועדו להרוג את אביה.

✶ „גלריה" (ג', 23.10) — בתכנית הפעם כתבה על שיטת כרטיסי המנויים להצגות תאטרון ולקונצרטים ועל השפעו־תיה.

✶ „התפיצצות" — סרט קולנוע (ד', 22.05) — איש קול, הכובד באולפן סר־טים, מקליט לצרכי עבודתו אפקטים ישי־רים ... ובתוך כך הוא ... זעקה ... המשטרה ... עבודתו ... שבאה בעקבותיה ... מדובר בתאונה תמימה.

✶ „הפלא יפהאי" (ה', 20.30) — בפרק הזה משפחה ... ילדים ... ילד בן 9 שנולד עם מומים בגפיו ומנציח בכל זאת לעמוד בפני אתגרים גבוהים. בעזרת פרוטזה מיוחדת הוא מצליח ל־עשות סקי.

✶ „מעגל הקונדור" (ה' 21.30) — הפרק השני: „בכוץ באוויר". בשולי הי־בשת של האוקיינוס השקט — מדבר. ה־יבש במדברי העולם. אטאקמה אין היא חסר ייחוס. ותולים יונקים ועופות בוט־אים בו מקירות מהיה. בפרט יש אוויים שבהם הערפל בלבד. הנוצר מפני האוק־יינוס הקרים, הוא מקור מחיה לצבים, ו־בצילה המדבר צומח פריחה מרהיבה א־חת לכמה שנים עם תופעת הגשם.

✶ „חולי" (ה', 22.35) — הפרק השלי־שי: אביב 1945. דיטר קולף הגרמני מד־ברחו לייזל ממשיכים במסעם אל הי־חופש, ובינתיים נחשף אם אם אופיו של מרטין סקורצ'לה, ספר אקדמאי ספק נר־כל.

✶ „כרמים ביקור" (ה', 23.10) — כרסה של אילת מנחמי „הבית השקוף" וכן עוד סרטים של תלמידי „בית צבי".

כנס פרלמנטרי של חבר העמים הבריטי

פרלמנטרים המגיעים מארבע קצוות העו־לם, מאוחדים למטן מסרה אחת משותפת. פרנפיל המלכה — ראש חבר העמים — הוצג בחלק המרכזי העליון של הבול.

עיצוב הבול הינו פרי עבודתו של ג'ון גיבס, שזו עבודתו השניה עם משרד ה־תקשורת הבריטי. עבודתו הראשונה היתה בבול שנה הנכים הבינלאומית, ב־1981. גיבס הינו צייר „פרילנס" (צייר לא קשור — חופשי לכל עבודות), שמקום מושבו בלונדון, הוא עוסק במיגוון רחב של פרו־ייקטים, בתחום סמלים ועיצובים של חב־רות כלכליות. זהו הבול השלישי שמשרד הדואר הבריטי מוציא לאור, כדי לציין את כנס האגודה הפרלמנטרית של חבר העמים הבריטי בלונדון. הקודמים היו ב־1961 וב־1973.

האגודה הפרלמנטרית של חבר העמים הבריטי ממלאת תפקיד ייחודי במתן נקו־דת מוקד ופורום להתייעצות סדירה, אך בלתי פורמלית, בין חברי פרלמנטים ממ־דינות חבר העמים. נשיאה לשעבר של ה־אגודה, הורב סוואן (קנדה), סיכם את תפקידם החשוב של האגודה במילים הב־אות: „הדמוקרטיה הפרלמנטרית הנו מו־גנת עדיה. הנמצא בסכנה מצד ארגונים רבים בתוכה, בחבר העמים ובעולם כולו. על כולם להיות ערים לזכויות ולחרויות

שהדמוקרטיה שומרת עליהן, ועל האחר־יות שהדבר מעמיס על כולם". מלכת ב־ריטניה אליזבט השנייה, תיפתח את הכנס בווסטמינסטר הול, בחודש ספטמבר.

הבול מודפס בשיטת אופסט בגליונות דואר המכילים 100 בולים. גודל כל בול

41 × 30 מ"מ, עם ניקוב מסרק 14.5X41 על כל שני הכתובים.

ביום הופעת הבול, תוצע למכירה מעט־פת זכרון, מוטבעת בחותמת דואר מי־חדה לציון הארוע.

קונגרס בינלאומי לאספרנטו

ביום שני י"ג באב ה'תשמ"ו — 18 ב־אוגוסט 1986, יפתח בנעורים ליד נתניה — מוסד חינוכי ממערב לכפר ויתקין, מ־חוץ לקרוא האזורית של עמק חפר, — סניף דואר מיוחד לרגל קיום הקונגרס ה־בינלאומי לאספרנטו. סניף הדואר יהיה פתוח לשרות הקהל בשעה 09:00 בבוקר עד שעה 12:00 בצהריים.

הסניף יעסוק במכירת בולים, בקבלת מכתבים רגילים ורשומים ובהחתמת חומר בולאי. אספנים המעוניינים בהטבעה של החותמת המיוחדת יתבקשו את מעטפותיהם המבוילות כחוק (בול ללא ערך) למנהל הדואר כפר ויתקין, מיקוד 40201, לפני ה־תאריך הנ"ל.

משרד התקשורת יעשה כל המאמצים לבצע החתמה ברורה ונקיה.

דואר בצ'ור לאיגרת העברית

כדי להקל על הציבור בצ'יבור דבר־י דואר בשירות לדואר מהיר, שונו תקנות הכנס באוה"ב, וכעתה תוצע ל־1000 דולרים (במקום 250 דולרים בעבר) הערך המלל של דברי דואר מהיר שמותר לשולח אחד לשלוח לאותו נמען ביום אחד.

עם זאת, ההגבלה של 250 דולרים נש־ארה, בתוקף יש עבור מוצרי מקטסיל ה־מקבלים טיפול ביותר בכנס בארה"ב ואף עלולה להתעכב במזרחם בשל כך.

פינת הבול

מאת חיים לנגלבן

הכנס השנתי של האגודה הפרלמנטרית של חבר העמים הבריטי, שיתקיים בלו־נדון בהשתתפות קרוב ל־50 איגות, יצויין ע"י בול זכרון מיוחד, שיוצא ע"י מש־רד הדואר הבריטי ב־19 באוגוסט 1986. הבול בן 34 פני, מראה השתלבות של שני קווים באלכסון על פתק הצבעה, המסמל את העקרונות הבסיסיים של הדמוקרטיה הפרלמנטרית.

כל חלק של ההשתלבות מייצג את המ־דינות הנפרדות המתאחדות במרכז חברי

صورة عن الأصل

مكانه من الأصل

שוחח לחו"ל 130 אלף שיחות מונה אך בחשבון חויב שכנו

בנימין זינגר, בן 39 מת"א, נעצר כחשוד בגניבת שיחות טלפון משכנו, לאחר מעקב של המשטרה ו"בזק"

החשוד בשימוש לרעה בטלפון של שכנו, בהיקף של רבבות פי־עימות־מונה בכל השבוע, נעצר ל־6 ימים בפקודת בית משפט השלום בתל־אביב. החשוד, בני־מין זינגר, בן 39 מת"א, נעצר לאחר מעקב של אנשי משטרה ומבצעי חברת הבזק.

רב סמל המשטרה מרדכי כרמלי טען אתמול בפני השופט יעקב ש־כיטר, כי נגד החשוד קיימות תלו־נות של גניבת שיחות טלפון בהיקף עצום של כ־130 אלף פעימות־מונה, בחודשים מארס ואפריל.

איש המשטרה סיפר, כי החקי־רה שהובאה למעצרו החלה בעי־קבות תלונת שכנו יצחק ויסלברג. המתלונן סיפר לחוקרי המשטרה, כי הוא קיבל השבונות טלפון בסכומי־עתק, אף כי איננו משוחח שיחות כה רבות. בעיקבות זאת נפתחה החקירה בהשתתפות טכנאי חברת ה־בזק, ולדבריו ב"כ המשטרה התברר בה כי חברת הטלפונים ניתקה את הטלפון של המתלונן אך הוא ה־תחבר לקווים של שכניו, וכך חייג לחוץ לארץ בתכיפות יתרה.

המתלונן אף סיפר במשטרה, כי באחד המקרים "עלה" על שיחה ש־ניהל החשוד עם גרמניה, ואז שי־מע לראשונה את שמו של החשוד מוזכר במהלך אותה שיחה.

הסניגור עו"ד אהרן שלנגר טען בפני השופט, כי שולחו מכחיש כל קשר לחשדות שהועלו כלפיו, וב־ידי המשטרה גם אין ראיות לה־וכחת העבירות המיוחסות לשולחו. בהקשר זה מסר נציג המשטרה מידע חסוי והגיר גם כי ביום ד' כאשר נודע למשטרה שהחשוד מת־כונן לטוס לגרמניה, הגיעו שוט־רים אל המטוס בנתב"ג והורידוהו ממנו, דקות ספורות לפני ההמרא־אה.

השופט החליט כי ישנן ראיות ל־כאורה הקושרות את החשוד לעבי־רות המיוחסות לו והורה לעצרו ל־6 ימים להמשך החקירה.

נאשמת בהחזקת הירואין שוחררה בערבות בגלל סחבת בבימ"ש שלום

חרף פסיקת ערכאה ראשונה שתעצר עד תום ההליכים המשפטיים

נאשמת בהחזקת הירואין ש־היתה עצורה עד תום ההליכים המשפטיים נגדה, שוחררה את־מול בערבות של 30 אלף ש"ח בפקודת השופט המחוזי התל א־ביבי אורי שטרוזמן, אשר קבע כי יש לשחררה "בשים לב לשי־בושי הליכים שהיו בבית משפט השלום".

צבינה של הנאשמת, שושנה צ־דזי, בת 30 מיפו, התגלגל בפני כ־מה ערכאות. בדצמבר אשתקד הו־אשמה בפני השופט חיים אילת ב־בית משפט השלום בת"א בינוא הירואין בשנת 1982. היא הודתה בפני השופט כי החזיקה בכמות הי־רואין, אך טענה שהסם היה מיו־עד לשימוש עצמי ולא לצרכי מס־חר.

השופט אילת הרשיע אותה בדין וגזר עליה מאסר שנה בפועל ו־שנתיים על תנאי, והפעיל נגדה מאסר על תנאי שהיה תלוי ועומד נגדה לתקופה של שנתיים ומח־צה.

על גזר הדין הזה עירערה שוש־נה צדזי באמצעות סניגורה עו"ד יוסף ויזר בפני בית המשפט המ־חוזי בת"א. שופטי ההרכב החליטו בינואר השנה לבטל את גזר ה־דין ולהחזיר את הדיון לבית מש־פט השלום בת"א, כדי לאפשר ל־עוררת לשכנע את בית המשפט כי החזיקה את ההירואין לשימוש עצ־מי ולא למטרות מסחר.

אולם ההליכים בבית משפט ה־שלום לא נסתיימו עד היום הזה, וכיוון שהנאשמת היתה עצורה עד תום משפטה, פנתה לבית המשפט בבקשה לשחררה בערבות. בקשה זו התבררה אתמול בפני השופט המחוזי אורי שטרוזמן בת"א. הס־ניגור טען, ש"היו שיבושי הליכים בבית משפט השלום בת"א ונוצרה גם סחבה, ומשום כך אין טעם ש־תוחזק במעצר כל עוד לא התבררה טענתה שההירואין אכן הוחזק על ידיה לשימושה העצמי".

בהחלטתו ציין השופט שטרוזמן, כי החלטתו של בית המשפט המ־חוזי בת"א בשבתו כבית דין לער־עורים ניתנה ב־26 בינואר השנה, עם המלצה לסיים את ההליכים כ־בית משפט השלום מוקדם ככל ה־אפשר. "אולם בבית משפט השלום הלכו ההליכים הסתבכו. ניתנה שם החלטה להעביר את התיק של שו־שנה צדזי לשופט אילת שישמע את טענותיה, וזאת ב־10 באפריל השנה. הדיון לא נשמע והתיק נד־חה ל־30 ליוני השנה. ב־30 ביוני, סו־סבה שאינה מובנת לי, נתבקש־שה הנאשמת להשיב מחדש על האשמה וסניגורה שב וכפר באש־מה. אז נדחה הדיון להוכחות כדי להביא את עדי התביעה, וזאת ל־12 בנובמבר השנה. נראה לי שכה ש־היה ב־30 ביוני הוא חסר ערך, ש־כן הרשעת הנאשמת עומדת בתוק־פה והכל צריך היה בית מ־שפט השלום לשמוע את השגותיה שההירואין שנתפס אצלה לא שימש לצרכי מסחר אלא לשימושה העצ־מי" — אמר השופט שטרוזמן.

בסיכום אמר השופט, כי אמנם ה־עצרה הנאשמת עד תום משפטה, אך "בשים לב לשיבושי הליכים ב־בית משפט השלום ובשים לב לפרק הזמן שחלף מאז פסק הדין של ה־ערעור בבית המשפט המחוזי בת"א ועד לזמן ששמיעת של השגותיה ישמעו בבית משפט השלום — ב־שים לב לכל אלה אני מורה ל־שחרר את הנאשמת בערבות של 30 אלף ש"ח.

עצרת נגד הפגיעות בבתי־הכנסת

עצרת של החוגים החרדיים נערכה בליל מ' באב בבני־ברק בהשתתפות ראשי ורבני העיר, ראשי ישיבות ואמוריים.

הרב נתן גשטטנר, רב וראש ישיבה, השווה את רקע שריפת בית המקדש או לשריפת בתי הכ־נסת בימינו אלה בארץ ישראל. הוא האשים לא את שורפי בתי ה־כנסת וספרי התורה אלא את מחנ־כיהם בבתי הספר. ביזוי דת יש־ראל ופגיעה בבתי כנסת היא אות לחילונים, הנוער החילוני מהחי־נוך החילוני, אמר. הוא טען כי קיימת אפליה בישר־אל, שכן צעירים חילונים בעיקר מחוגי השמאל, עובדים קיבות חר־צות בטיסטראות שונות, ואיש מהם לא נעצר ולא נכלא.

כמו כן הותרס נגד השר בורלב, שנתן הוראה לאסור על משפחות האסירים להכניס אוכל כשר לבית הסוהר.

צו הסגירה לשני העתונים ממזרח־ירושלים נדחה ל־10 ימים בהמלצת בג"ץ

שני העתונים ממזרח ירושלים שנסגרו בפקודת משרד הפנים יכשיכו להופיע עוד 10 ימים, בעקבות הסכמת המסמלה על בהגז ירושלים במשרד הפנים, דפי לוי. הסכמה זו ניתנה בעת הדיון המשפטי בעתירת שני ה־עתונים, שנערך אתמול בבג"ץ.

שני העתונים — "אל מיתאק" ו"אל עהד" — נסגרו ביום ג' ב־הצות ובעקבות כך עתרו לבג"ץ. בעלי העתונים ביקשו גם צו ביניים הכורה לעכב את סגירת העתונים עד תום ההליכים המשפטיים. צו כזה לא ניתן כיוון שהמדינה הסכי־מה לדחות את ביצוע צו הסגירה. אך בג"ץ הוציא צו על תנאי ה־מורה למדינה להשיב בתוך 5 ימים על הטענות שהעלו בעלי העתונים בעתירה.

בעת הדיון המשפטי מתחו ה־שופטים ביקורת על ההודעה ה־הוגה לסגור את שני העתונים. ביים נשיא בית המשפט העליון, השופטת מרים בן־פורת, אמרה: "מתוך נימוס וכדי שהצדק ייראה אנשר היה להודיע לעתון מראש על ההחלטה לסגרו, כדי שיוכל לפ־נות לבג"ץ". השופט שלמה לוין פנה לבא כוח המדינה ושאל: "האם תהיו מוכנים מרצונכם הטוב לדחות ביצוע הסגירה ב־10 ימים ובינתיים המדינה תגיש תצהיר מלא?".

בתום התייעצות קצרה בין בא־כוח המדינה לבין הממונה על מחוז ירושלים, הוסכם לתקן את צו ה־סגירה כך שייכנס לתוקפו תוך 10 ימים.

השופטים קבעו גם כי הדיון ה־משפטי ייערך בתוך פרק זמן זה.

בא־כוח המדינה עו"ד רנפו יא־ראק אמר, כי הוחלט לסגור את העתונים מאחר והוו צעד חשוב ב־מלחמתה של המדינה נגד ארגוני המחבלים. "ישנה החזית הצבאית וישנה החזית המדינית. סגירת ה־עתונים היא החזית המדינית", אמר. הוסיף כי בכוונת המדינה להגיש בקשה חיסיון על החומר הסודי ש־יוגש לבית המשפט. חומר שיוכיח כי העתונים משמשים שופרם של ארגוני החבלה.

בא־כוח העתונים עו"ד אליאס הורי הסכים כי בעקבות ההבנה שהושגה בדיון המשפטי ידחו ל־ישיבה הבאה של בג"ץ את הדיון בבקשה למתן צו־ביניים שיעכב את סגירת העתונים עד תום ה־הליכים המשפטיים.

"ירחי כלה" במרומי הכרמל

מאת א. צבי גבעון

כמידי שנה מתקיים בתאריכים י"ג — כ' אב מפעל "ירחי כלה", בו משתלבים נופש עם לימוד תורה ב־ישיבה "משכן יעקב" שבמרומי ה־כרמל בחיפה. כל ההרצאות והאירו־עים המאורגנים על ידי המחלקה ל־תרבות תורנית בעיריית חיפה במס־גרת "ירחי כלה" פתוחים לקהל ה־רחב.

כל בוקר נפתח בשיעור גמרא ל־גברים, כאשר במקביל מתקיימות ש־חות לנשים בנושאים כגון — חל־קה של האשה בלימוד תורה, תזונה נכונה וכו'. ההרצאות בשעות אחה־הצהריים והערב משותפות לגברים ולנשים. ובהן ידונו נושאים רעיו־ניים במחשבת היהדות, וגם נושאים כגו — שנת השמיטה, שביתת ה־אחיות לאור ההלכה. כמו"כ תוקדש הרצאה מיוחדת ליום ט"ו באב.

בבית המשפט המחוזי בתל־אביב—יפו

ת. א. 1282/86

בענין: פקודת החברות (נוסח חדש) התשמ"ג — 1983

ובענין: אחזקת נכסי אריה ביטוח בע"מ

המבקשים: א. יורן, עו"ד וד. ברוכשטיין, עו"ד מפרקים של שחל השקעות בע"מ (בפירוק) שכתובתם להמצאת מסמכי בי־דין היא אצל ברוכשטיין, וינר ושות', עורכי־דין מרחוב נחלת בנימין 75, תל־אביב.

נמסרת בזה הודעה, כי ביום 14 ליולי 1986 הוגשה בקשה לבית המשפט המחוזי בתל־אביב—יפו לפרק את החברה הנזכרת לעיל וכי בקשת פירוק זו תישמע בפני בית המשפט היושב בדין ביום 30.10.86.

כל נושה או משתתף של החברה האמורה הרוצה לתמוך במתן צו בענין הבקשה או להתנגד לכך, רשאי להופיע בשעת הבירור, אם בעצמו או באמצעות עורך הדין שלו. העתק כן הבקשה יינתן לכל נושה או משתתף של החברה שידרוש זאת מן החתום כסה תמורת התשלום הקבוע בעדו.

א. יורן, עו"ד — ד. ברוכשטיין, עו"ד
מפרקים של שחל השקעות בע"מ (בפירוק)

הערה: כל הרוצה להופיע בשעת בירור הבקשה האמורה חייב למסור, או לשלוח על ידי הדואר, לחתום לעיל, הודעה על רצונו זה. ההודעה, בציון השם והמען של האיש או החברה ובהתייחכתם או בחתימת ב"כ, צריכה להימסר או להשלח באופן שתגיע לחתומים לעיל לא יאוחר משעה 13.00 של יום 28.10.86.

יד הרב מימון
YAD HARAV MAIMON

הכינוס הארצי הכ"ח לתורה שבעל־פה

מוקדש להלכות התלויות בארץ

ייפתח בעז"ה ביום ראשון, י"ב מנחם־אב (17.8), בשעה 6.30 אחה"צ, בבית מוסד הרב קוק, ירושלים. ישיבת הנעילה ביום שלישי, כ"ב בחודש, בשעה 5 אחה"צ.

מתשובותיו של השר בורג לשאילתות בכנסת

מאת סופרנו בכנסת

בשל קוצר נשאים במליאת ה־כנסת, בשבוע האחרון שלפני ה־פגרה, קופחו מספר נאומים ונו־אמים, ביניהם השר לענייני דתות.

בתשובתו לתביעתו של מרדכי ויר־שובסקי, לצרף נשים למועצות הד־תיות, אמר השר בורג, שבשעתו הציע כי מועצה דתית שתרצה בכך, רש־אית להקים ועדה של נשים שיד־אגו לדברים המיוחדים לנשים מ־נקודת מבט שונות. בהסכמת השר ייכלל הנושא בסדר יומה של ה־מליאה.

נישואים פרטיים — עבירה

לחה"כ מנחם פרוש, שהעלה את סקסי "הנישואין" ששולמית אלוני עורכת לזוגות בקיבוצים, אמר השר ד"ר יוסף בורג, כי עריכת טקס "ני־שואין" פרטי, אם ע"י עו"ד או ח"כ או אפילו ע"י רב שלא הוסמך לכך — מהווה עבירה. לפי סעיף 198 ל־חוק העונשין. העובדה שהפרקליטות לא הורתה להעמיד לדין עו"ד ואח־רים, שערכו "נישואין" פרטיים, עו־דדה גם חידים להפר חוק. התופעה מערערת שלטון החוק במדינה. המער־דות אורחים לעבור על חוק שאינו מוצא חן בעיניהם. אם אין אלה "ני־שואין", הרי אם האשה נישאת אחרי כן ילדיהם ממזרים. בכאן שבני אלו־ני מרבה ממזרים בישראל. בעריכת "נישואין" כאלה יש משום חוסר אח־ריות לאומית וחוסר אחריות אנו־שית, מטעים אנשים ב"נישואין" בהר־ייפים והמאהלים את אלה שיולדו להם. גם נושא זה נכלל בסדר יומה של המליאה, בהסכמתו של השר.

בית העלמין בהר הזיתים

חה"כ יעקב יוסף, תיאר בקצרות את מצב בית העלמין הצתיק שעל הר הזיתים.

השר לענייני דתות, ד"ר יוסף בורג, השיב:

בשטח בית העלמין, המשתרע על אלפי דונאמים, מצוי שומר רכוב על סוס. בכל המקומות יש גדר. דרוש תקציב נוסף לשמירה מליאה. משרד הדתות משקיע מירב המאמצים ל־שמירה על המקום, שברובו מגודר. מסטלים בניקוי השטח מעשבי ה־פרא. גניבות או שבירת מצבות, עצ־יין הוא למשטרה.

החקלאים הקטינו צריכת המים ב־19 אחוז

"התנהגות החקלאים, צרכני "מקורות", בהחדשים אפריל—יו־לי ראויה לכל שבח. הם הסכי־מים בעל ומעבר לנדרש מהם ו־צריכת המים שלהם ירדה ב־19 אחוזים. "הייתי מעניק להם את פרס ישראל" — אמר מנכ"ל "מקורות" יחזקאל זכאי, בישי־בת מועצת המנהלים של החברה.

לעומת זאת, צריכת המים של צ־רכנים פרטיים, שאינם מקבלים מים מ"מקורות", — ירדה רק ב־5.5 א־חוזים, אמר זכאי. בשיקלול ארצי ירדה צריכת המים של צרכני "מ־קורות" מכל המיגזרים, ב־16 אחו־זים.

המהנדס הראשי של "מקורות", שמואל קנטור, אמר בישיבה כי הר־חל בחקר קרקעית הכינרת והמכת־שים המצויים בה, במטרה לעמוד על טיב המים שם. "בגלל ירידת גובה הכינרת לרמה נמוכה ללא־תקדים. אנו עלולים להגיע לשכבות מים שאין לנו מספיק ידיע עליהן", אמר קנטור. עוד אמר, כי קיימת ס־כנה שהמי־טבריה ישארו ללא מי שתיה ו"מקורות" תיאלץ, אולי, ל־ספק להם מים מקידוח שלה המצוי בקירבת מקום.

חפץ חשוד בשוק באר־שבע נתגלה כארגז פסולת

יום השוק המואן בבאר־שבע הופסק אתמול למשך כשעה, עם גילוי חפץ חשוד ליד תחנת ה־אוטובוסים. חבלן משטרה הוזעק למקום והגיע עם הרובוט לפינוי פצצות ועד מהרה גילה שמדובר בארגז פסולת בלבד.

עד אז פונו אלפי הקונים מה־מקום ותנועת האוטובוסים הוסטה מתחנתה הקבוע.

סמוך לשעה 10.00 הודיע תושב העיר לנקודת המשטרה העירונית ב־שוק באר שבע על הימצאות ארגז חשוד ליד שורת תחנות האוטובו־סים במקום. שוטרים הוזעקו למקום ופינו את מאות המוכרים לאוטו־בוסים מן התחנות, מאות קונים הורחקו אף הם מאיזור הדוכנים הקרוב לתחנות.

יום חמישי בשבוע הוא יום שוק בבאר שבע והוא מתקיים בקירבת מקום השוק הבדואי השבועי, המו־שך אליו אלפי קונים, מטיילים ו־תיירים.

במשך קרוב לשעה הושבתה תנו־עת הקונים בשוק עד אשר סיים חבלן המשטרה לבדוק את הארגז החשוד. עשרות שוטרים סגרו את האיזור והרובוט לסילוק פצצות הו־צב בקירבת מקום, למקרה שיהיה צורך לפוצץ את החפץ החשוד. רק בסיום בדיקת חבלן המשטרה, ש־הגלתה כי המדובר בארגז פסולת בלבד, הותר המשך המסחר באי־זור.

פקחי העירייה הודיעו לרוכלים, כי אדם שיוציא ארגז אל מחוץ ל־דוכן או לחנות, ייענש בתשלום קנס מידי, בשל פגיעה בחיי ה־מסחר "ויצירת מיסוך לבאי ה־שוק.

סיכסוך עבודה בתעשיות אביזרי תעופה

הסתדרות עובדי המתכת, החש־מל והאלקטרוניקה ומועצת פועלי גדרה הכריזו סיכסוך עבודה בחב־רת "תעשיות אביזרי תעופה" שבה מועסקים 350 עובדים.

מזכיר הסתדרות עובדי המתכת יצחק גלעדי, אמר אתמול כי ההנ־הלה ממשיכה להחתים עובדים על חוזים אישיים בניגוד להסכם שבו התחייבה לא לעשות כן.

לדברי גלעדי מנסה ההנהלה בשי־טתיות למנוע את התארגנות העוב־דים ולהצר את צעדי האיגוד ה־מקצועי והפועלים.

גלעדי הדגיש כי אירגונו ימשיך ואף יגביר את המאבק נגד שיטת החוזים והעסקת קבלנים המנצלים עובדים.

התרבו גניבות בקר וכבשים

בשבוע האחרון גדל מספר ה־גניבות של בקר וכבשים באיזור הגליל. כתב עתיים מכבר כי ב־לילה שבין יום ד' ליום ה' נג־נבו מקיבוץ יפעור 5 עגלים.

מדי שנה מתרבה גניבת הבקר ד־הצאן בתקופת האווחות החגיגיות הנעריכות במיגזר הערבי לרגל תג הקורבן. כל הנסיונות של אנשי ה־משטרה להביא להיסול הנגע לא הוכ־תרו עד כה בהצלחה.

לא אחת נתפסים הגנבים, אך מר־ביתם מצליחים בדרך כלל להמלט מידי החוק.

פינה חמה ללב"י

הקרן לטען בטחון ישראל

השבוע

* התרומה הגבוהה:
מעזבונה של המנוחה חיה בלוך ז"ל 6,000 ש"ח

* התרומה המרגשת:
דיירי בית האבות "משען" — גבעתיים במבצע התרומה למען קרן לבי 2077 ש"ח

* התרומה הצעירה:
אלמוג סיבור בן החודש באמצעות ידידו חיים בוסורו. 5 ש"ח

היום יותר מתמיד לב"י תן לבך ללב"י

קרן לב"י, רח' ד' (אדריא) 17, הקריה, תל־אביב 64734

הועדה המקומית לתכנון ולבניה
נ ה ר י ה

הודעה עפ"י סעיף 149 (2) (1)
לחוק התכנון והבניה תשכ"ה

ניתנת בזה הודעה בהתאם לסעיף 149 (2), (1), לחוק התכנון והבניה הנ"ל, כי הוגשה בקשה לועדה המקומית לתכנון ולבניה נהריה למתן הקלה ב־קוי בנין. דהיינו הקמה קומה? דו־משפחתי בקו בנין הצפוני של 4.5 מ' במקום 5.0 המותרים. על החלקה 109 בגוש 18167 רח' צורדוד נהריה.

את התכנית אפשר לראות במשרדי הועדה המקומית בעיריית נהריה, לכל מי שיש התנגדות יוכל להגישה תוך 15 יום מיום פרסום הודעה זו.

ת. לבב
יו"ר הועדה (סגנ..)
המקומית לתכנון ולבניה
נ ה ר י ה

בתנועה

במועדון רמת אביב, ברודצקי 33 שעור בתלמוד מסכת חולין מפי הרב מ. אהרהי בשבת בבקר.

במועדון קרית ש"ם בליל שבת ב־8 שעור בדף היומי — הרב י. שולמן. בבוקר ב־11 שעור בפרשת השבוע — מר י. פישמן וב־12 שעור במסכת מגילה ע"י הרב סגל ושעור בדף יומי ע"י הרב י. שילמן. אחה"צ ב־4 מכ־בת אונג שבת על פרשת השבוע ירצה י. שולמן.

בביהכנ"ס עולי אפגניסטן בכפר שלם א' שעור תורה — ההי מאיר רבי.

בביהכנ"ס שבת אחים רמת ישראל ב־4.30 שעור בהלכה — הרב מ. מזרחי.

מועדון רמת ישראל, דם המכ־בים 19 שעור בפרשת השבוע ב־2.30 ושעור בגמרא ב־3.30 ע"י מר אהרנברג.

בביהכנ"ס בר אילן בשבת ב־10 שעור במסכת רבה ביצה — הרב אפרים לנדוי.

בביהכנ"ס הפוהמי: בהמשך שנ־קי שעור במדרש רבא אחרי קבלת שבת ושעור בבמ"א מסכת פסחים לפני מנחה ע"י הרב ברדלי בהרב.

בביהכנ"ס שער שמים רחוב ה־כעפילים ב־1.30 שעור בפרשת ה־שבוע ע"י הרב מלאכי.

בביהכנ"ס ראשון לציון מגדל עוז לבנה ב־2 שעור באורה חיים ע"י הרב י. מלאכי.

בביהכנ"ס קהל חסידים, רח' רוקח 20 בשעת קודשא רבה ירצה ב־פרשת השבוע זמרי"א דיקמא להרב ש. זלמן הוכמן.

במועדון המשך שנקין שמון ה־פוהמי"ן מנין צעירים בבקר — 10.30 שעור במסכת בבא בתרא מפי מרדכי טרופר.

בביהכנ"ס הפועל המזרחי אבן־גבירול 195 בבקר ב־10.30 שעור במסכת בבא בתרא ע"י יוסף סילס ושעור במשנה ע"י יוסף סילס ב־4.00.

בביהכנ"ס המרכזי שדי מבאפס 22 ת"א לאחר קבלת שבת משנה יומית ע"י ר' פנחס שיינמן. ב־8 בבוקר מסכת סכוות ע"י פ. שינמן. ב־8.45 בבוקר ספר החנוך ע"י בראון, ב־9.30 מדרש רבה — י. מ. בראון, ב־4 אחה"צ מסכת מגילה ע"י ר' פנחס שיינמן. דף יומי — ר' מ. י. בראון, אור חיים ודברי אגדה — ר' י. ענבי, וסעודה שלי־שית משנה יומית ע"י ר' פנחס שיינמן.

בביהכנ"ס עבודת ישראל רח' שרת 45 בליל שבת אחרי התפילה שעור במסכת סנהדרין ע"י הרב אברהם ליגר.

בהדר יוסף בביהכנ"ס הרמבים, רח' קהלת ורשה בשלוש סעודות מפי השבת — יהודה הולה.

בביהכנ"ס שבבית ישעיהו אחרי התפילה בבוקר מסכת שבת ע"י יוסף וואלין, בשעה 3 מדרש — י. ביטל בשלוש סעודות בפרשת השבוע ע"י י. ביטל.

עונג שבת "אהל שם" בשעה 7 אחה"צ עיונים בפרשת השבוע מפי הרב ש. זלמן הוכמן ושירה בציבור וחזנות מפי החזן משה ציטרין.

לחופשה במלון אשכולות מי־סיבנו (25—31.8.86) בשאריו ספר חדרים, להתקשר לטלפון 204175־6.

"אמונה" — סניף ה"א

ההי פרשה השבוע.

הוגים לפרשת השבוע יתקיימו במנין הנוער הדתי קרית שלום, המרצה: הרבנית כגל: בדרך ה־נצחון בבית הכנסת בשעה 11.15 לפנה"צ ע"י הרבנית גולדשמיט; ובבצרון ב־8 בערב ע"י הרבנית גולדשמיט.

תל אביב

בבית הכנסת הגדול

השבת, בבית הכנסת הגדול ב־ת"א, אלנבי 110, יעברו לפני ה־תיבה החזן מניו־יורק איתן יהגרמן. "פני קבלת השבת, העשור ב־מב"ם מפי נשיא בית הכנסת מר אברהם הצרוני בהלכות יסודי התורה ב. א—ב בנושא "ההתבוננות בפלאי הבריאה". מנחה 6.45, שחרית 8.00.

קונצרט הזנות בסו־כאב בבית הכנסת המרכזי ביד אליהו ביום ג' אור לט"ו באב יתקיים בבית הכנסת המרכזי ביד אליהו בת"א (מרגלית פינת וגיורד), קונ־צרט חזנות הגיגי בכיסמה: "לא היו ימים טובים בישראל כט"ו באב...". ישתתפו החזנים (לפי סדר א"ב): חיים אדלר, משולם ברמץ, שמואל־ברוך סאובה ויוחאי מרקו־ביץ מניו־יורק. חזנים אורחים: מ. ברשתר וא. פורי. מלווה באורגן חשמל — נועם ורגון.

ההללה בשעה 8.45 בערב. ה־תכנית תוקלט לשידור ב"קול־ישראל". הכניסה חפשית.

חיפה

בבית הכנסת לנוער בביה"ס "יבנה—בנה־ישראל" חיפה

התפילות בליל שבת לפי זמני 8.15 לפני התפילה ב־7.30 שעור הדלקת נרות ובשבת בבקר ב־של ע"י הרב ישעיהו נגר, רבו של בית הכנסת. לפני הקריאה לימוד משניות לזכרם של תלמידי ביה"ס שנפלו במערכות ישראל.

בית הכנסת הפועל המזרחי (רח' החלוץ 59)

בשבת בשעה 7.00 בבוקר יתקיימו 2 שיעורים בתנ"ך ובגמרא מפי החבר מנחם המר, ובשעה 10.30 שעור בחוג רמב"ם בפי החבר יוסף קרייצר.

שניים נאשמים בהחזקת סם

אשמה של החזקת 143 סוליות חשיש הועלתה בבית המשפט המ־חוזי בחיפה בכתב אישום שהו־גש נגד שני תושבי תל־אביב, משה (בן חיים) קדוש, בן 36, ו־אליהו (בן ציון) קרקנפי, בן 32.

בכתב האישום טוענת עו"ד אמי־רה זינגר, סגן בכיר בפרקליטות מחוז חיפה, כי בסוף חודש יולי ה־שנה, בשעת ערב, נתפסו השניים ב־כוך לגבעת אולגה במכונית פג'ו ש־הובילה 143 סוליות חשיש במשקל כולל של כ־29 ק"ג. התביעה מייחסת סכון שלא לצריכה עצמית.

השופט חיים פיזם, ביזוה להאר־דיון מכבה בבקשת התביעה להאריך את מעצרם עד תום ההליכים המש־לנאשמים אשמה של אהזקת סם ב־ריך את מעצרם בשבוע ימים, עד תום ההליכים המשפטיים.

זוהתה האשה שנהרגה מפגיעת רכבת

תל אביב (עתי"ם). האשה שנה־רגה ביום ראשון אחר הצהריים כ־פגיעת רכבת בצומת גלילות זוהתה כרגינה זונבלד בת 81, שבעדדה מבית אבות בהרצליה.

חוק התכנון והבניה תשכ"ה 1965

מרחב תכנון מקומי, ירושלים

הודעה בדבר אישור שינוי תכנית מיתאר מקומית

נמסרת בזה הודעה, בהתאם לסעיף 117 לחוק התכנון והבניה התשכ"ה 1965 כי הועדה המחוזית לתכנון ובניה מחוז ירושלים, החליטה ב־אישור שר הפנים לאשר שינוי תכ־נית מיתאר מקומיות אלה: "תכנית מיתאר מס' 2229 ב', מבילא דרכים ובניות, שינוי מס' 1/84 לתכנית מס' 2229 א', שינוי מס' 1/84 לתכ־נית מס' 2229".

ואלה השטחים הכלולים בשינוי התכנית: ירושלים, שכונת ממילא, גוש 30033 חלקות: 8—4, 21—10, 39—30, 44, 109, 110, 126—122, 176—160, 197, 200, 201, 202, 278, 3־5, 345, 360, 363—366, 368, 369, 410, 412, 423, 424, 431, 436, 444, 456, 462, חלקי חלקות: 2, 3, 49, 120, 121, 155, 158, 177, 178, 203, 322, 323, 400, 411, 414, 415, 4..., 435, 442, 443, 450, 451, 454, ..., 458, 468, 469, 470. גוש 30034 חלקות: 32—1, 37, 38, 39, 50, 85—82, 95, חלקי חל־קות: 33, 34, 40, 48, 90, 91. גוש 30031 חלקי חלקות: 113, 122, 124, 116, 93, 9, 10, 12, ר' הלקות בלתי מסודרות בגוש 30032.

עיקרי הוראות שינוי התכנית:

א. לאפשר ביצוע בשלבים של תכניות מס' 2229 ומס' 2229 א' כמפורט להלן:

1. פינוי השטח ממבנים ומת־קנים זמניים, פיתוחו וגינונו.
2. מתן פתרון לבעיות התנועה והחניה בעשה התכנית, לרבות ה־כניסה לעיר העתיקה.
3. הסדרת חניה זמנית וחניון ד' גני לאוטובוסים בתחום אזור ה־כנרים ואזור כלנואות ובגורים ע־על פי תכנית מס' 2229.
4. הסדרת חניה בניצב לאורך רחוב הפסק במכונית ההגדאי ה־רחוב המאושרים שצל פי תכנית 2229 א'.

ב. התוויית דרך שירות זמנית ל־רח' ממילא, בתחום השטח המיועד להבינן תת קרקעי בשטח הפתוח ה־ציבורי שעל פי תכנית מס' 2229א.

ג. התוויית דרך שירות לרכב מו־טורי לעיר העתיקה, כהשלמה לדרך השירות המאושרת בתחום הגן ה־לאומי.

ד. סילוק חניון האוטובוסים הד־נכי שבחזית בנין סאבוס וסילוק כבבני השירית של חניון זה.

ה. פיתוח וגינון של השטחים ה־פתוחים הציבוריים, לרבות השטח שיועד לחניון תת קרקעי בחזית ש־ער יפו.

ו. איתור תחנת איסוביסים זמנית בתחום המילה שלאורך התוכה ב־רחוב 3 מ' ואורך 40 מ'.

הודעה על הפקדת השינוי האמור פורסמה בילקוט הפרסומים מס' 3133 מיום 7.12.84 עמוד 701 השינוי האמור, בצורה שאושרה ה־צדה המחוזית ביחד עם התשריט המצורף אליו נמצא במשרדי הועדה המחוזית האמורה וכן במשרדי ה־ועדה המקומית לתכנון ולבניה ירו־שלים וכל המעוניין רשאי לעיין בו ללא תשלום בימים ובשעות שהמשר־דים האמורים פתוחים לקהל, במח־לקת מהנדס העיר רח' הלל 23, ירושלים.

25.7.86

ד. לוי
יו"ר הועדה המחוזית לתכנון ולבניה — ירושלים

משרד המשפטים

הכנס הבין־לאומי הרביעי למשפט העברי

(בשיתוף המכון לחקר המשפט העברי,
האוניברסיטה העברית בירושלים)

הכנס יתקיים בתאריכים י"ג־ט"ו באב תשמ"ו (18—21.8.86),
בקיבוץ רמת רחל שליד ירושלים, בהשתתפות מרצים מן
הארץ ומחו"ל.

ישיבת הערב

יום ב', י"ג אב (18 באוגוסט), בשעה 20.00 (פתוח לקהל).

ישיבת הפתיחה

ברכות:

מר אברהם שריר, שר המשפטים
פרופ' מרדכי ראבילו — ראש המכון לחקר המשפט העברי, האוניברסיטה העברית

פרופ' נחום רקובר — המשנה ליועץ המשפטי לממשלה
פרופ' שמואל שילה — המקלטה למשפטים, האוניברסיטה העברית

הרצאה:
פרופ' ברנרד ג'קסון, אנגליה, נשיא האגודה הבין־לאומית למשפט העברי

הנושא: למהותו של המשפט העברי
יום ג', י"ד אב (19 באוגוסט), בשעה 18.00 (במשכן הנשיא — לנרשמים בלבד)

ישיבה מוקדשת לתרומתו של הרב הראשי י"א הרצוג ז"ל למשפט העברי, בהשתתפות הרב ש"י כהן, ד"ר זרח ורהפטיג, פרופ' דב פרימר.
יום ד', ט"ו אב (20 באוגוסט), בשעה 20.00 (פתוח לקהל)

ס מ פ ו ז י ו ן

שילוב המשפט העברי במשפט מדינת ישראל

בהשתתפות:

השופטים מ' אלון, ה' כהן, מ. לנדוי, ב"צ שרשבסקי
יושב ראש: מר יוסף הריש — היועץ המשפטי לממשלה
בין הנושאים האחרים שיידונו בכנס: מטרה הענישה; פרוס שבו של חשיד; פילגשות; בשפט ורפואה; גייר; ריבית; צדק וכמשפט בבקרא; בשפט ובהיסה.
פרטים נוספים: דייר חנילה ביירבהם 712791־02, א' ביריד המשפטים 270266־02.
הרשמה: ביום ב' י"ג אב (18 באוגוסט), ברמת רחל, בשעה 16.00—18.00.

ס מ י נ ר י ו ן

דיני עונשין במשפט העברי

הסמינריון יתקיים בתאריכים י"ט ה־כ"ג־כ"ה באב תשמ"ו (28—30.8.86), במלון לרוב ירושלים.
פרטים והרשמה: במשרד המשפטים 270266־02

שערי חליפין במט"ח

בנק המזרחי המאוחד

שערי קניה ומכירה של בנקנוטים והעברות במטבע־חוץ ליום 13.8.86, עד למחרת בשעה 12.30 לעסקות ברולרים עד לסך 1,000 דולר וביתר המטבעות עד שווי 500 דולר, יהיו כמפורט להלן:

ינוסף לשערים דלהלן יש לגבות עמלה בשיעור של 0.75%

המדינה	המטבע	יחד'	שער קניה (שקים והעברות)	שער מכירה (שקים והעברות)	שער קניה (בנקנוטים)	שער מכירה (בנקנוטים)
ארה"ב	דולר	1	1.4772	1.4957	1.45	1.52
בריטניה	לישט	1	2.1965	2.2241	2.15	2.26
גרמניה	מרק	1	0.7146	0.7236	0.70	0.74
צרפת	פרנק	1	0.2196	0.2224	0.20	0.23
הולנד	גולדן	1	0.6342	0.6422	0.62	0.65
שוייץ	פרנק	1	0.8864	0.8975	0.87	0.91
שוודיה	כתר	1	0.2121	0.2156	*0.20	*0.22
נורווגיה	כתר	1	0.2002	0.2028	*0.19	*0.21
דנמרק	כתר	1	0.1908	0.1932	0.18	0.20
פינלנד	מרק	1	0.2978	0.3016	0.28	0.31
קנדה	דולר	1	1.0646	1.0780	1.03	1.10
אוסטרליה	דולר	1	0.9092	0.9206	0.86	0.94
דרא"פ	רנד	1	0.5687	0.5758	0.55	0.59
אוסטריה	שילינג	10	1.0166	1.0294	0.99	1.05
איטליה	לירה	1000	1.0402	1.0533	**0.97	**1.07
יפן	ין	100	0.9604	0.9725	0.94	0.99

* רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 100 כתר.
** רק לגבי בנקנוטים בערכים של עד 10,000 לירטות
לגבי בנקנוטים בערכים גבוהים יותר יש לקבל את השער מהאגף לעסקות חוץ.

נוגן דוד

טלפון חירום 101: ירושלים, בית־שמש, תל־אביב, חיפה, נהריה, עכו, חדרה, הרצליה, כפר־סבא, נתניה, קרית־שמונה, צפת, ראשון לציון, באר־שבע, אופקים, דימונה, ערד, אילת.

ירושלים — טל. 523133, בית שמש — 811288, תל־אביב — 460111, רמת־גן, גבעתיים, בני ברק — 781111, פתח־תקוה — 9231112, קרית־אונו — 344442, חולון — 803133/4, בת־ים — 585555/6, חיפה — 512233/4, נהריה — 923333, עכו — 979333, קריית־טבעון — 912333, קריית־ביאליק — 931401, חדרה — 721817, הרצליה — 063־22333, כפר־סבא — 541333, טבריה — 33222, קריית־שמונה — 067־90111, בית־שאן — 067־44334, עפולה — 065־93333/4, חצור הגלילית — 065־8722, קצרין — 067־36333, נצרת עלית — 067־61333, מגדל־העמק — 065־73333, רחובות — 065־4006, אשדוד — 054־451333, אשקלון — 055־51332/3, לוד — 051־23323, רמלה — 054־229133, קריית־גת — 054־221022, קריית־מלאכי — 051־881333, ראשון־לציון — 055־8233, שדרות — 942333, באר־שבע — 051־97074, אופקים — 057־78333, נתיבות — 923022, דימונה — 941033, ערד — 59333, ירוחם — 957222, מצפה־רמון — 80133, אילת — 88333, צפת — 059־72333, 067־30333.

בתי מרקחת

ירושלים: קופ"ח של ההסתדרות — מרפאת רוממה, רח' המ"ג 28, טל. 523191.

תל־אביב: זיוה — אצ"ל 52, סכ־התקוה, טל. 578403, שדה ב — האוגר 3, תכנית ל', טל. 428510.

פתח־תקוה: קופ"ה הכללית — חיים עוזר, טל. 905271.

חולון: ד"ר חנ"י — סוקולוב 70, טל. 842433; עין יהב — עין יהב 4 טל. 884854.

בני־ברק, רמת־גן: רש"י — רש"י 13, טל. 7510971.

נתניה: הנשיא — שד' ויצמן 36 טל. 23639.

חיפה: הנשיא — שד' הנשיא 33, טל. 333312.

ש ב ת

ירושלים: הר הזיתים — הר הזיתים, 287480.

תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28, טל. 283731; ארלוזורוב — ארלוזורוב 76, טל. 230746.

פתח־תקוה: קופ"ה הכללית — חיים עוזר, טל. 905271.

חולון: המרכז — ככר ויצמן, טל. 845236.

בני־ברק, רמת־גן: אשחא — ז'בוטינסקי 41 ר"ג, טל. 7511874.

נתניה: המגן — שד' ויצמן 13, טל. 22985.

חיפה: מזור — הבנאים 97, טל. 524113.

מוצאי שבת

ירושלים: קופת של ההסתדרות מרפאת רוממה — רח' המ"ג 28, טל. 523191.

תל־אביב: בריאות — המלך ג'ורג' 28 טל. 283731; ארלוזורוב — ארלוזורוב 76, טל. 230746.

בתי חולים

יום שישי

ירושלים: ביקור חולים (יל־דים), שערי צדק (פנימית), הדסה עין כרם (נשים, כירורגיה, אורתו־פדית, עיניים, א.א.ג.).

תל־אביב: רופא (ילדים) איכילוב (פנימית, כירורגית).

נתניה: לניאדו.

ש ב ת

ירושלים: שערי צדק (ילדים), הדסה הר הצופים (פנימית), ביקור חולים (נשים), הדסה עין כרם (כי־רורגית, אורתופדית, עיניים, א.א.ג.)

רדיו

קול המוזיקה

06.02 "צלילי בוקר"; 07.07 "בוקר טוב"; 07.30 "שחרית מוסיקלית"; 09.30 "קונצרט בוקר"; 11.57 "מגישים שיר"; 12.00 חדשות; 12.05 "בהמיצה אמנים"; 13.00 "מוסיקה קלסית קלה"; 14.00 "צוציני או קדוש"; 15.00 "באולמי הקונצרטים שלנו"; 17.00 "דור ההבר"; 18.00 "לבקשתכם".

מוצאי שבת

20.30 שידורים לעולים; 22.05 "מלים שמנסות לגעת"; 23.05 "ני־גונים".

רשת א'

06.00 שידורים לעולים; 07.30 "פעמי המזרח"; 09.30 "מפגש"; 11.05 רגע של עברית; 11.10 "שי־רים עבריים"; 11.30 "השכלה חדשה לכל"; 12.05 "התאר עיניננו"; 13.00 אנגלית; 13.30 צרפתית; 14.06 "לבת ולבן הכל המתענין"; 15.00 "קבלת שבת"; 16.05 "עם אנשים"; 17.00 אנגלית; 17.05 צרפתית; 17.10 "שיר ליל שבת"; 18.06 "מוסף ב־ריו לספרות".

רשת ב'

06.12 התעמלות בוקר; 06.22 "ל־חקלאי"; 06.30 סקירת "מאורי המע־רכת של עתוני הבוקר"; 06.53 "אור ירוק"; 06.57 רגע של עברית; 07.00 "הבוקר הזה"; 08.05 "הצל הבנד־ל'ס"; 09.05 "כל צבעי הרשת"; 13.00 "בהצי היום"; 14.06 "תן ח־יוך"; 15.05 הודעה על זמני כניסת השבת; 15.06 "עד כאן"; 17.05 "מ־אחורי הבוחרות"; 18.06 "בגוף רא־שון".

מוצאי שבת

21.05 יומן השבוע; 22.05 פרקי הים בתנ"ך; 22.10 "מלווה מלכה"; 23.05 "ציונות 86"; 00.10 "לילה טוב".

גלי צה"ל

05.45 פרקי אבות; 05.55 באופן מיוחד; 06.00 אות פתיחת השידו־רים; 06.05 צלילי בוקר; 06.30 "פיקחים עיר"; 07.07 תוספת בוקר; 08.05 בוקר טוב ישראל; 09.05 בי־לוי נציים; 11.05 קולה של אמא; 12.05 "סנדלים"; 14.05 עוד לא ש־בת; 15.05 "הדרך"; 16.05 "שיר ב־שקט בשקט"; 17.05 רבעים דוקו־מנטריים; 18.05 שירים עבריים.

מוצאי שבת

21.05 "מסורת מסורתי"; 22.05 "קול הג'אז ההוי"; 00.05 ציפורי לילה; 02.00 כבר ידיעות; 02.05 לא רוצים לישון; 05.00 מבזק ידיעות; 05.05 צלילי בוקר.

טלוויזיה

טלוויזיה לימודית

09.00 "עד כאן"; 09.00 שעת כרי־שור; 09.10 מאי טאי; 09.35 דון קי־שוט איש לאמאנשה; 10.00 מחל־קי העיהונים פרק 2; 10.30 רכי־בה אחת אחרונה; 13.30 "עד כאן"; 13.35 במקצב אפ־קבי; 14.30 ה־כדורגלנים הצעירים; 14.55 מוסיקה בכל הזמנים; 16.00 מוסף לשבת.

טלוויזיה כללית

מוצאי שבת

20.30 "בכל מקום"; 21.00 מבט לחדשות; 21.30 "הדרן לתל אביב"; 23.30 "שדים"; 24.15 פסוקו של יום והדשות.

לוח הצופה

● ליקב ראשל"צ דרושים עובדים שומרי שבת בעלי כושר טכני ל־עבודה קבועה. לפנות מיום א' טל' 942021־03 עדיפות לתושבי ראשל"צ והסביבה.

● דירה 28/170 נאה מעונית בהתישבות, ת.ד. 36387 תל־אביב.

המו"ל: הצופה בע"מ. העורך: משה אישון, מערכת ומנהלה: תל־אביב, רח' המסגר 66, טל' 336056, ת"ד 2045, חשבון פנס הדואר 441144 * סניף ירושלים: רח' בריוחוזה 3, ת"ד 1148, טל' 234910—02 * בערב טלפון: 639524—02 * סניף חיפה: רח' ארלוזורוב 1, טל' 665628—04 * דפוס העשור בע"מ תל־אביב.

אין המערכת אחראית לתוכן המודעות והפרסומים

הצופה
עיתון יומי
HATZOFE
DAILY

„אם לא יינקטו צעדים לניצול מקורות נוספים של מים לחקלאות – נצטרך לשכוח מחקלאות בנגב"

הודיע השר נחמקין בסיור בבאר־טוביה ✡ לדבריו, נבלם תהליך עקירת הפרדסים ✡

הצמצום באספקת המים בשיעור של כ־200 מיליון קוב בשנה, שעליו הוחלט במשרד החקלאות בראשית השנה, יימשך גם בשנה הבאה, וככל הנראה גם בשנים שלאחר מכן. זאת מסר שר החקלאות אריה נחמקין, בשיחה עם כתבים במהלך סיור שערך אתמול באיזור באר טוביה.

השר הוסיף, כי בתחום צריכת המים במדינה אנו עומדים בפני מהפך, ועד שנת 2000 תהיה חלוקת השימוש במים שונה לגמרי משהיא היום. במשק העכשווי צורכת החקלאות כ־1.2 מיליארד קוב מים לשנה והמשק העירוני כ־400 מיליון קוב. אולם אנו הולכים לקראת מצב שהמשק העירוני יזדקק לכמיליארד קוב לשנה, כך שלחקלאות יוותרו רק כ־600 עד 700 מיליון קוב לשנה. לפיכך, אם לא ינקטו מיד צעדים לניצול מקורות נוספים של מים לחקלאות, ובעיקר מיחזור מי ביוב — נצטרך לשכוח מחקלאות באיזור הנגב ובאיזורים צחיחים אחרים.

באותה שיחה מסר שר החקלאות, שהגורם העיקרי למשבר בחקלאות נובע ממצב האינפלציה שהיה במשק ובשינויים המוניטריים שהיו אפשרו. כל קיבוץ או מושב או אגודה שיתופית שפעלו בהון עצמי — מצבם טוב. רק אלה שנזקקו לשירותי הבנקים ולאשראי נקלעו למשברים.

אשר לאגודות ולארגוני הקניות אמר מר נחמקין, שהבעייה העיקרית לסיבוכים היא ניהול כושל. הכוונה היתה טובה באופן כללי לחקלאות בישראל ומשקים שבסיסם איתן נהנו ממצב זה.

השר הוסיף, שלפי מיטב ידיעתו נעצר תהליך עקירת פרדסים, התחדשו נטיעות של פרדסים ואף אין להשיב שחיל לקראת העונה החדשה.

מר נחמקין דחה את ההאשמות שהבטחותיו והבטחות ראש הממשלה לא קויימו. לדבריו, כולן נמצאות בשלבי ביצוע והכספים הדרושים לכך הורמו, להוציא סכום של 25 מיליון דולר שהובטחו למשק המשבי כמענק והאוצר מתנגד לשחרר את הכספים.

מר נחמקין סרב להתייחס לנושא החלפת עובדים בכירים במשרדו ומינויים חדשים.

תעשיות לייזר תגייס בארה"ב 25 מיליון $

חברת תעשיות לייזר משלימת בימים אלה את ההכנות להנפקה הראשונה של אג"ח ל־20 שנה, במסגרת מהנפקות החברה לגיוס כ־25 מיליון דולר. במהלך ההנפקה נהנה מחזיק האג"ח מתשלום ריבית של כ־7 וחצי אחוז לשנה ותמורה לו האופציה להמיר את האג"ח במניות הרגילות של החברה במחיר שיהיה גבוה בכ־25 אחוז מעל מחיר המניה ביום ההנפקה.

החברה הגישה כבר את תשקיף ההנפקה לאישור הרשות לניירות ערך של ארה"ב.

כחתם הבלעדי של ההנפקה משמש חברת דרקסל בורנהם למברט איינק. מניו יורק, שהיתה גם החתם בהנפקה הקודמת המוצלחת של החברה בספטמבר 1985.

נתוני הרבעון הראשון לשנת 1986 מראים המשך מגמת הגידול במכירות וברווחיות, כמו"כ פרסמה חברת תעשיות לייזר את התוצאות הסופיות לרבעון הראשון של שנת הכספים 1986.

המכירות נטו גדלו והגיעו לכ־7.2 מיליון דולר, בהשוואה לכ־6 מיליון דולר בתקופה המקבילה אשתקד. ההכנסה נטו גדלה ל־934,000 דולר בהשוואה ל־661,000 דולר בשנה שעברה.

הרווח למניה ברבעון הראשון של שנת 1986, הגיע ל־21 סנט למניה, מבוסס על 4,440,687 מניות, לעומת 19 סנט למניה, על 3,428,000 מניות ברבעון הראשון של שנת 1985.

חברת תעשיות לייזר בע"מ ידועה בין המובילות בתכנון, פיתוח וייצור ובשיווק מערכות לייזר לניתוחים ולצרכים רפואיים אחרים. הנמכרות בעולם תחת השם המסחרי „שרפלן".

באחרונה, זכו שני מוצרים חדשים של החברה לאישור רשויות הבריאות בארה"ב לצורך שיווקם בארה"ב.

נהג „דן" הותקף ע"י נוסע שדרש לרדת במקום אסור

נהג אוטובוס „דן", יוסף אל־חאל בן 29 מראשון־לציון, הותקף אתמול על ידי נוסע לאחר שסירב להורידו בצומת מרומזר.

המקרה היה בשעות הצהריים, כאשר נהג „דן" נסע בדרך לוד יהג"ע לאחד הצמתים המרומזרים. אחד הנוסעים ניגש אליו וביקש לרדת, אך הנהג סירב. לאחר שהג"ע לתחנת ההורדה ופתח את הדלת ניגש הנוסע והחל להלום בו ולפגוע בו בסכין. הנהג נפגע קל והחשוד נמלט בדלת האחורית. לאחר מכן השליך אבן לכיוון שמשת האוטובוס וניפץ אותה. אף איש מהנוסעים לא נפגע. התוקף נמלט ועד שעת מסירת הידיעה טרם נעצר.

מוחים על קיום חגיגה בשבת בחסות השר קצב

יוצאי איראן מקיימים השבת „הפנינג" המוני בחוף החואי שבכנרת. ה„הפנינג" הוא בחסות שר העבודה והרווחה משה קצב ויו"ר ארגון עולי איראן מאיר אבותי.

ל„הפנינג" יובאו משתתפים באוטובוסים מיוחדים מרחבי הארץ. התכנית כוללת גם שיט בכנרת וריקודים אל תוך הלילה.

רבנים בטבריה ובראשם אנשי ארגון „יד לאחים" הביעו פליאה על קיומו של „הפנינג" ביום השבת, וזאת בחסות שר בישראל. הם פנו בבקשה לשר העבודה משה קצב וביקשו לפעול למניעת חילול שבת המוני. פניה דומה הועברה למנהל מחלקת הגליל והקליטה בסוכנות חיים אהרון.

לאמונה בירושלים

דרושות

- מטפלות מוסמכות
- עוזרות למטפלות
- עובדות טכניות

לפרטים נא לפנות טלפון: 02-630538

מתנגדי החפירות בתל־הרור הפגינו בשטח בט' באב

הפגנה של מתנגדי החפירות הארכיאולוגיות בתל־הרור ביער שרשרת בנגב, התקיימה במהלך יום תשעה באב, אולם החפירות נמשכו גם בשעות ההפגנה ולא נוצר עימות בין הארכיאולוגים ובין המפגינים.

תל־הרור נמצא ביער שרשרת, בין העיירות אופקים ונתיבות. בסוף השבוע שעבר התגלו מעשי חבלה באתר וראש המשלחת פרופ' אליעזר אורן ייחס את המעשים לחוגים חרדים. זאת בשל התערבות ח"כ הרב מנחם פורוש ואנשי „אתרא קדישא", שטענו על הימצאות קברי יהודים במקום.

אתמול סמוך לשעה 8.30 התחילו להגיע חרדים לאזור החפירות הארכיאולוגיות. הם הגיעו ברובם מנתיבות ומהמושב יפית בנגב, השייך לאגודת ישראל. הם פתחו באמירת קינות לתשעה באב. כוח שוטרים הוזעק למקום ובין הבאים היה גם מפקד מרחב הנגב במשטרה, ניצב מישנה חיים בן־ציון.

במשך כל שעות הבוקר המשיכו להגיע מתפללים לאתר ובצהריים קיימו תפילת „קדיש" ו„אל מלא רחמים". התפילה נערכה ליד קבר, שלטענת אנשי „אתרא קדישא" הוא קבר יהודי. המפגינים ניסו לשכנע את פרופ' אורן להפסיק את החפירות, אך הוא סרב ואמר שהנהלת אוניברסיטת בן־גוריון דנה בכך ושום החליטה על המשך החפירות באתר.

סמוך לשעה 13.00 עזבו המפגינים את המקום ללא צורך בהתערבות המשטרה.

תושבי פרדס־חנה יוצאים למאבק נגד מפגעים סביבתיים של מפעל קריסטל

תושבי פרדס־חנה יוצאים למאבק נגד בית־חר „קריסטל־חברי" למשקאות קלים הגורם, למפגעה, לריחות רעים, ורעש ואויר ורעש בלתי נסבל באיזור.

יו"ר מליר"ן (המועצה הציבורית למניעת רעש וזיהום־אויר) עו"ד ידידיה בארי, אליו פנו התושבים לעזרה, דורש את התערבותו המיידית של משרד הבריאות להיסול מפגעים, לאחר שהמועצה המקומית פרדס חנה לא הצליחה לאכוף על המפעל את החוק בענין זה.

בארי אומר כי בית החרושת נמצא בלב אזור מגורים ופועל 24 שעות ביממה, למרות שהמועצה המקומית פרדס חנה אסרה עליו לעבוד בלילות. „אנו נאלצים לסגור את כל החלונות והדלתות בחום הכבד", אומרים התושבים בתלונתם. „בשל הריחות הרעים, הרעש הבלתי פוסק ופליטת העשן המתמדת, שאינם פוסקים גם בשעות מלילה".

עו"ד ידידיה בארי מדגיש בהקשר זה כי החוק עומד לצד התושבים וכי זוהי שערוריה שמפעל הפועל בלב אזור מגורים מרשה לעצמו „לצפצף" על החוק, מבלי שהעומדים בראש המועצה המקומית יגנו על התושבים המתגוררים בתחומה מפני מטרדים חמורים כאלה.

● תושב הכפר שעב נורה ביום ד' בלילה במסעדה „אנדלוד" בתחנת הדלק בכפר כבר. במהלך קטטה שפרצה במסיבה שערכו אוהדי הכדורגל של הכפר שעב.

למשפחת ארליך,

מרכינים ראשנו ביגון קודר, אתכם באבלכם הכבד

על מותו בדמי ימיו של בנכם—חברנו

עו"ד אברהם (אבי) ארליך ז"ל

מראשי הפעילים להנצחת השואה

ומלוחמי השורה הראשונה למניעת הכחשתה

ארגון הפרטיזנים ולוחמי הגיטאות.

ארגון דור ההמשך

למורשת השואה והגבורה

משפחת מחלקת הנוער והחלוץ בארץ ובתפוצות

דואבת על הסתלקותו בטרם עת של ראש המחלקה היקר

אברהם כץ

מנהיג ומחנך ציוני

ארונו יובא ארצה ביום ראשון, י"ב באב (17.8.86) ויוצב ברחבת הר הרצל בירושלים בשעה 10.00.

מסע הלוויה יגיע לבית ראשונים, בנס־ציונה, בשעה 12.00, ומשם לבית־העלמין המקומי.

תנחומינו הכנים למשפחה

מחקר על „משמרות הזהירות" בדרכים מעלה:

מבוגרים הולכי רגל מזלזלים בתלמידים ה„שוטרים" בעוד נהגים מצייתים להם

תלמידים במשמרות הזהירות בדרכים המצויות מבריחים במצבים לבתי הספר, מעידים כי מבוגרים, הולכי רגל מזלזלים בהוראותיהם. — ממצא זה עולה ממחקר שנערך ע"י מכון הנרייטה סאלד בירושלים לפי הזמנת משרד החינוך והתרבות, משרד התחבורה ומשטרת ישראל.

משמרות הזהירות בדרכים פועלות במערכת החינוך כ־20 שנה. במשמרות משתתפים תלמידי כתות ו', לאחר שעברו הכנה מיוחדת כשהיו בכתה ה'. את המחקר ערכו אבי גריפל, גב' ענת יזראל וד"ר קרול רזאל. במחקר השתתפו 31 בתי ספר.

לפי התלמידים שהשתתפו במחקר, רק 52 אחוזים מהמבוגרים נשמעים בדרך כלל או כמעט תמיד להוראותיהם מתי לחצות את הכבישים. 15 אחוזים מהמבוגרים לא נשמעים כלל לתלמידים. התלמידים דיווחו, לעומת זאת, כי הנהגים נוטים בדרך כלל להשמע להם וכן רוב התלמידים.

שלושת החוקרים מצאו אישור לעמדת התלמידים בתצפיות מיוחדות שערכו בעת שהתלמידים הועסקו במשמרות. גם התצפיתנים דיווחו שהנהגים הילדים מצייתים למשמרות ואילו לא כל המבוגרים עושים כן.

מעניין לציין, שממצאים אלה עומדים בסתירה לעמדת השוטרים והמורים הסבורים כי יחס הנהגים למשמרות התלמידים הוא מזלזל. החוקרים סבורים שעדות התלמידים משקפת באופן יותר מדוייק את המציאות בכבישים ובמעברי החציה.

מקרה הרעלה שלישי בשרון בחודשיים האחרונים

עשרה מתושבי כפר מל"ל הורעלו אתמול מגז להדברת חממות

גם הצוות הרפואי שהוזעק למקום חש ברע והובהל לטיפול ✡ כולם שוחררו מבית־החולים

10 אנשים פונו אתמול לפנות בוקר מכפר מל"ל לבית החולים „מאיר" בכפר־סבא, לאחר שהורעלו מגז אדיגן שבו משתמשים להדברה בחממות. אנשי מגן דוד אדום שבאו לטפל בהם, נפגעו אף הם מהגז הרעיל והוזקקו לטיפול בבית החולים. כל הנפגעים שוחררו לבתיהם עוד ביום לאחר שקיבלו טיפול רפואי.

סמוך לשעה 3.30 לפנות בוקר התקשרו בני משפחת הלוי מכפר מל"ל אל מגן דוד אדום בכפר־סבא, וסיפרו כי הם חשים רע במקום שבימים האחרונים נעשה שימוש בגז אדיגן בהדברת בכפים. צוות טיפול נמרץ שעזב כמה דקות קודם לכן את מלון מגדל דניאל בהרצליה, הוזעק לכפר ובמקום הוקמה התגת עזרה ראשונה. אנשי הצוות הסבירו לתושבים כי יש לשטוף במים את הפנים והעיניים ולשתות חלב. חברי הצוות, שכללו את ד"ר מוסא מנסור, יעקב פרנס, דני תירם ותהנדב, בנעז רפאלוביץ, שהו במקום קרוב לשעתיים וגם הם חשו ברע ונזקקו לטיפול בבית החולים.

כתבת עתיים מזכירה כי זהו מקרה ההרעלה השלישי בחודשיים האחרונים. הרעלה דומה היתה בשכונת עליה, שבה נפגעו כ־30 איש, ולאחר מכן בשכונת יוספטל שגם בה נפגעו כ־20 אנשים.

משרד הבריאות שיגר בחודשים האחרונים צוות מיוחד לבדיקת השימוש בגז אדיגן והוציא הוראות מפורשות וכללי זהירות לחקלאים המדבירים את החממות.

כתבת עתיים מוסרת, כי מהנדס מחוז המרכז במשרד הבריאות, מרדכי פליישר, הורה אתמול בבוקר לחקלאי שהשתמש בחומר זה בחממה שלו בכפר מלל להפסיק להשתמש בו. הוא מסר לכתבת עתיים כי חומר ההדברה אדיגן עבר את כל האישורים ואושר על ידי משרד החקלאות, אך לאחרונה קרו מספר מקרים שעשרות אנשים נפגעו בכפר־סבא בעקבות השימוש בחומר זה. על כן החליט משרד הבריאות להקים ועדת חקירה לבדוק את דרך השימוש בחומר זה.

בוועדת החקירה חברים אנשי משרד הבריאות ומשרד החקלאות ובראשה עומדת ד"ר עלמה אבני, ראש האגף לבריאות הציבור במשרד הבריאות.

מסקנות הוועדה יפורסמו בימים הקרובים.

בג"צ ידון בעתירה שהגיש דוד בלס הדורש לקבל לעיון חומר חקירה ועדויות שניתנו בענינו

איש העסקים העצור דוד בלס הגיש אתמול עתירה לבג"צ נגד פרקליטות מחוז ת"א ונגד מפקד היחידה הארצית לחקירות הונאה, בבקשה כי יוגש לו החומר וחקירה ועדויות שנגבו בשעתו ועדות־החקירה של התק"ם לא נמסרו לידיו.

דוד בלס, העצור עד תום ההליכים המשפטיים נגדו, טוען בעתירה כי שתי ועדות החקירה של התק"ם חקרו את קשריו עם התנועה הקיבוצית. המדובר בוועדת סנפה יוספטל וועדת פרופ' ליבאי. ועדות אלה פעלו זמן רב לפני שהחלה חקירת המשטרה וחקר גבו עדויות מאנשים שהם עדי תביעה מרכזיים במשפטו של בלס.

בלס טוען עוד, כי שני עדי תביעה מרכזיים שינו את גירסתם, שניתנה בצוות החקירה המשטרתי הראשון שחקר את הפרשה. לדבריו, העדויות שניתנו בפני ועדת החקירה של התק"ם חשובות להגנתו, במשפט המתנהל נגדו. „מאחר ועדי התביעה שינו את גירסותיהם במשטרה, הרי שהחומר המבוקש חיוני לגילוי האמת, והנאשם זכאי שהחומר יועמד לרשותו", נאמר בעתירה.

בלס גם מבקש מבג"צ להורות לפרקליטות להעמיד לעיונו את החומר החסוי שהוצג לבית המשפט העליון שדן בערעור שלו על המעצר. בלס טוען כי מעבר לאמירה כללית כי החומר דן בשיבוש הליכי משפט, לא נמסרו לו פרטים כלשהם ועל פי החוק הוא זכאי לראות את כל חומר הראיות נגדו.

קטוע יד בן 16 וחברו בן 9 התנפלו על קשישה, גילגלוה במדרגות וגנבו את תיקה

שודד צעיר וקטוע יד נעצר אתמול בלילה, כשהתנפל על קשישה, גילגל אותה במדרגות בבנין והסתלק עם תיק היד שלה.

מרים הלפורס, בת 74 מבאר־שבע, התלוננה על דבר השוד במשטרה. היא סיפרה לחוקרים, שהלכה ברחוב מבצע יואב בבאר־שבע. יחד עם אחותה פרידה כשהגיעו לבית מספר 18 הן עלו במדרגות הבנין. בעקבותיהן עלה נער כבן 16 קטוע יד ואיתו ילד כבן 9 שנים. השניים הדביקו את הקשישות, התנפלו על מרים הלפורס, גילגלו אותה מכל המדרגות ומשכו מידיה בכח את תיק היד שלה. התיק הכיל 15 ש"ח ושני הנערים נמלטו איתו מהמקום. הקשישה נחבלה כתוצאה מגרירתה בידי הנערים ומהפלתה בדרגות והיא נזקקה לטיפול רפואי.

המשטרה סרקה את רחובות העיר ולפי תאור שמסרו שתי הנשים, נעצר נער בן 16 קטוע יד, שנעצר לפני כן כמוסד לנוער עבריין. הוא נעצר במשטרה לחקירת מעורבותו בשוד.

„יד־לאחים": צפויה תקופה מסיונרית על ישראל

מיתקפה מיסיונרית מסיבית צפוייה בקרוב מצד קבוצות ה„משיחיים" בארץ, בעקבות החלטת ועדת השרים לאפשר את סיום בניית האוניברסיטה המורמונית בהר־הצופים. תוכניות פעולה שנחשפו ע"י אנשי ארגון הפעילים „יד לאחים" בארה"ב מספרות על „היגבורת" מבנות אדם ומאמצים מחו"ל העומדים להגיע ארצה כדי לסייע ב„הפצת הבשורה" בהתאם לתוכנית שנרקמה לפני שנתיים בעיר לוזאן שבשוייץ.

בישיבת הנהלה „יד אחים" נמסר כי ה„משיחיים" — הרואים במורמונים מתחרים רציניים, מבקשים להקדים את פעולתם ודורשים משינוי בחוק המיסיון הקיים, רואים בהחלטות ועדת השרים שיובאו ביום ראשון הקרוב לממשלה מעין „אור ירוק" לגל פעילות גואה מצדם.

יו"ר הארגון, הרב ש. ב. ליפשיץ, ציין כי ל„משיחיים" מוסדות סיעוד, מרפאות, בתי־הארחה, וכפרי נופש הפועלים לצד הקהילות המפוזרות ברחבי הארץ ומורכבות בעיקר ממורמונים. כל אלה „יגוייסו" למיתקפה חסרת תקדים העומדת להקיף את מרבית בתי האב במדינה.

הנהלת „יד אחים" החליטה לאחר דיון ממושך הצורך בצד המיתקפה בדרכים מקורות שונות. עם זאת, פנתה ההנהלה אל ראש הממשלה, ממלא־מקומו והנבניה, שרים וחברי־כנסת. רבנים ואישי ציבור לזרוז חקיקת חוק שיאסור הקפה להמרת דת בכל דרך שהיא כצורך דחוף לקידום פני הרצה ו„בלימת הגל הצפוי".

החלטה נוספת שנתקבלה: להכשיר במאבק נגד הקמת מרכז השמד המורמוני שיהווה בסיס פעולה חשוב לקידום הפעילות המיסיונרית מצד הסטודנטים שיבואו ללמוד בו, גם באם הכנסייה הנהלת האוניברסיטה „יתחייבו" שלא לעסוק בפעילות ל„הפצת הבשורה". לפי חוות דעת מקפבנים שהובאה לפני חברי ההנהלה אין ערך ותוקף ל„התחייבות" שכזו.

עיטור מערב גרמני לפטר לאואר

ראש מועצת בנימינה לשעבר, פטר לאואר, קיבל אתמול עיטור כבוד מערב־גרמני לאות הוקרה על פעילותו לקידום יחסי ישראל־גרמניה. על כך נמסר בהודעה מטעם שגרירות מערב גרמניה בישראל.

על הענקת העיטור החליט נשיא מערב־גרמניה, ד"ר ריכרד פון וייצקר, והוא נמסר לו על ידי ציר־הכבוד המערב גרמני ד"ר ודנר פיק.

לאואר, שהוא יליד גרמניה, ביקר בה לראשונה ב־1976 עם משלחת של מרכז השלטון המקומי ומאז עשה מאמצים רבים לקידום יחסי אנוש ומגעים אישיים בין שתי המדינות. היזוה למאמציו השותפו בחילופי המבקרים לא רק בני נוער אלא גם ראשי עיריות, פקידים בכירים ורשותאים. הוא מילא תפקיד מרכזי בכריתת שורה של בריתות ערים תאומות, כמו באר שבע — וסרשאל, נצרת עילית —ספרקנן ובנימינה — אסנדורן.

בהודעת השגרירות נאמר, כי פעילותו המוצלחת יצרה הבנה ואימון וסייעה להתקרבות נוספת בין שני העמים.

לישיבה תיכונית מקצועית ברחובות

(עם פנימיה)

דרושים

1. רכז הדרכה
(אב בית) לשנה השמ"ז
● דיור במקום
● תנאים טובים למתאימים
2. עובד סוציאלי
לחצי משרה
3. מורה לאנגלית
שליש משרה

לפרטים נא לפנות 055-35050 בין השעות 6.30—4.00 אחה"צ.

בס"ד

לבית הספר התיכון התורני בקיבוץ חפץ חיים

דרושות

✶ מורה לכלכלת הבית — משרה חלקית

✶ מדריכה בפנימיה

✶ מורה לביולוגיה

יש לפנות בשעות היום: 055-93922 ● ובשעות הערב: 055-93833, או 08-456401.

שינויי תנועה בבני־ברק

שינויי תנועה נעשו באחרונה בארבעה־עשר מרחובות בני ברק, במטרה לשפר את הבטיחות בכבישים אלו ולהוריד את העומס התחבורתי בהם.

השינויים הם בכל חלקי העיר, העיקריים שבהם: רחוב שמואל הנביא, רחוב סבריה, רחוב הרב הרצוג, סמטת הרב אברהם הכהן קוק ועמי. שבהם שונה כיוון התחבורה־ריות.

באזור הסמוך לרחוב אוזרגוביץ (השומר), לא הרחק ממפעל „אסם", שונה כיוון התחבורה ברחוב יואל וברחוב הרב שפירא. שיכון ה'. בשיכון ו' הפכו הרחובות רבי האי גאון וריינס לחד סטריים.

יומן חמד לתלמיד תמ"ד

בימים אלו נתחיימה הכנתו של יומן לתלמיד הדתי.

היומן שנקרא: יומן חמד לתלמיד, הינו יחודי לציבור הדתי בזכות החומר הרב הכלול בו. היומן יצא לאור בברכתו ובעידודו של מנהל החינוך הדתי במשרד החינוך והתרבות יעקב הדני שוקים, צוות השיבה במיוחד לעריכת יומן זה וכן בברכת יו"ר החינוך הדתי בישראל מאיר הלברטל.

היומן, בנוסף להיותו יומן רגיל, מלא בתוכן, עשיר בנושאים יהודיים דתיים וכלליים ומלווה בתמונות רבות. רכישתו מתבצעת במרכזו דרך בתי הספר הדתיים בארץ.

בית החולים בקור חולים ירושלים

ברכות מזל־טוב

להולדת הבנים/הבנות

אלקיים יוסף ואנה	בן	כהן יוסף ורבקה	בן
אוסטר רמי ורינה	בן	כהן דוד ורינה	בן
אבלסון יצחק ושולמית	בת	כהן שמואל וחגה	בת
אבריגל אברהם ותחיה	בן	כהן ארם ואילנה	בת
אלוף יעקב ורחל	בן	לוי יצחק ויהודית	בת
אלמליח מאיר ובתיה	בן	מעלם ציון ומרים	בן
אקער דוד ורבקה	בת	מזרחי שמעון ומלכה	בן
אוחיון משה וחנה	בת	מכמל אלדד וטובה	בת
אלוש אלי וחנה	בת	נעימי מרדכי וגילי	בת
בן שושן אהרן ותמר	בן	סמט ישראל ותמר	בת
בן אברהם יהודה ומרים	בן	פרלמן שלמה ותאה	בן
בלוסי שלום ושושנה	בת	פוקס אברהם ורות	בן
גוטליב חיים ויוכבד	בן	פולישצוק אינגר ולודה	בת
גלבראור חיים וגיטל	בן	פריזנט שמואל וגיטל	בן
דרעי ראובן ובת־שבע	בת	פלדמן שמואל ומלכה	בן
דיין יעקב ודבורה	בן	צלאל יואל ושרה	בת
הכהן משה והלה	בן	צינגורט יוחנן ותחמה	בן
הומי בנימין וטליה	בת	קננלבוגן ישראל ופרידה	בת
וייס יצחק ומלכה	בת	קרמר חיים ואריקה	בת
וקנין דוד ואסתר	בן	רחון דוד ושבע	בן
וינצקר יוסף ורחל	בן	רוטשילד אהרן ופרל	בן
חורי שלמה ומרים	בן	רפאלי מנשה ורות	בן
סבריסקי דוד ורבקה	בן	ריוזו בברם ושושנה	בן
ימיני בנימין ושירלי	בן	רינגל דוד וטובה	בן
יעקב יעקב ובריאט	בן	שטרן ומסוב ובלא	בת
		שאולוף בן ציון ופרידה	בת

יזכו ההורים לגדלם לתורה, לחופה ולמעשים טובים

ההנהלה

אליעזר שמואלי מסיים תפקידו כמנכ"ל משרד החינוך והתרבות

יתמנה לנציג המשרד בארה"ב ✡ במקומו ייכנס לתפקיד ד"ר שמשון שושני ✡ החילופים — בעוד שבועיים

מנכ"ל משרד החינוך מזה כ־10 שנים, אליעזר שמואלי, פורש מתפקידו ומתמנה נציג משרד החינוך והתרבות בארה"ב. במקומו יתמנה למנכ"ל ד"ר שמשון שושני, שכיהן עד כה כמנהל מינהל החינוך, הנוער והתרבות בעיריית תל־אביב. החילופים אמורים להתבצע ב־1 בספטמבר 86.

על חילופי התפקידים סוכם אתמול בישיבה שקיים סגן ראש הממשלה ושר החינוך והתרבות יצחק נבון בלשכתו בירושלים. השר הטיל על שמואלי לגייס בארה"ב, בתיאום עם המגבית המאוחדת, משאבים לקידום המפעל הטכנולוגי בבתי־הספר. בארץ ולתמיכה במפעלי תרבות ואמנות במדינה. כמו כן יעמיד שמואלי מקרוב על חידושים פדגוגיים בארה"ב ויעודד הידע עם מערכת החינוך בישראל.

אליעזר שמואלי החל לעבוד במשרד החינוך לפני 30 שנה, תפקידו הראשון היה — עוזר לשר החינוך דאז, זלמן ארן המנוח. הוא מילא תפקידי פיקוח ומינהל בכירים במשרד.

בתקופת תפקידיו המגוונים במשרד החינוך בלטה מעורבותו בתיכנון ובביצוע הרפורמה בחינוך, בהקמת בתי־ספר מקיפים בערי פיתוח, בהקמת המרכז למורשת יהדות המזרח, בטיפוח מכינות לחיילים משוחררים, ביסוד מפעל סטיפנדיות לתלמידים נזקקים והקמת פנימיות המפעלי חינוך רבים לקידום תלמידים מעוטי טיפוח ולקידום תלמידים מישובי מצוקה, בהקמת מינהל חינוך מחוזי במשרד החינוך ובקידום החינוך במיגזר הערבי והדרוזי.

המנכ"ל החדש של משרד החינוך, ד"ר שמשון שושני, הוא יליד נהריה, בן 49, נשוי ואב לשלושה ילדים. בעל תואר דוקטור למינהל באוניברסיטת ניו־יורק. מזה שמונה וחצי שנים עומד בראש מערכת החינוך בעיריית תל־אביב. לפני כן כיהן כמנהל אגף המוסדות ומנהלה לבתי־ספר על־יסודיים במשרד החינוך ושימש כמנהל בית־ספר תיכון באילת.

שושני הוא בעל פרס השלטון המקומי על ניהול יעיל ומשמש כמרצה בבית־ספר לחינוך באוניברסיטת תל־אביב. מר שושני קיבל את הסכמת ראש עיריית תל־אביב, שלמה להט, הנמצא כיום בארה"ב, לפרישתו מהעירייה.

סייע לאחותו ל„סדר" את הביטוח ומוצא עצמו במעצר

צעירה ואחיה, תושבי חולון, חשודים בהונאת חברת ביטוח. האח, בן 25, נעצר לחקירה.

לפני חודשים מספר התלוננה צעירה בת 26 בתחנת משטרת חולון שדירתה נפרצה ונגנב ממנה מכשיר הטלוויזיה. הצעירה פנתה גם לחברת הביטוח וקיבלה כסף תמורת הטלוויזיה.

בעקבות חקירה שנוהלה במשטרת חולון יצא צוות בילוש לביתו של אחי הצעירה ובחיפוש בביתו נמצא המכשיר שעל גניבתו התלוננה הצעירה במשטרה וקיבלה כסף. בחיפוש נמצא גם סכום כסף בשווי 2000 דולר.

המשטרה סבורה כי הצעירה בימה את ההתפרצות ואחיה עזר לה.

● ועדה משותפת למנהל מקרקעי ישראל ומשרד התיירות החליטה לאשר שטח להקמת פרוייקט תיירותי בהר תבור כבר בזמן הקרוב.

אגודת חסידי חב"ד בארה"ק

לכל חסידי חב"ד

כמדי שנה מארגן סוכננו אטלס—איפרמן

מטוס מיוחד היוצא אל כ"ק אדמו"ר שליט"א לחגים הבעל"ט

היציאה — כ"ז אלול תשמ"ו 1.10.86

החזרה — כ"ו תשרי תשמ"ז 29.10.86

הטיסה בחברת אל על

ההרשמה: אטלס—איפרמן בע"מ

תל־אביב: בן יהודה 40, טל' 283712, 298975, 03-283244/5.

נתניה: הרצל 29, טל' 45183/4, 053-24831/2

או, במשרד הישיבה

לוד: הרב וולף, טל' 08-226848

לישיבת בני עקיבא נתיב מאיר בירושלים

דרושים

✶ רכז הדרכה

✶ מדריכים

✶ מנהל משק

✶ מורה לחינוך גופני (חצי משרה)

✶ מנהח"ש (משרה חלקית)

מועמדים יתקשרו לטלפון 02-422572 או 02-424536

אוניברסיטת בר־אילן

מודיעה

משרדי האוניברסיטה יהיו סגורים החל מ־ט' באב תשמ"ו ועד כ"ד באב ועד בכלל (14.8.86 עד 29.8.86).

ההנהלה

המפלגה הדתית לאומית — המזרחי־הפועל המזרחי

ארגון ותיקי התנועה

תל־אביב, רח' אבן גבירול 166, טלפון 444151

נופש, לימוד והרצאות בקבוץ לביא

אנו עורכים ארבעה ימי נופש, משולב בשעורים תורניים והרצאות, בשביל חברי התנועה הוותיקים, בבית ההארחה בקבוץ לביא, בימים: י"ד־י"ז אלול תשמ"ו (18—21.9.86).

סכום ההשתתפות, נוח וסביר.

חברים המעוניינים להשתתף בנופש, עליהם להרשם במשרדנו (חדר 217) בשעות 10—12 לפנה"צ, בבית התנועה בתל־אביב, רח' אבן גבירול 166, ולשלם את סכום ההשתתפות.

חברים הגרים במקומות מרוחקים ורוצים להרשם לימי הנופש, יכולים להתקשר עם משרדנו, טלפון 444151 בשעות 10—12 לפנה"צ ולברר פרטים.

עדיפות תנתן למקדימים להרשם.

המעוניינים בהסעה יודיעו על כך למשרדנו.

הרשמה, ללא תשלום סכום ההשתתפות, לא תקפה בהחלט.

המזכירות הארצית

המועצה הדתית המועצה המקומית

אור עקיבא

מכרז לבחירת רב ספרדי לאור עקיבא

הועדה לבחירת רב עיר ספרדי לאור עקיבא מכריזה בזה על קבלת מועמדים

„לכהונת רב עיר ספרדי"

הכישורים הדרושים:

א. מי שיש בידו תעודת כושר מהרבנות הראשית לישראל
ב. מעורה במנהגי העדות השונות
ג. בעל כושר הבעה, נעים הליכות, מצוי בבעיות החינוך
ד. כישור הדרכה והנחיה לנוער ומבוגרים
ה. מועמדים עד גיל 50
ו. דיור במקום חובה.

מועמדות יש להגיש בכתב בצירוף תולדות חיים למועצה הדתית אור עקיבא, ת.ד. 137, עד ליום שני, י"א אלול תשמ"ו (15.9.86), טלפון: 063-61054.

אמונה

המחלקה לתרבות

תנועת האשה הדתית לאומית

סמינריון תורני־חברתי לזוגות וחברות

יתקיים, אי"ה, בימים י"ב—י"ט, מנחם אב תשמ"ו (17—24 לאוגוסט 1986) בישיבת נתיב מאיר, ירושלים

מוקדש לנושא: „ושבתה הארץ שבת לה'"

בתכנית:

הרצאות ושעורים ע"י הרב ז' זכר, בנושאים: א"י, קדושתה ומצוותיה

• המספר שבע ומשמעותו — הלכה ואקטואליה. • [illegible] • אחדות ישראל במקורות ובגישת הרב קוק זצ"ל. • [illegible] • פירות הנוי והיתר המכירה. • [illegible] בית דין. • הרצאה: הח' חנן פורת: קירוב לבבות — כיצד? • [illegible] • [illegible] באמצר ובזמר. • הרצאת מר ר' [illegible]: ישראל בזירה הבינלאומית.

• רב שיח על דרכה של אמונה • סיור מודרך במוזיאון ישראל.

• טיול באיזור.

מרכזת: הח' עליזה זוריכי.